25.a.5. 17.

N°

R. 6589
Del Colegio de la Compª de Jhs de Granada BE

Q. CVRTII HISTORIOGRAPHI
LVCVLENTISSIMI

DE REBVS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI REGIS MACE=

DONVM OPVS, ITA DEMVM EMENDATVM ATQVE
illustratum, ut posthac uix quicquam in
eo desiderari possit.

ACCESSERVNT enim antehac nunquam uisa,

DVORVM in principio librorum, qui desiderantur, Supple=
mentum compendiosum.

FINIS in quinto libro, Atq; fragmentorum in decimo restitutio.

RERVM memorabilium Index copiosissimus.

Omnia summa fide atq; diligentia, in laudem,
gloriam, atq; honorem,

ILLVSTRISS. PRINCIPIS AC DOMINI
D. ALBERTI, COMITIS PALATINI RHE
NI, DVCIS VTRIVSQVE BAVARIAE,
domini sui clementissimi, congesta, per

CHRISTOPHORVM BRVNONEM I. V. LICENTIA=
tum, eiusdemq;, ac bonarum literarum profesſo=
rem, apud inclytum Monacum.

BASILEAE, IN OFFICINA
FROBENIANA, M D XLV

Cum Imp. Maiest. priuilegio ad quinquennium.

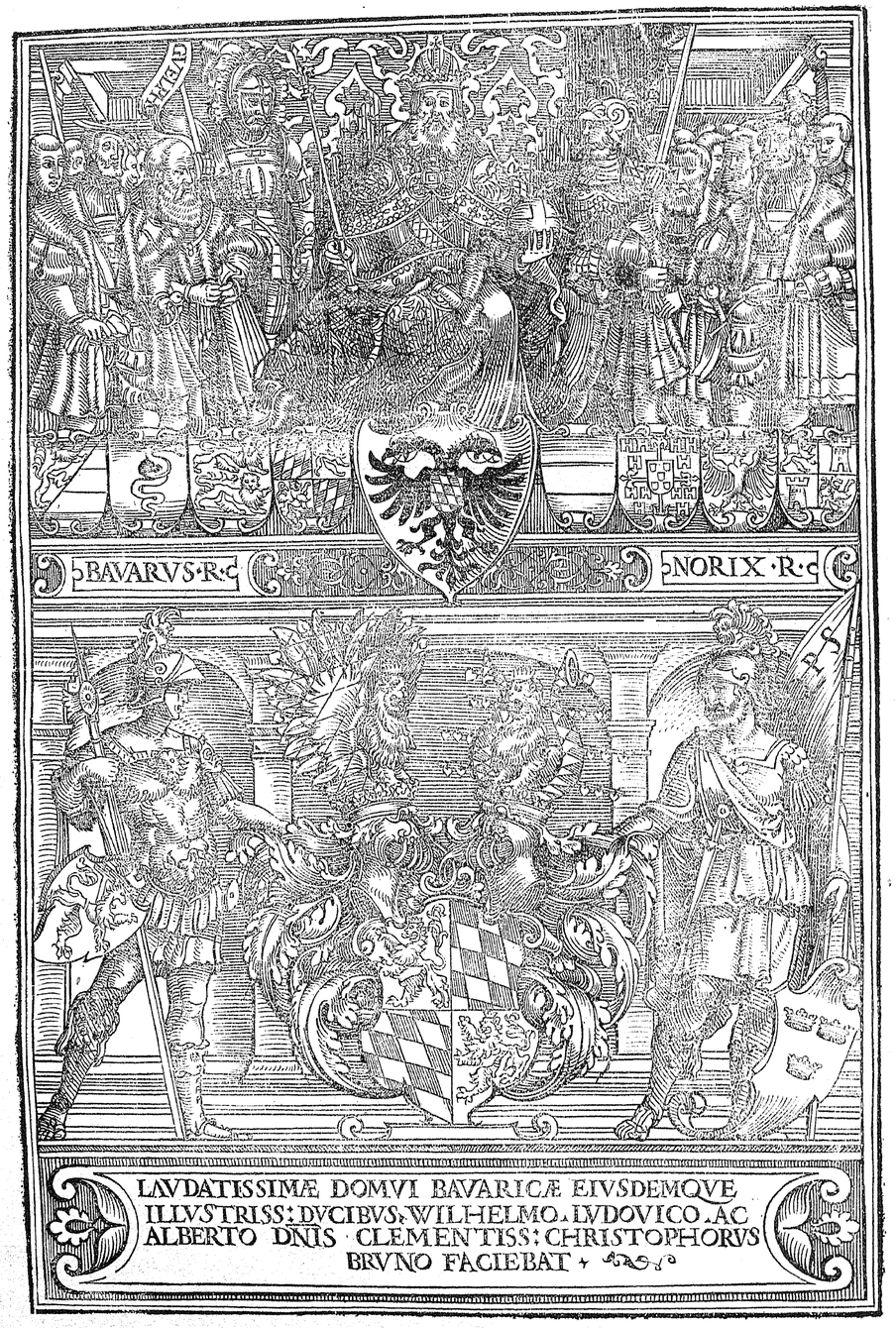

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI, AC

DOMINO D. ALBERTO, COMITI PALATINO

Rheni, utriuſq; Bauariæ Duci, Domino
ſuo clementiſsimo, εὐ πράττειν.

HISTORIAE cognitionẽ, Illuſtriſsime Princeps, ſummas, eaſdemq; cuiuslibet ſtatus atq; dignitatis hominibus maxime neceſſarias, adferre commoditates, plericq; doctiſsimorum uirorum memoriæ prodiderunt. Ea ſiquidem clariſsimum atq; præcipuũ oratoris opus exiſtens, Cicerone teſte, lux ueritatis, uita memoriæ, nuntia uetuſtatis, tẽporum teſtis, Ciuilis prudẽtiæ pars, humanæ uitæ ſpeculum atq; imago, adeoq; ad res præclare geſtas æmulandas, omnesq; turpes atq; flagitioſos actus deuitandos, acerrimus ſtimulus, haud immerito mihi uidetur nuncupanda. Sine cuius cognitione, nec hi, quos Deus Opt. Max. ſuo beneficio mundi gubernaculis, atq; reipublicæ adminiſtrandæ faſtigijs, admouerit: nec qui priuatis rebus, imaginaria quadam, atque parua, ut dicitur, politia, præſunt, ſatis unquam ſuo fecerint officio. Nam quum nullum docendi genus efficacius ſit eo, quod per plurima exempla, quibus maxime mouemur, nobis proponatur, certe quicquid unquam ſiue publicis, ſiue priuatis, ſiue forenſibus, ſiue domeſticis in negocijs, tecũ, uel cum alio, fuerit agendum, in eo hiſtoria, dux & magiſtra, neceſſario erit adhibenda. Ex præteritis enim atq; præſentibus, quid deinceps arripiendum, quid'ue deuitandum ſit colligimus: & qui ſic collatis temporum atq; rerum omnium rationibus, maxime perſpicit, quid in re quacq; commodiſsimum atq; ueriſsimum ſit, quicq; & acutiſsime, & celerrime poteſt, & uidere, & explicare rationem, is, Cicerone aſſerente, prudentiſsimus & ſapientiſsimus rite haberi ſolet. Cum autem Q. Curtij quoq; rerum geſtarum Alexandri Magni hiſtoria, olim à me puero, & nunc denuo rurſus lecta, mire candida, terſa, ac luculenter pura, utroq; tempore mihi uiſa eſſet, dici non poteſt, quantum omnium ſtudioſorum nomine doluerim, tantũ autorem ἀκεφάλῳ, id eſt ſine capite, duobus nimirum primis libris, cum fine quinti, amputatis, & in decimo libro plurimis in locis mutilatum nobis ſupereſſe. Quæ res maximam huic autori abſtulit gratiam. Animus enim perfectis, non mutilatis, delectatur rebus. Operæprecium igitur me facturum credidi, ſi, quod ego, legens Curtium, uotis omnibus expetiuiſſem, hoc eſt, eorum quæ deſiderantur πληρώματα, ſiue ſupplementũ quoddam compendioſum, omnium ſtudioſorum utilitati exhiberem. Eo deniq;, ex earundem rerũ probatiſsimis ſcriptoribus, ſumma diligentia ac fide congeſto, Illuſtriſsime Princeps Alberte, duabus potiſsimũ de cauſis, Illuſtriſsimæ tuæ celſitudini, hanc meam opellam dedicare uolui. Primum, quia eadem, cũ cæteris principe dignis uirtutibus, ex Imperatorij atq; Cæſarei ſtem-

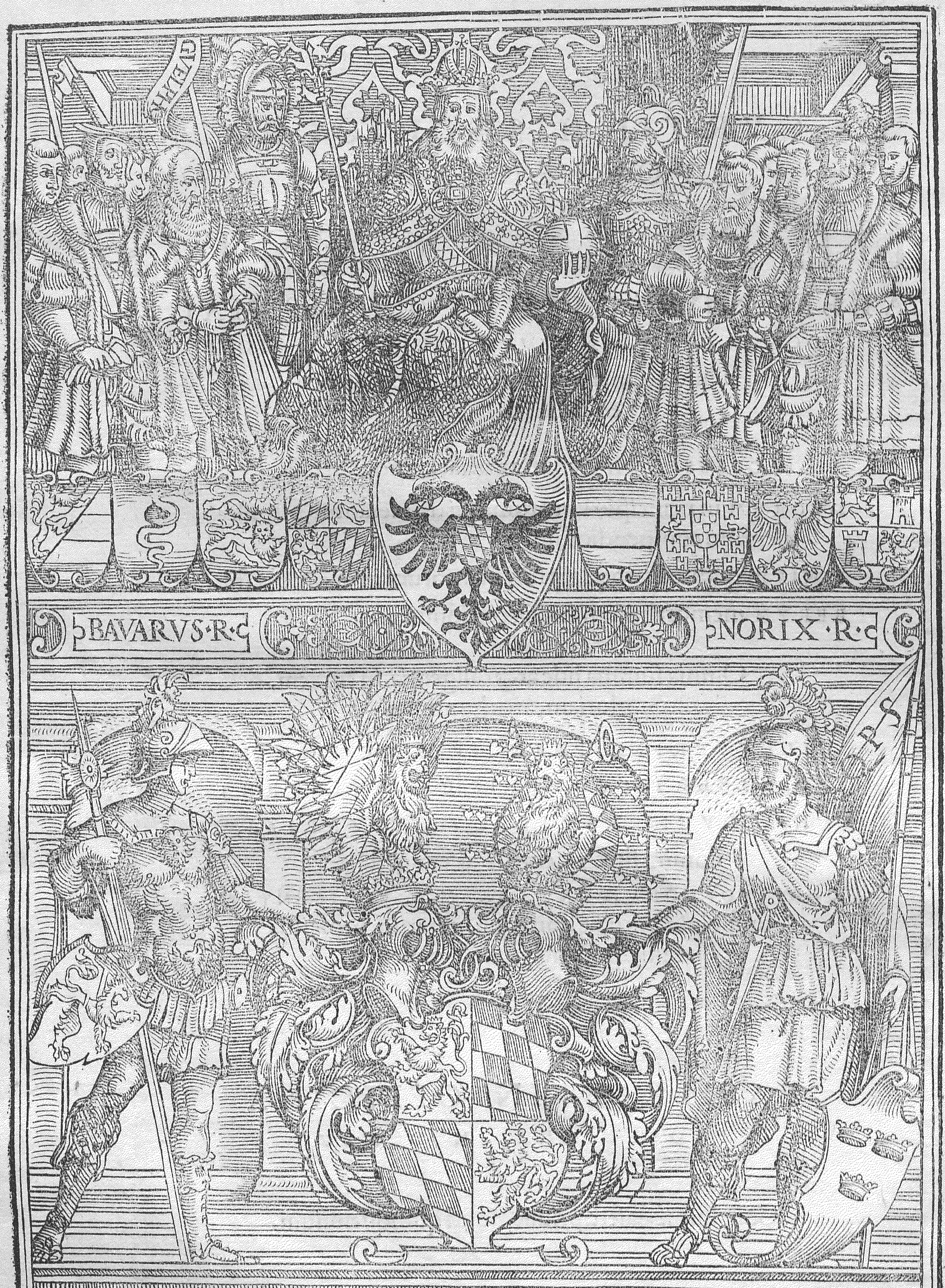
BAVARVS·R·C
NORIX·R·C
LAVDATISSIMÆ DOMVI BAVARICÆ EIVSDEMQVE
ILLVSTRISS: DVCIBVS: WILHELMO. LVDOVICO. AC
ALBERTO DNIS CLEMENTISS: CHRISTOPHORVS
BRVNO FACIEBAT

matis propagatione naturaliter insitis, tum his præcipue à Deo Opt. Max. peculiariter donata, atq; celeberrime exornata est: quod cum ipsa studijs ardentissime incumbat, in ijsq; (ut principem maxime decet) singulariter excellat, seseq; ad exemplum præstantissimorum quorumlibet Heroum studiosissime componat, uere quoq; doctis (in quorum numero me uel nullum, uel minimum esse ingenue fateor) non solum apprime faueat, uerumetiam eosdem, exemplo diuorum atq; sacratissimorũ principum, prudentiæ ueterum nõ immemor, promoueat, studijsq; debita præmia deesse nõ patiatur. Quo fit, ut quisq; sibi per studia atq; uirtutem, aditum ad honorum fastigia quærat, & plerique certatim boni atq; eruditi esse contendant, cum uideant, non fastuosos, & falso eruditionis titulo gloriantes, sed doctos dũtaxat, atq; prudẽter bonos à principibus sapiẽtissimis, ad quorum mores, nutum, atq; uoluntatem, cuncti se componunt, in precio haberi. Vnde quanta felicitas in subditos sit promanatura, uel cæco apparet. Adhæc tanta in uniuersos paternæ ditioni subiectos, clementia, (quæ uirtus principum peculiaris esse debet) ut cuncti, non sine faustissimo sidere, tantũ hæredem laudatissimæ domui Bauaricæ natum credant. Quæ uirtutes in uniuersum omnes, multijuga exemplorum propositione, mihi non tam excitandæ atq; confirmandæ, quàm ob ingenitam indolem, debita laude non defraudandæ, uidentur. Propterea hic Alexander, sapientissimus atque supra humanam potentiam magnitudine animi præditus princeps, summæ felicitatis, infracti in omni fortuna animi, omnigenæ'que uirtutis splendidissimum exemplum, tibi principi ad res maximas nato, in primis conuenire uidebatur. Cui Alexandro, in utero matris concepto, deinde quoq; nato, uarijs ominibus, uniuersi terrarum orbis imperium portendebatur. Puer, acerrime literarum studijs incubuit. Exacta pueritia, sub Aristotele doctore, omnium philosophorũ principe, multis annis creuit. Accepto imperio regem se terrarũ omnium ac mũdi appellari iussit. Statura corporis decora fuit, (ut refert Arrianus) laborũ patientissimus, in agendo strenuus, animo ingenti, gloriæ studiosissimus, circa uoluptates corporis moderatus, rerum diuinarũ atq; ceremoniarum cultor, consilio bonus, in coniectando solers. Ad hæc sapienter exercitus ducere, copias armare, acies instruere, milites & oratione excitare, & ubi opus esset, cõmunicato periculo labantes confirmare, impigre omnia obire, præuenire hostium consilia, promissa seruare, pecuniam contemnere, liberalitate in suos uti. Si uero quis aliquid uitij in eo reprehendendum putauerit, is si florentem adhuc ætatem, continuos prosperarũ rerum successus, adulatores (qui reges à uero rectoq; distrahere conantur) cõsiderauerit, æquior factus iudex, omnia illa uirtutum splendore obscurari atq; penitus deleri facile uidebit. Nullus enim antiquorum regum, unquam post delictum tanta ductus pœnitentia fuit. Plurimi nanq; etiamsi se deliquisse sciant, illud tamen tanquã recte factum pertinaciter defendunt. Alexãder autem quicquid unquam uitij ex calore iracundiæ perpetrauit, post factum, pœnitẽti animo ipse, ueluti maiestati suæ indecorum

corum, detestatus est. Longas autem potationes non idcirco ab eo constitui solitas, Aristobulus scribit, quod esset uini auidus, (neq; enim multus erat in potu) sed multo magis ut amicos delectaret. Deorum originẽ sibi, multorum exemplo, asserebat. Neq; mihi etiam sine diuino consilio, atq; singulari altissimi Dei prædestinatione, & genitus, & natus uidetur. Is enim maxime commendatur in sacrosancta Hieremiæ, & præcipue Danielis prophetia, ubi per hircum, arietem ferientem atque proculcantem, manifestissime nobis depingitur: eiusq; summum & uniuersale in terris imperiũ, in primo Machabeorum libro non obscure describitur. Nam cum nullo unquam hoste, ut Iustinus ait, congressus est, quem non uicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnauerit: nullam gentem adijt, quam nõ debellauerit. Militesq; sui tantam de illo conceperant fiduciam, ut illo præsente nullius hostis arma nec inermes timuerint. Tantum ad militũ animos confirmandos ducis ualet præstantia. Victus denique est non uirtute hostili, sed insidijs suorum & fraude ciuili. Altera dedicationis meæ causa, Illustrissime Princeps, hæc est. Quòd non dubitauerim, hanc Q. Curtij historiam, si sub felicissimo tui nominis auspicio, emendatior quàm antehac unquam (de rerum gestarum serie, in amputatorum supplemento, maxime loquor) in publicũ prodiret, historiarum amatoribus, atq; studiosis omnibus, longe gratissimã futurã: ipsumq; Curtium, tanti principis autoritate suffulcitum, cum posthac à capite, ac sine lectionis interruptione, legi posset, ab imperfectionis nota, magna ex parte uindicatum iri. Vt enim ad illius stylum hæc nostra fortasse non accedant, breuibus tamen, quæ de Alexãdro ab autore dicta conijcimus, bona fide exponunt. Porro quo tempore Quintus Curtius uixerit, non satis certum est, cum ne hæc quidem, quæ supersunt eius scriptoris, integra ad nos peruenerint. Certe Romanum fuisse, satis constat, quòd non solum styli ipsius tersissima puritas ad Romanum filum adamussim sit formata, uerumetiam ipse temporum Romani imperij, in quarto, octauo, & decimo libris, non obscure mentionem faciat: ut mihi nõ immerito mirum uideatur, nec à Quintiliano inter scriptores Romanos, propter phrasin uetustioribus simillimam, recenseri, nec à quoquam alio ueterum huius mentionem fieri. Verum utcũq; ea res sese habeat, cum (ut diximus) scriptor sit minime contemnendus, ego certe admittere nõ potui, ut diutius ita truncus manibus studiosorũ tererentur, sed modis omnibus curare uolui, ut quasi refarcitis ijs quæ desiderantur, perpetua Curtij historia, non sine uberrimo fructu, mea quidem sententia, euolui posset. Quicquid itaque bonarum literarum sectatores, iucunditatis atque utilitatis ex hac Curtij (quantum ad ordinem historiæ attinet) restitutione ceperint, id omne, princeps atque Heros magnanime, Illustrissimæ tuæ celsitudini, cui me meaq; omnia trado, atque humillime commendo, acceptum referre debebunt. Optime uale Princeps celeberrime, & hunc meum conatum, Illustrissima tua fauente clementia, ἀμφοτέραις χερσὶν, & obuijs (quod aiunt) ulnis, excipito. Quo Illustriss. T. C. me nõ solum

ad omnia imperata diligentiſsime perficienda, uerumetiam ad maiora in noſtra etiam facultate ſcribenda, proculdubio prouocabit. Ex inclyto Monaco, vij. Calend. Septēb. Anno à nato Chriſto, mundi ſaluatore, M D XLIIII.

I·T·C·

Ad omnia imperata facienda promptiſsimus,

Chriſtophorus Bruno, Iuris utriuſq; Licentiatus, eiuſdemq;, ac bonarum literarum profeſſor Monaci, in ſchola Poetica.

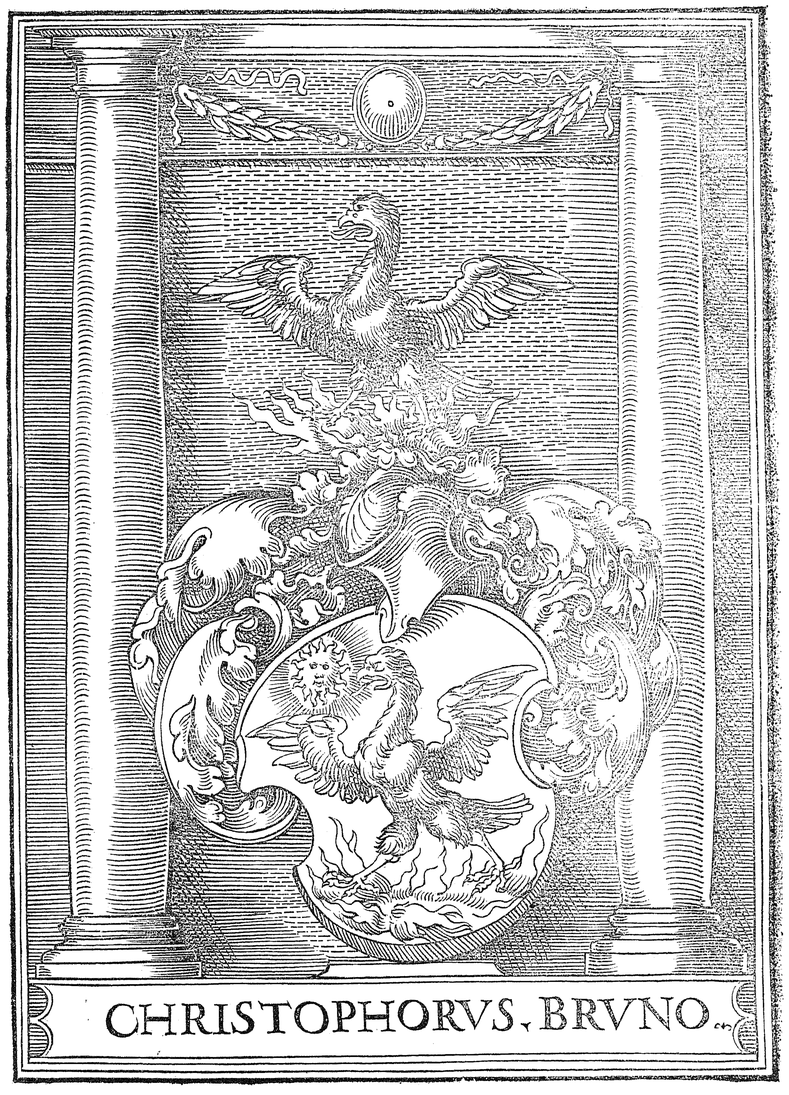

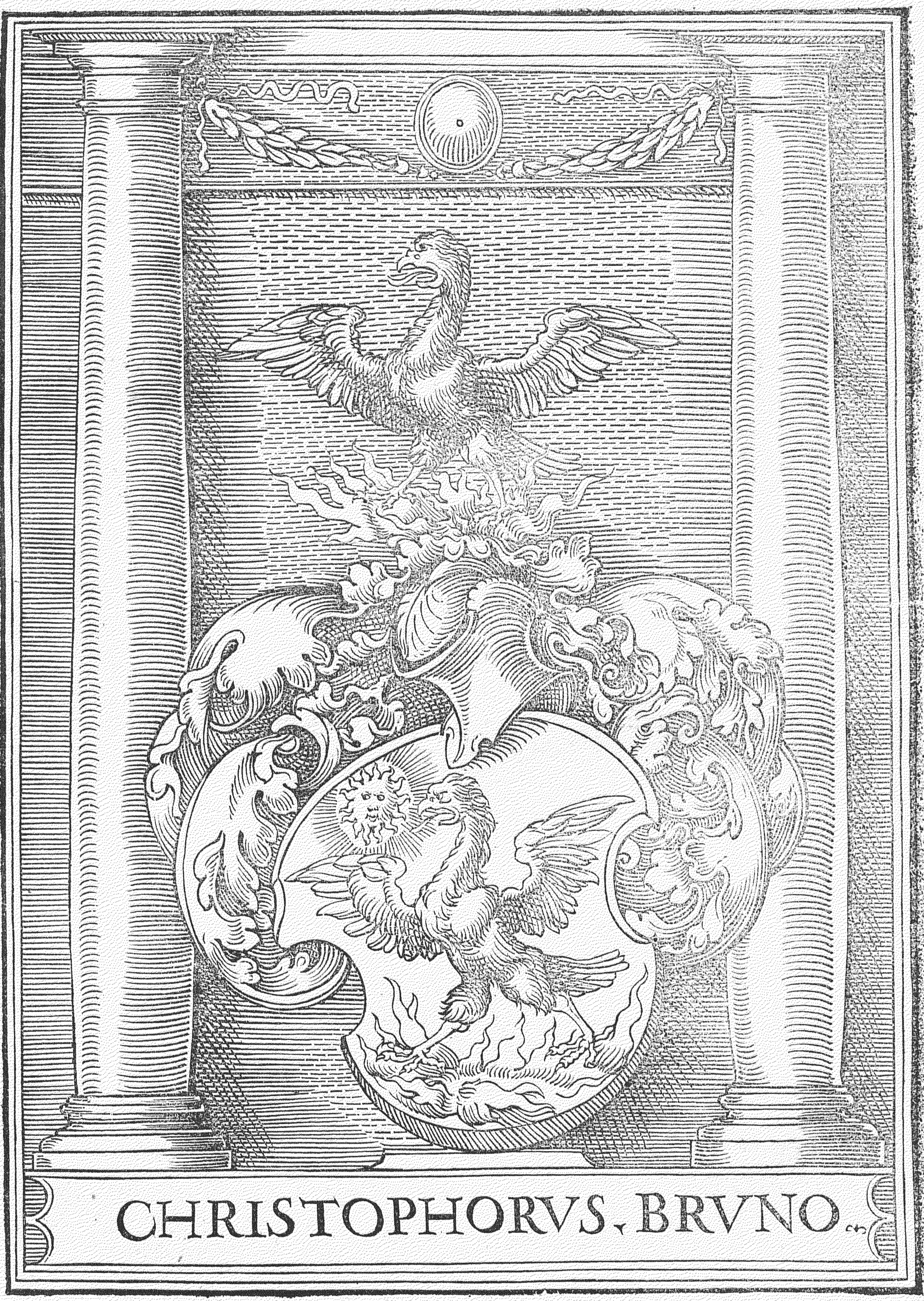
CHRISTOPHORVS. BRVNO.

AVTORES, TAM GRAECI, QVAM LATINI QVIBVS IN HOC OPERE illustrando usi sumus.

Hieremias
Daniel
Machabeorum lib.
Plutarchus
Arrianus
Diodorus
Laertius
Ioannes Monachus
Eusebius
Aristobulus qui ab aliis citatur
Nauclerus
Vrspergensis
Raphael Volaterranus
Otto Frisingensis
Erasmus
Franciscus Irenicus
Strabo
Ptolomeus
Iustinus
Chronicon Nurembergensium
Paulus Orosius
Cicero
Boccatius
Ioannes Carion

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM, DE REBVS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber primus.

PHILIPPVS Macedo (qui primus omnium regum eius gentis, Macedoniæ regnũ, subacta tota Græcia, ad summã potentiam euexit) Amyntæ, uiri prudentissimi, omnibusq; imperatoriis uirtutibus instructi, filius fuit. Is Amyntas, ex Eurydice uxore tres filios susceperat, Alexandrũ, Perdiccã, & Philippum Alexandri Magni patrẽ, atq; filiam Euryonem. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum uirum, regnumq; adultero tradendum susceperat, oppressus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Post mortẽ Amyntæ, Alexander maior natu filius, regno potitus est. Qui inter initia regni, cogente sane durissimo necessitatis telo, bellum ab Illyriis pacta mercede, datoq; Philippo fratre obside, redemit. Interiecto quoq; tempore, per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis recõciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incremẽta profuit. Siquidem tota custodiendi pueri cura, Epaminondæ, strenuissimo Thebanorum duci, atq; philosopho præstantissimo, hac conditione demandata est, ut cõmissum sibi puerum, diligenter ~~seruaret~~, & summo studio in id iuxtà incumberet, ut moribus principe dignis, atq; honestis disciplinis quàm optime imbueretur. Fouebat ea tempestate laudatissimus princeps, domi filio suo Epaminondæ præceptorem Pythagoricũ, sub quo Philippus multum profecit. Interea temporis, Alexander insidiis matris Eurydices adpetitus, occubuit: cui tamen antea Amyntas, in scelere deprehensæ, propter communes liberos, ignarus eisdem quãdoq; exitiosam fore, pepercerat. Frater quoq; eius Perdiccas, simili insidiarũ fraude, relicto paruulo filio, decipitur. Sub idem tẽpus, Philippus cõmodum è custodia elapsus diu se non regem, sed tutorẽ pupilli egit. At ubi grauiora bella imminebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, cõpulsus à populo, regnum Macedonicum male affectum, cum bellicis artibus, tum philosophiæ præceptis præmunitus, adprehendit, Anno cccc. ab urbe condita, Olympiade cv. Circa prima itaq; regni primordia, rerũ infinita multitudine in diuersas trahente partes, finitimis undiq; in Macedoniam irruentibus populis, bellisq; ueluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarũ gentium ex diuersis locis, uno tempore confluentibus, rex Philippus cautius omnino agendũ esse considerans, (omnibus enim par esse nõ poterat) alia interposita pactione cõposuit, alia redemit, facillimis aggressis, ut militum trepidos firmaret animos, & sibi hostium cõtemptum demeret. Primũ illi cum

Atheniẽſibus certamen fuit, quibus per inſidias uictis, metu grauioris belli, cum interficere poſſet, omnes incolumes, ſine pretio dimiſit: quæ res illi magnam & gratiam & autoritatem conciliauit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios tranſtulit: ibi multis hoſtiũ milibus cæſis, Lariſſæam urbem nobiliſsimam cepit. Hinc Theſſalos, non cupiditate prædæ, ſed quòd exercitui ſuo robur Theſſalorũ equitum, adiungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improuiſo præoccupatis, atq; in poteſtatem redactis, iungendo equitum peditumq; fortiſsimas turmas & copias, inuictiſsimum fecit exercitum. Quibus rebus feliciter geſtis, Olympiada, Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, uxorem ducit, cõciliante nuptias altore uirginis Arisba rege Moloſſorũ, qui ſororem Olympiadis Troadam, in matrimonium habebat: quæ cauſa illi exitij, malorũq; omnium fuit. Nam cum regni incremẽta, affinitate Philippi ſe acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. Poſt nuptias autem Philippus per quietem uiſus eſt, coniugis aluo inſignem affixiſſe bullam, cuius ſculptura, quemadmodũ is exiſtimauerat, Leonis haberet imaginem. Quod uates ita ſunt interpretati. Ipſam quidẽ eſſe grauidam, animoſum quoq;, & leonis natura præditum infantem pariturам. Deinde cum Philippus urbem Methonem expugnaret, iactu ſagittæ dextrum amiſit oculum. Nihilominus tamen pacem deprecantibus dedit, mitisq; etiam aduerſus uictos fuit. Pagas etiam capiens, imperio ſuo adiecit. Triballorum quoq; gentem, & quicquid præterea terrarũ in proximo erat, inuadens omnia, uno uelut impetu, deuicit. Debellatis finitimis, atq; cõfirmato iam Macedoniæ regno, cum domum rediiſſet, natus eſt ipſi Alexander filius ex Olympiade uxore, viij. idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in latinũ conuertit, ſcribitur circa idus Auguſti, quod ſanè cuius ſit error, dubium eſt. Porro Philippus, ueluti è ſpecula quadam, libertati omniũ inſidiatus, Græcorũ ciuitates quæ dominandi libidine ſingulæ imperare cogitauerant, omnes in ſuam redegit poteſtatẽ. Inferioribus enim contra ſuperiores ſuadens certamina, omnibus ad inuicem callide incitatis, à Thebanis etiã (qui tamen antea cum tanquam hoſtem repellere conabantur) contra Lacedæmonios & Phocenſes, qui templo Apollinis ſpoliato, milites cõduxerant, neceſsitate urgente, dux electus oppreſsis ſacrilegis, magnãq; inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad ultimum efficitur dominus ac princeps, & uictos pariter atq; uictores ſeruitutẽ ſubire coegit. Inde in Cappadociam traijciens, captis & occiſis finitimis regibus, uniuerſam prouinciã imperio Macedoniæ adiecit. Olyntho quoq; expugnata, Thraciam inuaſit. Nam cũ eum fratres duo Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, diſceptationũ ſuarum iudicem eligerent, Philippus ad iudicium uelut ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu uenit, & utrunq; regno de quo diſceptabãt, ſpoliauit. Omnes ſanè principes docens, cõcordiam, maximum ad conſeruanda imperia, atq; principatus ſtabiliendos, adminiculũ eſſe. Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodum delectari, & excelſæ indolis manifeſtiſsima proferre indicia, cœpit. Cumq; ex æqualibus nõnulli ex eo percunctarentur

cunctarentur, ad Olympicum nunquid ſtadium libens decertaret? (plurimum enim pedum celeritate pollebat) Libẽs equidẽ, inquit, ſi decertaturos mecum reges ſim habiturus. Olim cum fortè abſente Philippo, legati à Perſarum rege ueniſſent, eos cũ hoſpitio, tum conſuetudine captos, iucundiſsima ſibi familiaritate coniunxit: admirantes quòd is nihil aut humile aut puerile ſciſcitaretur, ſed aut uiarum longitudinem, aut ſuperiorũ itinerum modos perquirebat, multa ſuper rege, qualis in hoſtes eſſet, nunc ſuper Perſis, quæ uires, aut quæ eſſet potẽtia, rogitabat. Quas res admirati legati, late diffuſam Philippi grauitatẽ nihil præ huius pueri indole, & maiore q̃ ætas pateretur animi magnitudine, duxerũt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta uictoria, nunciabatur, haud magnopere lætabatur, cæterũ ad ſuos aiebat æquales, Omnia ô pueri genitor occupabit, ita ut ne uobiſcum grande ullum ac inſigne facinus oſtentare mihi ſit reliquum. Non enim ipſum ulla illecebrarum, aut pecuniæ, ſed ſola uirtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoq; maiores à patre facultates acciperet, eo ſe minora gerere poſſe exiſtimabat. Quocirca creſcẽte dominio gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhauſtum iri ratus, non opes, non deliciarum uſus, uerum certamina & pugnas ardebat, & principatum unde ſibi ob uirtutem, gloriam, nominisq; immortalitatẽ (quæ ſpes nec Alexandrum, nec quenquã alium bonum, unquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipſius cura compluribus (uti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus eſt demandata. In primis tamen Ariſtoteli, ex cuius diſciplina decem fermè annis informatus eſt. Eodem ferè tẽpore Philippus Delphos miſit, cõſulens de ſucceſſore, reſpõſumq; tale accepiſſe ferunt: Is demum tuo imperio, omnisq; orbe potietur, quemcũq; Bucephalus ſeſſorem paſſus fuerit. Erat autem Bucephalus, equus forma ſpectabilis, atq; ferociſsimus, quẽ Philonicus Theſſalus Philippo xiij. talentis emerat. Hũc diu Philippus ſub clauſtris præferratis aſſeruari iuſsit, manſit tamen ita ferus, ut planè nullus eum ne tangere quidẽ auſus fuerit: qua re factũ eſt, ut eum Philippus remoueri atq; abijci iuſſerit. Alexander uero cum forte adeſſet, qualem, inquit, iſti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem uti neſciunt. Cumq; mira arte, ſine uerberibus, tractaſſet equum, tandem conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus uſus eſt, ac molliter flexis habenis, quum equũ reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, emiſsis lachrymis, Aliud, inquit, ô fili tibi par regnũ quære, quãdo te iam Macedonia non capit. Præſagijt uir prudens tam excelſæ indoli nõ ſuffecturam paternamditionẽ. Poſthæc Philippus toti Græciæ bellũ inferre ſtatuit, ad quod percommodum ratus, ſi Byzãtium nobilem & maritimam urbem in poteſtatẽ redegiſſet: eandem ſibi reſiſtentẽ, obſidione cinxit, relicto domi ad regni curã filio Alexandro, tum xvi. annos nato. Hæc urbs à Pauſania Spartanorũ rege condita, à Conſtantino poſtmodum gloria opibusq; aucta atq; renouata, & à nomine ſuo Cõſtantinopolis dicta, circiter Mcxl. annos ſacratiſsimi Imperij ſedes, totiusq; Orientis caput fuit. Nunc tamen (proh dolor) fœdiſsimæ atq; impijſsimæ Turcarũ gentis imperio ſubiacet. Sed ut ad Philippum re-

dcam. Exhauſtis in obſidione opibus, piraticam aggreditur, centũq; ſeptua ginta nauiũ ſpolia rapuit, atq; militibus ſuis diſtribuit. Ne autem in unius ur bis obſidione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortiſsimis, multas Cherſonneſi urbes expugnauit. filium deinde Alexandrum xvij. annos na tum, uirtutis & promptitudinis in rebus agendis manifeſtiſsimæ, ut ſub pa tris militia tyrocinij rudimenta deponeret, ad ſe accerſiuit. Cum quo in Scy thiam prædandi cauſa, more negotiantium, impenſas belli alio bello refectu rus, eſt profectus. Eaq; expugnata, uiginti millia puerorũ ac fœminarum ca pta, pecoris magna uis, auri argentiq; nihil: xx. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa ſunt. Sed reuertenti à Scythia Phi lippo Triballi occurrunt, negantes ſe tranſitum daturos, ni portionem ac cipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium, in quo ita in femore uulne ratus eſt Philippus, ut per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes oc ciſum putarent, præda amiſſa eſt. Quamprimũ ex uulnere cõualuit, diu diſ ſimulatũ bellum Athenienſibus infert. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, me tuentes, ne uictis Athenienſibus, ueluti uicinum belli incendium, ad ſe tranſi ret. Inita ſocietate inter ciuitates paulo ante infeſtiſsimas, legatiõibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus uiribus ſummouen dum putantes. Quædam ciuitates motæ, Athenienſibus ſeſe iungunt: quaſ dam autem belli metus ad Philippũ traxit. In hac pugna Philippus Alexan drum filium alteri cornu præfecit. Vbi laudatiſsimi Herois uirtus clariſsime emicuit. Talem enim in eadem pugna ſe præſtitit, ut non inferior patre, imò etiam nulli ſecundus extiterit: poſtea quoque, eam uictoriam ſibi inuidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaq; apud Chæ roncam prælio, etſi Athenienſes numero militum longe præſtarent, à Mace donibus tamen cõtinuo ac diuturno bellandi uſu exercitatiſsimis, uincũtur. Non aut̃ immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies uniuerſæ Græciæ, & gloriam dominationis, & uetuſtiſsimã libertat̃ finijt. Cæterũ cum Philip pus ſemper erga Alexandrum optime affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra nouerca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Atta lus auũculus Cleopatræ, qui cum in nuptijs Macedones exhortaretur, deos orarent, ut ad regni ſucceſsionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crea retur hæres, excandeſcens Alexander, O improbum caput, inquit, nos uero tibi nothi uidemur? ſimulq; in eum coniecit poculum. Inſurgens inde pater contra Alexandrum, ſtricto cum petijt ferro, ictus tamẽ, inclinatione corpo ris ab Alexandro cuitatus, inanis excidit. Tunc Alexander cõuitijs patrem adortus, receptam Olympiadem matrẽ ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demarato Corinthio hac eorum diſcordia, pau lo poſt multis precibus ægre reuocauit. Inter hæc nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexandri fratris Olympiadis, quem pulſo Arisba, regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorũ regũ, & collocantis fi liam, & uxorẽ ducentis, inſignis. Sed nec ludorũ celebritas deerat, ad quorũ ſpectaculum Philippus cum ſine cuſtodibus medius inter duos Alexãdros, filium generumq; procederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus nemini ſuſpectus

ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtijs Philippum, in tranſitu obtruncauit, diemq; lætitiæ deſtinatum, fœdum luctu funeris fecit. Hic puer ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat, qui eum etiam poſtea, tanquã uile ſcortum, libidini conuiuarũ ſubiecit. De quo Philippo conqueſtus, qui multum quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo ob magnam familiaritatem, & quod eius opera tunc uteretur, ut noceret induci haud potuit. Erat etiam Attalus ob Cleopatram, proxime à rege in matrimonium acceptam, arctiſſima ei iunctus cognatione, copiarumq; in Aſiam præmiſſarum dux fuerat delectus, uir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius ut Pauſaniæ animum iuſtiſsimo dolore incenſum mulceret, eſt conatus: datisq; ei magnis muneribus, loco inſuper honeſtiori, inter corporis ſui cuſtodes, honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit, nõ tantum de eo qui ſibi iniuriam intuliſſet, ſed & qui ulciſci illatam noluiſſet, pœnã ſumere, quod & fecit, ut diximus. Is Philippus etſi omni ferè tẽpore negotijs belli, uictorijsq; affectus exercitusq; eſſet, à liberali tamẽ Muſa, & à ſtudijs humanitatis nunquam abfuit, quin lepide comiterq; pleraq; & dixerit & fecerit. Vixit annos xlvij. Regnauit xxv. fuitq; uigeſimustertius Macedonum rex.

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI regis Macedonum, Liber ſecundus.

ANNO ab urbe cõdita ccccxxvi. mortuo Philippo, Alexãder filius, (ob magnitudinẽ rerum geſtarum Magnus appellatus) uigeſimo ætatis anno, plenum inuidia, et grauiſſimis odijs ac periculis undiq; circumſeptum aſſequutus eſt imperium. Nec enim uicinæ barbarorũ prouinciæ & nationes, modeſte ſeruitutem ferebant, auita uero domínia patriosq; principatus affectabant. Primo omnium autem quotquot paternæ cædis cauſa fuerant, grauibus affecit pœnis. Deinde ſepulturæ eiuſdem, maximam impẽdit curam. Principatum uero multo melius quàm quiſquam exiſtimaſſet confirmauit. Iuuenis enim, atq; ob ætatem adhuc teneram, ab aliquibus contemptui habitus, uulgus ipſum humaniſsimis ſermonibus ita in ſui beneuolentiam traxit, ut & ſpem maximam omnibus faceret, & metum ſimul atq; contemptum ſui uniuerſis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum præter militiæ uacationem dedit. Quo facto tantum ſibi conciliauit fauorem, ut alij corpus non uirtutem, alij uero nomen regis ſolum immutatum eſſe dicerent. Et quum initio tumultus undiq; contra ipſum exorti eſſent, audacia, & animi conſtantia incredibili, citiſsime motus omnes compreſsit. Profectus deinde Corinthum in Peloponneſum, generali totius Græciæ concilio, contra Perſas, (quorum erat eo tempore ſummum in terris imperium, quiq; Græciam ſæpe multis cladibus

afflixerant)Imperator eſt deſignatus. Siquidem pater eius idem bellum inchoauerat,morte tamen præuẽtus,cõſummare haud potuerat.In huius belli apparatu nũciatur Athenienſes,Thebanos,& Lacedæmonios,ab eo ad Perſas defeciſſe,autoremq; eius defectionis,magno auri pondere à Perſis corruptum,Demoſthenem oratorẽ extitiſſe.Quibus motibus occurſurus,tãta celeritate,inſtructo paratoq; exercitu Græciã oppreſsit,ut quẽ uenire non ſenſerant,uidere ſe uix crederent.In tranſitu hortatus Theſſalos,beneficiorũ patris cõmonefaciens,cõmemorata etiam ueteri cognatione,quæ ſibi cum illis per Herculem eſſet,ſermonibusq; humaniſsimis,ut magna à ſe ſperarẽt perſuaſos induxit,ut cõmuni totius Theſſaliæ decreto,uniuerſæ gẽtis dux crearetur,omniaq; uectigalia atq; reditus ſuos ei traderent.Tanta autẽ in iuuene celeritas,tamq; efficax in rebus agendis diligẽtia,omnes qui per contẽptum ab eo erant alienati,perterrefecit.Athenienſes itaq; ſicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere ceperũt,pueritiam Alexandri antea ſpretam, ſupra uirtutẽ ueterum ducum extollentes:miſsisq; legatis bellum deprecabantur. Quibus auditis & grauiter increpatis,bellum remiſit.In ea legatione Demoſthenem quoq; fuiſſe ferunt,ſed cum cæteris ad Alexandrũ non peruenit:ſiquidem à Cytherone Athenas reuerſus eſt:ſiue correptus timore, quod frequenter Philippũ cum ſuis uituperaſſet, atq; in ſua rep. contra Macedones uerba feciſſet:ſiue ut regi Perſarũ(à quo magnam auri ſummam,ut Macedonum cauſam oppugnaret,accepiſſe dicebatur)omnem de ſe ſuſpitionem eximeret.Hoc quoq; ipſi ab Aeſchine exprobratũ aiũt,qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præſens ſanè regiũ aurum ſumptus huic ſuppeditat.Sed hoc deinceps haud ſufficiet,cum nullæ opes moribus improbis ſatis eſſe poſsint.Alexãder ſedatis motibus qui in Græcia erãt exorti,antequam in Aſiam cum exercitu traijceret, per Thraciã iter faciens, Pæones, Triballos,Illyrios,alioſq; finitimos petere,quos nouis rebus ſtudere acceperat.Nam quod regno eius tum finitimi tum maxime infidi erãt, minime negligendos cenſuit,præſertim cum in tam longinquas à domo regiones cum exercitu profecturus eſſet.Ex Amphipoli igitur cũ copijs profectus in Thraces, (quos Græci αὐτονόμους uocant,nullius imperio, nullius legibus obnoxios)decem dierũ itinere ad Hæmum montem peruenit:ibi circa aditus anguſtias,negotiatorũ atq; Thracum ingẽtem manũ collectam, obuiã habuit. Inſederant mõtis uerticem,curribusq; pro uallo,quà patebat aditus, utebantur,inde pugnaturi,ſi neceſsitas poſtulaſſet.Sin autẽ ex aduerſa montis parte peterẽtur,currus in Alexãdri Phalangem magno impetu erãt immiſſuri, quod & fecerũt.Sed milites ab Alexandro edocti, alij laxatis ordinibus, alij corpora humi ſtrata ſcutis contegentes,periculũ omne deuitarũt. Hinc alacriores facti, ingẽti clamore in hoſtes feruntur,coſq; uno impetu ſuperauere.Alexãder protinus ſuperato iugo,per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygiũ profectus eſt. Syrmus Triballorũ rex erat: is cognito Alexandri aduẽtu,uxores ac pueros,cæteramq; imbellem turbã, ad Danubiũ in inſulam Peucam cõfeſtim miſit,quo & Thraces Triballis finitimi ſe receperãt. Nec multo poſt,& ipſe Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo

do ad alteram inſulam ſe contulerat,eo in loco,ex quo pridie Alexander moueratſitam. Alexander Triballos repetens,hoſtes ex ſyluis in aperta prouocatos,ſuperat,iij.millibus cæſis,reliquis in fugam coniectis,paucisq; captis. Poſt hanc pugnã Alexander ad Danubium profectus, ad inſulam in quam Triballi ac Thraces confugerant, cõtendit:cui tamen barbari ſumma ui reſtiterunt,quod erat ijs facilius,quoniã & naues paucæ erant,& inſulæ maxima pars prærupta ac præceps,& fluminis curſus,utpote in anguſto concluſus,cõcitatior.Quapropter Alexãder abductis inde nauibus,traiecto noctu flumine,Mccccc.equitibus,peditibusq; iiij.millibus, Getas(quorũ circiter iiij. millia equitum, peditumq; ſupra x. millia prohibendi animo, in aduerſa ripa armatos uiderat)petijt.Quo facto territi Getæ,ne primũ quidem impetum ſuſtinuere.Res prorſus ingẽtis audaciæ ijs uiſa,Alexandrum tam facile unica nocte,Danubium,omniũ Europæ fluminum ampliſsimũ atq; altiſsimum,nullo ponte iniecto,tranſiſſe.Cõfugientibus igitur illis in ſyluarũ ſolitudines atq; latebras,Rex urbẽ uacuam nactus cepit,ſoloq; æquauit.Huc loci uenere legati à cæteris Danubij accolis,à Syrmo Triballorũ rege,atq; Germanis ad Alexandrũ,ut cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis,è Germanis quæſiuit, Quid'nam in humanis rebus præ cæteris extimeſcerent,ratus nominis ſui magnitudinẽ ante omnia ipſis formidoloſam uideri.Illi hoc ſe in primis timere reſponderũt,ne fortè in ſeſe aliquando cœlum rueret.Alexander nihil motus reſponſi ſuperbia, tantũ adiecit:Germanos ſuperbos eſſe,eoſq; domũ remiſit. Inde in Agrianos & Pæonas iter perſequenti nunciatũ eſt, Clitum Bardylei ab eo defeciſſe, Glauciãq; Taulantiorum regem,ſe ei coniunxiſſe.Erant & qui nunciarẽt fore, ut Autariatæ ipſum in itinere adorirẽtur. Proinde negotio de Autariatis Lagaro Agrianorum regi(qui patri Philippo admodum charus Alexãdro quoq; perquam familiaris erat)cõmiſſo, inſuper Cyna ſorore ubi Pellam reuertiſſet,ultro in uxorẽ promiſſa,ipſe ad Clitum Glauciãq; magna celeritate contendit, eoſq; uario prælio uicit atq; proſtrauit.Hæc agẽti ſuperueniũt nũcij,multos in Græcia res nouas moliri,ciuitatesq; nõ paucas,& in primis Thebanos ab eo defeciſſe. Qua re motus Alexander,in Macedoniã eſt reuerſus, ut factum in Græcia tumultũ reprimeret. Thebanis autem conantibus præſidiũ Macedonicũ ex arce Thebana(quam Cadmeam uocãt) depellere, ipſamq; præaltis foſsis,& munitiſsimo uallo cinctã, obſidentibus, rex cũ exercitu magnis itineribus profectus,non longe à Thebis,cũ omnibus copijs conſedit. Itaq; Thebanorum duces,quoniam Alexander præter ſpem omnium aduenerat, ac incertũ erat,utrum auxilia ſicuti à nõnullis ciuitatibus petierãt, illis aduentura eſſent,de belli ratione cõſultare cœperũt.Omnibus tandẽ conſentiẽtibus belli diſcrimẽ ſubire cõſtituerũt.Sed rex ſuos cõtinuit,illis ſpatiũ pœnitendi mutãdiq; cõſilij exhibẽs,nullo pacto futurũ exiſtimans, ut una ciuitas cõtrãtas copias eſſet pugnatura.Habebat enim ultra xxx.millia peditũ,equitũq; ad iij.millia omnes laborib. bellicis exercitatiſsimos. Quorũ uirtuti cõfiſus, Perſicũ bellum ſuſceperat. Sanè ſi Thebani temporũ fortunæ cedẽtes,pacẽ petijſſent,rex eorũ poſtulatis libẽtiſsime annuiſſet:nam tum mirifico ſtudio

ad Perſas in Aſiam tranſire properabat. Cum tamen armis non precibus uti decreuiſſent, Alexãder Macedones ad prælium inſtruxit. A Thebanis, cõtra hoſtes numero longe ſuperiores, ſummis uiribus atq; impigre decertatũ eſt. Interim Macedonibus qui cuſtodiæ Cadmeæ arcis præerant, à tergo inuadentibus, circumuenti Thebani, in ipſa pugna ceciderunt. Capta ciuitas & direpta, urbs euerſa funditus eſt. Qua quidem in re ea ſpes, idq; cõſilium exciuit Alexãdro, ut huiuſmodi caſu ac terrore compreſsi Græci, quietius dum abeſſet agerent: cum alioqui incuſantibus Thebanos ſocijs Phocenſibus ac Plateenſibus, morem gerere gratificariq; concupiſceret. Plures ſex millibus oppetiere, Triginta millia uendidit, ex quibus quadringẽtorum quadraginta talentorum argenti ſummam coegit. Pindari uatis tamen ſtirpi pepercit, ſummum in doctos fauorem manifeſtiſsimo exemplo teſtatus. Non omittendũ uidetur quod hic rerum geſtarum Alexandri ſcriptores de Timoclea referunt. Quam inſignem Thebanã fœminam, Thracius quidã dux conſtupraſſe dicitur. Quũq; poſt id eam poſceret pecuniam, ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe, in quo diceret precioſiora rerum ſuarũ occultari. Ducem igitur ſuper os putei, ſpectandi cauſa inclinatũ, illa in profundũ detruſit, ſuperneq; iniectis lapidibus, oppreſsit. Ob id facinus adductã ad ſe in uinculis fœminã, percũctatus eſt Alexãder, quæ nam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui contra Philippum electus imperator fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatẽ mulieris & conſtantiam admiratus rex, liberam eam cum filijs dimiſit. Athenienſes Thebarũ caſum moleſte & cum ſumma cõmiſeratione ferentes, refugijs profugorũ portas cõtra regis edictũ aperuerũt. Quam rem ita grauiter tulit Alexãder, ut ſecunda legatione, denuo bellum deprecãtibus, ita demum remiſerit, ut oratores & duces quorũ fiducia toties rebellent, ſibi dedantur. Eò tamẽ demũ res eſt deducta, ut retẽtis oratoribus, duces in exiliũ agerentur. qui confeſtim ad Dariũ regem Perſarũ profecti ſunt. Cæterũ coactis in Iſthmo Græcis, & expeditionẽ in Perſas decernẽtibus, Alexandro plures philoſophi & oratores occurrũt, præter Diogenẽ Cynicũ, qui tum uerſabatur Corinthi, & Alexandrum paruifaciens, in Cranio habitabat. miratus Alexãder, ad eum in ſole apricantem uenit, rogans rei ne cuiuſquã indigeat: at ille, Vt paulum, inquit, à ſole diſcedas. Quo reſponſo Alexandrũ adeo delectatum ferunt, ut ad ſuos conuerſus dixerit, ſe Diogenẽ eſſe uelle, ſi Alexãder nõ eſſet. Rebus Græciæ cõpoſitis, aduentante uere, ipſaq; Græcia cũ Macedonia, Antipatro, (cui ex amicis maxime fidebat) cõmiſsis, ad Helleſpontũ cum exercitu profectus, in Aſiam incredibili ardore mentis accenſus, traiecit. Cum autẽ delati in continentem eſſent, primus Alexãder iaculum uelut in hoſtilem terrã conſecit, ar matusq; de naui, tripudiãti ſimilis, proſiluit, atq; ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regẽ illæ terræ inuitæ accipiãt. Inde hoſtẽ petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendũ ſuis rebus præfatus, nec perdẽda ea quæ poſſeſſuri uenerint. In exercitu eius fuerunt xxxij. millia peditum, non ſupra v. millia equitum, nauesq; clxxx. Hac tam parua manu uniuerſum terrarum orbem, utrũ ſit admirabilius quòd uicerit, an quòd aggredi auſus fuerit, incertũ eſt: cum

cum ad tam periculoſum bellum non iuuenes robuſtos, nec primo ætatis flore, ſed ueteranos, pleroſq; etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruiſq; militauerant, elegit: ut non tam milites, quàm militiæ magiſtros, electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit, ut ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicuius priſcæ Reipub. uidere diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, ſed omnes uictoriam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam ſpes ſed in lacertis fuit. Alexander deinde paſsim peractis ſacrificijs maximè apud Troiam ad Achillis tumulum, in quem genus ſuum ex materna linea referebat, eum ob id feliciſsimum adoleſcentem prædicans, quod ſuarum uirtutum præconem Homerum inueniſſet, ad interiora Darij regis Perſarum cõtendit. Hunc Darium Arſani filium, qui decimus quartus à Cyro, totius orientis monarchiam tenebat, hac potiſsimum cauſa aggredi uoluit, quòd à patre ſuo Philippo tributũ requiſierat. Darius autẽ miſſa prius ſuperba, contumelioſa, atq; imperioſiſsima legatione, ſe regem regum, ac conſanguineum deorum, Alexandrum uero famulum ſuum appellans, ſatrapis ſuis id negotij dederat, ut inſanientẽ iſtum Philippi adoleſcentulum, (ſic enim eum per contemptũ appellabat) uerberibus puerilibus grauiter cæſum, indutumq; poſt ueſte purpurea, ſibi uinctum traderent, nauibusq; una cũ nautis ſubmerſis, omnes eius milites ad ulteriora maris rubri tranſportarent. Qui mandatũ regis exequi uolentes, ad Granicum amnem (qui Troadem à Propõtide diſterminat) magna manu, uidelicet uiginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam flumi nis ripam, quà Alexandro omnino traijciendum erat, obſiderunt. Alexander etiamſi præſentiſsimum periculum inſtare cerneret: quippe cum ſuis ex inferiore atq; inſtabili loco (erat enim cum udus, tum cœno lubricus) utpote ex flumine aduerſus hoſtes in eminenti ripa ſtantes, dimicandum foret, ſuæ tamen fortunæ ac uirtuti, ſimulq; fortitudini militum cõfiſus, amnem traiecit. Et primo quidem non ſpernenda difficultate preſſus, tandem tamen hoſtes, non tam ſua arte, quàm uirtute Macedonum, uicit atq; proſtrauit. In eo conflictu Perſarum uiginti millia peditũ, & ccl. equites, cæſa, Macedonum non plus xxxiiij. interfecti ſunt. Ea pugna magnũ ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorũ imperij propugnaculum, cœpit, ijſq; ac cæteris Lydiæ populis, ut legibus uterentur ſuis conceſsit. Epheſum, quarto poſt pugnam die elapſo inde præ metu præſidio, occupauit. Interim ex Magneſia & Trallibus legati uenerunt, urbiũ ſuarum deditionem pollicentes, ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingẽtis mercenarijs, pariq; Macedonũ numero, equitibus ex amicis circiter cc. miſit. Miletum deinde ſibi reſiſtentem oppugnauit: eaq; potitus uerſus Halicarnaſum iter ingreditur. Omnibus interiacentibus oppidis primo impetu captis, Halicarnaſum urbem permunitam obſedit, eamq; non ſine labore expugnatã, ſolo æquauit. Ingreſſus Cariam, Ada Cariæ regina, (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miſerat, pulſa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, eius prouinciæ urbẽ munitiſsimam, tenebat) Alexandro obuiã profecta, Alindis urbe tradita, eũ in filiũ adoptauit. Rex nec liberalitatem

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

ralitatem fœminæ, nec filij nomen aſpernatus urbem eidem cuſtodiendam reliquit. Tota deinde Caria ſubacta, memor accepti beneficij eam uniuerſam Adæ imperio ſubiecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit, eo conſilio, ut ora maritima ad Phœniciam & Ciliciam uſq; in poteſtatem redacta, nauales copias hoſtibus inutiles redderet. Deuictis q; rebellibus Piſidiæ populis, ſummo mentis ardore, nec minori alacritate, aduerſus Darium, quẽ cum multis militantium millibus aduentare conſtabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, eſt ingreſſus.

Q. CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber tertius.

INTER hæc Alexander ad conducẽdum ex Peloponneſo militem Cleandro cum pecunia miſſo, Lyciæ Pãphiliæq; rebus compoſitis, ad urbem Celænas exercitũ admouit. Media illa tempeſtate mœnia interfluebat Marſia amnis, fabuloſis Græcorũ carminibus inclytus. fons eius ex ſummo montis cacumine excurrens, in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarũ cadit: inde diffuſus, circũiectos rigat campos, liquidus, & ſuas duntaxat undas trahens. Itaq; color eius placido mari ſimilis, locum poëtarum mẽdacio fecit: quippe traditum eſt, nymphas amore amnis retentas, illa rupe conſidere. Cæterum quàm diu intra muros fluit, nomen ſuum retinet. At cum extra munimenta ſe euoluit, maiore ui ac mole agentem undas, Lycum appellant. Alexander quidem urbem deſtitutam à ſuis intrat: arcem uerò, in quam cõfugerant, oppugnare adorſus, caduceatorem præmiſit, qui denũciaret, Ni ſe dederẽt, ipſos ultima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim, & ſitu & opere multũ editam perductum, quanta eſſet altitudo, intueri iubent, ac nunciare Alexandro, non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri: ſe ſcire inexpugnabiles eſſe: ad ultimum pro fide morituros. Cæterũ ut circũſideri arcem, & omnia ſibi in dies arctiora uiderunt eſſe: ſexaginta dierum inducias pacti, ut niſi intra eos auxilium Darius ipſe miſiſſet, dederent urbem: poſteaquã nihil inde præſidij mitebatur ad præſtitutam diem, permiſere ſe regi. Superueniunt deinde legati Athenienſium, petentes, ut capti apud Granicũ amnem redderentur ſibi. Ille non hos modo, ſed etiam cæteros Græcos reſtitui ſuis, iuſtũ reſpondit, finito Perſico bello. Cæterũ Alexandro imminens de Dario cura erat, quẽ nondum Euphratẽ ſuperaſſe cognouerat. Vndiq; omnes copias cõtrahit, totis uiribus tãti belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quã ducebatur exercitus, pluribus uicis q; urbibus frequẽs. Tũc habebat quondã nobilẽ Midæ ciuitatẽ regiam, Gordiũ nomẽ eſt urbi, quã Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Põtico & Cilicio mari diſtantẽ. Inter hæc maria anguſtiſsimũ Aſiæ ſpacium

ſpacium eſſe comperimus, utroq; in arctas fauces compellente terram. Quæ quia cõtinenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet: ac, niſi tenue diſcrimen obij ceret, maria, quæ nunc diuidit, cõmitteret. Alexander, urbe in ſuam ditionẽ redacta, Iouis templum intrat: uehiculum, quo Gordium Midæ patrem uectum eſſe cõſtabat, aſpexit, cultu haud ſanè à uilioribus uulgatiſq; uſu abhorrẽs. Notabile erat uinculũ adſtrictum cõpluribus nodis in ſemetipſos implicatis, & celantibus nexus. Incolis deinde affirmantibus, editam eſſe oraculo ſortem, Aſiæ potiturum qui inexplicabile uinculum ſoluiſſet: cupido inceſsit animo ſortis eius implendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonũ, illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria regis fiducia: quippe ſeries uinculorũ erat ita adſtricta, ut unde nexus inciperet, quo ue ſe cõderet, nec ratione, nec uiſu percipi poſſet. Soluere aggreſſo iniecerat curã, ne in omen uerteretur irritum inceptũ. Ille nequicquã diu luctatus cum latẽtibus nodis: Nihil, inquit, intereſt quomodo ſoluantur: gladioq; ruptis omnibus loris, oraculi ſortem uel eluſit, uel impleuit. Cum deinde Darium regem, ubicunq; eſſet, occupare ſtatuiſſet: ut à tergo tuta relinqueret, Amphoterum claſſi ad oram Helleſponti, copijs autem præficit Egelochum, Lesbum, & Chium, Coumq; præſidijs hoſtiũ liberaturos. His talenta ad belli uſum quingẽta attributa. Ad Antipatrũ, & eos qui Græcas urbes tuebãtur, ſexcenta miſſa. Ex fœdere naues ſocijs imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonẽ uita exceſsiſſe cognouerat, in quem omnes intenderat curas, ſatis gnarus, cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moueretur. Iamq; ad urbem Ancyram uentum erat, ubi numero copiarũ inito, Paphlagoniam intrat: huic iuncti erant Eneti, unde quidam Venetos trahere originem credunt: omniſq; hæc regio paruit regi, datisq; obſidibus, tributum (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerentur, impetrauerũt. Calas huic regioni præpoſitus eſt: ipſe, aſſumptis qui ex Macedonia nuper aduenerãt, Cappadociam petijt. At Darius, nunciata Memnonis morte, haud ſecus q; par erat, motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere, quippe quæ per duces ſuos acta erãt, cũcta damnabat: ratus, pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunã. Igitur caſtris ad Babyloniã poſitis, quo maiore animo capeſſeret bellũ, uniuerſas uires in cõſpectum dedit: & circũdato uallo, quod decem millium armatorũ multitudinẽ caperet, Xerxis exemplo numerũ copiarum inijt. Orto ſole, ad noctẽ agmina, ſicut deſcripta erãt, intrauere uallum: inde occupauerãt emiſſa Meſopotamiæ campos: equitũ peditumq; propemodũ innumerabilis turba maiorem q; pro numero ſpeciem gerens. Perſarũ erant cẽtum millia, in queis eques triginta millia implebat. Medi decem equitũ, quinquaginta millia peditum habebant. Barcanorum equitum duo millia fuere, armati bipẽnibus, leuibusq; ſcutis cetræ maximè ſpeciem reddentibus: peditũ decem millia pari armatura ſequebantur. Armenij quadraginta millia miſerant peditũ, additis ſeptẽ millibus equitum. Hyrcani egregij, ut inter illas gẽtes, ſex millia expleuerãt equis militatura. Deruices quadraginta millia peditũ armati erant: pluribus hærebãt ferro præfixæ haſtæ; quidam lignũ igne durauerãt, hos quoq; duo millia equitum

ex eadem

ex eadem gente comitata sunt. A Caspio mari octo millium pedester exercitus uenerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Asiæ gentes, duo millia peditum, equitum duplicem parauerant numerũ. His copijs triginta millia Græcorum mercede conducta, egregiæ iuuentutis, adiecta sunt. nam Bactrianos & Sogdianos et Indos, cæterosq; rubri maris accolas, ignota etiam ipsi gentium nomina, festinatio prohibebat acciri. Nec quicquã illi minus, quàm multitudo militũ, defuit. cuius uniuersæ aspectu admodum lætus, purpuratis solita uanitate spem eius inflantibus, cõuersus ad Charidemũ Atheniensem belli peritum, & ob exilium infestum Alexãdro, (quippe Athenis, iubente eo, fuerat expulsus) percunctari cœpit, Satis ne ei uideretur instructus ad obterendum hostem. At ille & suæ sortis, & regiæ superbiæ oblitus: Verũ, inquit, & tu forsan audire nolis, & ego, nisi nunc dixero, aliàs nequaquam cõfitebor. hic tanti apparatus exercitus, hæc tot gentiũ & totius orientis excita sedibus suis moles, finitimis potest esse terribilis. nitet purpura, aurumq; fulget armis & opulentia: quantã qui oculis non subiecerint, animis concipere non possent. Sed Macedonum acies torua sanè & inculta, clypeis hastisq; immobiles cuneos, & conserta robora uirorũ teget. Ipsi phalangem uocant peditum stabile agmen. Vir uiro, armis arma cõserta sunt: ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines seruare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiũt: obsistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis quàm milites callent. Et ne auri argẽtiq; studio teneri putes, adhuc illa disciplina paupertate magistra stetit. Fatigatis humus cubile est. cibus, quem occupant, satiat. tempora somni arctiora quàm noctis sunt. Iam Thessali equites, & Acarnanes, Actoliq; inuicta bello manus, fundis credo & hastis igne duratis repellentur: pari robore opus est. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærẽda sunt. Argentum istud atq; aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingeniũ, nisi suam naturam plerunq; fortuna corrũperet. Itaq; ueritatis impatiens, hospitem ac supplicem, tunc maximè utilia suadentem, abstrahi iussit ad capitale supplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratũ mortis meæ ultorem, expetet pœnas mei consilij spreti ipse, contra quem tibi suasi. Tu quidem licentia regni subitò mutatus, documentũ eris posteris, homines, cũ se permisere fortunæ, etiam naturam dediscere. Hæc uociferantem, quibus erat imperatum, iugulant. Sera deinde pœnitẽtia subit regem: ac uera dixisse cõfessus, eum sepeliri iussit. Thymodes erat Mẽtoris filius impiger iuuenis, cui præceptum est à rege, ut omnes peregrinos milites, in quos plurimũ habebat spei, à Farnabazo acciperet, opera eorum usurus in bello. Ipsi Farnabazo tradidit imperium, quòd ante Memnoni dederat. Anxium de instantibus curis, agebant etiam per somnum species imminẽtium rerum: siue illas ægritudo, siue diuinatio animi præsagientis accersit. Castra Alexandri magno ignis fulgore collucere ei uisa sunt: & paulo post Alexandrum adduci ad ipsum in eo uestis habitu, quo ipse fuisset, cum appellatus esset rex. Equo deinde per Babyloniam uectum, subitò cum ipso equo oculis esse subductum. Ad hæc uates uaria interpretatione curam distraxerũt: alij lætũ id regi somnium esse dicebant

bant, quòd castra hostium arsissent, quòd Alexandrum, deposita regia ueste, in Persico & uulgari habitu productum esse uidisset. Quidam non ita augurabantur: quippe illustria Macedonum castra uisa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Asiæ occupaturum esse, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuisset, cũ appellatus est rex. Vetera quoq; omina, ut fert solicitudo, reuocauerant. Recensebant enim, Darium principio imperij uaginam acinacis Persicam, iussisse mutari in eam formam, qua Græci uterentur: protinusq; Chaldæos interpretatos, imperium Persarum ad eos transiturum, quorum arma esset imitatus. Cæterum ipse & uatum responso, quod edebatur in uulgus, & specie, quæ per somniũ oblata erat, admodum lætus, castra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Persarum traditũ est, orto sole demum procedere die iam illustri, signum è tabernaculo regis buccina dabatur. super tabernaculum, unde ab omnibus conspici posset, imago solis crystallo inclusa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quẽ ipsi sacrum & æternum uocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebãt. Magos trecenti & sexaginta quinq; iuuenes sequebãtur puniceis amiculis uelati, diebus totius anni pares numero: quippe Persis quoq; in totidem dies descriptus est annus. Currum deinde Ioui sacratũ albentes uehebãt equi. hos eximiæ magnitudinis equus, quem solis appellabant, sequebatur. Aureæ uirgæ, & albæ uestes regentes equos adornabant. Haud procul erant uehicula decẽ, multo auro argentoq; cælata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentium, uarijs armis & moribus. Proximi ibant, quos Persæ immortales uocãt, ad decem millia: cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honestabat. Illi aureos torques, illi uestem auro distinctam habebãt, manicatasq; tunicas gemmis etiam adornatas. Exiguo interuallo, quos cognatos regis appellant, decem et quinq; millia hominum: hæc uerò turba muliebriter propemodum culta, luxu magis q̃ decoris armis conspicua erat: doriphori uocabantur. Proximũ his agmen soliti uestem excipere regalem. Hi currum regis anteibant, quo ipse eminens uehebatur. Vtrũq; currus latus deorũ simulacra ex auro argentoq; expressa decorabant: distinguebãt interuenientes gemmæ iugũ: ex quo eminebant duo aurea simulacra cubitalia, quorum alterũ in alterũ belli gerebat effigiẽ. inter hæc auream aquilam pinnas extendenti simílem sacrauerant. Cultus regis, inter omnia, luxuria notabatur. purpureæ tunicæ medium album intextum erat: pallam auro distinctam aurei accipitres, uelut rostris inter se corruerent, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus, acinacem suspenderat, cui ex gemma erat uagina. Cydarim Persæ regiũ capitis uocabant insigne: hoc cærulea fascia albo distincta circuibat. Currum decem millia hastatorũ sequebãtur: hastas argento exornatas, spicula auro præfixa gestabant. Dextra læuaq; regem ducenti fermè nobilissimi propinquorum comitabãtur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditum, quos equi regis quadringenti sequebãtur. Interuallo deinde unius stadij, matrẽ Darij Sysigambim currus uehebat, et in alio erat coniunx. Turba fœminarum reginas comitantium equis uectabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellant, sequebantur. In his erãt liberi

regis,& qui educabant eos,ſpadonumq; grex,haud ſanè illis gentibus uilis. Tum regiæ pellices trecentæ ſexaginta uehebantur, & ipſæ regali cultu ornatuq;: poſt quas pecuniam regis ſexcenti muli, & trecenti cameli uehebãt, præſidio ſagittariorum proſequente. Propinquorum, amicorumq; coniuges huic agmini proximæ, lixarumq; & calonum greges uehebantur. Vltimi erant cum ſuis quiſque ducibus, qui cogerent agmen leuiter armati. Contrà,ſi quis aciem Macedonum intueretur,diſpar acies erat,equis uirisq; non aurea, non diſcolori ueſte, ſed ferro atque ære fulgentibus. Agmen & ſtare paratum, & ſequi: nec turba, nec ſarcinis prægraue: intentum ad ducis non ſignum modo, ſed etiam nutum. Et caſtris locus, & exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex, loci, in quo pugnauit, anguſtijs redactus eſt ad paucitatem,quam in hoſte contempſerat.Interea Alexander, Abiſtamene Cappadociæ præpoſito, Ciliciam petens cum omnibus copijs regionem, quæ caſtra Cyri appellant, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cum aduerſus Crœſum in Lydiã exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctiſsimas fauces, munimenta quæ manu ponimus naturali ſitu imitante. Igitur Arſanes,qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon ſuaſiſſet: quondam ſalubre conſilium,ſero exſequi ſtatuit:igne ferroq; Ciliciam uaſtat, ut hoſti ſolitudinem faciat: quicquid uſui eſſe poteſt,corrumpit,ſterile ac nudum ſolum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longè utilius fuit, anguſtias aditus,qui Ciliciam aperit, ualido occupare præſidio, iugumq; opportune itinerí imminens obtinere, unde inultus ſubeuntem prohibere, aut opprimere hoſtem potuiſſet. Tunc paucis, qui callibus præſiderent, relictis, retro ipſe conceſsit populator terræ, quam à populationibus uendicare debuerat.Ergo qui relicti erant, proditos ſe rati, ne aſpectum quidem hoſtis ſuſtinere uoluerunt,quum uel pauciores locũ obtinere potuiſſent. Nanq; perpetuo iugo montis aſperi ac prærupti Cilicia includitur:quod quum à mari ſurgat, uelut ſinu quodam flexuq; curuatum rurſus altero cornu in diuerſum litus excurrit.Per hoc dorſum, quà maximè introrſum mari cedit,aſperi tres aditus, & peranguſti ſunt: quorum uno Cilicia intranda eſt,campeſtris eadem, quà uergit ad mare, planiciem eius crebris diſtinguentibus riuis. Pyramus & Cydnus inclyti amnes fluunt. Cydnus non ſpacio aquarum, ſed liquore memorabilis: quippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo excipitur. Nec torrentes incurrunt,qui placide manantis alueum turbent. Itaq; incorruptus, idemq; frigidiſsimus quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus ſuis ſimilis in mare euadit.Multa in ea regione monumenta uulgata carminibus uetuſtas exederat.Monſtrabantur urbium ſedes Lyrneſsi & Cebeſti: ſpecus quoque & Coryciũ nemus, ubi crocum gignitur,cæteraq;, in quibus nihil præter famam durauerat. Alexander fauces iugi, quæ Pylæ appellantur, intrauit: contemplatus locorum ſitus, non aliàs magis dicitur admiratus eſſe felicitatem ſuam: obrui potuiſſe uel ſaxis confitebatur, ſi fuiſſent qui ſubeuntes propellerent. Iter uix quaternos capiebat

piebat armatos. Dorſum montis imminebat uiæ, non anguſtæ modo, ſed pleruncq; præruptæ,crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant. Thracas tamen leuiter armatos præcedere iuſſerat, ſcrutaríque calles, ne occultus hoſtis in ſubeuntes erumperet. Sagittariorum quoque manus occupauerat iugum: intentos arcus habebant, moniti, non iter ipſos inire, ſed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad urbem Tarſon, cui tum maximè Perſæ ſubijciebant ignem, ne opulentum oppidum hoſtis inuaderet. At ille, Parmenione ad inhibẽdum incendium cum expedita manu præmiſſo, poſteaquam Barbaros aduentu ſuorum fugatos eſſe cognouit, urbem à ſe conſeruatam intrat. mediam Cydnus amnis, de quo paulo ante dictum eſt, interfluit: & tunc æſtas erat, cuius calor non aliam magis quàm Ciliciæ oram uapore ſolis accendit, & diei feruidiſsimum tempus cœperat.puluere ac ſudore ſimul perfuſum regem inuitauit liquor fluminis, ut calidum adhuc corpus ablueret. Itaque, ueſte depoſita, in conſpectu agminis (decorum quoque futurum ratus, ſi oſtendiſſet ſuis, leui ac parabili cultu corporis ſe eſſe contentum) deſcendit in flumen, uix'que ingreſsi ſubito horrore artus rigere cœperunt: pallor deinde ſuffuſus eſt, & totum propemodum corpus uitalis calor reliquit. expiranti ſimilem,miniſtri manu excipiũt,nec ſatis compotem mentis, in tabernaculum deferunt.Ingens ſolicitudo,& penè iam luctus,in caſtris erat. Flentes querebantur, in tanto impetu curſu'que rerum, omnis ætatis ac memoriæ clariſsimum regem non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentem aqua corpus ereptum eſſe & extinctum: inſtare Darium, uictorem, antequam uidiſſet hoſtem. Sibi eaſdem terras, quas uictores peragraſſent, repetendas: omnia aut ipſos, aut hoſtes populatos: per uaſtas ſolitudines, etiam ſi nemo inſequi uelit, euntes, fame atque inopia debellari poſſe. Quem ſignum daturum fugientibus? quem auſurum Alexandro ſuccedere? Iam ut ad Helleſpontum fuga penetrarent: claſſem, qua tranſeant, quem præparaturum? Rurſus in ipſum regem miſericordia uerſa, illum florem iuuentæ, illam uim animi, eundem regem & commilitonem diuelli à ſe & abripi, immemores ſui querebantur. Inter hæc liberius meare ſpiritus cœperat, alleuabat rex oculos, & paulatim redeunte animo, circumſtantes amicos agnouerat: laxatáque uis morbi ad hoc ſolum uidebatur, quia magnitudinem mali ſentiebat: animum autem ægritudo corporis urgebat, quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nunciabatur. Vinctum ergo ſe tradi, & tantam uictoriam eripi ſibi è manibus, obſcuráque & ignobili morte in tabernaculo extingui ſe, querebatur. admiſsíſque amicis pariter & medicis: In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hoſtilium armorum exaudire mihi uideor: & qui ultro intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo cum tam ſuperbas literas ſcriberet, fortunam meam in conſilio habuit: ſed nequicquam, ſi mihi arbitrio meo

curari licet. Lenta remedia & segnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori strenuè, quàm tarde conualescere, mihi melius est. Proinde, si quid opis, si quid artis in medicis est: sciant, me non tam mortis, quàm belli remedium quærere. Ingentem omnibus incusserat curam tam præceps temeritas eius. Ergo pro se quisque precari cœpere, ne festinatione periculum augeret, sed esset in potestate medentium. Inexperta remedia haud iniuria ipsis esse suspecta, quum ad perniciem eius etiam à latere ipsius pecunia solicitaret hostis: quippe Darius, mille talenta interfectori Alexandri daturum se, pronunciari iusserat. Itaque ne ausurum quidem quenquam arbitrabantur experiri remedium, quod propter noxitatem posset esse suspectum. Erat inter nobiles medicos è Macedonia regem secutus Philippus natione Acarnan, fidus admodum regi puero comes, & custos salutis datus, non ut regem modo, sed etiam ut alumnum eximia charitate diligebat. Is non præceps se, sed strenuum remedium afferre, tantam'que uim morbi potione medicata leuaturum esse promisit. Nulli promissum eius placebat, præter ipsum cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe facilius, quàm moram, perpeti poterat. Arma & acies in oculis erant: & uictoriam in eo positam esse arbitrabatur, si tantum ante signa stare potuisset: id ipsum quòd post diem tertium medicamentum sumpturus esset (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum literas accipit, quibus ei denunciabat, ne salutem suam Philippo committeret: mille talentis à Dario, & spe nuptiarum sororis eius esse corruptum. Ingentem animo solicitudinem literæ incusserant, & quicquid in utranque partem aut metus, aut spes subiecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseuerem? ut si uenenum datum fuerit, ne immerito quidem quicquid acciderit, euenisse uideatur? Damnem' ne medici fidem? in tabernaculo me opprimi patiar? Atqui satius est, alieno me mori scelere, quàm metu meo. Diu animo in diuersa uersato, nulli, quid scriptum esset, enunciat, epistolam'que sigillo anuli sui impressam, puluino, cui incumbebat, subiecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum dilucrat, intrauit. Quo uiso, Alexander, leuato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit poculum, & hausit interritus: tum epistolam Philippum legere iubet, nec à uultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehendere. Ille, epistola perlecta, plus indignationis quàm pauoris ostendit: proiectis'que amiculo & literis ante lectum, Rex, inquit, semper quidem spiritus meus ex te pependit: sed nunc uerò arbitror, sacro & uenerabili ore trahitur. Crimen paricidij, quod mihi obiectum est, tua salus diluet. Seruatus à me, uitam mihi dederis, oro quæso'que: amisso'que metu, patere medicamentum concipi uenis. Laxa paulisper animum, quem solicitudine intempestiua amici sanè

nè fideles, sed molestè sedulí turbant. Non securum modo hæc uox, sed etiam lætum regem ac plenum bonæ spei fecit. Itaque si dij, inquit, Philippe tibi permisissent, quo maximè modo animum uelles experiri meum, alio profecto uoluisses. Sed certiorem, quàm expertus es, ne optasses quidem. Hac epistola accepta, tamen, quod dilueras, bibi: & nunc credo te non minus pro tua fide, quàm pro mea salute esse solicitum. Hæc locutus dextram Philippo offert. Cæterum tanta uis medicaminis fuit, ut quæ secuta sunt, criminationem Parmenionis adiuuerint. Interclusus spiritus arcte meabat, nec Philippus quicquam inexpertum omisit. Ille fomenta corpori admouit, ille torpentem, nunc cibi, nunc uini odore excitauit. Atque ut primum mentis compotem esse sensit, modo matris sororum'que, modo tantæ uictoriæ appropinquantis admonere non destitit. Vt uerò medicamentum se diffudit in uenas, & sensim toto corpore salubritas percipi potuit: primò animus uigorem suum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit: quippe post tertium diem, quàm in hoc statu fuerat, in conspectum militum uenit: nec auidius ipsum regem, quàm Philippum intuebatur exercitus: pro se quisque dexteram eius amplexi, grates habebant uelut præsenti Deo. Namque haud facile dictu est, præter ingenitam illi genti erga reges suos uenerationem, quantum huius quoque regis uel admirationi dediti fuerint, uel charitate flagrauerint. Iam primum nihil nisi diuina ope aggredi uidebatur. Nam quum præsto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat: ætas quoque uix tantis matura rebus, sed abundè sufficiens, omnia etiam eius opera honestabat: & quæ leuiora haberi solent, plerunque in re militari gratiora uulgo sunt, exercitatio corporis inter ipsos, cultus habitus'que paululum à priuato abhorrens, militaris uigor: queis ille uel ingenij dotibus, uel animi artibus, ut pariter charus ac uenerandus esset, effecerat. At Darius, nuncio de aduersa ualetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat tam graue agmen, ad Euphratem contendit: iuncto'que eo pontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. Iam'que Alexander uiribus corporis receptis, ad urbem Solos peruenerat: cuius potitus, ducentis talentis nomine mulctæ exactis, arci præsidium militum imposuit. Vota deinde pro salute suscepta per ludum atque ocium reddens, ostendit, quanta fiducia barbaros sperneret: Aesculapio & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuncius lætus affertur Alicarnasso, Persas acie à suis esse superatos. Myndios quoque & Caunios, & pleraque tractus eius suæ facta ditionis. Igitur edito spectaculo ludicro, castris'que motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad urbem Mallon peruenit: inde adeò alteris castris ad oppidum Castabalum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem præmiserat ad explorandum iter saltus, per quem ad urbem Isson nomine penetrandum erat. Atque ille angustijs eius occupatis, & præsidio modico relicto, Isson quoque desertam à bar-

baris ceperat. Inde progressus, deturbatis, qui interiora montium obsi-
debant, præsidijs cuncta firmauit: occupato'que itinere, sicut paulo an-
te dictum est, idem & author & nuncius uenit. Isson inde rex copias ad-
mouit: ubi consilio habito, utrum'ne ultra progrediendum foret, an ibi
opperiendi essent milites noui, quos ex Macedonia aduentare consta-
bat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem esse censebat, quippe
illic utriusque regis copias numero futuras pares, quum angustiæ mul-
titudinem non caperent: planiciem ipsis campos'que esse uitandos, ubi
circuiri, ubi ancipiti acie opprimi possent. timere, ne non uirtute hosti-
um, sed lassitudine sua uincerentur. Persas recentes subinde succedturos,
si laxius stare potuissent. Facile ratio tam salubris consilij accepta est. I-
taque inter angustias saltus hostem opperiri statuit. Erat in exercitu re-
gis Sisenes Perses, quondam à prætore Aegypti missus ad Philippum,
donis'que & omni honore cultus, exilium patria sede mutauerat: secu-
tus deinde in Asiam Alexandrum, inter fideles socios habebatur. huic e-
pistolam Cretensis miles obsignatam annulo, cuius signum haud sanè no-
tum erat, tradidit. Nabarzanes prætor Darij miserat eam, hortabatur'que
Sisenem: ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet: magno id
ei apud regem honori fore. Has literas Sisenes, utpote innoxius, ad A-
lexandrum sæpè deferre tentauit: sed quum tot curis, apparatu'que bel-
li regem uideret urgeri, aptius subinde tempus expectans, suspicionem
initi scelesti consilij præbuit: namque epistola, priusquam ei redderetur,
in manus Alexandri peruenerat, lectam'que eam, ignoti anuli sigillo im-
presso, Siseni dari iusserat, ad æstimandam fidem Barbari, qui quia per
complures dies non adierat regem, scelesto consilio eam uisus est sup-
pressisse: & in agmine à Cretensibus haud dubiè iussu regis occisus est.
Iam'que Græci milites, quos Thymodes à Farnabazo acceperat, præci-
pua spes & propemodum unica, ad Darium peruenerant. Hi magnope-
re suadebant, ut retrò abiret, spacioso's que Mesopotamiæ campos re-
peteret. Si id consilium damnaret, at ille diuideret saltem copias innume-
rabiles, neu sub unum fortunæ ictum totas uires regni cadere pateretur.
Minus hoc consilium regi, quàm purpuratis eius displicebat: ancipitem
fidem & mercede uenalem proditionem imminere, & diuidi non ob a-
liud copias uelle, quàm ut ipsi in diuersa digressi, si quid commissum es-
set, traderent Alexandro. nihil tutius esse, quàm circumdatos eos exer-
citu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Da-
rius, ut erat sanctus & mitis, se uerò tantum facinus negat esse facturum,
ut suam secutos fidem suos milites iubeat trucidari. Quem deinde am-
plius nationum exterarum salutem suam creditum sibi, si tot militum
sanguine imbuisset manus? Neminem stolidum consilium capite luere
debere. Defuturos eos, qui suaderent, si suasisse periculum esset. Denique,
ipsos quotidie ad se uocari in consilium, uarias'que sententias dicere, nec
tamen

tamen melioris fidei haberi qui prudentius suaserint. Itaque Græcis nun-
ciari iubet, ipsum quidem beneuolentiæ illorum gratias agere: cæterum,
si retrò ire pergat, haud dubiè regnum hostibus traditurum. Fama bel-
la stare: & eum, qui recedat, fugere credi. Trahendi uerò belli insulsam
esse rationem. Tantæ enim multitudini, utique quum iam hyems insta-
ret, in regione uasta, & inuicem à suis atque hoste uexata, non suffectu-
ra alimenta. ne diuidi quidem copias posse seruato more maiorum, qui
uniuersas uires semper discrimini bellorum obtulerint. Et hercule terri-
bilem antea regem, & absentia sua ad uanam fiduciam elatum, postea-
quam aduentare se senserit, cautum pro temerario factum, delituisse in-
ter angustias saltus, ritu ignobilium ferarum, quæ, strepitu prætereun-
tium audito, syluarum latebris se occuluerunt. Iam etiam ualetudinis si-
mulatione frustrari suos milites: sed non amplius ipsum esse passurum
detrectare certamen. In illo specu, in quem pauidi recessissent, oppressu-
rum esse cunctantes. hæc magnificentius iactata, quàm uerius. Cæterum
pecunia omni, rebus'que pretiosissimis Damascum Syriæ cum modico
præsidio militum missis, reliquas copias in Ciliciam duxit, insequenti-
bus more patrio agmen coniuge & matre: uirgines quoque cum paruo
filio comitabantur patrem. Fortè eadem nocte & Alexander ad fauces,
quibus Syria aditur, & Darius ad eum locum, quem Amanicas pylas
uocant, peruenit. Nec dubitauere Persæ, quin, Isso relicta, quam ce-
perant, Macedones fugerent. Nam etiam saucij quidam & inualidi, qui
agmen non poterant persequi, excepti erant. Quos omnes, instinctu
purpuratorum barbara feritate sæuientium, præcisis adustis'que mani-
bus circumduci, ut copias suas noscerent: satis'que omnibus spectatis,
nunciare, quæ uidissent, regi suo iussit. Motis ergo castris, superat Py-
ramum amnem, in tergis, ut credebat, fugientium hæsurus. At illi, quo-
rum amputauerat manus, ad castra Macedonum penetrant, Darium,
quàm maximo cursu posset, sequi nunciantes. Vix fides habebatur. I-
taque speculatores in maritimas regiones præmissos explorare iubet, ip-
se'ne adesset, an præfectorum aliquis speciem tribuisset uniuersi uenien-
tis exercitus. Sed cum speculatores reuerterentur, procul ingens multi-
tudo conspecta est. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, om-
nia'que uelut continenti incendio ardere uisa, cum incondita multitudo,
maximè propter iumenta, laxius tenderet. Itaque eo ipso loco metari su-
os castra iusserat, lætus, quod omni expetiuerat uoto, in illis potissimum
angustijs decernendum esse. Cæterum, ut solet fieri cum ultimi discri-
minis tempus aduentat, in solicitudinem uersa fiducia est. Illam ipsam
fortunam, qua aspirante res tam prospere gesserat, uerebatur. nec iniu-
ria. Ex his, quæ tribuisset sibi, quàm mutabilis esset, reputabat. unam su-
peresse noctem, quæ tanti discriminis moraretur euentum. Rursus oc-
currebant maiora periculis præmia: &, sicut dubium esset an uinceret,

ita illud utique certum esse, honestè & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites curare iussit, ac deinde tertia uigilia instructos & armatos esse. Ipse in iugum editi montis ascendit, multisque collucentibus facibus, patrio more sacrificium Dijs præsidibus loci fecit. Iamque tertium, sicut præceptum erat, signum tuba miles acceperat, itineri simul paratus & prælio: strenuéque iussi procedere, oriente luce peruenerunt ad angustias, quas occupare decreuerant. Darium triginta inde stadia abesse, præmissi indicabant. Tunc consistere agmen iubet, armisque ipse sumptis, aciem ordinabat. Dario aduentum hostium pauidi agrestes nunciauerunt, uix credenti, occurrere etiam, quos ut fugientes sequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido incesserat: quippe itineri, quàm prælio aptiores erant, raptimque arma capiebant. Sed ipsa festinatio discurrentium, suosque ad arma uocantium, maiorem metum incussit. Alij in iugum montis euaserant, ut hostium agmen inde prospicerent: equos plerique frenabant: discors exercitus, nec ad unum intentus imperium, uario tumultu cuncta turbauerat. Darius initiò montis iugum cum parte copiarum occupare statuit, & à fronte & à tergo circuiturus hostem: à mari quoque, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, ut undique urgeret: præter hæc uiginti millia præmissa cum sagittariorum manu, Pyramum amnem, qui duo agmina interfluebat, transire, & obijcere sese Macedonum copijs iusserat. Si id præstare non possent: retrocedere in montes, & occultè circuire ultimos hostium. Cæterum destinata salubriter, omni ratione potentior fortuna discussit: quippe alij præ metu imperium exsequi non audebant, alij frustra exsequebantur: quia, ubi partes labant, summa turbatur. Acies autem hoc modo stetit. Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis sunditorum sagittariorumque uiginti fermè millibus. In eodem Thymodes erat, Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpositus. hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies. In læuo cornu Aristomedes Thessalus uiginti millia Barbarorum peditum habebat, in subsidijs pugnacissimas locauerat gentes. Ipsum regem in eodem cornu dimicaturum, tria millia delectorum equitum affluenta corporis custodiæ, & pedestris acies quadraginta millia sequebantur. Hyrcani deinde Medique equites. his proximi cæterarum gentium equites dextera læuaque dispositi. Hoc agmen, sicut dictum est, instructum, sex millia iaculatorum funditorumque antecedebant. Quicquid in illis angustijs adiri poterat, impleuerunt copiæ: cornuaque hinc à iugo, illinc à mari stabant: uxorem matremque regis, & alium fœminarum gregem in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas ualidius erat, in fronte constituit. Dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur. huic proximi stabant Cœnos & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, sui quisque agminis duces. In læuo

læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erant: sed Craterus Parmenioni parere iussus. Equites ab utroque cornu locati: dexterum Macedones Thessalis adiunctis, læuum Peloponnenses tuebantur. Ante hanc aciem posuerat funditorum manum, sagittarijs admixtis. Thraces quoque & Cretenses ante agmen ibant, & ipsi leuiter armati. At his, qui præmissi à Dario iugum montis insederant, Agrianos oppositi ex Græcia nuper aduectos. Parmenioni autem præceperat, ut quantum posset, agmen ad mare extenderet, quo longius abesset montibus, quos occupauerant Barbari. At illi neque obstare uenientibus, nec circuire prætergressos ausi, funditorum maximè aspectu profugerant territi. Eáque res tutum Alexandro agminis latus, quod ne supernè incesseretur timuerat, præstitit. triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur angustiæ. Paulatim deinde se laxare sinus montium, & maius spacium aperire cœperant, ita ut non pedes solum pluribus ordinibus incedere, sed etiam à lateribus circumfundi posset equitatus. Iam in conspectu, sed extra teli iactum utraque acies erat, cum priores Persæ inconditum & trucem sustulere clamorem. Redditur & à Macedonibus maior, exercitus impar numero, sed iugis montium uastisque saltibus repercussus: quippe semper circumiecta nemora petræque, quantamcunque accepere, uocem multiplicato sono referunt. Alexander ante prima signa ibat, identidem manu suos inhibens, ne suspensi acrius ob nimiam festinationem concitato spiritu capesserent bellum. Cumque agmen obequitaret, uaria oratione, ut cuiusque animis aptum erat, milites alloquebatur. Macedones tot bellorum in Europa uictores, ad subigendam Asiam atque ultima Orientis, non ipsius magis, quàm suo ductu profecti, inueteratæ uirtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emensosque olim Herculis & Liberi patris terminos, non Persis modò, sed etiam omnibus gentibus imposituros iugum. Macedonum Bactra & Indos fore: minima esse, quæ nunc intuerentur: sed omnia uictoria parari. Non præruptis petris Illyricorum & Thraciæ saxis sterilem laborem fore: spolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem suo pauore fluctuantem, umbonibus posse propelli. Victor ad hæc Athenienſium Philippus pater inuocabatur, domitæque nuper Bœotiæ, & urbis in ea nobilissimæ ad solum diruta species repræsentabatur animis: iam Granicum amnem, iam tot urbes aut expugnatas, aut in fidem acceptas, omniaque quæ post tergum erant strata, & pedibus ipsorum subiecta, memorabat. Cum adierat Græcos, admonebat, ab ijs gentibus illata Græciæ bella: Darij prius, deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam terramque populantium, ut neque fontium haustum, nec solitos cibos relinquerent: deinde Deum templa ruinis & ignibus esse deleta: urbes eorum expugnatas, fœdera humani diuinique iuris uiolata referebat. Illyricos uero & Thracas rapto uiue-

re

re assuetos, aciem hostium auro purpuraq; fulgentem intueri iubebat, prædam, non arma gestantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum uiri eriperent: aspera montium suorum iuga, nudosq; colles, & perpetuo rigentes gelu, ditibus Persarum campis agrisq; mutarent. Iam ad teli iactum peruenerant, cum Persarum equites ferociter in læuum cornu hostium inuecti sunt: quippe Darius equestri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur esse coniectans: iamq; etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur. quod ubi Macedo conspexit, duabus alis equitum ad iugum montis iussis subsistere, cæteros in medium belli discrimen strenuè transfert. Subductis deinde ex acie Thessalis equitibus, præfectum eorum occultè circuire tergum suorum iubet, Parmenioniq; coniungi, & quod is imperasset, impigrè exsequi. Iamq; ipsi in medium Persarum undique circumfusi, egregiè se tuebantur: sed conserti & quasi cohærentes, tela uibrare non poterant. Simul ut erant emissa, in eosdem concurrentia implicabantur, læuiq; & uano ictu pauca in hostem, plura in humum innoxia cadebant. Ergo cominus coacti conserere, gladios impigrè stringunt. Tum uerò multum sanguinis fusum est: duæ quippe acies ita cohærebant, ut armis arma pulsarent, mucrones in ora dirigerent. non timido, non ignauo cessare tum licuit: collato pede quasi singuli inter se dimicarent, in eodem uestigio stabant, donec uincendo locum sibi facerent. Tum demum ergo promouebant gradum, cum hostem prostrauerant. At illos nouus excipiebat aduersarius fatigatos, nec uulneratí (ut aliàs solent) acie poterant excedere, cum hostis instaret à fronte, à tergo sui urgerent. Alexander non ducis magis, quàm militis munera exsequebatur, opimum decus cæso rege expetens: quippe Darius curru sublimis eminebat, & suis ad se tuendum, & hostibus ad incessendum ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxatres cum Alexandrum instare ei cerneret, equites, quibus præerat, ante ipsum currum regis obiecit, armis & robore corporis multum super cæteros eminens, animo uerò & pietate in pauciſsimis: illo utique prælio clarus, alios improuidè instantes prostrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, ut circa regem erant, mutua adhortatione firmati, cum ipso in equitum agmen irrumpunt. Tum uerò similis ruinæ strages erat. Circa currum Darij iacebant nobiliſsimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti, omnes in ora proni, sicut dimicantes procubuerant, aduerso corpore uulneribus acceptis. Inter hos Aticies, & Romithres, & Sabaces prætor Aegypti magnorum exercituum præfecti noscitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitumq; obscurior turba. Macedonum quoque non quidem multi, sed promptiſsimi tamen cæsi sunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leuiter mucrone perstrictum est. Iamque qui Darium uehebant equi confossi hastis, & dolore efferati, iugum quatere, & regem curru excutere cœperant: cum ille, ueritus ne uiuus ueniret

niret in hostium potestatem, desilit, & in equum, qui ad hoc sequebatur, imponitur: insignibus quoque imperij, ne fugam proderent, indecorè abiectis. Tum uero cæteri dissipantur metu, & quæ cuique patebat ad fugam uia erumpunt, arma iacientes, quæ paulo ante ad tutelam corporum sumpserant: adeò pauor etiam auxilia formidabat. Instabat fugientibus eques à Parmenione missus: & fortè in id cornu omnes fuga abstulerat. At in dextro Persæ Thessalos equites uehementer urgebant. Iamque una ala ipso impetu proculcata erat, cum Thessali strenuè circumactis equis dilapsi rursus in prælium redeunt, sparsósque incompositos uictoriæ fiducia barbaros ingenti cæde prosternunt. Equi pariter equitésque Persarum serie laminarum ob id genus graue, agmen, quod celeritate maximè constat, ægrè moliebantur: quippe in circumagendis equis suis Thessali multos occupauerant. Hac tam prospera pugna nunciata, Alexander non ante ausus persequi barbaros, utrinque iam uictor instare fugientibus cœpit. Haud amplius regem quàm mille equites sequebantur, cum ingens multitudo hostium caderet. Sed quis aut in uictoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorum modo: & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus steterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud sanè fugientibus similes euaserant. Barbari longè diuersam fugam intenderunt, alij quà rectum iter in Persidem ducebat, quidam circuitus rupis, saltusq; montium occultos petiuere, pauci castra Darij. Sed iam illa quoque hostis uictor intrauerat, omni quidem opulentia ditia. Ingens auri argentíque pondus, non belli sed luxuriæ apparatum, diripuerant milites. Cumq; plus raperent, passim strata erant itinera uilioribus sarcinis, quas in comparatione meliorum auaricia contempserat. Iamq; ad fœminas peruentum erat, quibus quo chariora ornamenta sunt, uiolentius detrahebantur: nec corporibus quidem uis ac libido parcebat. Omnia planctu tumultuque, prout cuiq; fortuna erat, castra repleuerant: nec ulla facies mali deerat, cum per omnes ordines ætatesq; uictoris crudelitas ac licentia uagaretur. Tunc uero impotens fortunæ species conspici potuit, cum ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia instructum, eadem illa Alexandro quasi ueteri domino reseruabant. nanque id solum intactum omiserant milites, ita tradito more, ut uictorem uicti regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animosq; in semet conuerterant captiuæ mater coniunxq; Darij. Illa non maiestate solum, sed etiam ætate uenerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem sorte corrupta, acceperat in sinum filium, nondum sextum ætatis annum egressum, in spem tantæ fortunæ, quantam paulo ante pater amiserat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ uirgines duæ, non suo tantum, sed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba constiterat, laceratis crinibus, abscisaq; ueste, pristini decoris immemores, reginas dominasq; ueris quondam, tunc alienis nominibus uocantes. Illæ suæ calamitatis oblitæ, utro cornu Darius stetisset, quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant, negabant

bant ſe captas, ſi uiueret rex. Sed illum equos ſubinde mutantem, longius fu
ga abſtulerat. In acie autem cæſa ſunt Perſarum peditū centum millia: decem
uero millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti
ſaucij fuere: triginta omnino & duo ex peditibus deſiderati ſunt: equitū cen
tum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingens uictoria ſtetit. Rex,
qui diu Darium perſequendo fatigatus erat, poſteaquā & nox appetebat, &
eum aſſequendi ſpes non erat, in caſtra paulo ante à ſuis capta, peruenit. Inui
tari deinde amicos, quibus maximè aſſuecuerat, iuſsit: quippe ſumma dunta-
xat cutis in femore perſtricta, non prohibebat intereſſe conuiuio. tum repen
te è proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro ululatu planctuq; permi
xtus, epulantes conterruit. Cohors quoq;, quæ excubabat ad tabernaculum
regis, uerita ne maioris motus principium eſſet, armare ſe cœperat. Cauſa pa
uoris ſubiti fuit, quòd mater uxorq; Darij cū captiuis mulieribus nobilibus,
regem, quem interfectū eſſe credebāt, ingenti gemitu eiulatuq; deflebāt. Ve
nus nanq; è captiuis ſpadonibus, qui fortè ante ipſarum tabernaculum ſtete
rat, amiculum, quod Darius (ſicut paulo ante dictū eſt) ne cultu proderetur,
abiecerat, in manibus eius, qui repertum ferebat, agnouit: ratusq;, interfecto
detractum eſſe, falſum nuncium mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore
comperto, Alexāder fortunæ Darij, & pietati earum lachrymaſſe fertur. Ac
primo Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritū Perſicæ linguæ, ire ad cō-
ſolandas eas iuſſerat. Veritus deinde, ne proditor captiuarū iram dolorem q;
grauaret, Leonatum ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare, falſò lamētari
eas Darium uiuū. Ille cum paucis armigeris in tabernaculū, in quo captiuæ
erant, peruenit, miſſumq; à rege ſe nūciare iubet. At hi, qui in ueſtibulo erāt,
ut armatos cōſpexere, rati actū eſſe de dominis, in tabernaculū currunt, uoci
ferantes, adeſſe ſupremā horam, miſſoſq; qui occiderēt captas. Itaq;, ut quæ
nec prohibere, nec admittere auderent, nullo reſponſo dato, tacite opperie-
bātur uictoris arbitriū. Leonatus, expectato diu qui ſe intromitteret: poſtea
quam nemo prodire audebat, relictis in ueſtibulo ſatellitibus, intrat in taber
naculum. Ea ipſa res turbauerat fœminas, quòd irrupiſſe, nō admiſſus uide-
batur. Itaq; mater & coniunx prouolutæ ad pedes, orare cœperūt, ut, priuſ-
quam interficerētur, Darij corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret: fun
ctas ſupremo in regem officio, ſe impigre morituras. Leonatus, & uiuere Da
rium, & ipſas non incolumes modo, ſed etiam apparatu priſtinæ fortunæ re
ginas fore. Tum mater Darij alleuari ſe paſſa eſt. Alexander poſtera die cum
cura ſepultis militibus, quorum corpora inuenerat, Perſarum quoq; nobiliſ-
ſimis eundem honorem haberi iubet, matriq; Darij permittit, quos uellet, pa
trio more ſepeliret. Illa paucos arcta propinquitate coniunctos pro habitu
præſentis fortunæ humari iuſsit, apparatum funerum, quo Perſæ ſuprema
officia celebrarent, inuidioſum fore exiſtimans, quum uictores haud precio-
ſe cremarentur. Iamq; iuſtis defunctorū corporibus ſolutis, præmittit ad ca-
ptiuas, qui nunciarent ipſum uenire: inhibitaq; comitantium turba, taberna
culum cum Epheſtione intrat. Is longe omnium amicorum chariſsimus erat
regi, cum ipſo pariter educatus, ſecretorū omnium arbiter: libertatis quoq;
in

in admonēdo eo non alius ius habebat, quod tamē ita uſurpabat, ut magis à
rege permiſſum, quàm uendicatū ab eo uideretur: & ſicut ætate par erat regi,
ita corporis habitu præſtabat. Ergo reginæ illum regem eſſe ratæ, ſuo more
ueneratæ ſunt. Inde ex ſpadonibus captiuis, quis Alexander eſſet, monſtran
tibus: Syſigambis aduoluta eſt pedibus eius, ignorationem nunquam antea
uiſi regis excuſans. Quam manu alleuās rex, Non erraſti, inquit, mater: nam
& hic Alexander eſt. Equidem ſi hac cōtinentia animi ad ultimum uitæ per-
ſeuerare potuiſſet, feliciorem fuiſſe crederem, quàm uiſus eſt eſſe, cum Libe-
ri patris imitaretur triumphum, ab Helleſponto uſq; ad Oceanū omnes gen
tes uictoria emenſus: ſi uiciſſet profecto ſuperbiam atq; iram, mala inuicta: ſi
abſtinuiſſet inter epulas cædibus amicorū, egregioſq; bello uiros, & tot gen
tium ſecum domitores indicta cauſa ueritus eſſet occidere. Sed nondum for
tuna ſe animo eius ſuperfuderat. Itaq; orientem tam moderate & prudenter
tulit, ad ultimum magnitudinem eius non cepit: tum quidem ita ſe geſsit, ut
omnes ante eum reges & continentia & clementia uincerentur. Virgines &
reginas excellentis formæ tam ſancte habuit, quàm ſi eodem, quo ipſe, paren
te genitæ forent. Coniugem eiuſdem, quam nulla ætatis ſuæ pulchritudine
corporis uicit, adeò ipſe non uiolauit, ut ſummam adhibuerit curam, ne quis
captiuo corpori illuderet. Omnē cultū reddi fœminis iuſsit, nec quicquam
ex priſtinæ fortunæ magnificentia captiuis, præter fiduciam, defuit. Itaq; Sy
ſigambis, rex, inquit, mereris ut ea precemur tibi, quæ Dario noſtro quon-
dam precatæ ſumus: & (ut uideo) dignus es, qui tantum regem non felicita-
te ſolum, ſed etiam æquitate ſuperaueris. Tu quidem matrē me & reginam
uocas: ſed ego me tuā famulam eſſe cōfiteor. Et præteritæ fortunæ faſtigium
capio, & præſentis iugum pati poſſum. Tua intereſt, quantum in nos licue-
rit, ſi id potius clementia, quàm ſæuitia uis eſſe teſtatum. Rex bonū animum
habere eas iuſsit. Darij deinde filium collo ſuo admouit. Atq; nil ille conſpe-
ctu tunc primum à ſe uiſi conterritus, ceruicem eius manibus amplectitur.
Motus ergo rex cōſtantia pueri, Epheſtionē intuens, Quàm uellem, inquit,
Darius aliquid ex hac indole hauſiſſet. Tum tabernaculo egreſſus, tribus a-
ris in ripa Pyrami amnis Ioui atque Herculi Mineruæq; ſacratis, Syriam pe-
tit, Damaſcum, ubi regis gaza erat, Parmenione præmiſſo. Atq; is cum præ
ceſsiſſe Darij ſatrapam comperiſſet, ueritus, ne paucitas ſuorū ſperneretur,
accerſere maiorem manū ſtatuit. Sed fortè in exploratores ab eo præmiſſos
incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexan
drum à præfecto Damaſci miſſas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnē re-
giam ſupellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio, aſſeruari eo iuſ-
ſo, literas aperit, in queis erat ſcriptum, ut mature Alexander aliquē ex duci-
bus ſuis mitteret cum manu exigua. Itaq;, re cognita, Mardum, datis comi-
tibus, ad proditorē remittit. Ille è manibus cuſtodientiū lapſus, Damaſcum
ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum inſidias timen-
tis: & ignotū iter ſine duce nō audebat ingredi. Felicitati tamen regis ſui con
fiſus, agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi iuſsit: quibus celeriter reper-
tis, quarto die ad urbem peruenit, iam metuēte præfecto, ne ſibi fides habita

non esset. Igitur quasi parum munimẽtis oppidi fidens, ante solis ortum pecuniam regiam, quam gazam Persæ uocãt, cum preciosissimis rerum efferri iubet, fugã simulans, re uera ut prædam hosti offerret. Multa millia uirorum fœminarumq; excedentẽ oppido sequebantur, omnibus miserabilis turba, præter eum, cuius fidei commissa fuerat: quippe quo maior proditoris merces foret, obijcere hosti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles uiros, prætorũ Darij coniuges, liberosq;, præter hos urbium Græcarum legatos, quos Darius, uelut in arce tutissima, in proditoris reliquerat manib. Gangabas Persæ uocant humeris onera portantes: hi quum frigus tolerare non possent, quippe & procella subitò niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum astrictas uestes, quas cum pecunia portabant, auro & purpura insignes induũt, nullo prohibere ausо, cũ fortuna regis etiã humilimis in ipsum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni nõ spernendi agminis speciẽ: qui intẽtiore cura suos quasi ad iustum prælium paucis adhortatus, equis calcaria subdere iubet, & acri impetu in hostem inuehi. At illi, qui sub oneribus erant, omissis, per metum capessunt fugam. Armati quoq;, qui eos persequebantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperunt. Præfectus quasi & ipse conterritus, simulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ, illa pecunia stipendio ingenti militũ præparata, ille cultus tot nobilium uirorum, tot illustrium fœminarũ, aurea uasa, aurei freni, tabernacula regali magnificentia ornata, uehicula quoq; à suis destituta ingẽtis opulentiæ plena, facies etiam prædantibus tristis, si qua res auariciam moraretur: quippe tot annorum incredibili & fidem excedente fortuna cumulata, tunc alia stirpibus lacerata, alia in cœnum demersa eruebantur: non sufficiebãt prædantium manus prædæ, iamq; etiam ad eos, qui primi fugerant, uentum erat. Fœminæ pleræq; paruos trahentes liberos ibant, inter quas tres fuere uirgines, Occhi (qui ante Dariũ regnauerat) filiæ, olim quidem ex fastigio paterno rerũ mutatione detractæ, sed tum sortem earum crudelius aggrauante fortuna. In eodem grege uxor quoq; eiusdem Occhi fuit, Oxatrisq; (frater hic erat Darij) filia & coniunx Artabazi, principis purpuratorũ: & filius, cui Ilioneo fuit nomen. Farnabazi quoq;, cui summum imperiũ maritimæ oræ rex dederat, uxor cũ filio excepta est. Mentoris filiæ tres, ac nobilissimi ducis Memnonis cõiunx & filius: uixq; ulla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedæmonij quoq; & Atheniẽses erãt, societatis fide uiolata, Persas secuti, Aristogiton, Dropides, & Leuertes, inter Athenienses genere famaq; longe clarissimi: Lacedæmonij, Perisippus & Onomastorides cum Omaio & Callicratide, ij quoq; domi nobiles. Summa pecuniæ signatæ fuit, talentorũ duo millia & sexaginta, facilè argenti põdus quingenta æquabat. Præterea triginta millia hominũ, cum septẽ millibus iumentorũ dorso onera portantiũ capta sunt. Cæterũ dij tantæ fortunæ proditorem sepulturæ celeriter debita pœna persecuti sunt. Nãq; unus è conscijs eius, credo regis ui cẽ etiã in illa sorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Dariũ tulit, opportunũ solatiũ prodito: quippe & ultus inimicũ erat, & nõdum in omnium animis memoriam maiestatis suæ exoleuisse cernebat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI REGIS MAcedonum, Liber quartus.

DARIVS tanti modo exercitus rex, qui triumphantis magis, quàm dimicantis more curru sublimis inierat prælium, per loca, quæ propè immensis agminibus compleuerat, iam inania & ingenti solitudine uasta fugiebat. Pauci regẽ sequebantur. nam nec eódem omnes fugam intenderãt, & deficientibus equis cursum eorum, quos rex subinde mutabat, æquare non poterant. Vnchas deinde peruenit: ubi excepere eum Græcorum quatuor millia, cum quibus ad Euphratem contendit, id demum credens fore ipsius, quod celeritate præripere potuisset. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damascum recepta erat præda, iussum eam ipsam, & captiuos diligenti asseruare custodia, Syriæ, quàm Cœlen uocant, præfecit. Nouum imperium Syri nondum belli cladibus satis domiti aspernabantur: sed celeriter subacti, obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque insula deditur regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, rex eius insulæ Strato possidebat: quo in fidem accepto, castra mouit ad urbem Marathon. Ibi illi literæ à Dario redduntur, quibus, ut superbe scriptis, uehementer offensus est. Præcipue eum mouit, quòd Darius sibi regis titulum, nec eundem Alexandri nomini adscripserat. Postulabat autem magis, quàm petebat, ut accepta pecunia quantamcunque tota Macedonia caperet, matrem sibi ac coniugem liberosq; restitueret. De regno, æquo, si uellet, Marte contenderet. Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus, socius amicusque esset: in ea se fidem & dare paratum, & accipere. Contrà Alexander in hunc maximè modum rescripsit. Rex Alexander Dario. Ille cuius nomen sumpsisti Darius, Græcos, qui oram Hellesponti tenent, coloniasq; Græcorum Ionas omni clade uastauit. cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello. rursus rex Xerxes gentis eiusdem, ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copijs uenit: qui nauali prælio uictus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, ut absens quoque popularetur urbes, agros ureret. Philippum uerò parentem meum quis ignorat ab his interfectum esse, quos ingentis pecuniæ spe solicitauerant uestri? Impia enim bella suscipitis, & quum habeatis arma, licitamini hostium capita: sicut tu proximè talentis mille, tanti exercitus rex, percussorem in me emere uoluisti. Repello igitur bellum, non infero. Et dijs quoque pro meliore stantibus causa, magnam partem Asiæ in ditionem redegi meam: teipsum acie uici: quẽ etsi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, utpote qui ne belli quidem in me iura seruaueris: tamen, si ueneris supplex, & matrem, & coniugem, & liberos sine precio recepturum te esse promitto. Et uincere, & consulere uictis scio. Quòd si te nobis cõmittere ti-

mes,dabimus fidem impunè uenturũ. De cætero,cum mihi ſcribes,memento non ſolum regi te, ſed etiam tuo ſcribere. Ad hanc perferendam Theriſippus miſſus.ipſe in Phœnicen deinde deſcẽdit,& oppidum Biblon traditum recepit.Inde ad Sidona uentum eſt,urbem uetuſtate famaq; conditorũ inclytam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus : ſed quia deditionem magis popularium quàm ſua ſpõte fecerat, regno uiſus indignus:Epheſtionicq; permiſſum,ut quem eo faſtigio Sidones digniſsimum arbitrarentur,conſtitueret regẽ.Erant Epheſtioni hoſpites clari inter ſuos iuuenes,qui facta ipſis poteſtate regnandi, negauerũt quenquam patrio more in id faſtigium recipi,niſi regia ſtirpe ortum. Admiratus Epheſtion magnitudinem animi, ſperne ntis,quod alij per ignes ferrumq; peterent: Vos quidem macti uirtute,inquit,eſtote,qui primi intellexiſtis,quãto maius eſſet regnum faſtidire,quàm accipere. cæterum date aliquem regiæ ſtirpis , qui meminerit , à uobis acceptum habere ſe regnum . At illi cum multos imminere tantæ ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes , ſtatuunt,neminem eſſe potiorem , quàm Abdolominum quendam longa quidem cognatione ſtirpi regiæ annexũ, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum exigua colentem ſtipe. Cauſa ei paupertatis, ſicut pleriſq;, probitas erat: intentusq; operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subitò deinde, de quibus ante dictum eſt,cum regiæ ueſtis inſignibus hortum intrant : quem fortè ſteriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tũc rege eo ſalutato: Alter ex his Habitus ,inquit,hic quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt : ablue corpus, illuuie æterniſq; ſordibus ſqualidum : cape regis animũ, & in eam fortunam,qua dignus es,iſtam continentiam profer. & cum in regali ſolio reſidebis,uitæ neciſq; omnium ciuitum dominus, cauc obliuiſcaris huius ſtatus, in quo accipis regnum : immo herculè, propter quem . Somnio ſimilis res Abdolomino uidebatur. Interdum, ſatis' ne ſani eſſent, qui tam proteruè ſibi illuderent, percunctabatur . Sed ut cunctanti ſqualor ablutus eſt, & iniecta ueſtis purpura auroq; diſtincta, & fides à iurantibus facta ſeriò : iam rex ijſdem comitantibus in regiam peruenit. Fama(ut ſolet) ſtrenuè totas urbes diſcurrit : aliorum ſtudium, aliorũ indignatio eminebat. Ditiſsimus quiſq; humilitatem inopiamq; eius apud amicos Alexandri criminabatur:admitti eum rex protinus iuſsit, diuq; cõtemplatus,Corporis,inquit, habitus famæ generis non repugnat:ſed libet ſcire, inopiam qua patiẽtia tuleris. Tum ille, Vtinam,inquit,eodem animo regnum pati poſsim.Hæ manus ſuffecere deſiderio meo : nihil habenti,nihil defuit.Magnæ indolis ſpecimen ex hoc ſermone Abdolomini cepit . Itaque non Stratonis modo regiam ſupellectilem attribui ei iuſsit, ſed pleraq; etiam ex Perſica præda : regionẽ quoq; urbi appoſitam,ditioni eius adiecit.Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexãdro transfugiſſe diximus,cum quatuor millibus Græcorum ipſum ex acie perſecutis, fuga Tripolim peruenit.Inde in naues militibus impoſitis,Cyprum tranſmiſit:& cum in illo ſtatu rerum id quenq;,quod occupaſſet,habiturum arbitraretur,uelut certo iure poſſeſſum, Aegyptum petere decreuit, utrique regi

regi hoſtis,& ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens:hortatusq; milites ad ſpem tantæ rei,docet, Sabacem prætorẽ Aegypti cecidiſſe in acie: Perſarum præſidium & ſine duce eſſe, & inualidum: Aegyptios ſemper prætoribus eorum infenſos,pro ſocijs ipſos,non pro hoſtibus æſtimaturos. Omnia experiri neceſsitas cogebat:quippe cum primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus uidentur eſſe potiora.Igitur cõclamant, Duceret,quò uideretur. Atq; ille utendum animis,dum ſpe calerent,ratus,ad Peluſij oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum . Potitus ergo Peluſij , Memphin copias promouit:ad cuius famam Aegyptij uana gens,& nouandis q; gerẽdis aptior rebus,ex ſuis quiſq; uicis urbibusq; ad hoc ipſum concurrũt, ad delenda præſidia Perſarum: qui territi, tamen ſpem obtinẽdi Aegyptum non amiſerunt . Sed eos Amyntas prælio ſuperatos in urbem compellit, caſtriſq; poſitis, uictores ad populandos agros eduxit, ac uelut in medio poſitis omnibus,hoſtium cuncta agebãtur.Itaq; Mazeces quanquã infelici prælio ſuorũ animos territos eſſe cognouerat:tamẽ palantes, & uictoriæ fiducia incautos oſtentans,perpulit ne dubitarent ex urbe erumpere, & res amiſſas recuperare.Id conſilium non ratione prudentius, q; euentu felicius fuit . Ad unum omnes cum ipſo duce occiſi ſunt.Has pœnas Amyntas utriq; regi dedit,nihilo magis ei,ad quem transfugerat, fidus,quàm illi, quem deſeruerat. Darij prætores,qui prælio apud Iſſon ſuperfuerãt,cum omni manu, quæ fugientes ſecuta erat, aſſumpta etiam Cappadocũ & Paphlagonum iuuẽtute, Lydiam recuperare tentabãt . Antigonus prætor Alexãdri Lydiæ præerat: qui quanquam pleroſq; militum ex præſidijs ad regem dimiſerat,tamen,barbaris ſpretis,in aciem ſuos eduxit.Eadem illic quoque fortuna partium fuit. tribus prælijs alia atq; alia regione cõmiſsis,Perſæ funduntur. Eodem tempore claſsis Macedonum ex Græcia accita,Ariſtomenem,qui ad Helleſponti orã recuperãdam à Dario erat miſſus,captis eius aut demerſis nauibus,ſuperat.A Mileſijs deinde Farnabazus præfectus Perſicæ claſsis pecunia exacta,& præſidio in urbẽ Chium introducto, centũ nauibus Andrum,& inde Syphnũ petijt.is quoq; inſulas præſidijs occupat, pecunia mulctat.Magnitudo belli, quod ab opulẽtiſsimis Europæ Aſiæq; regibus in ſpem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoq; & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum rex octo millibus Græcorum,qui ex Cilicia profugi domos repetierant,contractis,bellum Antipatro Macedoniæ præfecto molie batur.Cretenſes has aut illas partes ſecuti,nunc Spartanorum, nunc Macedonũ præſidijs occupabantur.Sed leuiora inter illos fuere diſcrimina,unum certamen,ex quo cætera pẽdebant,intuẽte fortuna.Iam tota Syria,iam Phœnice quoq; excepta Tyro, Macedonum erant : habebatq; rex caſtra in continenti à quo urbem anguſtum fretũ dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes urbes Syriæ Phœnicesq; memorabilis , facilius ſocietatẽ Alexandri acceptura uidebatur,q; imperium.Coronã igitur auream legati donum afferebant,cõmeatusq; large & hoſpitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona,ut ab amicis, accipi iuſsit,benigneq; legatos allocutus,Herculi (quem præcipue Tyrij colerent)ſacrificare uelle ſe dixit : Macedonum reges crede

re,ab illo deo ipſos genus ducere: ſe uero ut id faceret, etiam oraculo moni-
tum.Legati reſpõdent,eſſe templum Herculis extra urbem,in ea ſede quam
Palætyron ipſi uocant:ibi regem deo ſacrum ritè facturum.Non tenuit iram
Alexander, cuius alioquin potens nõ erat.Itaq; Vos quidem,inquit, fiducia
loci,quòd inſulam incolitis,pedeſtrẽ hunc exercitũ ſpernitis:ſed breui often
dam,in continenti uos eſſe. Proinde ſciatis licet, aut intraturum me urbem,
aut oppugnaturum. Cum hoc reſponſo dimiſſos, monere amici cœperunt,
ut regem,quem Syria, quem Phœnice recepiſſet,ipſi quoq; intrare paterẽ-
tur. At illi loco ſatis fiſi,obſidionem ferre decreuerunt.nanq; urbem à conti-
nenti quatuor ſtadiorum fretum diuidit, Africo maximè obiectum, crebros
ex alto fluctus in litus euoluens:nec accipiendo operi,quo Macedones con-
tinenti inſulam iungere parabant,quicquam magis,quàm ille uentus,obſta-
bat:quippe uix leni & trãquillo mari moles agi poſſunt. Africus uero prima
quæque cõgeſta pulſu illiſa mari ſubruit:nec ulla tam firma moles eſt, quam
non excidant undæ per nexus operum manantes, & ubi acrior flatus exſti-
tit,ſummi operis faſtigio ſuperfuſæ. Præter hanc difficultatem haud minor
alia erat:muros turresq; urbis prærltum mare ambiebat . Non tormẽta, niſi
è nauibus procul excuſſa,emitti,non ſcalæ mœnibus applicari poterãt.præ-
ceps in ſalũ murus,pedeſtre interceperat iter.naues nec habebat rex,& ſi ad-
mouiſſet,pendentes & inſtabiles miſſilibus arceri poterant. Inter quæ haud
parua dictu res Tyriorum fiduciam accendit:Carthaginienſium legati ad ce
lebrandum anniuerſarium ſacrum more patrio tũc uenerant:quippe Cartha
ginem Tyrij condiderunt,ſemper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni
cœperunt,ut obſidionem forti animo paterentur, breui Carthagine auxilia
uentura.nanq; ea tempeſtate magna ex parte Punicis claſsibus maria obſide
bantur.Igitur bello decreto,per muros turresq; tormenta diſponũt, arma iu
nioribus diuidunt,opifices q;,quorum copia urbs abundabat,in officinas di
ſtribuunt,omnia belli apparatu ſtrepunt:ferreæ quoq; manus (harpagonas
uocant)quas operibus hoſtium iniicerent, coruiq;, & alia tuendis urbibus
excogitata,præparabantur.Sed cum fornacibus ferrum,quod excudi opor-
tebat,impoſitum eſſet,admotisq; follibus ignẽ flatu accenderent, ſanguinis
riui ſub ipſis flammis exſtitiſſe dicuntur:idq; omen in Macedonum metum
uerterunt Tyrij. Apud Macedonas quoq;, cum fortè panẽ quidam militum
frangeret,manantis ſanguinis guttas notauerunt:territoq; rege, Ariſtander
peritiſsimus uatum reſpondit, ſi extrinſecus cruor fluxiſſet, Macedonibus
id triſte futurum:contrà,cum ab interiore parte manauerit,urbi, quam obſi-
dere deſtinaſſent,exitium portendere. Alexander cum & claſſem procul ha-
beret, & longam obſidionẽ magno ſibi ad cætera impedimẽto uideret fore:
caduceatores,qui ad pacem eos cõpellerent,miſit:quos Tyrij cõtra iu gen-
tium occiſos præcipitauerunt in altum. Atq; ille ſuorũ tam indigna nece cõ-
motus,urbem obſidere ſtatuit.Sed ante iacienda moles erat,quæ urbem con
tinenti cõmitteret.Ingens ergo animos militum deſperatio incaſit, cernen-
tium profundũ mare,quod uix diuina ope poſſet impleri : quæ ſaxa tam ua-
ſta,quas tam proceras arbores poſſe reperiri? exhaurienda eſſe regiones, ut

illud

illud ſpacium aggeraretur:& exæſtuare ſemper fretum:quoq; arctius uolu-
tetur inter inſulam & continentẽ,hoc acrius furere. At ille haud quaquã ru-
dis tractandi militares animos,ſpeciẽ ſibi Herculis in ſomno oblatã eſſe pro-
nunciat,dexterã porrigentis:illo duce, illo aperiente, in urbem intrare ſe ui-
ſum.Inter hæc caduceatoresinterfectos,gentiũ iura uiolata referebat. Vnam
eſſe urbẽ,quæ curſum uictoris morari auſa eſſet.Ducibus deinde negocium
datur,ut ſuos quiſq; caſtiget:ſatisq; omnibus ſtimulatis,opus orſus eſt. Ma
gna uis ſaxorum ad manum erat Tyro uetere præbente,materies ex Libano
monte ratibus & turribus faciendis uehebatur.Iamq; fundo maris in altitu-
dinem montis opus excreuerat,nõdum tamen aquæ faſtigium æquabat: &
quo longius moles agebatur à litore,hoc magis quicquid ingerebatur, præ-
altum abſorbebat mare:cũ Tyrij paruis nauigijs admotis,per ludibrium ex-
probrabant,Illos armis inclytos,dorſo,ſicut iumenta,onera geſtare:interro-
gabant etiam,num maior Neptuno eſſet Alexãder? Hæc ipſa inſectatio ala-
critatem militum accẽdit.Iamq; paululũ moles aquam eminebat,& ſimul ag
geris latitudo creſcebat,urbiq; admouebatur : tũ Tyrij magnitudine molis,
cuius incrementum eos ante fefellerat, conſpecta, leuibus nauigijs nondum
commiſſum opus circuire cœperũt:miſsilibus eos quoq;,qui pro opere ſta-
bant, inceſſere.Multis ergo impune uulneratis,cum & remouere,& appelle
re ſcaphas in expedito eſſet:ad curam ſemetipſos tuendi ab opere conuerte-
rant.Igitur ex iumẽtis coria uelaq; iuſsit obtendi, ut extra teli iactum eſſent:
duasq; turres ex capite molis erexit,è quibus in ſubeũtes ſcaphas tela ingeri
poſſent.Contrà Tyrij nauigia procul à conſpectu hoſtium litori appellunt,
expoſitisq; militibus,eos,qui ſaxa geſtabant,obtruncant. In Libano quoq;
Arabũ agreſtes,incompoſitos Macedonas aggreſsi,triginta ferè interficiũt,
paucioribus captis.Ea res Alexandrũ diuidere copias coegit. Et ne ſegniter
aſsidere uni urbi uideretur,operi Perdiccã Crateronq; præfecit,ipſe cum ex
pedita manu Arabiã petijt. Inter hæc Tyrij nauẽ magnitudine eximia,ſaxis
harenaq; à puppi oneratã,ita ut multum prora emineret,bitumine ac ſulphu
re illitam,remis concitauerunt:& cum magnam uim uenti uela quoq; conce
piſſent, celeriter ad molem ſucceſsit.Tunc,prora eius accenſa, remiges deſi-
liere in ſcaphas,quæ ad hoc ipſum præparatæ ſequebantur.Nauis autẽ,igne
concepto,latius fundere incendiũ cœpit:quod,priuſquã poſſet occurri,tur-
res & cætera opera in capite molis poſita comprehẽdit. At qui deſilierant in
parua nauigia,faces,& quicquid alendo igni aptũ erat,in eadem opera inge
runt.Iamq; non modo Macedonũ turres,ſed etiam ſumma tabulata cõcepe-
rant ignem:cum ij,qui in turribus erant,partim haurirẽtur incendio,partim
armis omiſsis,in mare ſemetipſi immitterẽt, At Tyrij, qui capere eos quàm
interficere mallent,natantiũ manus ſtipitibus ſaxisq; lacerabant,donec debi
litati impunè nauigijs excipi poſſent:nec incendio ſolum opera conſumpta,
ſed fortè eodem die uehementior uentus totũ ex profundo mare illiſit in mo
lem , crebrisq; fluctibus cõpages operis uerberatæ ſe laxauere, ſaxaq; inter-
fluẽs unda medium opus rupit. Prorutis igitur lapidũ cumulis,quibus inie-
cta terra ſuſtinebatur,præceps in profundum ruit, tantæq; molis uix ulla ue

ſtigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduerſis rebus ſolet fieri) alius in aliũ culpam referebat, quũ omnes uerius de fæuitia maris queri poſſent. Rex noui operis molem orſus, in aduerſum uentũ non latere, ſed recta fronte direxit, quod cætera opera uelut ſub ipſo latentia tuebatur. Latitudinem quoq; aggeri adiecit, ut turres in medio erectæ procul teli iactu abeſſent. Totas autẽ arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant: deinde ſaxis onerabant, rurſus cumulo eorum alias arbores inijciebãt. Tum humus aggerebatur, ſuper quæ alia ſtrue ſaxorũ arborũq; cumulata, uelut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij, quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, ſegniter exſequebantur. Præcipuum auxiliũ erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, occultoq; lapſu ad molem uſq; penetrabãt, falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahẽtes: quæ ubi ſecutæ erant, pleraq; ſecum in profundum dabãt: tum leuatos onere ſtipites truncoſq; arborum haud ægrè moliebãtur. Deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixũ, fundamento lapſo ſequebatur. Aegro animi Alexãdro, & utrũ perſeueraret, an abiret, ſatis incerto, claſsis Cypro aduenit. Eodemq; tempore Cleander cum Græcis militibus in Aſiam nuper aduectus, centũ & octoginta nauium claſſem in duo diuidit cornua. Læuũ Pythagoras rex Cypriorũ cum Cratero tuebatur. Alexãdrum in dextro quinqueremis regia uehebat. Nec Tyrij, quanquã claſſem habebant, auſi nauale inire certamẽ, triremes omnes ante ipſa mœnia oppoſuerunt, quibus rex inuectus, ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad mœnia admota, undiq; tormentis, & maximè arietum pulſu muros quatit: quos Tyrij, raptim obſtructis ſaxis, refecerũt: interiorem quoq; murum, ut ſi prior ſeſelliſſet, illo ſe tuerentur, undiq; orſi. Sed undique uis mali urgebat: moles intra teli iactum erat: claſsis mœnia circuibat: terreſtri ſimul naualiq; clade obruebantur: quippe binas quadriremes Macedones inter ſe ita iunxerant, ut proræ cohærerent, puppes interuallo, quantum capere poterant, diſtarent. Hoc puppium interuallum, antemnis aſſeribusq; ualidis deligatis, ſuperq; eos pontibus ſtratis, qui militem ſuſtinerent, impleuerant. ſic inſtructas quadriremes ad urbem agebant. inde miſſilia in propugnantes ingerebantur tuto, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cum claſſem (ſicuti dictum eſt) paratam circuire urbem iubet: iam' que naues urbi undique admouebantur, & Tyrij deſperatione torpebant, cum ſubitò ſpiſſæ nubes intendere ſe cœlo, & quicquid lucis interniebat, effuſa caligine extinctum eſt. Tum inhorreſcens mare paulatim leuari, deinde acriori uento concitatum fluctus ciere, & inter ſe nauigia collidere, iamq; ſcindi cœperant uincula, quibus connexæ quadriremes erant, rueréque tabulata, & cum ingenti fragore in profundum ſecum milites trahere. Neq; enim conferta nauigia ulla ope in turbido regi poterant. Miles miniſteria nautarum, remiges militis officia turbabant, & quod in huiuſmodi caſu accidit, periti ignaris parebant: quippe gubernatores aliâs imperare ſoliti, tum metu mortis iuſſa exſequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, ueluti eripientibus nauigia claſsicis ceſsit, appulſaque ſunt litori lacerata pleraque. Iiſdem diebus fortè Carthaginenſium legati

legati triginta ſuperueniunt, magis obſeſsis ſolatium, quàm auxilium: quippe domeſtico bello Pœnos impediri, nec de imperio, ſed pro ſalute dimicare nunciabant. Syracuſani tunc Africam urebant, & haud procul Carthaginis muris locauerãt caſtra. Non tamen deſécere animis Tyrij, quanquam ab ingenti ſpe deſtituti erant: ſed coniuges liberoſq; deuehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quicquid accideret, laturi, ſi chariſsimam ſui partem extra communis periculi ſortem habuiſſent. Cumq; unus è ciuibus concione indicaſſet, oblatam eſſe per ſomnũ ſibi ſpeciem Apollinis, quem eximia religione colerent, urbem deſerentis, molemq; à Macedonibus iactam in ſalo, in ſylueſtrem ſaltum eſſe mutatã: quanquam author leuis erat, tamen ad deteriora credenda proni metu, aurea cathena deuinxere ſimulacrũ, araq; Herculis, cuius numini urbem dicauerant, inſeruere uinculum, quaſi illo deo Apollinem retenturi. Syracuſis id ſimulacrũ deuexerant Pœni, & in maiore locauerant patria, multisq; aliis ſpoliis urbium à ſemet captarũ non Carthaginem magis, quàm Tyrum ornauerant. Sacrũ quoq;, quod quidem diis minime cordi eſſe crediderim, multis ſeculis intermiſſum repetendi autores quidam erãt, ut ingenuus puer Saturno immolaretur: quod ſacrilegium uerius, quàm ſacrum, Carthaginenſes à cõditoribus traditum, uſq; ad excidium urbis ſuæ feciſſe dicuntur: ac, niſi ſeniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebãtur, humanitatẽ dira ſuperſtitio uiciſſet. Cæterum efficacior omni arte imminens neceſsitas, non uſitata modo præſidia, ſed quædam etiam noua admouit. Nanq; ad implicanda nauigia, quæ muros ſubibant, ualidis aſſeribus coruos & ferreas manus cum uncis ac falcibus illigauerant, ut cum tormento aſſeres promouiſſent, ſubitò laxatis funibus inijcerent. Vnci quoq; & falces ex ijſdem aſſeribus dependentes, aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos uero æneos multo igne torrebãt, quos repletos feruida harena, cœnoq; decocto, è muris ſubito deuoluebãt: nec ulla peſtis magis timebatur: quippe ubi loricam corpusq; ferues harena penetrauerat, nec ulla ui excuti poterat, & quicquid attigerat, perurebat: iacientesq; arma, laceratis omnibus' queis protegi poterant, uulneribus inulti patebant: corui uerò & ferreæ manus tormentis emiſſæ, pleroſq; rapiebant. Hic rex fatigatus, ſtatuerat, ſoluta obſidione, Aegyptum petere: quippe quum Aſiam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros unius urbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa. Cæterum tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat: famam quoque, qua plura quàm armis euerterat, ratus leuiorem fore, ſi Tyrum, quaſi teſtem ſe poſſe uinci, reliquiſſet. Igitur ne quid inexpertum omitteret, plures naues admoueri iubet, delectosq; militum imponi. Et fortè belua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem, quam Macedones iecerant, ingens corpus applicuit, diuerberatis' que fluctibus alleuans ſemet, utrinque conſpecta eſt. Deinde à capite molis rurſus alto ſe immerſit, ac modo ſuper undas eminens magna ſui parte, modo ſuperfuſis fluctibus condita, haud procul munimentis urbis emerſit. Vtriſque lætus fuit beluæ aſpectus. Macedones, iter iaciendo operi monſtraſſe eam augurabantur: Tyrij, Neptunum occupati maris

uindicem

uindicem arripuisse beluam, ac molem breui profecto ruiturã: lætíq; omine eo ad epulas dilapsi, onerauere se uino: quo graues, orto sole nauigia cõscendunt redimita coronis floribusq; adeò uictoriæ non omen modo, sed etiam gratulationem præceperant. Fortè rex classem in diuersam partem agi iusserat, triginta minoribus nauigijs relictis in littore: è quibus Tyrij duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec suorum clamore audito, Alexander classem littori, à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonum nauibus quinqueremis uelocitate inter cæteras eminẽs occurrit: quam ut conspexere Tyrij, duæ è diuerso in latera eius inuectæ sunt, in quarum alteram quinqueremis eadem concitata & ipsa rostro icta est, & illam inuicem tenuit. Iamq; ea quæ non cohærebat, libero impetu euecta, in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è classe Alexandri in eam ipsam quæ quinqueremi imminebat, tanta ui impulsa est, ut Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naues superueniunt, & rex quoq; aderat, quum Tyrij inhibentes remis ægrè euellunt nauem quæ hærebat, portumq; omnia simul nauigia repetunt. Confestim rex insecutus, portum quidem intrare non potuit, quum procul è muris missilibus submoueretur: naues autem omnes ferè aut demersit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iussisq; & classem & machinas pariter admouere, ut utrinq; territis instaret, ipse in altissimam turrim ascendit ingenti animo, periculo maiore: quippe regio insigni & armis fulgentibus conspicuus, unus præcipue telis petebatur: & digna prorsus spectaculo edidit, multos è muris propugnatores hasta transfixit, quosdam etiam cominus gladio clypeoq; impulsos præcipitauit: quippe turris, ex qua dimicabat, muris hostium propemodum cohærebat. Iamq; crebris arietibus saxorum compage laxata munimenta defecerant, & classis intrauerat portum, & quidam Macedonum in turres hostium desertas euaserant: cum Tyrij tot simul malis uicti, alij supplices in templa confugiunt, alij foribus ædium obseratis, occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hostem, haud inultè tamen perituri. Magna pars summa tectorum obtinebat, saxa, & quicquid manibus fors dederat, ingerentes subeuntibus. Alexander exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici, ignemq; tectis inijci iubet. His per præcones pronunciatis, nemo tamen armatus opem à dijs petere sustinuit. Pueri uirgines' que templa compleuerant: uiri in uestibulo suarum quisq; ædium stabant, parata sæuientibus turba. Multis tamen salu ti fuere Sidonij, qui intra Macedonum præsidia erant. hi urbem quidem inter uictores intrauerant, sed cognationis cum Tyrijs memores (quippe utranque urbem Agenorem condidisse credebant) multos Tyriorum etiam protegẽtes ad sua perduxere nauigia, quibus occultati, Sidona deuecti sunt. quindecim millia hoc furto subducta sæuitiæ sunt: quantumq; sanguinis fusum sit, uel ex hoc existimari potest, quòd intra munimẽta urbis sex millia armatorum trucidata sunt. Triste deinde spectaculũ uictoribus ira præbuit regis: duo millia, in quibus occidẽdi defecerat rabies, crucib. affixi, per ingẽs litoris spaciũ pependerunt. Carthaginensiũ legatis pepercit, addita denunciatione

belli, quod præsentium rerum necessitas moraretur. Tyrus septimo mense, quàm oppugnari cœpta erat, capta est, urbs & uetustate originis, & crebra fortunæ uarietate ad memoriam posteritatis insignis, condita ab Agenore, diu mare non uicinum modo, sed quocunque classes eius adierunt, ditionis suæ fecit: & si famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certè eius penè orbe toto diffusæ sunt. Carthago in Africa, in Bœotia Thebæ, Gades ad Oceanum, credo libero commeantes mari, sæpiusq; adeundo cæteris incognitas terras elegisse sedes iuuentuti, qua tunc abundabant: seu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis sibimet quærere cogebantur. Multis ergo casibus defuncta, & post excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit. Iisdem fermè diebus Darij literæ allatæ sunt, tandem ut regi scriptæ. Petebat, uti filiam suam (Saptinæ erat nomen) nuptijs Alexander sibi adiungeret. Dotem fore omnem regionẽ inter Hellespontũ & Alyn amnem sitam, inde orientem spectantibus terris cõtentum. Si fortè dubitaret, quod offerretur, accipere, nunquam diu eodem uestigio stare fortunam, semperq; homines, quantamcunq; felicitatem habeant, inuidiam tamen sentire maiorem. Vereri, ne se auium modo, quas naturalis leuitas ageret ad sydera, inani ac puerili mentis affectu efferret. Nihil difficilius esse, cũq; in illa ætate tantã capere fortunã: multas se adhuc reliquias habere, nec semper in angustijs posse deprehẽdi. Transeundũ esse Alexandro Euphratẽ, Tygrimq; & Araxem, & Hydaspem, magna munimẽta regni sui. Veniendũ in campos, ubi paucitate suorũ erubescẽdum sit. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, & Indos Oceani accolas, quãdo aditurum: uel Sogdianos & Arachosios nomine tantũ notos, cæterasq; gentes ad Caucasum & Tanaim pertinentes. Senescendũ fore tantum terrarũ uel sine prælio obeũti. Se uero ad ipsum uocare desineret: nanq; illius exitio se esse uenturũ. Alexander his illis, qui literas attulerant, respondit, Darium sibi aliena promittere: quod totum amiserat, uelle partiri. Doti sibi dari Lydiam, Ioniam, Aeolidem, Hellespõti oram, uictoriæ suæ præmia: leges autẽ à uictoribus dici, accipi à uictis. In utro statu ambo essent, si solus ignoraret, quamprimũ Marte decerneret: se quoq;, cum transisset mare, non Ciliciam, aut Lydiam ignorare: quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem: sed Persepolim caput regni eius, Bactra deinde, Ecbatana, ultimúmq; orientis oram imperio suo destinasse. quocũq; ille fugere potuisset, ipsum sequi posse: desineret terrere fluminibus, quem sciret maria trãsisse. Reges quidem inuicem hæc scripserant. Sed Rhodij urbem suam portusq; debebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat. Philota regioni circa Tyrum iusso præsidere, Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat, ab illo quod supererat iter facturus. Rex, Ephestione Phœnicis oram classe præteruehi iusso, ad urbem Gazam cum omnibus copijs uenit. Iisdem ferè diebus solenne erat ludicrum Isthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, ut sunt Græcorum temporalia ingenia, decernunt, ut duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro salute Græciæ ac libertate

bertate gestas, coronam auream donum uictoriæ ferrent. Iidem paulo antè incertæ famæ captauerant auram, ut quocunq; pendentes animus tulisset, fortunam sequerentur. Cæterum non ipse modo rex obibat urbes, imperij iugum adhuc recusantes: sed prætores quoq; ipsius egregij duces pleraq; in uaserant. Calas Paphlagoniã, Antigonus Lycaoniam, Balacrus, Idarne prætore Darij superato, Miletum cepit. Amphoterus & Egilochus centũ sexaginta nauium classe insulas inter Achaiam atq; Asiam in ditionem Alexandri redegerunt, Tenedon quoq; hostium receptaculum, incolis ultrò uocantibus. Statuerãt & Chion occupare. Sed Farnabazus Darij prætor, compre hensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi & Athenagoræ suarum partium uiris urbem cum modico præsidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obsidione urbis perseuerabãt, non tam suis uiribus, quàm ipsorum, qui obsidebantur, uoluntate: nec fefellit opinio. namq; inter Apollonidem & duces militum orta seditio, irrumpendi in urbem occasionem dedit. Cumq; porta effracta cohors Macedonum intrasset, oppidani olim consilio proditionis agitato, aggregant se Amphotero & Egilocho, Persarumq; præsidio cæso, Farnabazus cũ Apollonide & Athenagora uincti tradũtur: duodecim triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta naues, & piratici lembi, Græcorumq; tria millia à Persis mercede conducta. his in supplementum copiarum suarum distributis, piratisq; supplicio affectis, captiuos remiges adiecere classi suæ. Forte Aristonicus Methymnæ tyrannus cũ piraticis nauibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erant, prima uigilia ad portus claustra successit: interrogatusq; à custodibus, quis esset: Aristonicum ad Farnabazum uenire respondit. Illi Farnabazum quidem iam quiescere, & non posse tum adiri: cæterum patere socio atq; hospiti portum, & postero die Farnabazi copiam fore affirmant. Nec dubitauit Aristonicus primus intrare. Secuti sunt ducẽ piratici lembi, ac dum applicant nauigia, crepidini portus obijcitur à uigilibus claustrum, & qui proximi excubabant, ab eisdem excitantur, nulloq; ex his auso repugnare, omnibus cathenæ iniectæ sunt: Amphotero deinde Egilochoq; traduntur. Hinc Macedones transire Mitylenem, quam Chares Atheniensis nuper occupatam duorum millium Persarum præsidio tenebat: sed cum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita, pactus ut incolumi abire liceret, Imbrum petit: deditis Macedones pepercerunt. Darius desperata pace, quã per literas legatosq; impetrari posse crediderat, ad reparandas uires, bellumq; impigre renouandum intendit animum. Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire, Bessum quoq; Bactrianorum ducem perquam maximo posset exercitu coacto, descendere ad se iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptissimi, horridis ingenijs, multumq; à Persarum luxu abhorrentibus, siti haud procul à Scytharũ bellicosissima gente, & rapto uiuere assueta, semperq; in armis errant. Sed Bessus, suspecta perfidia, haud sanè æquo animo in secundo se cõtinens gradu, regem terrebat. Nam quum regnum affectaret, proditio qua sola id assequi poterat, timebatur. Cæterum Alexãder, quam regionem Darius petijsset, omni cura uestigans, tamen explorare non poterat: more quodam Persarum ar-

rum arcana regum mira celantiũ fide, non metus, non spes elicit uocem, qua prodantur occulta. uetus disciplina regum, silentiũ uitæ periculo sanxerat. Lingua grauius castigatur, quàm ullum probrũ: nec magnam rem sustineri posse credũt ab eo, cui tacere graue sit, quod homini facillimum uoluerit esse natura. Ob hanc causam Alexãder omnium, quæ apud hostem gererentur, ignarus, urbem Gazam obsidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem suum fidei: modicoq; præsidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, æstimato locorum situ, agi cuniculos iussit, facili ac leui humo acceptante occultum opus: quippe multam harenam uicinum mare euomit, nec saxa cotesq;, quæ interpellent specus, obstabant. Igitur ab ea parte, quam oppidani conspicere non possent, opus orsus, ut à sensu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouendis inutilis turribus, desidente sabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multiq; uulnerabantur impunè, cum idem recipiendis, qui admouendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui signo dato, postero die muros corona circũdari iussit: ortoq; sole, priusquam admoueret exercitum, opem deum exposcens, sacrũ patrio more faciebat. Fortè præteruolans coruus, glebam quam unguibus ferebat, subitò amisit: quæ cum regis capiti incidisset, resoluta defluxit. Ipsa autem auis in proxima turre consedit. Illita erat turris bitumine ac sulphure: in qua alis hærentibus, frustra se alleuare conatus, à circumstantibus capitur. Digna res uisa, de qua uates cõsulerentur: & erat non intactus ea superstitione mẽtis. Ergo Aristander, cui maxima fides habebatur, urbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterum periculum esse, inquit, ne rex uulnus acciperet. Itaq; monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quanquã unam urbem sibi, quo minus securus Aegyptũ intraret, obstare ægrè ferebat: tamẽ paruit uati, signũq; receptui dedit. Hinc animus creuit obsessis, egressiq; porta, recedentibus inferũt signa, cunctationẽ hostium ~~fore suã~~ ~~occasionem~~ rati. Sed acrius q̃ ~~constantius~~ prælium inierũt: quippe ut Macedonum signa circumagi uidere, repẽte sistunt gradum. Iamq; ad regem præliantium clamor peruenerat, cum denunciati periculi haud sanè memor, loricam tamen, quam raro inducbat, amicis orantibus sumpsit, & ad prima signa peruenit. Quo cõspecto, Arabs quidam Darij miles maius fortuna sua facinus ausus, clypeo gladium tegens, quasi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille assurgere supplicem, recipiq; inter suos iussit. At gladio barbarus strenuè in dextram translato, ceruicem appetit regis: qui exigua corporis declinatione euitato ictu, inuanũ manum barbari lapsam amputat gladio, denũciato in illum diẽ periculo (ut arbitrabatur ipse) defunctus. Sed (ut opinor) ineuitabile est fatum: quippe dum inter primores prõptius dimicat, sagitta ictus est, quam per loricam adactam stantem in humero, medicus eius Philippus euellit: plurimus deinde sanguis manare cœpit. Omnibus territis, quia nũquam tam altè penetrasse telum, lorica obstante, cognouerant: ipse ne oris quidem colore mutato, supprimi sanguinem, & uulnus obligari iussit. Diu ante ipsa signa uel dissimulato, uel uicto dolore perstiterat, cum suppressus paulo ante sanguis medicamẽto, quo retẽtus erat, manare latius cœpit, & uulnus, quod

recens adhuc dolorẽ non mouerat, frigente sanguine intumuit. Linqui dein de animo, & submitti genu cœpit: quem proximi exceptum in castra recepe runt. Et Betis interfectum ratus, urbem ouans uictoria repetit. At Alexãder, nondum percurato uulnere, aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret, exstruxit, & pluribus cuniculis muros subrui iussit. Oppidani ad pristinum fastigium mœnium nouum extruxere munimentum: sed ne id quidem turres aggeri impositas æquare poterat. Itaq; interiora quoq; urbis infesta telis erãt. Vltima pestis urbis fuit cuniculo subrutus murus, per cuius ruinas hostis intrauit. Ducebat ipse rex antesignanos: & dũ incautius subit, saxo crus eius affligitur. Innixus tamen telo, nondum prioris uulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat, ira quoq; accensus, quòd duo in obsidione urbis eius acceperat uulnera. Betim, egregia edita pugna, multisq; uulneribus confectum deseruerãt sui: nec tamen segnius prælium capessebat, lubricis armis suo pariter atq; hostium sanguine. Sed cum undiq; telis est circũductus, insolenti gaudio iuuenis elatus, aliàs uirtutem etiam in hoste miratus, tunc inquit, Non, ut uoluisti, morieris Beti: sed quicquid tormentorum in captiuum inueniri potest, passurum esse te cogita. Ille nõ interrito modo, sed contumaci quoque uultu intuens regem, nullam ad minas eius reddidit uocem. Tum Alexander, Videtis' ne obstinatum ad tacendum? inquit. num genu posuit? num supplicẽ uocem misit? Vincam tamen silentiũ, & si nihil aliud, certè gemitu interpellabo. Ira deinde uertit in rabiem, iam tum peregrinos ritus noua subeunte fortuna. Per talos enim spirantis lora traiecta sunt, religatumq; ad currũ traxere circa urbem equi, gloriante rege, Achillem, à quo genus ipse duceret, imitatũ se esse pœna in hostem capienda. Cecidere Persarum Arabumq; circa decem millia: nec Macedonibus incruenta uictoria fuit. Obsidio certè nõ tam claritate urbis nobilitata est, quàm geminato periculo regis, qui Aegyptum adire festinãs, Amyntam cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem nouorum militum misit. Nanq; prælijs etiam secundis atterebãtur copiæ, deuictarumq; gentium militi minor, quàm domestico fides habebatur. Aegyptij olim Persarum opibus infensi, quippe auarè & superbè imperitatum sibi esse credebant, ad spem aduentus eius erexerant animos, utpote qui Amyntam quoq; trãsfugam & cum precario imperio uenientẽ læti recepissent. Igitur ingens multitudo Pelusium, quà intraturus rex uidebatur, conuenerat. Atq; ille septimo die, posteaquã à Gaza copias mouerat, in regionẽ Aegypti, quam nunc castra Alexandri uocant, peruenit. Deinde pedestribus copijs Pelusiũ petere iussis, ipse cum expedita delectorũ manu Nilo amne uectus est. nec sustinuere aduentũ eius Persæ, defectione quoque perterriti. Iamq; haud procul Memphi erat, in cuius præsidio Astaces prætor Darij relictus, amne superato, octingenta talenta Alexandro, omnẽq; regiam supellectilem tradidit. A Memphi eodem flumine uectus, ad interiora Aegypti penetrat, compositisq; rebus, ita ut nihil ex patrio Aegyptiorum more mutaret, adire Iouis Hammonis oraculum statuit. Iter expeditis quoq; & paucis uix tolerabile ingrediẽdum erat: terra cœloq; aquarum penuria est: steriles harenæ iacent: quas ubi uapor solis accendit,

feruido

feruido solo exurẽte uestigia, intolerabilis æstus existit: luctandumq; est non tantum cum ardore & siccitate regionis, sed etiam cum tenacissimo sabulo, quod prælatum & uestigio cedens ægrè moliuntur pedes. Hæc Aegyptij uero maiora iactabãt. Sed ingens cupido animum stimulabat adeundi Iouem, quem generis sui authorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi uolebat. Ergo cum ijs, quos ducere secum statuerat, secundo amne descẽdit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenensium dona attulere, pacem, & ut adiret urbes suas, petentes. Ille donis acceptis, amicitiaq; cõiuncta, destinata exsequi pergit. Ac primo quidem & sequenti die tolerabilis labor uisus, nondum tam uastis nuditisq; solitudinibus aditis, iam tamen sterili & emoriente terra. Sed ut aperuere se campi, alto obruti sabulo, haud secus quàm profundum æquor ingressi, terrã oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti soli occurrebat uestigium. Aqua etiam defecerat, quam utribus cameli deuexerant, & in arido solo ac feruido sabulo nulla erat. Ad hæc sol omnia incenderat, siccaq; & adusta erant omnia: cum repente, siue illud deorum munus, siue casus fuit, obductæ cœlo nubes condidere solem, ingens æstu fatigatis, etiamsi aqua deficeret, auxilium. Enimuerò ut largum quoq; imbrem excusserunt procellæ, pro se quisq; excipere eum, quidam ob sitim impotentes sui ore quoq; hianti captare cœperunt. Quatriduum per uastas solitudines absumptum est. Iamq; haud procul oraculi sede aberant, cum complures corui agmini occurrunt, modico uolatu prima signa antecedentes: & modo humi residebant, cum lentius agmen incederet, modo se pennis leuabant, antecedentium iterq; monstrantium ritu. Tandem ad sedem cõsecratam Deo uentum est. Incredibile dictu, inter uastas solitudines, ita undique ambientibus ramis uix in densam umbram cadente sole, contecta est: multisq; fontes dulcibus aquis passim manãtibus alunt syluas. Cœli quoq; mira temperies, uerno tempori maximè similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit. Accolæ sedis sunt ab Oriente proximi Aethiopum in meridiem uersi, Arabes spectãt, Troglodytis cognomen est: horum regio usq; ad rubrum mare excurrit. at quà uergit ad Occidentem, alij Aethiopes colunt, quos Symnos uocãt. à septentrione Nasamones sunt, gens Syrtica nauigiorũ spolijs quæstuosa: quippe obsident litora, & æstu destituta nauigia notis sibi uadis occupant. Incolæ nemoris, quos Hammonios uocãt, dispersis tugurijs habitant: medium nemus pro arce habent triplici muro circumdatum. Prima munitio tyrannorum ueterem regiam clausit. in proxima cõiuges eorum cum liberis & pellicibus habitant: hic quoq; dei oraculum est. ultima munimenta satellitum armigerorumq; sedes erant. Est etiam aliud Hammonis nemus: in medio habet fontem, aquam solis uocant: sub lucis ortum tepida manat: medio die, cũ uehementissimus est calor, frigida eadem fluit: inclinato in uesperam, calescit: media nocte feruida exæstuat, quoq; propius nox uergit ad lucẽ, multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortũ assueto tempore langueſcat. Id, quod pro deo colitur, non eandem effigiem habebat, quam uulgò dijs artifices accommodauerũt. Vmbilico maximè similis est habitus, smaragdo & gemmis coagmentatus. Hunc, cum respõsum petitur, nauigio

aurato geſtant ſacerdotes, cum multis argenteis pateris ab utroq; nauigij latere pendentibus. Sequuntur matronæ uirgines q;, patrio more inconditum quoddam carmen canentes, quo propiciari Iouem credunt, ut certum edat oraculum. At tum quidem regem propius adeuntem, maximus natu è ſacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentẽ Iouem reddere affirmans. Ille ſe uero ait & accipere et agnoſcere, humanæ ſortis oblitus. conſuluit deinde, an totius orbis imperiũ fatis ſibi deſtinaret. uates æquè in adulationẽ compoſitus, terrarum omnium rectorem fore oſtendit. Poſt hæc inſtitit quærere, an omnes parẽtis ſui interfectores pœnas dediſſent. Sacerdos parentẽ eius negat ullius ſcelere poſſe uiolari: Philippi autẽ omnes interfectores luiſſe ſupplicia: adiecit, inuictũ fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona & ſacerdotibus & deo data ſunt, permiſſum q; amicis, ut ipſi quoq; cõſulerent Iouẽ. Nihil amplius quæſiuerunt, quàm, an author eſſet ſibi diuinis honoribus colendi ſuum regem. Hoc quoq; acceptũ fore Ioui, uates reſpondit, ut ipſi uictorem regem diuino honore colerent. Vere & ſalubriter æſtimanti fidem oraculi, uana profecto reſponſa uideri potuiſſent. Sed fortuna, quos uni ſibi credere coegit, magna ex parte auidos gloriæ magis q; capaces facit. Iouis igitur filiũ ſe nõ ſolum appellari paſſus eſt, ſed etiam iuſſit: rerũq; geſtarum famam dum augere uult, tali appellatione corrupit. Et Macedones aſſueti quidem regio imperio, ſed maiore libertatis umbra, quàm cæteræ gẽtes, immortalitatem affectantẽ contumacius, quàm aut ipſis expediebat, aut regi, auerſati ſunt. Sed hæc ſuo quæque tempori reſeruentur, nunc cætera exſequi pergam. Alexander ab Hammone rediens, ut ad Mareotim paludem haud procul inſula Pharo ſitam uenit, contemplatus loci naturam, primum in ipſa inſula ſtatuerat urbẽ nouam condere. Inde, ut apparuit, magnæ ſedis inſulam haud capacem, elegit urbi locum, ubi nunc eſt Alexandria, appellationem trahens ex nomine authoris: complexus quicquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorum muris ambitum deſtinat: & qui ædificandæ urbi præeſſent relictis, Memphim petit. Cupido haud iniuſta quidem, cæterum intempeſtiua inceſſerat, non interiora modo Aegypti, ſed etiam Aethiopiam inuiſere. Memnonis Titoniq; celebrata regia cognoſcẽdæ uetuſtatis auidum trahebat penè extra terminos ſolis. Sed imminẽs bellum, cuius multo maior ſupererat moles, ocio ſæ peregrinationi tempora exemerat. Itaq; Aegypto præfecit Aeſchylum Rhodium, & Peuceſtem Macedonem, quatuor millibus militũ in præſidiũ regiõis eius datis: clauſtra Nili fluminis Polemonẽ tueri iubet, xxx. ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Aegypto iuncta eſt, præpoſitus Apollonius, uectigalibus eiuſdem Africæ Aegyptiq; Cleomenes. Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam iuſſis, nouam urbem magna multitudine impleuit. Fama eſt, cum rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos eſt, deſtinaſſet, auium greges aduolaſſe, & polentam eſſe paſtas. Cumq; id omen pro triſti à pleriſque eſſet acceptum: reſpondiſſe uates, magnam illam urbem aduenarum frequentiam culturam, multisq; eam terris alimenta præbituram. Regem, cum ſecũdo amne deflueret, aſſequi cupiens Hector Parmenionis filius eximio ætatis

tis flore in paucis Alexandro charus, paruum nauigium conſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaque merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu fluminì obluctatus, cum madens ueſtis & aſtricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen ſemianimis euaſit, & ut primum fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuerſum euaſerant alij, exanimatus eſt. Rex amiſsi eius deſiderio uehementer afflictus eſt, repertumq; corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorem nũcius mortis Andromachi, quem præfecerat Syriæ: uiuum Samaritæ cremauerant: ad cuius interitum uindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit: aduenientiq; ſunt traditi tanti ſceleris authores. Andromacho deinde Memnona ſubſtituit, affectis ſupplicio, qui prætorem interemerant. Tyrannos inter eos Methymnæorum Ariſtonicum, & Chryſolaum popularibus ſuis tradidit, quos illi è muris ob iniurias tortos necauerũt. Athenienſium deinde Rhodiorumq; & Chiorum legatos audit. Athenienſes uictoriam gratulabãtur, &, ut captiui Græcorum ſuis reſtituerentur, orabant. Rhodij & Chij de præſidio querebãtur: omnes ea, quæ deſiderare uiſi, impetrauerũt. Mitylenæis quoq;, ob egregiam in partes ſuas fidem, & pecuniam, quã in bellum impẽderant, obſides reddidit, & magnam regionem finibus eorũ adiecit. Cypriorum quoq; regibus, qui & à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde claſsis præfectus ad liberandam Cretam miſſus (nanq; & Perſarum & piratarum armis pleraq; eius inſulæ obſidebãtur) ante omnia mare à piraticis claſsibus uendicare iuſſus: quippe obnoxium prædonibus erat, in bellum utroq; rege conuerſo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro crateram cum triginta pateris dicauit, imminensq; Dario, iter ad Euphratem pronunciari iuſsit. At Darius cum Aegypto diuertiſſe in Africam hoſtem comperiſſet: dubitauerat, utrum ne circa Meſopotamiam ſubſiſteret, an interiora regni ſui peteret, haud dubiè potẽtior author præſens futurus ultimis gentibus impigrè bellum capeſſendi, quas ægrè per præfectos ſuos moliebatur. Sed ut idoneis authoribus fama uulgauit, Alexandrum cum omnibus copijs, quamcunq; ipſe adiſſet regionem, petiturum, haud ignarus quàm cum ſtrenuo res eſſet: omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam contrahi iuſsit. Bactriani, Scythæq;, & Indi conuenerant. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus ſimul affuerunt. Cæterum cum dimidio fermè maior eſſet exercitus, quàm in Cilicia fuerat: multis arma deerant, quæ ſumma cura comparabantur. Equitibus equisq; tegumenta erant ex ferreis laminis ſerie inter ſe connexis. Queis antea præter iacula nihil dederat, ſcuta gladijq; adijciebantur. Equorum domandi greges peditibus diſtributi ſunt, ut maior priſtino eſſet equitatus: ingensq; (ut crediderat) terror hoſtium ducẽtæ falcatæ quadrigæ unicum illarum gentium auxiliũ ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixæ ferro eminebant. Vtrinq; à iugo ternos direxerant gladios, & in radijs rotarum plura ſpicula eminebant in aduerſum. Aliæ deinde falces ſubmiſſæ rotarum orbibus hærebant

rebant, & aliæ in terram demissæ, quicquid obuium concitatis equis fuisset amputaturæ. Hoc modo instructo exercitu, ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tigris nobilis fluuius, leuam tegebat Euphrates, agmen Mesopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde superato, cum audisset haud procul abesse hostem: Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmisit. Mazæo prætori sex millia data, quibus transitu amnis arceret. Eidem mandatum, ut regionem, quam Alexander esset aditurus, popularetur, atque ureret: quippe credebat, inopia debellari posse nihil habentem, nisi quod rapiendo occupasset. Ipsi autem commeatus alij terra, alij Tigri amne subuehebantur. Iam peruenerat ad Arbellam uicum nobilem sua clade facturus: hic commeatuum farcinarumq; maiore parte deposita, Lycum amnem ponte iunxit, & per dies quinque, sicut ante Euphratem, traiecit exercitum. Inde octoginta ferè stadia progressus ad alterum amnem, Boumello nomen est, castra posuit. Opportuna explicandis copijs regio erat, equitabilis & uasta planicies: ne stirpes quidem & breuia uirgulta operiunt solum, liberq; prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, permittitur. Itaque, si quà campi eminebant, iussit æquari, totumque fastigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum eius, quantum conijci poterant, æstimabant, uix fecerunt fidem, tot millibus cæsis, maiores copias esse reparatas. Cæterum omnis periculi, & maximæ multitudinis contemptor, undecimis castris peruenit ad Euphratem: quo pontibus iuncto, equites primos ire, phalangem sequi iubet, Mazæo, qui ad inhibendum transitum eius cum sex millibus equitum occurrerat, non ausо periculum sui facere. Paucis deinde non ad quietem, sed ad reparandos animos diebus datis militi, strenuè hostem insequi cœpit, metuens, ne interiora regni sui peteret, sequendusq; esset per loca omni solitudine atque inopia uasta. Igitur quarto die præter Arbellam penetrat ad Tigrim. Tota regio ultra amnem recenti fumabat incendio: quippe Mazæus quæcunque adierat, haud secus quàm hostis urebat. Ac primo caligine, quam fumus effuderat, obscurante lucem, insidiarum metu subsistit. Deinde ut speculatores præmissi tuta omnia nunciauerunt, paucos equitum ad tentandum uadum fluminis præmisit: cuius altitudo primò summa equorum pectora, mox ut in medium alueum uentum est, ceruices quoq; æquabat: nec sanè alius ad Orientis plagam tam uiolentus inuehitur, multorum torrentium non aquas solum, sed etiam saxa secum trahens. Itaq; à celeritate, qua defluit, Tigri nomen est inditum: quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant. Igitur pedes uelut diuisus in cornua, circumdato equitatu, leuatis super capita armis, haud ægrè ad ipsum alueum penetrat. Primus inter pedites rex egressus in ripam, uadum militibus manu (quando uox exaudiri non poterat) ostendit: sed gradum firmare uix poterant, cum modo saxa lubrica uestigium fallerent, modo rapidior unda subduceret. Præcipuus erat labor eorum, qui humeris onera portabant: quippe cum semetipsos regere non possent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebantur. Et dum sua quisque spolia consequi studet,

maior

maior inter ipsos, quàm cum amne orta luctatio est, cumulicq; farcinarum passim fluitantes plerosq; perculerant. Rex monere, ut satis haberent arma retinere, cætera se redditurum: sed neque consilium, neque imperium accipi poterat. Obstrepebat hinc metus, præter hunc inuicem natantium mutuus clamor. Tandem quà leuiore tractu amnis aperit uadum, emersere, nec quicquam præter paucas farcinas desideratum est. Deleri potuit exercitus, si quis ausus esset uincere. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hostem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditumq; in ulteriore stantibus ripa, superauit: sic angustis in Ciliciæ callibus tantam multitudinem hostium. Audaciæ quoque, qua maximè uiguit, ratio minui potest: quia nunquam in discrimen uenit. An temerè fecit & Mazæus, qui si transeuntibus flumen superueniisset, haud dubiè oppressurus incompositos, in ripa demum & iam perarmatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiserat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitum Aristona laxatis habenis inuehi iussit. Insignis eo die pugna equitum, & præcipuè Aristonis fuit. Præfectum equitatus Persarum Satropacem directa in gutture hasta transfixit, fugientemque per medios hostes consecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio dempsit, quod relatum magna cum laude ante regis pedes posuit. Biduo ibi rex statiua habuit. in proximum deinde iter pronunciari iussit. Sed prima ferè uigilia, luna deficiens primum nitorem syderis sui condidit. Deinde sanguinis colore suffuso, lumen omne fœdauit, solicitisq; sub ipsum tanti discriminis casum ingens religio, & ex ea formido quædam incussa est. Dijs inuitis in ultimas terras trahi se querebantur. Iam nec flumina posse adiri, nec sydera priſtinum præstare fulgorem. Vastas terras, deserta omnia occurrere: in unius hominis iactationem tot millium sanguinem impendi. Fastidio esse patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum uanis cogitationibus petere. Iam prope seditionem res erat, cum ad omnia interritus, duces, principesq; militum frequentes adesse prætorio, Aegyptiósque uates, quos cœli ac syderum peritissimos credebat, quid sentirent, expromere iubet. At illi, qui satis scirent temporum orbes implere destinatas uices, lunamq; deficere, cum aut terram subiret, aut sole premeretur, rationem quidem ipsis perceptam non edocent uulgus: cæterū affirmant, Solem Græcorum, Lunam esse Persarum: quotiesq; illa deficiat, ruinam stragemq; illis gentibus portendi: uteraq; exempla percensent Persidis regum, quos aduersis dijs pugnasse, Lunæ ostendisset defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit, quàm superstitio: alioquin impotens, sæua, mutabilis, ubi uana religione capta est, melius uatibus quàm ducibus suis paret. Igitur edita in uulgus Aegyptiorum responsa rursus ad spem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum utendum ratus, secūda uigilia castra mouit. Dextra Tigrim habebat: à leua montes, quos Gordeos uocant. Hoc ingresso iter speculatores, qui præmissi erant, sub lucis ortum Darium aduentare nunciauerunt. Instructo igitur milite, et composito agmine, antecedebat. Sed Persarum exploratores

erant mille fermè, qui ſpeciem agminis magni fecerant: quippe ubi explorari uera non poſſunt, falſa per metum augurantur. His cognitis, rex cum paucis ſuorum aſſecutus agmen refugientium ad ſuos, alios cecidit, alios cepit, equitesq; præmiſit ſimul ſpeculatum, ſimul ut ignem, quo Barbari cremauerant uicos, extinguerent: quippe fugientes raptim tectis aceruiſq; frumenti iniecerant flammas, quæ cum in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nondum penetrauerant. Extincto igitur igne, plurimum frumenti repertum eſt. Copia aliarum quoq; rerum abundare cœperũt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtem animum incendit: quippe urente & populante eo terram, feſtinandum erat, ne incendio cũcta præriperet. In rationem ergo neceſsitas uerſa: quippe Mazæus, qui antea per ocium uicos incenderat, iam fugere contentus, pleraq; inuiolata hoſti reliquit. Alexander haud longius centũ quinquaginta ſtadijs Darium abeſſe compererat. Itaq; ad ſatietatem quoq; copia commeatuũ inſtructus, quatriduo in eodem loco ſubſtitit. Interceptæ deinde Darij literæ ſunt, quibus Græci milites ſolicitabantur, ut regem interficerent, aut proderent: dubitauitq;, an eas pro concione recitaret, ſatis confiſus Græcorũ quoq; erga ſe beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit, eſſe talibus promiſsis imbuendas aures militum: affirmans, patere uel unius iniſi dijs regem: nihil nefas eſſe auariciæ. Secutus conſilij autorem, caſtra mouit. Iter facienti, ſpado unus ex captiuis, qui Darij uxorem comitabantur, defice re eam nunciat, & uix ſpiritum ducere. Itineris continui labore animiq; ægritudine fatigata, inter ſocrus & uirginum filiarum manus collapſa erat, deinde & extincta. Idipſum nuncians alius ſuperuenit. Et rex haud ſecus, quàm ſi parentis ſuæ mors nunciata eſſet, crebros edidit gemitus: lacrymisq; obortis, quales Darius profudiſſet, in tabernaculum, in quo mater erat Darij defuncto aſsidẽs corpori, uenit. Hic uero renouatus eſt mœror, ut proſtratam humi uidit: recenti malo priorum quoq; admonita, receperat in gremium adulas uirgines, magna quidem mutui doloris ſolatia, ſed quibus ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos paruulus, ob id ipſum miſerabilis, q̃ nondum ſentiebat calamitatẽ maxima ex parte ad ipſum redundantem. Crederes Alexandrum inter ſuas neceſsitudines flere, & ſolatia non adhibere, ſed quærere: cibo certè abſtinuit, omnemq; honorem funeri patrio Perſarũ more ſeruauit, dignus herculè, qui nunc quoq; tantum manſuetudinis & continentiæ ferat fructum. Semel omnino eam uiderat, quo die capta eſt, nec ut ipſam, ſed ut Darij matrem uideret, eximiamq; pulchritudinem formæ eius non libidinis habuerat incitamentum, ſed gloriæ. E ſpadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapſus per eam portam, quæ quia ab hoſte uerſa erat, leuius cuſtodiebatur, ad Darij caſtra peruenit: exceptuſq; à uigilibus, in tabernaculum regis perducitur gemens, & ueſte lacerata: quẽ ut conſpexit Darius, multiplici doloris expectatione commotus, & quid potiſsimũ timeret, incertus: Vultus tuus, inquit, neſcio quod ingens malum præfert: ſed caue miſeri hominis auribus parcas: didici enim eſſe infelix, & ſæpè calamitatis ſolatiũ eſt, noſſe ſortem ſuam. Nũquid, quod maxime

maxime ſuſpicor, et loqui timeo, ludibria meorum nũciaturus es, mihi, & (ut credo) ipſis quoq; omni grauiora ſupplicio? Ad hæc Tyriotes, Iſtud quidem procul abeſt, inquit. Quantuſcunq; enim reginis honor ab ijs, qui parent, haberi poteſt, tuis à uictore ſeruatus eſt: ſed uxor tua paulo ante exceſsit è uita. Tum uero non gemitus modo, ſed etiã eiulatus totis caſtris exaudiebantur: nec dubitauit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet cõtumeliam pati: exclamatq; amens dolore: Quod ego tantum nefas cõmiſi Alexãder? quem tuorum propinquorũ necaui, ut hãc uicem ſæuiciæ meæ reddas? Odiſti me, non quidem prouocatus. Sed finge iuſtum intuliſſe te bellum: cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per deos patrios, nihil in eam grauius eſſe conſultum. Ingemuiſſe etiam Alexandrũ morti, & non parcius fleuiſſe, q̃ ipſe lachrymaretur. Ob hæc ipſa amantis animus in ſolicitudinẽ ſuſpitionemq; reuolutus eſt, deſiderium captiuæ profecto à cõſuetudine ſtupri ortum eſſe cõiectans. Submotis igitur arbitris, uno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, ſed ſuſpirans, Vides' ne in te Tyriote locum mẽdacio non eſſe? Tormenta iam hic erũt: ſed ne expectaueris per deos, ſi quid tibi tui regis reuerẽtiæ eſt, num, quod & ſcire expeto, & quærere pudet, auſus eſt & dominus & iuuenis. Ille quæſtioni corpus offerre, deos teſtes inuocare, caſtè ſanctèq; habitam eſſe reginam. Tandem, ut fides facta eſt, uera eſſe quæ affirmaret ſpado, capite uelato diu fleuit: manantibusq; adhuc lachrymis, ueſte ab ore reiecta, ad cœlum manus tendens, Dij patrij, inquit, primum mihi ſtabilite regnum: deinde, ſi de me iam tranſactum eſt, precor ne quis Aſiæ rex ſit, quàm iſte tam iuſtus hoſtis, tam miſericors uictor. Itaq;, quanquam pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia conuerterat: uictus tamen continentia hoſtis, ad nouas pacis conditiones ferendas decem legatos cognatorum principes miſit: quos Alexãder, conſilio aduocato, introduci iuſſit, è quibus maximus natu: Darium, inquit, ut pacem à te iam hoc tertiò peteret, nulla uis ſubegit, ſed iuſticia & cõtinentia tua expreſsit. Matrem, coniugem, liberoſq; eius, niſi quòd ſine illo ſunt, captos eſſe nõ ſenſit: pudicitiæ earum, quæ ſuperſunt, curam haud ſecus quàm parens agens, reginas appellas, ſpeciem priſtinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum uideo, qualis Darij fuit, cum dimitteremur ab eo: & ille tamen uxorem, tu hoſtem luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturæ eius moraretur. Et quid mirum eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? Quid opus eſt armis, inter quos odia ſublata ſunt? Antea imperio tuo finẽ deſtinabat Alym amnem, qui Lydiam terminat. Nunc quicquid inter Helleſpontum & Euphratem eſt, in dotem filiæ offert, quam tibi tradit. Occhum filium, quem habes, pacis & fidei obſidem retine. Matrem, & duas uirgines filias, redde. pro tribus corporibus triginta millia talẽtũm auri, precatur accipias. Niſi moderationẽ animi tui notam haberem, non dicerem hoc eſſe tempus, quo pacem non dare ſolum, ſed etiam occupare deberes. Reſpice quantũ poſt te reliqueris, intuere quantũ petas. Periculoſum eſt prægraue imperiũ: difficile eſt continere, quod capere non poſsis. Vides' ne ut nauigia, quæ modum excedunt, regi nequeant? neſcio an Darius ideo tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt

faciunt. Facilius est quædam uincere, quàm tueri: quàm herculè expeditius manus nostræ rapiunt, quàm continent. Ipsa mors uxoris Darij te admonere potest, minus iam misericordiæ tuæ licere, quàm licuit. Alexander, legatis excedere tabernaculo iussis, quid placeret, ad consilium refert. Diu nemo, quid sentiret, ausus est dicere, incerta regis uoluntate. Tandem Parmenio: Ante suasissem, ait, ut captiuos apud Damascum redimentibus redderes, ingentem pecuniam potuisse redigi ex ijs, qui multi uincti uirorum fortium occupauerant manus. Et nunc magnoperè censerem, ut unam anum, & duas puellas itinerum agminũq; impedimenta, triginta millibus talentis auri permutes. Opimum regnũ occupari posse conditione, non bello: nec quenquam alium inter Istrum & Euphratem possedisse terras ingenti spacio interualloq; differtas. Macedoniam quoque respiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio regi fuit. Itaq;, ut finem dicendi fecit: Et ego, inquit, pecuniã quàm gloriam mallem, si Parmenio essem. Nunc Alexander de paupertate securus sum, & me non mercatorem memini esse, sed regem. Nihil quidem habeo uenale: sed fortunam meam utiq; non uendo. Captiuos, si placet reddi, honestius dono dabimus, quàm precio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum respõdit: Nunciate Dario, gratiarum actionem apud hostem superuacaneam esse, & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuisse, sed naturæ meæ: nec aduersus calamitates, sed aduersus hostium uires contendere. bellum cum captiuis & fœminis gerere non soleo: armatus sit oportet, quem oderim. quòd si saltem pacem bona fide peteret, deliberarem forsitan an darem. Verum enimuero quum modo milites meos literis ad proditionem, modo amicos ad perniciem meam pecunia solicitet, ad internitionem mihi persequendus est, nõ ut iustus hostis, sed ut percussor ueneficus. Conditiones uero pacis quas fertis, si accepero, uictorẽ eum faciunt. Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat. Vbi igitur me astimini? nempe obliti estis. nam ultra Euphratem sum. Summum ergo dotis, quam promittit, terminum castra mea transeunt. Hinc me depellite, ut sciam uestrum esse quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scit alicui seruorum suorum nupturam. Multum uero mihi præstat, si me Mazæo generum præponit. Ite, nunciate regi uestro, & quæ amisit, & quæ adhuc habet, præmia esse belli. Hoc regente utriusq; terminos regni, id quenq; habiturum, quod proximæ lucis assignatura fortuna est: & me in Asiam non uenisse, ut ab alijs acciperem, sed ut alijs darem. Si secũdus, & non par mihi uellet haberi, facerem forsitan quæ petit. Cæterum nec mundus duobus solibus potest regi, nec duo summa regna saluo statu terrarũ potest habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in crastinum bellum paret: nec aliam sibi, quàm expertus est, polliceatur fortunam. Legati respondent, Quum bellum in animo sit, facere eum simpliciter, quòd spe pacis non frustraretur: ipsos petere, quamprimum dimittantur ad regem, cum quoq; bellum parare debere. Dimissi, nunciant ad esse certamen. Ille quidem confestim Mazæum cum tribus millibus equitum, ad itinera, quæ hostis petiturus erat, occupãda præmisit. Alexãder, corpori

pori uxoris eius iustis persolutis, omniq; grauiore comitatu intra eadem munimenta cum modico præsidio relicto, ad hostem contendit. Duo cornua diuisa erant peditum, in utrunq; latus equite circumdato: impedimenta sequebantur agmen præmissum. Deinde cõcitis equitibus Menidam iubet explorare, ubi Darius esset. At ille, cum Mazæus haud procul consedisset, non ausus ultra procedere, nihil aliud quàm fremitum hominũ hinnitumq; equorum exaudisse nunciat. Mazæus quoq;, conspectis procul exploratoribus, in castra se recipit, aduentus hostium nuncius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciemq; disponit. In læuo cornu Bactriani ibant equites mille admodum. Dahæ uero totidem, & Arachosii Susiiq; quatuor millia explebãt. Hos centum falcati currus sequebantur. Proximus quadrigis erat Bessus cum octo millibus equitum Bactrianis. Massagetæ duobus millibus agmen eius claudebãt. pedites his plurium gentium non mixtas, sed suæ quisque nationis, iũxerant copias. Persas deinde cum Mardis, Sogdianisq;, Ariobarzanes & Oriobates ducebant: illi partibus copiarũ, summæ Orsines præerat, à septem Persis oriundus, ad Cyrum quoq; nobilissimum regem originem sui referens. Hos aliæ gentes, ne socijs quidem satis notæ, sequebantur. Post quas quinquaginta quadrigas Cradates magno Caspianorum agmine antecedebat. Indi cæteriq; rubri maris accolæ, nomina uerius quàm auxilia, post currus erant. Claudebatur hoc agmen alijs falcatis curribus quinquaginta, queis peregrinũ militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores uocant, Armenios Babylonij, utroslq; Bellitæ, & qui montes Cossæorum incolunt, sequebantur. Post hos Gortuæ, gentes quidem Euboicæ Medos quondam secuti, sed iam degeneres & patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas & Cataonas. Parthorũ deinde gens, incolentium terras quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmen. Hæc sinistri cornu acies fuit, dexterũ tenebat natio maioris Armeniæ, Cadusiiq; & Cappadoces, & Syri & Medi. his quoq; falcati currus erant quinquaginta. summa totius exercitus, equites xlv. millia, pedestris acies cc. millia expleuerat. Hoc modo instructi, decem stadia procedũt, iussiq; subsistere armati, hostem expectabant. Alexandri exercitũ pauor, cuius causa non suberat, inuasit: quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æstiuo ardenti similis interniteus, ignis præbuit speciem, flammasq; ex Darij castris splendere uelut illatas temerè præsidijs credebant. Quòd si perculsis Mazæus, qui præsidebat itineri, superuenisset: ingens clades accipi potuit. Ille segnis in eo, quem occupauerat, tumulo sedit, contentus non lacessi. Alexander, cognito pauore exercitus, signum ut consisterent dari, ipsos arma deponere, ac leuare corpora iubet: admonens, nullam subiti causam esse timoris, hostem procul stare. Tandem compotes sui pariter arma & animos recepere, nec quicquam ex præsentibus tutius uisum est, quàm eodem loco castra munire. Postero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum prospiciebantur castra, consederat, siue metu, siue quia speculari modo iussus erat, ad Darium redijt. Macedones eum ipsum collem, quem deseruerat, occupauc-

occupauerunt.nam & tutior planicie erat,& inde acies hostium,quæ in cam
po explicabatur,conspici poterat.Sed caligo,quam circa humidi effuderant
montes, uniuersam quidem rei faciem non abstulit,cæterũ agminum discri-
mina atque ordinem prohibuit perspici. Multitudo inundauerat campos,
fremitusq; tot millium etiam procul stantiũ aures implebat. Fluctuari ani-
mo rex,& modo suum,modo Parmenionis consilium sera æstimatione per-
pendere: quippe eò uentum erat,unde recipi exercitus,nisi uictor,sine clade
non posset. Mouebat etiam eum multitudo hostiũ, respectu paucitatis suæ
gentis. Sed interdum reputabat,quantas res cum hac gente gessisset, quan-
tosq; populos fudisset. Itaq; cum spes metum uinceret, periculosius bellum
differre ratus,ne desperatio suis cresceret: dissimulato eo, mercenariũ equi-
tem & Pæonas præcedere iubet.Ipse phalãgem(sicut antea dictũ est) in duo
cornua extenderat. Vtrunq; cornu equites regebant. Iamq; nitidior lux, dis-
cussa caligine,aciem hostium ostẽderat:& Macedones siue alacritate,siue tæ
dio expectationis,ingentem pugnantium more edidere clamorẽ:reddítus et
à Persis, nemora uallesq; circũiectas terribili sono impleuerat.Nec iam con-
tineri Macedones poterant,quin cursu quoq; ad hostem contenderent.Me-
lius adhuc ratus in eodem tumulo castra munire,uallum iaci iussit:strenuéq;
opere perfecto, in tabernaculum,ex quo tota acies hostium conspiciebatur,
successit.Tum uero uniuersa futuri discriminis facies in oculis erat,armis in
signibus equi uiriq; splendebant,& omnia intẽtiore cura præparari. Apud
hostem solicitudo prætorum agmina sua interequitantium ostendebatur,ac
pleraq; inania,sicut fremitus hominum,equorum hinnitus,armorum inter-
nitentium fulgor,solicitam expectatione mẽtem turbauerant.Igitur,siue du-
bius animi, siue ut suos experiretur, consilium adhibet,quid optimum factu
esset exquirens.Parmenio peritissimus inter duces artiũ belli,furto,nõ præ-
lio opus esse censebat:intẽpesta nocte opprimi posse hostes:discordes mori
bus,linguis,ad hæc somno & improuiso periculo territos,quãdo in noctur-
na trepidatione coituros:at interdiu primũ terribiles occursuras facies Scy-
tharum,Bactrianorumq;:hirta illis ora,& intonsas comas esse,præterea exi-
miam uastorũ magnitudinem corporum. uanis & inanibus militem magis
quàm iustis formidinis causis moueri. deinde tantam multitudinem circum
fundi paucioribus posse. Nõ in Ciliciæ angustijs & inuijs callibus, sed in a-
perta & lata planicie dimicandum fore. Omnes fermè Parmenioni assentie-
bant. Polypercon haud dubiè in eo cõsilio positam uictoriam arbitrabatur,
quem intuens rex (nanq; Parmenionem nuper acrius quàm uellet increpi-
tum,rursus castigare non sustinebat)Latrunculorũ,inquit, & furum ista so-
lertia est, quã præcipitis mihi:quippe illorũ uotum unicum est,fallere.Meæ
uero gloriæ semper aut absentiam Darij,aut angustias locorum, aut furtum
noctis obstare non patiar:palàm luce aggredi certum est. Malo me fortunæ
pœniteat,quàm uictoriæ pudeat. Ad hæc illud quoq; accedit, uigilias agere
Barbaros,& in armis stare,ut ne decipi quidem possint,compertum habeo.
Itaq; ad prælium uos parate.Sic incitatos, ad corpora curanda dimisit. Da-
rius illud,quod Parmenio suaserat, hostem facturum esse coniectans, frena-

tos

tos equos stare,magnamq; exercitus partẽ in armis esse, ac uigilias intẽtiore
cura seruari iusserat.Ergo ignibus tota eius castra fulgebant.Ipse cũ ducibus
propinquisq; agmina in armis stantiũ circuibat,Solem et Martem sacrumq;
& æternum inuocans ignem,ut illis dignam uetere gloria maiorumq; monu
mentis fortitudinem inspirarent,& profecto,si qua diuinæ opis auguria hu-
mana mente cõcipi possent, deos stare secum: illos nuper Macedonum ani-
mis subitam incussisse formidinem,adhuc lymphatos ferri agiq; arma iaciẽ-
tes.Expetere præsides Persarum imperij deos debitas è uecordibus pœnas,
nec ipsum ducem saniorem esse: quippe ritu ferarum prædam modo, quam
expeteret,intuentem,in perniciem,quæ ante prædam posita esset,incurrere.
Similis apud Macedones quoq; solicitudo erat:noctẽq;, uelut in eã certami
ne edicto,metu egerũt. Alexãder non aliàs magis territus, ad uota & preces
Aristãdrum uocari iubet. Ille in candida ueste uerbenas manu præferẽs,capi
te uelato præibat preces regis,Iouem,Mineruã Victoriãq; propitiãtis. Tũc
quidem sacrificio ritè perpetrato,reliquum noctis acquieturus,in tabernacu
lum rediit.Sed nec somnũ capere,nec quietẽ pati poterat:modo è iugo mon
tis aciem in dexterum Persarum cornu demittere agitabat,modo recta fron-
te cõcurrere hosti,interdum hæsitare,an potius in læuum torqueret agmen.
tandem grauatũ animi anxietate corpus altior somnus oppressit. Iamq; luce
orta,duces ad accipienda imperia conuenerant, insolito circa prætoriũ silen
tio attoniti:quippe aliàs accersire ipsos, & interdum morãtes castigare assue
uerat:tunc ne ultimo quidem rerum discrimine excitatum esse mirabantur,
& non somno quiescere,sed pauore marcere credebant.nõ tamen quisquam
è custodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tẽpus instabat:
nec miles iniussu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Par-
menio cunctatus,cibũ ut caperent,ipse pronunciat.Iamq; exire necesse erat.
tunc demum intrat tabernaculum, sæpiusq; nomine cõpellatum, cum uoce
non posset,tactu excitauit.Multa huiusmodi erat,instructam aciem hostis ad-
mouit:tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi est uigor ille ani-
mi tui:nempe excitare uigiles soles. Ad hæc Alexander:Credis ne me prius
somnum capere potuisse, quàm exonerarem animũ solicitudine, quæ quie-
tem morabatur?signumq; pugnæ tuba dari iussit. & cum in eadem admira-
tione Parmenio perseueraret,quòd securus somnũ cepisset,Minimè,inquit,
mirum est.Ego enim,cum Darius terras ureret,uicos excideret, alimẽta cor-
rumperet,potens mei non eram.Nunc uerò quid metuam,quum acie decer
nere paret?Herculè uotũ meũ impleuit:sed huius quoq; consilij ratio postea
reddetur. Vos ite ad copias, quibus quisq; præest:ego iam adero,& quid fie
ri uelim,exponam. Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discri
minis aderat,uti solebat:tunc quoq; munimento corporis sumpto,processit
ad milites. Haud aliàs tam alacrem uiderãt regem,& uultu eius interrito cer-
tam spem uictoriæ augurabãtur:atq; ille, prorupto uallo exire copias iubet,
aciem'que disponit. In dextero cornu locati sunt equites, quos agema appel
lant. Præerat his Clytus,cui iunxit Philotæ turmas, cæterosq; præfectos e-
quitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala stabat,quã phalanx seque-

batur

batur. Post phalangem Argyraspides erãt. His Nicanor Parmenionis filius præerat, in subsidijs cum manu sua Cœnos. Post eum Horestes Lyncestaq;. Post illos Polypercon, dux peregrini militis. huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat, in societatem nuper ascitos: hæc dexteri cornu facies erat. In læuo Craterus Peloponnensium equites habebat, Aetheorumq;, & Locrensium, et Maleanensiũ turmis sibi adiunctis: hos Thessali equites claudebãt, Philippo duce. peditũ acies equitatu tegebatur: frons læui cornu hæc erat. Sed ne circuiri posset à multitudine, ultimum agmenualida manu cinxerat. Cornua quoq; subsidijs firmauit, non recta fronte, sed à latere positis: ut si hostis circumuenire aciem tentasset, parata pugnæ forent. Hic Agriani erant, quibus Attalus præerat, adiunctis sagittarijs Cretẽsibus. ultimos ordines auertit à fronte, ut totam aciem orbe muniret. Illyrici hic erant, adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoq; simul obiecerat leuiter armatos, adeoq; aciem uersatilem posuit, ut qui ultimi stabant, ne circuirentur, uerti tamen & in frontẽ circumagi possent. Itaq; nõ prima, quàm latera, nõ latera munitiora fuere, quàm terga. His ita ordinatis, præcipit, ut falcatos currus cum fremitu Barbari emitterẽt, ipsi laxatis ordinibus impetum occurrentium silentio exciperent: haud dubius, sine noxa trãsecursuros, si nemo se opponeret. Sin autem sine fremitu immississent, eos ipsi clamore terrerent, pauidosq; equos telis utrinq; suffoderent. Qui cornibus præerant, extendere ea iussi, ita ut nec circumuenirentur, si arctius starẽt, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater liberiq; Darij custodiebantur, haud procul ab acie in edito colle constituit, modico præsidio relicto. læuum cornu, sicut aliàs, Parmenioni tuẽdum datum: ipse in dextro stabat. Nondum ad teli iactum peruenerãt, cum Bion quidam transfuga, quanto maximo cursu potuerat, ad regem peruenit, nũcians, muricibus ferreos in terram defodisse Darium, quà hostem equites emissurũ esse credebat: notatumq; certo ligno locum, ut frans euitari à suis posset. Asseruari transfuga iusso, duces conuocat, expositoq; quod nunciatum erat, monet ut regionem monstratam declinent, equitemq; periculum edoceant. Cæterum hoc tantus exercitus exaudire non poterat, usum auriũ intercipiente fremitu duorum agminum: sed in conspectu omniũ, duces, & proximũ quenq; intercquitãs alloquebatur. Emensis tot terras in spem uictoriæ, de qua dimicandum foret, hoc unum superesse discrimen. Granicũ hic amnem, Ciliciaq; montes, & Syriam Aegyptumq; præeuntibus raptas, ingentia spei gloriæq; incitamenta referebat: reprehensos ex fuga Persas, pugnaturos quia fugere non possent, tertiũ diem iam metu exsangues armis suis oneratos in eodem uestigio hærere. nullum desperationis illorum maius indicium esse, quàm q urbes, quòd agros suos urerent: quicquid non corrupissent, hostiũ esse confessi. Nomina uero uana gentium ignotarum ne extimescerent: neque enim ad belli discrimen pertinere, qui ab his Scythæ, qui' ue Caduſii appellentur: ob id ipsum, quòd ignoti essent, ignobiles esse. nunquam ignorari uiros fortes: at imbelles ex latebris suis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones uirtute assecutos, ne quis toto orbe locus esset, qui tales uiros ignoraret.

intuerentur

intuerentur Barbarorum incõditum agmen: alium nihil præter iactum habere, alium funda saxa librare, paucis iusta arma esse. itaq; illinc plures stare, hinc plures dimicaturos. nec postulare se ut fortiter capesserẽt prælium, nisi ipse cæteris fortitudinis fuisset exẽplum. se ante prima signa dimicaturũ spõdere. pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora. scire ipsos unum penè se prædæ communis exortem in illis colendis ornandisq; usurpare uictoriæ præmia. Hæc se fortibus uiris dicere. si qui dissimiles eorum essent, illa fuisse dicturum: peruenisse eò, unde fugere non possent, tot terrarum spacia emẽsis, tot amnibus montibusq; post tergum obiectis, iter in patriam & penates manu esse faciendum. Sic duces, si proximi militum instructi sunt. Darius in læuo cornu erat, magno agmine suorum delectis equitum peditumq; stipatus: contemperatq; paucitatem hostis, uanam aciem esse extentis cornibus ratus. Cæterum sicut curru eminebat, dextera læuaq; ad circũstantium agmina oculos manusq; circumferens, Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulò ante domini, iam non de gloria, sed de salute, & quod saluti præponitis, de libertate pugnandum est. hic dies imperium, quo nullum amplius uidit ætas, aut constituet, aut finiet. Apud Grani cum minima uirium parte cum hoste certauimus. In Cilicia uictos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris atq; Euphrates erant. Ventum est eò, unde pulsis ne fugæ quidem locus est. Omnia tam diutino bello exhausta post tergum sunt. Non incolas suos urbes, non cultores habẽt terræ. Coniuges quoq; & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus præda, nisi pro charissimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearũ fuit partium, exercitum, quem penè immẽsa planicies uix caperet, cõparaui: equos, arma distribui: cõmeatus ne tantæ multitudini deessent, prouidi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cætera in uestra potestate sunt: audete modo uincere, famamq;, infirmissimum aduersus fortes uiros telum, contemnite. Temeritas est, quam adhuc pro uirtute timuistis: quæ ubi primum impetum effudit, uelut quædam animalia amisso aculeo, torpet. Hi uero campi deprehendêre paucitatem, quam Ciliciæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem uanam & exhaustam. Nam ultimi, quos locauit auersos, terga iam præbent. obteri me herculè equorum ungulis possunt, etiam si nil præter falcatos currus emisero. & bello uicerimus, si uincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in contrariũ conuersa sunt. Nostrum mobile & expeditum agmen est, illud præda graue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus: eadẽq; res & causa uictoriæ erit, & fructus. Quòd si quem è uobis nomẽ gentis mouet, cogitet Macedonum illinc arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis inuicem hausimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander quantuscunq; ignauis & timidis uideri potest, unum animal est: &, si quid mihi creditis, temerarium & uæcors, adhuc nostro pauore, quàm sua uirtute felicius. Nihil autem potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas aspirare uideatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit. Præterea breues & mutabiles ui-

ces rerum sunt, & fortuna nunquam simpliciter indulget. Forsitan ita dij fata ordinauerunt, ut Persarum imperium, quod secundo cursu per ccxxx. annos ad summum fastigium euexerant, magno motu concuterent magis q̃ affligerent, admonerẽtq; nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in prosperis rebus obliuio est. Modo Græcis ultro bellum inferebamus: nũc in sedibus nostris propulsamus illatũ. Iactamur inuicem uarietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuo affectamus, una gens nõ capit. Cæterum etiam si spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet: ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Occhum in spem huius imperij genitũ, illos principes, illam sobolem regiæ stirpis, duces uestros regũ instar, uinctos habet: nisi, quod in uobis est, ipse ego maiore parte captiuus sum. Eripite uiscera mea ex uinculis, restituite mihi pignora, pro quibus ipse mori nõ recuso. Parentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes tendere ad uos manus, implorare patrios deos, opem uestram, misericordiam, fidem exposcere, ut seruitute, ut compedibus, ut precario uictũ ipsos liberetis. An creditis æquo animo ijs seruire, quorum reges esse fastidiunt? Video admoueri hostium aciem: sed quo propius discrimẽ accedo, hoc minus his, quæ dixi, possum esse contentus. Precor uos per deos patrios, æternumq; ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremq; Solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydisq; imperium primus in Persidem intulit, uindicate ab ultimo dedecore nomen gentemq; Persarum. Ite alacres, & spe pleni, ut quam gloriam accepistis à maioribus uestris, posteris relinquatis. In dextris uestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortẽ, quisquis cõtempserit: timidissimũ quemq; consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam ut cõspici possim, curru uehor: nec recuso, quo minus imitemini me, siue fortitudinis exẽplum, siue ignauiæ fuero. Interim Alexander (ut est demõstratum à transfuga) cum insidiarum locum circuiret, & Dario, qui læuum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet. Darius quoq; eodem suũ obuertit, Bessо admonito, ut Massagetas equites in læuũ Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipse ante se falcatos currus habebat, quos signo dato uniuersos in hostẽ effudit. Ruebant laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum satis prouiso impetu obtererent. Alios ergo hastæ multum supra temones eminentes, alios ab utroq; latere demissæ falces laceruere. Nec sensim Macedones cedebant, sed effusa turbauerant fuga ordines. Mazæus quoq; perculsis metum incussit, mille equitibus ad diripienda hostis impedimenta circumuehi iussis, ratus captiuos quoq;, qui simul asseruabantur, rupturos uincula, cum suos appropinquantes uidissent. Non fefellerat Parmenionem, qui in læuo cornu erat. Properè igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum ostẽderet, & quid fieri iuberet, consuleret. Ille, audito Polydamante, Abi, nuncia, inquit, Parmenioni, si acie uicerimus, non nostra solum nos recuperaturos, sed omnia quæ hostiũ sunt occupaturos. Proinde nõ est quod quicquã uirium subducat ex acie: sed, ut me & Philippo patre dignum est, contẽpto sarcinarum damno, fortiter dimicet. Interim barbari impedimenta turbauerant, cæsisq;

plerisq;

plerisq; custodum, captiui, uinculis ruptis, quicquid obuium erat quo armari possent, rapiunt, & aggregati suorum equitibus, Macedonas ancipiti circumuẽtos malo inuadunt: lætiq; circa Syrigambim, uicisse Darium, ingenti cæde prostratos hostes, ad ultimum etiam impedimentis exutos esse nunciant: quippe eandem fortunam ubiq; esse credebãt, & uictores Persas ad prædam discurrisse. Syrigambis, hortantibus captiuis, ut animum à mœrore alleuaret, in eodem, quo antea fuit, perseuerauit: non uox ulla excidit ei, nõ oris color uultus ue mutatus est: sedit immobilis, credo præcoce gaudio uerita fortunam irritare, adeò, ut quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexãdri cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat, incertum, suo'ne consilio, an regis imperio: sed non sustinuit Cadusiorum Scytharumq; impetum: quippe uix tentato certamine refugit ad regem, amissorum impedimẽtorum testis magis q̃ uindex. Iam consilium Alexandri uicerat dolor, & ne cura recuperandi sua militem à prælio auerteret, non immerito uerebatur. Itaq; Areten ducem hastatorũ, quos Sarissophoros uocabãt, aduersus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima signa turbauerant aciem, in phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in mediũ agmen accipiũt. Vallo similis acies erat, iunxerãt hastas, & ab utroq; latere temerè incurrentium ilia suffodiebant. circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarũq;, aciem cõpleuerat. hi territos regere non poterant: equi crebra iactatione ceruicum non iugum modo excusserãt, sed etiã currus euerterant: uulnerati interfectos trahebãt: nec consistere territi, nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euasere quadrigæ in ultimam aciem, ijs, quibus inciderunt, miserabili morte cõsumptis: quippe amputata uirorum membra humi iacebant: & quia calidis adhuc uulneribus aberat dolor, trunci quoque & debiles arma non omittebãt, donec multo sanguine effuso exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, grauius territis instabat. Superuenere deinde missi à Dario Bactriani, pugnaq; uertêre fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti sunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Persæ clamore sublato, qualem uictores solent edere, ferociter in hostem quasi ubiq; profligatũ incurrunt. Alexãder territos castigare, adhortari, prælium (quod iam elanguerat) solus accendere, confirmatisq; tandem animis ire in hostem iubet. Rarior acies erat in dextero cornu Persarum: nanq; inde Bactriani decesserant ad opprimẽda impedimenta. Itaq; Alexãder laxatos ordines inuadit, & multa cæde hostium inuehitur. At qui in læuo cornu erant Persæ, spe, posse eum includi, agmen suum à tergo dimicantis opponunt: ingensq; periculum in medio hærẽs adisset, ni equites Agriani calcaribus subditis offusos regi barbaros adorti essent, auersosq; cædendo in se conuerti coegissent. Turbata erat utraque acies. Alexander à fronte & à tergo hostem habebat: qui auerso ei instabant, ab Agrianis militibus premebantur: & Bactriani, impedimentis hostium direptis reuersi, ordines suos recuperare non poterant. plura simul abrupta à cæteris agmina, ubicũq; alium alij sors miscuerat, dimicabãt.

duo reges iunctis propè agminibus prælium accendebãt. plures Persæ cadebãt, par ferè utrinq; numerus uulnerabatur. Curru Darius, Alexander equo uehebatur: utrũq; regẽ delecti tuebantur, sui immemores: quippe amisso rege nec uolebant salui esse, nec poterant. ante oculos sui quisq; regis mortem occumbere ducebat egregium. Maximũ tamen periculum adibat, qui maxime tuebatur: quippe sibi quisq; cæsi regis expetebat decus. Cæterum siue ludibrium oculorum, siue uera species fuit, qui circa regem Alexãdrum erant, uidisse se crediderũt paululum super caput regis placide uolantem aquilam, nec sonitu armorum, nec gemitu morientium territam: diuq; circa equum Alexandri pendenti magis, quàm uolanti similis apparuit. Certè uates Aristander alba ueste indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monstrauit, haud dubium uictoriæ auspicium. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulo ante territos accẽdit ad pugnam, utiq; postea quam auriga Darij, qui ante ipsum sedens equos regebat, hasta transfixus est. Nec aut Persæ, aut Macedones dubitare, quin ipse rex esset occisus. Lugubri ergo ululatu & incondito clamore gemituq; totam ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere. Cognati Darij & armigeri, læuũq; tuentes cornu, in fugam effusum destituerant currum, quem à dextera parte stipati in mediam agmen receperunt. Dicitur acinace stricto Darius dubitasse, an fugæ dedecus honesta morte uitaret. Sed eminens curru, nondum omnem suorum aciem prælio excedentem destituere erubescebat: dumq; inter spem & desperationem hæsitat, sensim Persæ cedebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, resistentium aduersa ora fodiebat, fugientium terga. Iamq; non pugna, sed cædes erat, cum Darius quoq; currum suum in fugam uertit. hærebat in tergis fugientiũ uictor, & prospectum oculorum nubes puluueris, quæ ad cœlum ferebatur, abstulerat. Ergo haud secus quàm in tenebris errabãt, ad sonitum notæ uocis, ut signum, subinde coeuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habenarum, quibus equi currum trahentes identidem uerberabantur: hæc sola fugientis uestigia excepta sunt. At in læuo Macedonũ cornu, quod Parmenio (sicut ante dictum est) tuebatur, longe alia fortuna utriusq; partis res gerebatur. Mazæus cum omni suorũ equitatu uehementer inuectus, urgebat Macedonum alas. Iamq; abundans multitudine, aciem circumuehi cœperat: cum Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo discrimine ipsi essent: nisi mature subueniretur, non posse sisti fugam. Iam multum uiæ processerat rex, imminens fugientium tergis, cum à Parmenione tristis nuncius uenit, refrenare equos iussi qui uehebantur, agmenq; constitit: frendente Alexãdro, eripi sibi uictoriam è manibus, & Dariũ felicius fugere, quàm sequi se. Interim ad Mazæum superati regis fama peruenerat. Itaq; quanquam ualidior erat, fortuna tamen partium territus, perculsis languidius instabat. Parmenio ignorabat quidem causam sua sponte pugnæ remissæ: sed occasione uincendi strenue est usus. Thessalos equites ad se uocari iubet: Ecquid, inquit, uidetis istos, qui ferociter modo instabant, pedem referre, subito pauore perterritos? Nimirum nobis quoq; regis nostri fortuna uincit: omnia Persarũ cæde

strata

strata sunt. quid cessatis? an ne fugientibus quidem pares estis? Vera dicere uidebatur, & spes languentes quoq; erexerat: subditis calcaribus prorueré in hostem: & illi iam non sensim, sed citato gradu recedebant: nec quicquam fugæ, nisi quòd terga nondum uerterant, deerat. Parmenio tamen ignarus, quæ nam in dextero cornu fortuna regis esset, repressit suos. Mazæus, dato fugæ spacio, non recto itinere, sed maiore & ob id tutiore circuitu Tigrim superat, & Babyloniam cũ reliquijs deuicti exercitus intrat. Darius, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat: quo traiecto dubitauit an solueret pontem: quippe hostem iam affore nunciabatur. Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem peruenerant, ponte reciso prædam hostis fore uidebat. Abeuntem, cum intactum sineret pontem, dixisse constat: Malle se insequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipse ingens spacium fuga emensus, media ferè nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminumq; cædem multiplicem, deuictorum fugam, clades nunc singulorum, nunc uniuersorum, aut animo assequi queat, aut oratione complecti? Propemodum seculi res in unum illum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuissimum patebat iter, alij diuersos saltus, & ignotos sequentibus calles petebant. Eques pedesq; confusi sine duce, armatis inermes, integris debiles implicabantur. Deinde misericordia in metum uersa, qui sequi non poterant, inter mutuos gemitus deserebantur. Sitis præcipue fatigatos & saucios exurebat, passimq; omnibus uijs prostrauerant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes: quam cum diu auidi turbidam hausissent, tendebantur extemplo præcordia prementé limo: resolutisq; & torpentibus membris, cum superueniisset hostis, nouis uulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis riuis, diuerterant longius, ut quicquid occulti humoris usquam manaret, exciperent. Nec ulla adeo auia & sicca lacuna erat, quæ ueștigantium sitim falleret. E proximis uero itineri uicis senum ululatus fœminarum'que exaudiebantur, barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium. Alexander (ut suprà dictum est) inhibito suorum cursu, ad Lycum amnem peruenerat, ubi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & plerique, cum hostis urgeret, in flumen se præcipitauerant, gravesq; armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iamq; non pons modo fugientes, sed ne amnis quidem capiebat, agmina sua improuidæ fugæ subinde cumulantes: quippe ubi intrauit animos pauor, id solum metuunt, quod primum formidare cœperunt. Alexander, instantibus suis ne impune abeuntem hostem inde permitteret: hebetia tela esse, & manus fatigatas, tanto'que cursu corpora exhausta, & præceps in noctem diei tempus causatus est: re uera de læuo cornu, quod adhuc in acie stare credebat, solicitus, reuerti ad ferendam opem suis statuit. Iámque signa conuerterat, cum equites à Parmenione missi, illius quoque partis uictoriam nunciant. Sed nullum eo die maius periculum fuit, quàm dum copias reducit in castra. Pauci eum & incompositi sequebantur ouantes uictoria: quippe omnes hostes aut in fugam effusos, aut in acie credebant cecidisse: cum repente ex aduerso apparuit agmen equitum, qui primo

inhibuere cursum, deinde Macedonum paucitate conspecta turmas in obuios concitauerunt. Ante signa rex ibat, dissimulato magis periculo quàm spreto. Nec defuit ei perpetua in dubijs rebus felicitas. nancp̃ præfectũ equitatus auidum certaminis, & ob id ipsum incautius in se ruentem, hasta transfixit. Quo ex equo lapso, proximum ac deinde plures eodem telo confodit. Inuasere turbatos amici quoq; nec Persæ inulti caldebant. quippe non uniuersæ acies, quàm hæ tumultuariæ manus, uehemẽtius iniere certamen. Tandem barbari, cum obscura luce fuga tutior uideretur esse quàm pugna, diuersis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes suos reduxit ad castra. Cecidere Persarum, quorum numerũ uictores finire potuerunt, millia quadraginta. Macedonum minus c̃p̃ ccc. desiderati sunt. Cæterum hãc uictoriam rex maiore ex parte uirtuti, quàm fortunæ suæ debuit: animo, nõ (ut antea) loco uicit. Nam & aciem peritissime instruxit, & promptissime ipse pugnauit, & magno consilio iacturam sarcinarum impedimentorumq; contempsit, cum in ipsa acie summum rei uideret esse discrimen: dubioq; adhuc pugnæ euentu, pro uictore se gessit: perculsos deinde hostes fudit: fugiẽtes, quod in illo ardore animi uix credi potest, prudentius quàm auidius persecutus est. Nam si parte exercitus adhuc in acie stante, instare cedentibus perseuerasset, aut sua culpa uictus esset, aut aliena uirtute uicisset. Iam si multitudinem equitum occurrentium extimuisset uictor, aut fœdè fugiendum, aut miserabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarũ sua laude fraudandi sunt: quippe uulnera, quæ quisq; excipit, indicia uirtutis sunt. Ephestionis brachium hasta ictum est. Perdiccas ac Cœnos & Menidas, sagittis propè occisi. Et si uero æstimare Macedonas, qui tunc erant, uolumus: fatebimur, & regem talibus ministris, & illos tanto rege fuisse dignissimos.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber quintus.

VAE interim ductu imperioq; Alexandri uel in Græcia, uel in Illyricis ac Thracia gesta sunt, si quæq; suis temporibus reddere uoluero, interrũpendæ sunt res Asiæ: quas utique ad fugam mortemq; Darij uniuersas in conspectu dari, & sicut inter se cohærẽt tempore, ita opere ipso coniũgi, haud paulo aptius uideri potest. Igitur antè, quæ prælio apud Arbellam coniuncta sunt, ordiar dicere. Darius media ferè nocte Arbellam peruenit, eodemq; magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna compulerat: quibus conuocatis, exponit, haud dubitare se, quin Alexander celeberrimas urbes agrosq; omni copia rerum abundantes petiturus esset. prædam opimam paratamq; ipsum & milites eius spectare. id suis rebus tali in statu saluti fore: quippe se deserta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta esse: inde bello uires haud ægre reparaturũ. Occuparet sanè gazam auidissima gens, & ex longa fame satiaret se auro, mox futura prædæ. sibi didicisse usu, pretiosum supellectilẽ, pellicesq;, & spadonũ agmina, nihil aliud fuisse, quàm onera & impedimenta. eadem trahentem Alexandrum, quibus antea uicisset, inferiorem fore. Plena omnibus desperationis uidebatur oratio, quippe Babyloniam urbem opulentissimam dedi cernentibus: iam Susam, iam cætera ornamenta regni, causamq; belli uictorem occupaturum. At ille docere pergit, non speciosa dictu, sed usu necessaria in rebus aduersis sequenda esse. Ferro geri bella, non auro: uiris, non urbium tectis: omnia sequi armatos. Sic maiores suos perculsos in principio rerum, celeriter pristinam recuperasse fortunam. Igitur, siue confirmatis eorum animis, siue imperiũ magis quàm consilium sequentibus, Mediæ fines ingressus est. Paulo post Alexandro traditur Arbella, regia supellectili Darijq; gaza repleta: quatuor millia talentũm fuere. præterea pretiosæ uestes, totius (ut suprà dictum est) exercitus opibus in illam sedem congestis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis uulgauerat, maturius castra mouit. Euntibus à parte læua, Arabia odorum fertilitate nobilis regio campestre iter est. Inter Tigrim & Euphratem iacentia, tam uberi & pingui solo sunt, ut à pastu repelli pecora dicantur, ne satietas perimat. Causa fertilitatis est humor, qui ex utroque amne manat, toto ferè solo per uenas aquarum resudante. Ipsi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, & magno deinde aquarum diuortio iter, quod cœpere, percurrũt. duo millia & quingenta stadia emensi sunt, qui amplissimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidem cum Mediæ & Gordienorum terras secare cœperunt, paulatim in arctius coeunt: & quo longius manant, hoc angustius inter se spacium terræ relinquunt. Vicini maximè sunt his campis, quos incolæ Mesopotamiam uocant: mediam nanque ab utroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis castris ad Memnium urbem peruenit. Cauerna ibi est, ex qua fons ingentem uim bituminis effundit, adeò ut satis constet, Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos esse. Cæterum Babyloniam procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in urbem eam confugerat, cum adultis liberis supplex occurrit, urbem seq; dedens. Gratus aduentus eius fuit regi: quippe magni operis futura erat obsidio tam munitæ urbis. Ad hæc uir illustris, & manu promptus, famaq; etiam proximo prælio celebris, et cæteros ad deditionem sui incitaturus exemplo uidebatur. Igitur hunc quidem benigne cum eius liberis excepit. Cæterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, uelut in acie irent, ingredi suos iubet. Magna pars Babyloniorum constiterat in muris, auida cognoscendi nouum regem. Plures obuiam egressi sunt, inter quos Bagistanes arcis & regiæ pecuniæ custos, ne studio à Mazæo uinceretur, totum iter floribus coronisque constrauerat, argenteis altaribus ab utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona sequebantur, greges pecorum equorúmque, leones quoque &

& pardales caueis præferebantur. Magi deinde ſuo more patriũ carmen canentes: poſt hos Chaldæi, Babyloniorumq́ non uates modo, ſed etiam artifices cum fidibus ſui generis ibant. laudes ij regum canere ſoliti. Chaldæi ſyderum motus & ſtatas temporum uices oſtendere. Equites deinde Babylonij, ſuo atq́ equorum cultu ad luxuriam magis quàm ad magnificentiam exacto, ultimi ibant. Rex armatis ſtipatus, oppidanorum turbam poſt ultimos pedites ire iuſsit. Ipſe cum curru urbẽ, ac deinde regiam intrauit. Poſtero die ſupellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit. Cæterum ipſius urbis pulchritudo ac uenuſtas, nõ regis modo, ſed etiam omnium oculos in ſemet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, uel (ut pleriq́ credidere) Belus: cuius regia oſtẽditur. murus inſtructus laterculo coctili, bitumine interlitus, ſpacium triginta & duorum pedum latitudinem amplectitur. quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur. altitudo muri centum cubitorum eminet ſpacio. turres denis pedibus, quàm murus, altiores ſunt. Totius operis ambitus cclxviij. ſtadia complectitur. ſingulorũ ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe, memoriæ proditum eſt. Aedificia nõ ſunt admota muris, ſed ferè ſpacium unius iugeri abſunt. Ac ne totam quidem urbem tectis occupauerunt. per xc. ſtadia habitatur: nec omnia contigua ſunt, credo quia tutius uiſum eſt, pluribus locis ſpargi. Cætera ſerunt colunt́q́: ut ſi externa uis ingruat, obſeſsis alimẽta ex ipſius urbis ſolo ſubminiſtrẽt. Euphrates interfluit, magnæq́ molis crepidinibus coërcetur. Sed omnium operum magnitudinem circumueniunt cauernæ ingentes, in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod ubi appoſitæ crepidinis faſtigiũ exceſsit, urbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus lacusq́ qui exciperent. Coctili laterculo ſtructi ſunt, totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus flumini impoſitus, iungit urbẽ. hic quoq́ inter mirabilia Oriẽtis opera numeratus eſt: quippe Euphrates altum limum uehit, quo penitus ad fundamẽta iacienda egeſto, uix ſufficiendo operi firmum reperiunt ſolum. Harenæ autẽ ſubinde cumulatæ, & ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem: qui retentus, acrius, quàm ſi libero curſu mearet, illiditur. Arcem quoq́ ambitu xx. ſtadia complexam habẽt: xxx. pedes in terram turrium fundamenta demiſſa ſunt: ad lxxx. ſummum munimenti faſtigium peruenit. Super arce uulgatum Græcorum fabulis miraculum, penſiles horti ſunt, ſummam murorum altitudinem æquantes, multarumq́ arborum umbra & proceritate amœni. Saxo pilæ, quæ totum onus ſuſtinent, inſtructæ ſunt. Super pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ, quam altam injiciunt, & humoris, quo rigant terras: adeoq́ ualidas arbores ſuſtinent moles, ut ſtipites earum octo cubitorum ſpacium craſsitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferæ ſint, ut ſi terra ſua alerentur. Et, quum uetuſtas nõ opera ſolum manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim exedendo perimat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantiq́ nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat: quippe xx. lati parietes ſuſtinent undecim pedum interuallo diſtantes, ut procul uiſentibus ſyluæ montibus ſuis imminere uideantur. Syriæ regem Babyloniæ

niæ regnantem hoc opus eſſe molitum, memoriæ proditũ eſt, amore coniugis uictum: quæ deſiderio nemorũ ſyluarumq́, in campeſtribus locis uirum compulit amœnitatẽ naturæ genere huius operis imitari. Diutius in hac urbe quàm uſquam conſtitit rex, nec ullus locus diſciplinæ militari magis nocuit. Nihil urbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendasq́ immodicas uoluptates inſtructius. Liberos coniugesq́ cum hoſpitibus ſtupro coire, modo precium flagitij detur, parentes maritiq́ patiuntur. Conuiuales ludi tota Perſide regibus purpuratisq́ cordi ſunt. Babylonij maxime in uinum, & quæ ebrietatem ſequuntur, effuſi ſunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus: deinde ſumma quæq́ amicula exuunt, paulatimq́ pudorem prophanant. ad ultimum (honos auribus habitus ſit) ima corporum uelamẽta proijciunt. nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum uirorũq́, apud quos comitas habetur uulgati corporis uilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per xxxiiij. dies ſaginatus, ad ea quæ ſequebãtur diſcrimina haud dubie debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet. Cæterum quõ minus damnũ ſentirent, identidem incremento nouabantur. Nanq́ Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia adduxit, quingẽtos præterea eiuſdem generis equites. Cũ his ſexcentos Thracas, adiunctis peditibus ſuæ gentis iij. millibus & quingentis. & ex Peloponneſo mercenarius miles, iiij. millia aduenerant cũ cccl xxx. equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniæ liberos adultos, ad cuſtodiam corporis: quippe inter epulas hi ſunt miniſtri: ijdemq́ equos ineunti prælium admouent, uenantemq́ comitantur, & uigiliarum uices ante cubiculi fores ſeruant: magnorumq́ præfectorũ & ducum hæc incrementa ſunt, & rudimẽta. Igitur arci Babyloniæ rex Agathone præfidere iuſſo, cum ſeptingentis Macedonum, trecentisq́ mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ & ciuitati præeſſent, Menetam et Apollodorum reliquit: his duo millia peditum dat cum mille talentis. Vtriq́ præceptum, ut in ſupplementum milites legerent. Mazæum transfugam Satrapia Babyloniæ donat. Bagiſtanẽ, qui arcem tradiderat, ſe ſequi iuſsit. Armenia Mithreni Sardiũ proditori data eſt. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitib. ſexceni denarij tributi, peregrinus eques quingenos accepit, ducenis pedeſtrium ſtipendiũ menſum eſt. His ita cõpoſitis, in regionẽ, quæ Atrapene uocatur, peruenit. fertilis terra, copia rerũ & omni cõmeatu abundans: itaq́ diutius ibi ſubſtitit: ac, ne deſides ocio demitterent animos, iudices dedit, præmiaq́ propoſuit de uirtute militari certãtibus. Octo, qui fortiſſimi iudicati eſſent, ſingulis militũ millibus præfuturi erãt: Chiliarchas uocabãt, tum primũ in hunc numerũ copijs diſtributis. nãq́ antea quinquagenariæ cohortes erãt, nec fortitudinis præmia geſſerãt. Ingens militũ turba cõuenerat, egregio interfutura certamini, teſtis eadẽ cuiuſq́ factorũ, et de iudicib. latura ſententiã: quippe uero ne an falſo honos cuiq́ haberetur, ignorari nõ poterat. Primus omniũ uirtutis cauſa donatus eſt Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Alicarnaſſon à iuniorib. præliũ unus maxime accẽderat: proximus ei Antigonus uiſus eſt; tertiũ locũ Philotas Angeus obtinuit: quartus

Amyn

Amyntæ datus est. Post hos Antigonus, & ab eo Lyncestes Amyntas fuit: septimũ locum Theodotus, ultimũ obtinuit Hellanicus. In disciplina quoq; militaris rei pleraq;, à maioribus sumpta, utiliter mutauit. Nam cũ ante equites in suam quisq; gentem describerentur seorsum à cæteris: exempto nationum discrimine, præfectos non uticq; suarum gentium, sed electos attribuit. Tuba, cum castra mouere uellet, signum dabat, cuius sonus plerunq; tumultuantium fremitu exoriẽte haud satis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ undiq; conspici posset, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum: obseruabatur ignis noctu, fumus interdiu. Iamq; Susam adituro, Abulites regionis eius præfectus, siue Darij iussu, ut Alexandrum præda retineret, siue sponte, filium obuiam misit, traditurum se urbem promittens. Benignè iuuenem excepit rex, & eo duce ad Hydaspin amnem peruenit, delicatam (ut fama est) uehentem aquam. Hic Abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit: dromades cameli inter dona erant, uelocitatis eximiæ: duodecim elephanti, à Dario ex India acciti, non iam terror (ut sperauerant) Macedonum, sed auxilium, opes uicti ad uictorem trãsferente fortuna. Vt uero urbem intrauit, incredibilem ex thesauris summã pecuniæ egessit, quinquaginta millia talentũm argenti non signati forma, sed rudi põdere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerãt liberis posterisq;, ut arbitrabantur: quas una hora in externi regis manus intulit. Consedit deinde in regia sella, multo excelsiore quàm pro habitu corporis. Itaque pedes cum imum gradum non contingerent, unus ex regijs pueris mensam subdidit pedibus: & cum spadonem, qui Darij fuerat, ingemiscentem cõspexisset rex, causam mœsticiæ requisiuit. Ille indicat, Darium uesci in ea solitum: séq; sacram eius mensam ad ludibrium recidentem, sine lachrymis cõspicere non posse. Subijt ergo regem uerecundia uiolandi hospitales deos: iamq; subduci iubebat, cum Philotas: Minime uero hæc feceris rex, sed omen quoq; accipe, mensam, ex qua libauit hostis epulas, tuis pedibus esse subiectã. Rex Persidis fines aditurus, Susam urbem Archelao, & præsidium iij. millium tradidit. Xenophilo arcis cura mandata est: Macedonum ætate graues præsidere arcis custodiæ iussit. Thesaurorum Callicrati tutela permissa: Satrapia regionis Susiæ restituta Abuliti. Matrẽ quoq; Darij & liberos in eadem urbe deponit. Ac fortè Macedonicas uestes, multamq; purpuram dono ex Macedonia sibi missam, cum ijs, qui eam cõfecerant, tradi Sysigambi iussit. Omni nanq; honore eam, & filij quoq; pietate prosequebatur. Admoneri iussit, ut si cordi quoq; uestis esset, conficere eam neptes suas assuefaceret, donóque doceret dare. Ad hanc uocem lachrymæ obortæ, prodidere animum aspernantis id munus: quippe non aliud magis in contumeliam Persarum fœminæ accipiunt, quàm admouere lanæ manus. Nunciant qui dona tulerant, tristem esse Sysigambim: dignaq; res excusatione & cõsolatione uisa. Ipse ergo peruenit ad eam, &: Mater, inquit, hãc uestem, qua indutus sum, sororũ non solum donum, sed etiam opus uides: nostri decepere me mores. Caue, obsecro, in contumeliam accipias ignorationẽ meam. Quæ tui moris esse cognoui (ut spero) abunde seruata sunt. Scio apud uos filium in conspectu matris nefas

nefas esse considere, nisi cum illa permisit. Quotienscunq; ad te ueni, donec ut considerem annueres, restiti. Procumbens uenerari me sæpè uoluisti, inhibui. Dulcissimæ matri Olympiadi nomẽ debitum, tibi reddo. Mitigato animo eius, rex quartis castris peruenit ad fluuium. Pasitigrim incolæ uocant: oritur in montibus Vxiorum, & per quinquaginta stadia syluestribus ripis præceps inter saxa deuoluitur. Accipiunt deinde eũ campi, quos clemẽtiore alueo præterit, iam nauiũ patiens. Sexcẽta stadia sunt mollioris soli, per quod leui tractu aquarum Persico mari se insinuat. Alexãder, amne superato, cum nouẽ millibus peditum & Agrianis atq; Græcorum mercenarijs, tribus milibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Susis est, & in primam Persidem excurrit, arctũ inter se et Susianos aditum relinquẽs. Madates erat huius regionis præfectus, haud sanè temporũ multorum homo: quippe ultima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docent, occultum iter esse per calles, & auersum ab urbe. Si paucos misisset leuiter armatos, super capita hostium euasuros. Cum cõsilium placuisset, ijdem itinerum fuerunt duces. mille quingenti mercede conducti, & Agriani ferè mille Tauroni præfecto dati, ac post solis occasum iter ingredi iussi. Ipse tertia uigilia castris motis, circa lucis ortum superauerat angustias: cæsáq; materia cratibus & pluteis faciendis, ut qui turres admouerẽt, extra teli iactum essent, urbem obsidere cœpit. Prærupta erãt omnia, saxis & cotibus impedita. Multis ergo uulneribus depulsi, ut quibus non cum hoste solum, sed etiam cum loco dimicandum esset, subibãt tamen: quia rex inter primos constiterat, interrogans tot urbium uictores, an erubescerent hærere in obsidione castelli exigui & ignobilis. simul admouens iam inter hæc eminus petebatur, quum testudine obiecta milites, quem ut inde discederet perpellere nequiuerant, tuebantur. Tandem Tauron super arcem urbis se cum suo agmine ostendit: ad cuius conspectum & animi hostium labare, & Macedones acrius prælium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum urgebat, nec sisti uis hostium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem cõcessit. Inde xxx. oratoribus missis ad deprecandũ, triste responsum à rege redditur, nõ esse ueniæ locum. Itaq; suppliciorũ metu perculsi, ad Sysigambim Darij matrẽ occulto itinere ignotóq; hostibus mittunt qui peterent, ut ipsa regem mitigaret, haud ignari, parentis eam loco diligi coliq;. Et Madates sororis filiam secum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione cõtingens. Diu Sysigambis supplicum precibus repugnauit, abnuens, deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua esset: adiecitq;, metuere sese, ne uictoris indulgentiam fatigaret: sæpius cogitare, captiuam esse se, quàm reginam fuisse. Ad ultimum uicta, literis Alexandrum ita deprecata est, ut ipsum excusaret quòd deprecaretur. petere se, ut illis quoq;: si minus, sibi ignosceret. pro necessario ac propinquo suo, iam non hoste, sed supplice, tantum uitam precari. Moderationem clementiamq; regis, quæ tunc fuit, uel una hæc res possit ostendere: non Madati modo ignouit, sed omnes & deditos & captiuos libertate atq; immunitate donauit: urbem reliquit intactã; agros sine tributo colere permisit. A uictore Dario plu-

ra mater non impetrasset. Vxiorum deinde gentem subactam, Susianorum satrapiæ contribuit: diuisisq; cum Parmenione copijs, illum campestri itinere procedere iubet, ipse cum expedito agmine iugum montiū cepit, quorum perpetuū dorsum in Persidem excurrit. Omni hac regione uastata, tertio die Persidem, quinto angustias (quas illi Susidas pylas uocant) intrat. Ariobarzanes has cum quindecim millibus peditū occupauerat, rupes abscissas, & undiq; præruptas: in quarum cacuminibus extra teli iactum barbari stabāt, de industria quieti, & pauētibus similes, donec in arctissimas fauces penetraret agmen. Quod ubi contemptu sui pergere uident, tum uerò ingentis magnitudinis saxa per montium prona deuoluūt, quæ incussa sæpius subiacentibus petris maiore ui incidebant: nec singulos modo, sed agmina proterebant. fundis quoq; excussi lapides, & sagittæ ingerebantur undiq;. Nec id miserrimum fortibus uiris erat, sed quòd inulti quidem ferarum ritu uelut in fouea deprehensi cæderentur. Ira igitur in rabiem uersa, eminentia saxa complexi, ut ad hostem perueniant, alius alium leuantes conabantur ascendere. ea ipsa multorum simul manibus correpta & conuulsa in eos, qui commouerant, recidebant. Nec stare ergo, nec niti, nec testudine quidem protegi poterant, cum tantæ molis onera propellerent barbari. Regem non dolor modo, sed etiam pudor temere in illas angustias cōiecti exercitus angebat. Inuictus ante eam diem fuerat, nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intrauerat, mari quoq; nouum iter in Pamphyliam aperuerat: tūc hæsitabat deprehēsa felicitas, nec aliud remedium erat, quàm reuerti quà uenerat. Itaq; signo receptui dato, densatis agminibus, scutisq; super capita consertis, retro cuadere ex angustijs iubet. xxx fuere stadia quæ remensi sunt. Tum castris undiq; aperto loco positis, non consultare modo quid agēdum esset, sed uates quoq; adhibere cœpit à superstitione animi. Sed quid tunc prædicere Aristander, cui tum plurimū credebatur ex uatibus, poterat? Itaq; damnatis intempestiuis sacrificijs, peritos locorum conuocari iubet, medium iter ostendebant tutum apertumq;. sed rex dimittere milites insepultos erubescebat, ita tradito more, ut uix ullum militiæ tam solenne esset munus, quàm humādi suos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, uocari iubet: inter quos erat quidam Græcæ Persicæq; linguæ peritus, qui frustra eum in Persidem mōtium dorso exercitū ducere affirmat, syluestres esse calles uix singulis peruios, omnia contegi frondibus, implexosq; arborum ramos syluas committere. Nanq; Persis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quod in longitudinem mille sexcenta stadia, in latitudinem clx. percurrit. Hoc dorsum à Cauca so monte ad rubrum mare pertinet, quaq; deficit mons, aliud munimentum fretum obiectum est. Planicies deinde sub radicibus montium spacioſa procumbit, fertilis terra, multisq; uicis atq; urbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrētium euoluit in Medum. Inde Medus ad mare & ad meridiem uersus, minor amnis eo, quem recipit, euehitur: gignendaq; herbæ nō alius est aptior, quicquid alluit floribus uestiēs. Platani quoque & populi contegunt ripas, ita ut procul uisentibus continua uideantur montibus nemora riparum: quippe obumbratus amnis, presso in solum dilabitur

labitur alueo: imminentq; colles, ipsi quoq; frōdibus læti, radices eorum humore subeunte. Regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum cœlum: hinc perpetuum iugum opacum & umbrosum, quod æstus leuat: illinc mare adiunctum, quod modico tepore terras fouet. His expositis, captiuus interrogatus à rege, auditu'ne an oculis cōperta haberet quæ diceret: pastorem se fuisse, & omnes eos calles percurrisse respondit: bis captū, semel à Persis in Lycia, iterum ab ipso. Subit animum memoria regis oraculo editæ sortis: quippe consulenti responsum erat, ducem in Persidem ferentis uiæ Lycium ciuem fore. Igitur promissis quanta & præsens necessitas exigebat, & ipsius fortuna capiebat, oneratum, armari iubet Macedonum more: & quod bene uerteret, mōstraret iter, quamuis arduum & præceps, euasurum se esse cum paucis: nisi fortè crederet, quò ipse pecoris causa isset, Alexandrum pro gloria & perpetua laude ire non posse. etiā atq; etiam docere captiuus, quàm difficile iter esset, maximè armatis. Tum rex, Prædem me, inquit, accipe, neminem eorum qui sequuntur, recusaturum ire quà duces. Cratero igitur ad custodiam castrorum relicto, cum peditibus queis assueuerat, & ijs copijs quas Meleager ducebat, & sagittarijs equitibus mille, præcipit ut castrorum specie manēte, plures de industria ignes fieri imperet, quo magis barbari crederent ipsum regem in castris esse. Cæterum si fortè Ariobarzanes cognouisset, per callium anfractus eum intrare, & ad occupādum iter suum partem copiarum tētasset opponere: Craterus in eum illato terrore retineret ad propius periculum conuersum agmen. Sin autē ipse hostem fefellisset, & saltum occupasset, cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset persequentium regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerāt, ne dubitaret ingredi: quippe uacuum fore hostibus in semet auersis. Ipse tertia uigilia silenti agmine, ac ne tuba quidem dato signo, pergit ad demonstratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iusserat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac præcipita saxa uestigium subinde fallentia, nix cumulata uento ingredientes fatigabat: quippe uelut in foueas delati hauriebantur, & cum à commilitonibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes quàm sequebātur. Nox quoq;, & ignota regio, ac dux incertum an satis fidus, multiplicabant metum. Si custodes non fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi. Ex unius captiui uel fide, uel animo, pendere & regis salutem et suam. Tandem uenere in iugum: à dextera iter ad ipsum Ariobarzanem erat. hic Philotam & Cœnon cum Amynta & Polyperconte expeditam habentes manum præmisit, monitos, ut quia eques peditī erat mixtus, et quàm pinguissimū esset solum, & pabuli fertile, sensim procederēt. Duces erant itineris de captiuis dati. Ipse cum armigeris & ala, quam agema appellant, ardua semita, sed longius à stationibus hostiū remota, multa cum uexatione processit. Medius erat dies, & fatigatis necessaria quies: quippe tantūdem itineris supererat, quantū emensi erant, sed minus præcipitis atq; ardui. Ita refectis cibo somnoq; militibus, secunda uigilia surgit, & cætera quidem haud ægre præterijt. cæterum quà se iugum mōtium paulatim ad planiora demittit, ingens uorago cōcursu cauata torrentiū, iter ruperat. Ad hæc arborū rami alius alio implicati & coeun

tes,ut perpetuam obiecerant sepem.Desperatio igitur ingens, adeò ut uix lachrymis abstinerent,incesserat:præcipuè obscuritas terrori erat.Nam etiam si qua sydera internitebant,continenti fronde tectæ arbores conspicere prohibebant.Ne aurium quidē usus supererat,syluas quatiente uento,qui, concutientibus ramis,maiorem quàm pro flatu sonum reddebat. Tandem expectata lux omnia,quæ terribiliora nox fecerat,minuit: circumiri breui spacio poterat eluuies.& sibi quisq; dux itineris cœperat fieri.Euadunt ergo in editum uerticem,ex quo hostium statione cōspecta,strenue armati à tergo se ostendunt,nihil tale metuentibus:quorum pauci,qui congredi ausi erant,cæsi sunt.Itaq; hinc morientium gemitus,hinc ad suos recurrentium miserabilis facies,integros quoq;,anteaquam discrimen experirentur,in fugam auertit. Fremitu deinde in castra,queis Craterus præerat,illato,ad occupādas angustias,in quibus pridie hæsitarat, miles educitur. Simul Philotas cū Polyperconte Amyntaq; & Cœno diuersum iter ingredi iussus,alium terrorem intulit barbaris.Ergo undiq; Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppressi,memorabile tamen prælium edunt:ut opinor,ignauiam quoq; necessitas acuit,& sæpe desperatio spei causa est. Nudi complectebātur armatos, & ingenti corporū mole secum ad terram detrahentes, ipsorū telis plerosq; fodiebant.Ariobarzanes tamen quadraginta fermè equitibus,& quinq; millibus peditum stipatus,per mediam aciem Macedonum cum multo suorum atq; hostium sanguine erupit,Persepolim urbem caput regionis occupare festinans.Sed à custodibus urbis excluſus,consecutis strenue hostibus,cū omnibus fugæ comitibus renouato prælio cecidit.Craterusquoq; raptim agmine acto superuenit.Rex eodem loco,quo hostium copias fuderat,castra communiuit.Quanquam enim undiq; fugati hostes uictoriam concesserant, tamen prærupta præcipitesq; fossæ pluribus locis obiectæ abruperant iter,sensimq; & caute progrediendum erat,iam non hostium, sed locorū fraude suspecta.Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate custode regiæ pecuniæ,indicantes,eos,qui in urbe essent,audito eius aduētu,diripere uelle thesauros: properaret occupare thesauros dimissos:expeditum iter esse,quanquā Araxes amnis interfluat.Nullam uirtutē regis istius magis, quàm celeritatē laudauerim.relictis enim pedestribus copijs, tota nocte cum equitibus itineris tanto spacio fatigatis,ad Araxem prima luce peruenit. Vici erant in propinquo:quibus direptis ac dirutis,pōtem ex materia cōtū fub ditis saxis stratum induxit.Iamq; haud procul urbe erant,cū miserabile agmen,inter pauca fortunæ exēpla memorandū,regi occurrit.Captiui erant Græci ad quatuor millia ferè,quos Persæ uario suppliciorū modo affecerant. Alios pedibus,quosdam manibus auribusq; amputatis, inustisq; barbararū literarum notis, in longum sui ludibrium reseruauerāt,& cum se quoq; alienæ ditionis esse cernerent,uolentes regi occurrere non prohibuerant.Inusitata simulacra,nō homines uidebantur,nec quicquam in illis præter uocem poterat agnosci.Plures igitur lachrymas cōmouere,quàm profuderāt ipsi:quippe in tam multiplici uariaq; fortuna singulorum intuentibus similes quidem,sed tamē dispares pœnas,quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat. Vt uero loquem

uem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos cōclamauere, omnes pari supplicio affecti sibi uidebantur. Rex, absterſis quas profuderat lachrymis, bonum habere animum iubet, uisuros urbes suas coniugesq;: & castra inde duo ab urbe stadia communit.Græci excesserant uallo,deliberaturi quid postissimum à rege peterēt:cumq; alijs sedes in Asia rogare, alijs reuerti domos placeret,Euctemō Cymæus ita locutus ad eos fertur:Hi,qui modo ad opem petendā ex tenebris & carcere procedere erubuimus,ut nunc simplicitas nostra est, supplicia,quorum nos pudeat magis an pœniteat incertū est, ostentare Græciæ uelut lætum spectaculum cupimus.At ij optime miserias ferūt, qui absconduntnec ulla est tam familiaris infelicibus patria,quàm solitudo, & status prioris obliuio.Nam qui multum in suorum misericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lachrymæ inarescāt.Nemo fideliter diligit, quem fastidit.nam & calamitas querula est,& superba felicitas.Ita suam quisq; fortunam in consilio habet,cum de aliena deliberat:& nisi mutuo essemus miseri, olim alius alij potuissemus esse fastidio.Quid mirum est, fortunatos semper parem quærere? Obsecro uos, olim uita defuncti quæramus locum in quo hæc semesa mēbra obruamus,ubi horribiles cicatrices cælet exilium. Ingrati prorsus cōiugibus,quas iuuenes duximus,reuertemur. Liberi in flore ætatis & rerū agnoscēt,& fratres,ergastuli detrimēta? & quota pars nostri tot obire terras potest? procul Europa in ultima orientis relegati,senes, debiles, maiore membrorum parte mutilati, tolerabimus scilicet quæ armatos & uictores fatigauerūt? Coniuges demum,quas captis sors & necessitas unicum solatiū applicuit,paruosq; liberos,trahimus nobiscū an relinquimus? Cum his uenientes nemo agnoscere uolet. Relinquemus ergo extemplo præsentium pignora,quum incertum sit an uisuri simus ea quæ petimus? Inter hos latendum est,qui nos miseros nosse cœperūt.Hæc Euctemon.Contrà Theatus Athenienſis orsus est dicere:Neminem pium habitu corporis suos æstimaturum, utiq; sæuitia hostis,non naturæ,calamitosos. Dignum esse omni malo,qui erubesceret fortunæ.tristem enim de mortalitate ferre sententiam, & desperare misericordiam,quia ipse alteri denegaturus sit. deos (quod ipsi nunquam ausi optare forent)offerre patriam,coniuges,liberos, & quicquid homines uel uita æstimant,uel morte redimūt.quin illi ex hoc carcere erumperent.alium domi esse cœli haustum,alium lucis aspectum.mores,sacra, linguæ commercium etiam à barbaris expeti,quæ ingētia ipsi omissuri sint sua sponte,non ob aliud tam calamitosi, quàm quòd illis carere coacti essent. se certè rediturum ad penates, & in patriam,tantoq; beneficio regis usurum. si quos contubernij,liberorumq;,quos seruitus coegisset agnoscere, amor detineret,relinquerent quibus nil patria charius est.Pauci huius sententiæ fuere:cæteros consuetudo natura potentior uicit. Consenserunt,petēdum esse à rege,ut aliquam ipsis attribueret sedem.Centū ad hoc electi sunt:quos Alexander ratus,quod ipse præstare cogitabat,petituros:lumenta, inquit, assignari,quæ uos ueherent,& singulis uestrum mille denariûm dari iussi.Cum redieritis in Græciam,præstabo,ne quis statum suum,si hæc calamitas absit, uestro credat esse meliorem. Illi obortis lachrymis terrā intuebantur,nec aut

erigere uultus, aut loqui audebant. Tandem rege triſticiæ cauſam exigente, Euctemon ſimilia iſs, quæ in conſilio dixerat, reſpõdit. Atq; ille nõ fortunæ ſolum eorum, ſed etiam pœnitentiæ miſertus, terna millia denariũm ſingulis dari iuſsit. Denæ ueſtes adiectæ ſunt, & armenta cum pecoribus ac frumẽto data, ut coli ſeriq; attributus iſs ager poſſet. Poſtero die cõuocatos duces copiarum docet, nullam infeſtiorẽ urbem Græcis eſſe, quàm regiam ueterum Perſidis regum. Hinc illa immenſa agmina infuſa: hinc Darium prius, deinde Xerxem Europæ impium intuliſſe bellum. Excidio illius parentandũ eſſe maioribus. Iamq; barbari, deſerto oppido, quà quenq; metus agebat, diffugerant, cum Rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas urbes refertas opulentia regia partim expugnarat, partim in fidem acceperat: ſed urbis huius diuitiæ uicere præterita: in hanc totius Perſidis opes congeſſerant barbari. aurum argentumq; cumulatũ erat, ueſtis ingens modus: ſupellex non ad uſum modo, ſed ad oſtentationem luxus cõparata. itaq; inter ipſos victores ferro dimicabatur: pro hoſte erat, qui precioſiorem occupauerat prædam. Et cum omnia, quæ reperiebantur, capere non poſſent (nam res non occupabantur, ſed æſtimabantur) lacerabãt regias ueſtes, ad ſe quiſq; partem trahentes, dolabris precioſæ artis uaſa cædebant: nihil neq; intactum erat, nec integrũ ferebatur. Abrupta ſimulacrorum membra ut quiſq; auellerat, trahebat: neque auaricia ſolum, ſed etiam crudelitas in capta urbe graſſata eſt. Auro argẽtoq; onuſti, uilia captiuorum corpora trucidabant, paſsimq; obuij cædebantur, quos antea precium ſui miſerabiles fecerat. Multi ergo hoſtium manus uoluntaria morte occupauerunt, precioſiſsima ueſtium induti, è muris ſemetipſos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulo poſt facturus hoſtis uidebatur, ſubiecerãt ædibus, ut cum ſuis uiui cremarentur. Tandem ſuis rex corporibus & cultu fœminarũ abſtinere iuſsit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, propè ut fidem excedat. Cæterum aut de alijs quoq; dubitamus, aut credimus in huius urbis gaza fuiſſe cẽtum & uiginti millia talenta, ad quæ uehẽda (nanq; ad uſus belli ſecũ portare decreuerat) iumenta & camelos à Suſis & Babylone contrahi iuſsit. Acceſſere ad hanc pecuniæ ſummam captis Perſagadis ſex millia talentorũ. Cyrus Perſagadum urbem condiderat, quam Alexandro præfectus eius Gobares tradidit. Rex arcem Perſepolis iij. millibus Macedonũ præſidio relictis, Nicartidem tueri iubet. Tyridati quoq;, qui gazam tradiderat, ſeruatus eſt honos, quem apud Darium habuerat: magnaq; exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterũq; præfecit. Ipſe cum mille equibus, peditũq; expedita manu, interiorem Perſidis regionẽ ſub ipſum Vergiliarum ſydus petijt: multisq; imbribus & propè intolerabili tempeſtate uexatus, procedere tamen, quò intenderat, perſeuerauit. Ventũ erat ad iter perpetuis obſitum niuibus, quas frigoris uis gelu aſtrinxerat: locorum ſqualor & ſolitudines in uiæ fatigatum militem terrebãt, humanarũ rerum terminos ſe uidere credentem. Omnia uaſta, atq; ſine ullo humani cultus ueſtigio attoniti intuebãtur: & antequam lux quoq; & cœlum ipſos deficerent, reuerti iubebant. Rex caſtigare territos ſuperſedit. Cæterum ipſe equo deſilijt, pedesq; per niuem & concretam

concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non ſequi primum amici, deinde copiarum duces, ad ultimũ milites: primusq; rex dolabra glaciem perfringens, iter ſibi fecit. Exemplum regis cæteri imitati ſunt. Tandem propemodum inuias ſyluas emenſi, humani cultus rara ueſtigia & paſsim errantes pecorum greges reperere: & incolæ, qui ſparſis tugurijs habitabant, cũ ſe calibus inuijs ſeptos eſſe credidiſſent, ut cõſpexere hoſtium agmen, interfectis qui fugientes ſequi non poterant, deuios montes & obſitos niuibus petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere ſe regi, nec in deditos grauius cõſultum. Vaſtatis deinde agris Perſidis, uicisq; cõpluribus redactis in poteſtatẽ, uentum eſt in Mardorũ gentem bellicoſiſsimam, & multũ à cæteris Perſis cultu uitæ abhorrentẽ. Specus in mõtibus fodiunt, in quos ſe ac coniuges & liberos cõdunt: pecorũ aut ferarum carne uescũtur. Ne fœminis quidẽ pro naturæ habitu molliora ingenia ſunt. Comæ prominẽt hirtæ, ueſtis ſuper genua eſt, funda uinciunt frontem, hoc & ornamentũ capitis & telum eſt: ſed hanc quoq; gẽtem idem fortunæ impetus domuit. Itaq; trigeſimo die, poſteaquã à Perſepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæterisq; pro cuiuſq; merito dedit: propemodũ omnia, quæ in ea urbe ceperat, diſtributa. Cæterũ ingentia animi bona, illam indolẽ, qua omnes reges anteceſsit, illam in ſubeundis periculis conſtantiã, in rebus moliendis efficiẽdisq; uelocitatẽ, in deditis fidem, in captiuis clementiam, in uoluptatibus permiſsis quoq; et uſitatis tẽperantiam, haud tolerabili uini cupiditate fœdauit. Hoſte et æmulo regni reparãte tum maxime bellum, nuper ſubactis quos uicerat, nouumq; imperiũ aſpernãtibus, de die inibat cõuiuia: quibus fœminæ intererãt, nõ quidẽ quas uiolare nefas eſſet, quippe pellices licẽtius q̃ decebat cũ armato uiuere aſſuetæ. Ex his una Thais et ipſa temulenta, maximam apud omnes Græcos initurum gratiam affirmat, ſi regiã Perſarum iuſsiſſet incendi: expectare hoc eos, quorũ urbes barbari deleſſent. Ebrio ſcorto de tanta re ferente ſententiã, unus & alter & ipſi mero onerati aſſentiunt. Rex quoq; fuit auidior, q̃ patientior. Quin igitur ulciſcimur Græciam, & urbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant mero. Itaq; ſurgunt temulenti ad incendendam urbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiæ iniecit: tum conuiuæ, & miniſtri, pellicesq;. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto late fudit incẽdium. Quod ubi exercitus, qui haud procul ab urbe tendebat, cõſpexit: fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed ut ad ueſtibulum regiæ uentum eſt, uident regem ipſum adhuc aggerẽtem faces. Omiſſa igitur, quam portauerant, aqua, igni aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius orientis, unde tot gentes ante iura petebant: patria tot regum, unicus quondam Græciæ terror, molita decem millium nauiũ claſſem, & exercitus quibus Europa inundata eſt, contabulato mari molibus, perfoſsisq; montibus, in quorum ſpecus fretum immiſſum eſt. Ac ne longa quidem ætate, quæ excidium eius ſecuta eſt, reſurrexit. Alias urbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi. Huius ueſtigium non inueniretur, niſi Araxes amnis oſtenderet, haud procul mœnibus fluxerat: inde urbẽ fuiſſe xx. ſtadijs diſtantem

ſtantẽ, credũt magis quàm ſciunt accolæ. Pudebat Macedones, tam claram urbem à comeſſabundo rege deletam eſſe. Itaq; res in ſerium uerſa eſt: & imperauerunt ſibi ut crederent, illo potiſsimum modo fuiſſe delendam. Ipſum ut primum grauatam ebrietate mentẽ quies reddidit, pœnituiſſe cõſtat, & dixiſſe, Maiores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio regia q; Xerxis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio itineris, quo Perſidẽ intrauerat, duci xxx. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ trãſiit, ubi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinq; millia, equites mille: utriſq; Plato Athenienſis præerat. His copijs auctus, Darium perſequi ſtatuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbẽ hanc nũc tenent Parthi: eaq; æſtiua agẽtibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat: ſed ueritus, ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterq; mutauit. Aberat ab eo Alexãder ſtadia M D. ſed iam nullum interuallũ aduerſus celeritatem eius ſatis longũ uidebatur. Itaq; prælio magis quàm fugæ ſe præparabant. Triginta millia peditum ſequebantur, in quibus Græcorum erant quatuor millia, fideerga regem ad ultimum inuicta: funditorum quoq; & ſagittariorum manus quatuor millia expleuerat: præter hos tria millia & ccc. equites erant maxime Bactrianorum: his Beſſus præerat, Bactrianæ urbis regionisq; præfectus. Cum hoc agmine Darius paulum declinauit uia militari, iuſsis præcedere lixis impedimentorũ cuſtodibus. Conſilio deinde aduocato: Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualemcunq; uitam morte honeſta æſtimãtibus, fortuna iunxiſſet, tacerem potius, quàm fruſtra uerba cõſumerem: ſed maiore quàm uellem documento & uirtutẽ ueſtram & fidem expertus, magis etiam cõniti debeo ut dignus talibus amicis ſim, q̃ dubitare an ueſtri ſimiles adhuc ſitis. Tot ex millibus, quæ ſub imperio fuerũt meo, bis me uictũ, bis fugiẽtem perſecuti eſtis. Fides ueſtra & cõſtantia ut regem me eſſe credam facit. Proditores & transfugæ in urbibus meis regnãt, non herculè qui tanto honore digni habeãtur, ſed ut præmijs eorũ ueſtri ſolicitentur animi. Meam tamen fortunam, q̃ uictoris, maluiſtis ſequi: digniſsimi quibus, ſi ego non poſsim, dij pro me gratiam referant. & me herculè referent. nulla erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum uos debitis laudibus ferat. Itaq;, etiamſi conſilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitaſſem: ueſtra tamẽ uirtute fretus, obuiã iſſem hoſti. Quouſq; enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & aduenam regem, quum liceat experto belli fortunam aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? niſi forte ſatius eſt expectare uictoris arbitrium, & Mazæi et Mithrenis exemplo precariũ accipere regnum nationis unius, ut iam malit illæ gloriæ ſuæ, q̃ iræ obſequi. Nec dij ſiuerint, ut ſi hoc decus mei capitis aut demere mihi quiſquã, aut condonare poſsit: nec hoc imperiũ uiuus amittam, idemq; erit regni mei, qui & ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex, nulli non parta libertas eſt: nemo è uobis faſtidium Macedonum, nemo uultum ſuperbum ferre cogetur. Sua cuiq; dextera aut ultionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm uerſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immerito mitiores uices eius expecto. Sed ſi iuſta ac pia bella dij auerſantur, fortibus

tibus tamen uiris licebit honeſte mori. Per ego uos decora maiorum, qui totius orientis regna cũ memorabili laude tenuerunt, per illos uiros, quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauiũ claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa regum oro & obteſtor, ut nobilitate ueſtra gentiſq; dignos ſpiritus capiatis, ut eadem conſtantia animorum, qua præterita toleraſtis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit, me certè in perpetuum aut uictoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præſentis periculi ſpecies omnium ſimul corda animoſq; horrore perſtrinxerat: nec aut conſilium ſuppetebat, aut uox: cum Artabazus uetuſtiſsimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus: Nos uero, inquit, precioſiſsimã ueſtem induti, armiſq; quanto maximo cultu poſſumus adornati, regem in aciem ſequemur, ea quidem mente, ut uictoriam ſperemus, mortem non recuſemus. Aſſenſu excepere cæteri hanc uocem. Sed Nabarzanes, qui in eodem conſilio erat cum Beſſo, inauditi antea facinoris ſocietate inita, regẽ ſuum per milites, quibus ambo præerant, comprehendere & uincire decreuerant: ea mente, ut ſi Alexander ipſos inſecutus foret, tradito rege uiuo iniret gratiam uictoris, magni profecto cepiſſe Dariũ æſtimaturi: ſin autem eum effugere potuiſſent, interfecto Dario, regnum ſibi occuparent, bellumq; renouarent. Hoc paricidium cum diu uolutaſſent, Nabarzanes aditum nefariæ ſpei præparans: Scio me, inquit, ſententiam eſſe dicturum, prima ſpecie haud quaquam auribus tuis gratam: ſed medici quoque grauiores morbos aſperis remedijs curant: & gubernator, ubi naufragium timet, iactura, quicquid ſeruari poteſt, redimit. Ego tamen non ut damnum quidem facias ſuadeo: ſed ut te ac regnum tuum ſalubri ratione conſerues. Dijs aduerſis bellum inimus, & pertinax fortuna Perſas urgere non deſinit. Nouis inijs & hominibus opus eſt. Auſpicium & imperium alij trade interim, qui tamdiu rex appelletur, donec Aſia decedat hoſtis, uictor deinde regnum tibi reddat. hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta ſunt: Indi & Sacæ in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumq; millia ad renouandum bellum uires paratas habent, ut maior belli moles ſuperſit, quàm exhauſta ſit. Quid ruimus beluarum ritu in perniciem non neceſſariam? Fortium uirorum eſt, magis mortem cõtemnere, quàm odiſſe uitam. Sæpe tædio laboris ad uilitatem ſui compelluntur ignaui, at uirtus nihil inexpertum omittit. Itaq; ultimum omnium mors eſt, ad quam nõ pigrè ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſsimum receptaculum eſt, petimus: præfectum regionis eius Beſſum regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus, iuſto regi tibi fiduciarium reſtituet imperiũ. Haud mirum eſt, Darium non nunc temperaſſe animo: quanquam tam impiæ uoci quantum nefas ſubeſſet, latebat. Itaq;, Peſsimum, inquit, mancipium, reperiſti optatum tibi tempus, quo paricidium aperires? ſtrictoq; acinace interfecturus uidebatur, ni propere Beſſus Bactrianiq; triſtium ſpecie, cæterũ ſi perſeueraret uincturi, circumſtetiſſent. Nabarzanes interim elapſus, mox & Beſſus ſecutus, copias, quibus præerant, à cætero exercitu ſecedere iubent, ſecretum inituri conſilium. Artabazus conuenientem præſenti fortunæ ſententiam orſus,

mitigare

mitigare Darium, temporum identidem admonens, cœpit. Ferret æquo animo qualiumcũq; suorum tamen, uel stulticiam, uel errorem. instare Alexandrum, grauem etiam si omnes præsto essent, quid futurũ, si persecuti fugam ipsius alienentur à rege? Ea re paruit Artabazo. & quanquam mouere castra statuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco substitit. Sed attonitus mœsticia simul & desperatione, tabernaculo se inclusit. Ergo in castris, quæ nullius regebantur imperio, uarijs animorũ motus erant, nec in commune, ut antea, cõsulebatur. Dux Græcorum militum Patron arma capere suos iubet, paratosq; esse ad exsequẽdum imperiũ. Persæ secesserant. Bessus cum Bactrianis erat, tentabatq; Persas abducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, simulq; quæ manentibus instarent pericula, ostentans. Persarum omnium eadem ferè fuit uox, nefas esse deseri regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatorijs fungebatur officijs. Ille Persarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc singulos, nunc uniuersos non antè destitit, quàm satis constaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetrauit, ut cibum caperet, animumq; rebus aduerteret. At Bessus & Nabarzanes, olim agitatum scelus exsequi statuunt, regni cupiditate accensi. Dario autem incolumi tantas opes sperare non poterant: quippe in illis gentibus regum eximia maiestas est: ad nomen quoq; barbari conueniunt, & pristinæ ueneratio fortunæ sequitur aduersam. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, uirisq; & spacio locorum nulli earum gentium secunda: tertiam partem Asiæ tenet, multitudo iuniorum, exercitus, quos amiserat Darius, æquabat. Itaq; non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant: inde uires imperij repetituri, si regionis potiri contigisset. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obsequium destinatos regem comprehẽdere, mittiq; nuncium ad Alexandrum, qui indicaret uitium asseruari eum. Si, id quod timebant, proditionem aspernatus esset, occisuri Darium, & Bactra cum suarum gentium manu petituri. Cæterum propalàm comprehendi Darius non poterat, tot Persarum millibus laturis opem regi, Græcorum quoq; fides timebatur. Itaq;, quod nõ poterant ui, fraude assequi tentant. Pœnitentiam secessionis simulare decreuerant, & excusare apud regem consternationem suam. Interim qui Persas solicitarent mittuntur: hinc spe, hinc metu militares animos uersant. ruinæ rerum illos subdere capita, in perniciem trahi, quum Bactra pateant, exceptura eos donis & opulentia, quantã animis cõcipere non possint. Hæc agitãtibus Artabazus superuenit, siue regis iussu, siue sua sponte, affirmans, mitigatum esse Darium, & eundem illis amicitiæ gradum patere apud regem. Illi lachrymantes nunc purgare se, nunc Artabazum orare, ut causam ipsorũ tueretur, precesq; perferret. Sic peracta nocte, sub lucis ortum Nabarzanes cum Bactrianis militibus in uestibulo prætorij aderat, titulum solennis officij occulto sceleri præferens. Darius signo ad eundũ dato, currũ pristino more cõscendit. Nabarzanes cæteriq; paricidæ procũbentes humi, quem paulopost in uinculis habituri erant, sustinuere uenerari, lachrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt: adeò humanis ingenijs parata simulatio est. Preces deinde suppliciter admotæ, Dariũ natura simplicem & mitem

mitem, non credere modo quæ affirmabant, sed etiam flere coegerũt. Ac ne tum quidem cogitati sceleris pœnituit, cum intuerentur qualem & regem & uirũ fallerent. Ille quidem securus periculi quod instabat, Alexandri manus, quas solas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorum dux, præcepit suis, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebãtur, induerent, ad omne imperium suũ parati & intenti. Ipse currũ regis sequebatur, occasioni imminẽs aloquẽdi eũ: quippe Bessi facinus præsenserat. Sed Bessus id ipsum metuẽs, custos uerius quàm comes, à curru non recedebat. Diu ergo Patron cunctatus, ac sæpius sermone reuocatus, inter fidem timoremq; hæsitãs, regem intuebatur: qui ut tandem aduertit oculos, Bubacem spadonẽ inter proximos currum sequentem percunctari iubet, nũquid ipse uelit dicere? Patron se uerò, sed remotis arbitris, loqui uelle cum eo, respõdit: iussusq; propius accedere sine interprete: (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorũ supersumus pauci, omnis fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo statu ijdem, qui florente te fuimus, quascũq; sedes elegeris, pro patria & domesticis rebus petituri. Secundæ aduersæq; res tuæ compulauere nos tecũ. per hanc fidem inuictam oro & obtestor, in nostris castris tibi tabernaculum statue, nos corporis tui custodes esse patiaris. Amisimus Græciam, nulla Bactra sunt nobis: spes omnis in te, utinã & in cæteris esset. Plura dici non attinet. Custodiam corporis tui externus et alienigena nõ deposcerem, si crederem aliũ posse præstare. Bessus, quanquã erat Græci sermonis ignarus, tamẽ stimulante cõscientia indicium profecto Patronẽ detulisse credebat: et interpretis Græci relato sermone, exempta dubitatio est. Darius autẽ, quantũ ex uultu cõcipi poterat, haud sanè territus, percũctari Patronã causam cõsilij, quod afferret, cœpit. Ille non ultra differendum ratus: Bessus, inquit, & Nabarzanes insidiantur tibi, in ultimo discrimine & fortunæ tuæ & uitæ. Hic dies aut paricidis, aut tibi futurus ultimus. Et Patron quidẽ egregiam cõseruati regis gloriam tulerat. Eludant licet quibus forte ac temere humana negocia uolui agiq; persuasum est, equidẽ æterna constitutione crediderim, nexuq; causarũ latentium, & multo ante destinatarũ, suum quenq; ordinẽ immutabili lege percurrere. Darius certè respõdit, Quanquã sibi Græcorum militũ fides nota sit, nunquã tamen à popularibus suis recessurũ. Difficilius sibi esse damnare, q; decipi. quicquid sors tulisset, inter suos perpeti malle, q; transfugam fieri. Sero se perire, si saluum esse sui milites nollent. Patron, desperata salute regis, ad eos quibus præerat rediit, omnia pro fide experiri paratus. At Bessus occidendi protinus regis impetũ conceperat. Sed ueritus, ne gratiã Alexandri, ni uiuũ eum tradidisset, inire non posset, dilato in proximã noctem sceleris cõsilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis insidias iam Alexãdri opes spectantis prudenter cautecq; uitasset. donum eum hosti laturũ fuisse regis caput. nec mirari, hominẽ mercede conductum omnia habere uenalia, sine pignore, sine lare, terrarũ orbis exulem, ancipitem hostem, ad nutum licentiũ circumferri. Purgãti deinde se, deosq; patrios testes fidei suæ inuocãti, Darius uultu assentiebat, haud dubius quin uera deferrẽtur à Græcis: sed eò rerũ uentũ erat, ut tam periculosum esset nõ credere

suis

ſuis,quàm decipi.xxx milia erant,quorum inclinata in ſcelus leuitas timeba tur:quatuor millia Patron habebat,quibus ſi credidiſſet ſalutem ſuam,damnata popularium fide,paricidio excuſationem uidebat offerri.Itaq; præopta bat immerito quàm iure uiolari. Beſſo tamen inſidiarum conſilium purganti reſpondit:Alexandri ſibi non minus iuſticiam quàm uirtutem eſſe perſpectam.Falli eos,qui proditionis ab eo præmium expectent. Violatæ fidei neminem acriorem fore uindicem ultoremq;.Iamq; nox appetebat,cum Perſæ more ſolito armis poſitis,ad neceſſaria ex proximo uico ferenda diſcurrunt. At Bactriani (ut imperatum erat à Beſſo) armati ſtabant. Inter hæc Darius Artabazũ acciri iubet,expoſitisq; quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus,quin tranſeundum eſſet in caſtra Græcorum:Perſas quoq; periculo uulgato ſecuturos.Deſtinatus ſorti ſuæ, & iam nullius ſalubris conſilij patiens,unicam in illa fortuna opem Artabazum ultimũ illum uiſurus amplectitur,perfuſusq; mutuis lachrymis,inhærentem ſibi auelli iubet:capite deinde uelato, ne inter gemitus digredientem uelut à rogo intueretur,in humum pronũ corpus abiecit. Tum uero cuſtodiæ eius aſſueti, quos regis ſalutẽ uel periculo uitæ tueri oportebat,dilapſi ſunt, armatis,quos iam aduẽtare credebant,haud rati ſe futuros pares. Ingẽs ergo in tabernaculo ſolitudo erat,paucis ſpadonibus (quia quò diſcederent nõ habebãt) circũſtantibus regem. At ille,remotis arbitris,diu aliud atq; aliud cõſilium animo uolutabat. Iamq; ſolitudinem,quã paulo ante pro ſolatio petiuerat, peroſus,Bubacem uocari iubet:quem intuens,Ite,inquit,conſulite uobis,ad ultimum regi ueſtro (ut decebat) fide exhibita.Ego hic legẽ fati mei expecto. Forſitan mireris quòd uitam nõ finiam:alieno ſcelere quàm meo mori malo. Poſt hanc uocem ſpado gemitu non modo tabernaculum,ſed etiam caſtra compleuit. Irrupere deinde alij, lacratisq; ueſtibus lugubri & barbaro ululatu regẽ deplorare cœperunt.Perſæ ad illos clamore perlato,attoniti metu,nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent:nec quieſcere audebãt,ne impie deſerere regem uiderentur. Varius ac diſſonus clamor ſine duce ac ſine imperio totis caſtris referebatur. Beſſo & Nabarzani nunciauerãt ſui,regem à ſemetipſo interemptum eſſe.planctus eos deceperat.Itaq; citatis equis aduolant,ſequẽtibus quos ad miniſterium ſceleris delegerãt:& cum tabernaculum intraſſent, quia regem uiuere ſpadones indicabant,comprehendi uinciriq; iuſſerũt. Rex curru paulo ante uectus,& deorũ à ſuis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus ſeruorum ſuorum,in ſordidum uehiculum pellibus undiq; contectum imponitur. Pecunia regis & ſupellex quaſi iure belli diripitur,onuſtiq; præda per ſcelus ultimum parta,fugam intendunt. Artabazus,cũ ijs qui imperio parebant,Græciſq; militibus,Parthienem petebat,omnia tutiora paricidarum contuitu ratus. Perſæ promiſſis Beſſi onerati, maximè quia nemo alius erat quem ſequerentur,coniunxere ſe Bactrianis, agmen eorum tertio aſſecuti die. Ne tamen honos regi non haberetur,aureis compedibus Darium uinciunt,noua ludibria ſubinde excogitante fortuna.Et ne fortè cultu regio poſſet agnoſci,ſordidis pellibus uehiculũ intexerant: ignoti iumenta agebant,ne percunctantibus in agmine monſtrari poſſet,cuſtodes procul ſequebantur.

Alexãder,audito Dariũ mouiſſe Ecbatanis,omiſſo itinere quod petebat,in Mediam fugiẽtem inſequi pergit ſtrenue. Tabas oppidum eſt in Paretacene ultima:quò ubi peruenit,ibi transfugæ nunciant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoſcit ex Bagiſtane Babylonio:non equidem uinctum regem,ſed in periculo eſſe aut mortis, aut uinculorum, affirmabat. Rex, ducibus conuocatis, Maximũ,inquit,opus, ſed labor breuiſsimus ſupereſt. Darius haud procul deſtitutus à ſuis, aut uinctus, aut oppreſſus eſt.In illo corpore poſita eſt uictoria noſtra, & tanta res celeritatis eſt præmium.Omnes pariter conclamant,paratos ipſos ſequi,nec labori nec periculo parceret.Igitur raptim agmen curſus magis quàm itineris modo ducit,ne nocturna quidem quiete diurnum laborem relaxante.Itaq; quingenta ſtadia proceſsit,peruentũq; erat in uicum,in quo Darium Beſſus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur:corpore æger, non potuerat agmen ſequi:& deprehenſus celeritate regis,transfugã ſe eſſe ſimulabat. Ex hoc acta cognoſcit: ſed fatigatis neceſſaria quies erat. Itaq; delectis equitum ſex millibus,trecentos,quos dimichas appellant,adiungit. dorſo hi grauiora arma portabant,cæterum equis uehebãtur: cum res & locus poſceret, pedeſtris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeunt Orſillos & Mithracenes,qui Beſſi paricidium exoſi transfugerant:nunciabãtq;,ſtadia quingẽta abeſſe Perſas,ipſos breuius iter monſtraturos. Gratus regi aduẽtus tranſfugarum fuit.Itaq; prima ueſpera,ducibus ijſdem,cum expedita equitũ manu monſtratam uiam ingreditur,phalange, quantum feſtinare poſſet, ſequi iuſſa.Ipſe quadrato agmine incedens,ita curſum regebat, ut primi coniungi ultimis poſſent.ccc ſtadia proceſſerant,cum occurrit Broculus Mazæi filius Syriæ quondam prætor.Is quoq; transfuga,nunciabat Beſſum haud amplius quàm cc.ſtadia abeſſe:exercitum,utpote qui nihil præcauerat,incompoſitum inordinatũq; procedere.Hyrcaniam uideri petituros. ſi feſtinaret ſequi palantes ſuperuenturum. Darium adhuc uiuere.Strenuo alioquin, cupiditatem conſequendi transfuga iniecerat. Itaq; calcaribus ſubditis, effuſo curſu eunt.Iamq; fremitus hoſtiũ iter ingredientiũ exaudiebatur:ſed proſpectum ademerat puluerис nubes.Pauliſper ergo inhibuit curſum,donec conſideret puluis.Iamq; conſpecti à barbaris erant,et abeuntiũ agmen conſpexerãt,nequaquã futuri pares,ſi Beſſo tantum animi fuiſſet ad prælium, quantũ ad paricidium fuerat.nanq; & numero barbari præſtabant,& robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant.Sed nomen Alexandri & fama,maximum in bello uticq; momentũ,pauidos in fugam cõuertit. Beſſus & cæteri facinoris eius participes uehiculum Darij aſſecuti,cœperunt hortari eum,ut conſcẽderet equum,& ſe hoſti fuga eriperet.Ille deos ultores adeſſe teſtatur, & Alexandri fidem implorans, negat ſe paricidas uelle comitari. Tum uero ira quoq; accenſi,tela inijciunt in regem,multisq; confoſſum uulneribus relinquunt.Iumenta quoq;,ne longius proſequi poſſent,cõuulnerantur,duobus ſeruis,qui regem comitabãtur,occiſis.Hoc edito facinore,ut ueſtigia fugæ ſpargerẽt,Nabarzanes Hyrcaniam,Beſſus Bactra paucis equitum comitantibus petebãt,Barbari ducibus deſtituti, quà quẽq; aut ſpes ducebat, aut

pauor, diſsipabantur. quingenti tantũ equites cõgregauerant ſe, incerti adhuc, reſiſtere ne melius eſſet, an fugere. Alexãder, hoſtium trepidatione comperta, Nicanorẽ cum equitũ parte ad inhibẽdam fugam præmittit. Ipſe cum cæteris ſequitur. tria fermè millia reſiſtentiũ occiſa ſunt: reliquũ agmen more pecudum intactum agebatur, iubẽte rege ut cædibus abſtineretur. Nemo captiuorũ erat, qui monſtrare Darij uehiculum poſſet: ſinguli, ut quenq; prehenderant, ſcrutabantur: nec tamen ullum ueſtigium fugæ regis exſtabat. Feſtinantem Alexandrũ uix tria millia equitũ perſecuta ſunt. At in eos, qui lentius ſequebantur, incidebãt uniuerſa fugientiũ agmina. Vix credibile dictu, plures captiui, q̃ qui caperẽt, erant: adeo omnem ſenſum territis fortuna penitus excuſſerat, ut nec hoſtium paucitatem, nec multitudinẽ ſuam ſatis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium uehebant, nullo regente deceſſerant militari uia, et errore delata per quatuor ſtadia, in quadam ualle conſtiterant, æſtu ſimulq; uulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum à peritis Polyſtratus Macedo ſiti maceratus acceſsit. Ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conſpexit: miratúsque, confoſſa potius quàm abacta eſſe, ſemiuiui hominis * corpus, cum propius acceſsiſſet, in ſordido uehiculo pellibus cõtecto, ſitum repperit: atq; Darium, multis quidem uulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantẽ, eſſe cognouit. Qui applicito captiuo, cũ ciuẽ ex uoce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatiũ ſe habere dixit, quod apud intellecturum loquturus eſſet, nec incaſſum poſtremas uoces emiſſurus: Hæćq; Alexãdro perferri iubet: Se nullis in eum meritorũ officijs, maximorũ autẽ illi debitorem mori. Agere tamẽ ei maximas gratias pro beneficijs, in matrẽ, coniugem liberoſq; ſuos impẽſis. ijs enim uitã, & priſtini ſtatus reuerentiã dignitatẽq; conceſſam: ſibi autẽ à cognatis atq; amicis, quibus et regna & uitam dederit, illa omnia erepta eſſe. Precari ſe, ut illi uictori, terrarũ omniũ imperium cõtingat. Vltionẽ ſceleris erga ſe perpetrati, nõ ſolum ſua, ſed exempli, omniumq; regum cauſa, nõ negligere, illi cum decorũ, tum utile futurũ. Iamq; deficiens aquã popoſcit, quã allatam poſtquã bibit, Polyſtrato, qui eam tulerat: Quiſquis es mortalium, inquit, hoc mihi extremũ uniuerſæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio, dignas tibi grates referre nequeam. at referat Alexander: Alexãdro uero dij, pro eius ſumma in meos humanitate ac clementia. Cui hoc, fidei regiæ, unicum dextræ pignus, pro me dabis. Hæc dicentem, accepta Polyſtrati manu, uita deſtituit. Quibus Alexandro nunciatis, ad corpus demortui perueniens, tam indignam illo faſtigio mortẽ, lachrymis proſecutus eſt. Demptaq; ſibi chlamyde corpus illius contexit, atq; regio ornatum cultu, ad matrem Syſigambim, patrio regioq; more ſepelicndum, atq; regijs maiorum ſuorum tumulis inferendum, miſit.

Hic prima pars VI. libri intercidit, qua cauſæ belli inter Lacedæmonios & Macedonas, & apparatus utriuſq; gẽtis referebantur.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber ſextus.

PVGNAE diſcrimen immiſit, obtrũcatiſq; qui promptius reſiſtebant, magnam partem hoſtium propulit. Cœperãt fugere uictores, donec auidius ſequentes in planum deduxere. Multi cadebãt: ſed ut primũ locus, in quo ſtare poſſent, fuit, æquis uiribus dimicatũ eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, non armorũ modo & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo uno uinci nõ potuit. Vndiq; nunc comĩus nũc emĩus petebatur, diuq; arma circũſerẽs, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia uitabat, donec haſta femora perfoſſa, plurimo ſanguine effuſo, deſtituere pugnantem. Ergo clypeo ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebãt, iactationẽ uulnerũ haud facilè tolerantẽ. Nec tamen omiſere Lacedæmonij pugnam, & ut primũ ſibi q̃ hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi, fluentem in ſe aciem excepere. non aliud diſcrimen uehemẽtius fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Duarum nobiliſsimarum bello gentiũ exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij uetera, Macedones præſentia decora intuebãtur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmonijs dux, Macedonibus locus deerat. Diei quoq; unius tam multiplex caſus modo ſpem, modo metum utriuſq; partis augebat, uelut de induſtria inter fortiſsimos uiros certamen æquante fortuna. Cæterum anguſtiæ loci, in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi uiribus. Spectabant ergo plures, quàm inierant prælium: & qui extra teli iactum erãt, clamore inuicem ſuos accẽdebant. Tandem Laconũ acies langueſcere, lubrica arma ſudore uix ſuſtinens, pedem deinde referre cœpit, ut urgente hoſte apertius fugeret. Inſequebatur diſsipatos uictor, & emenſus curſu omne ſpacium, quod acies Laconũ obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, ut fugam ſuorũ, & proximos hoſtiũ aſpexit, depo ni ſe iuſsit: expertusq; membra, an impetũ animi ſequi poſſent, poſteaquam deficere ſe ſenſit, poplitibus ſemet excepit: galeaq; ſtrenue ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra uibrabat, ultro uocãs hoſtem, ſi quis iacenti ſpolia demere auderet. nec quiſquam fuit, qui ſuſtineret comĩus cõgredi. procul miſsilibus appetebatur, ea ipſa in hoſtẽ retorquens, donec lancea nudo pectori infixa eſt: qua ex uulnere euulſa, inclinatum ac deficiens caput clypeo pauliſper excepit. Deinde linquẽte ſpiritu pariter ac ſanguine, moribundus in arma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinq; millia, & ccclx. ex Macedonibus haud amplius ccc. Cæterum uix quiſquã, niſi ſaucius, reuertit in caſtra. Hæc uictoria non Spartam modo, ſocioſq; eius, ſed etiã omnes, qui fortunam belli ſpectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gratulantium uultus: ſed bellum finire cupiẽti, opus erat decipi: & quanquã fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, q̃

quas præfecti modus caperet,metuebat.quippe Alexander hoſtes uinci uo-
luerat, Antipatrũ uiciſſe ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptũ glo-
riæ exiſtimans, quicquid ceſsiſſet alienæ. Itaq; Antipater, qui probè noſſet
ſpiritum eius,non eſt auſus ipſe agere arbitrum uictoriæ:ſed concilium Græ
corum,quid fieri placeret,cõſuluit:à quo Lacedæmonij nihil aliud, quàm ut
oratores mittere ad regem liceret, precati, ueniam defectionis, præter auto-
res,impetrauerunt. Megalopolitani, quorum urbs erat obſeſſa,ad defectio-
nis eius mulctam Achæis & Aetolis uiginti talenta dare iuſsi ſunt. Hic fuit
exitus belli, quod repente ortum,prius tamen finitũ eſt, quàm Darium Ale-
xander apud Arbellam ſuperaret. Sed ut primum inſtantibus curis laxatus
eſt animus,militarium rerum q̃; quietis ociiq; patientior,excepere eum uolu
ptates:& quem arma Perſarum non fregerant, uicia uicerunt. Intempeſtiua
conuiuia,& perpotandi peruigilandiq; inſana dulcedo,ludiq;,& greges pel-
licum,omnia in externũ lapſa ſunt morem: quem æmulatus quaſi potiorem
ſuo,ita popularium animos oculosq; pariter offendit, ut pleriſq; amicorum
pro hoſte haberetur.tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitosq; parco ac para-
bili uictu ad implenda naturæ deſideria defungi,in peregrina & euictarũ gẽ-
tium mala impulerat.Hinc ſæpius comparatæ in caput eius inſidiæ, ſeceſsio
militum,& liberior inter mutuas querelas dolor:ipſius deinde nunc ira, nũc
ſuſpiciones,quas excitabat incõſultus pauor,cæteraq; his ſimilia,quæ dein-
de dicentur.Igitur cum intempeſtiuis conuiuijs dies pariter nocteſq; conſu-
meret,ſatietatem epularum ludis interpolabat, non contentus muſica artifi-
cum,quos è Græcia excitauerat,turba.quippe captiuæ fœminarum iubebã-
tur ſuo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. In-
ter quas unam rex ipſe conſpexit mœſtiorem quàm cæteras, & producenti-
bus eas uerecũde reluctãtem.Excellens erat forma,& formã pudor honeſta-
bat.deiectis in terrã oculis,&,quantũ licebat,ore uelato, ſuſpicionẽ præbuit
regi,nobiliorem eſſe, quàm ut inter conuiuales ludos deberet oſtendi. Ergo
interrogata quæ nam eſſet,neptem ſe Ochi,qui nuper regnaſſet in Perſis,fi-
lio eius genitam eſſe reſpondit:uxorem Hiſtaſpis fuiſſe.Propinquus hic Da
rij fuerat,magni & ipſe exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reli-
quiæ priſtini moris hærebant.Itaq; fortunam regia ſtirpe genitæ,& tam ce-
lebre nomen neptem Ochi reueritus,non dimitti modo captiuam,ſed etiam
reſtitui ei ſuas opes iuſsit:uirum quoq; requiri,ut reperto coniugem redde-
ret.Poſtero autem die præcepit Epheſtioni,ut omnes captiuos in regiam iu
beret adduci. Vbi ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecreuit à uulgo, quorum
eminebat genus:decem hi fuerunt,inter quos repertus eſt Oxatres Darij fra
ter,non illius fortuna,quàm indole animi ſui clarior. Vigintiſex millia talen-
torũ è proxima præda redacta erant, è queis duodecim millia in congiarium
militum abſumpta ſunt. Par huic pecuniæ ſumma cuſtodũ fraude ſubtracta
eſt.Oxidates erat nobilis Perſes,qui à Dario capitali ſupplicio deſtinatus,co
hibebatur in uinculis. Huic liberato Satrapeam Mediæ attribuit,fratremq;
Darij recepit in cohortem amicorum, omni uetuſtæ claritatis honore ſerua-
to.Hinc Parthienem peruentũ eſt,tunc ignobilem gentẽ,nunc caput omniũ
qui

qui poſt Euphratem & Tigrim amnes ſiti rubro mari terminantur. Scythæ
regionem campeſtrem ac fertilem occupauerũt,graues adhuc incolæ. Sedes
habent & in Europa,& in Aſia. Qui ſuper Boſphorum mare colunt,adſcri-
buntur Aſiæ. At qui in Europa ſunt,à læuo Thraciæ latere ad Boriſthenem,
atq; inde ad Tanaim alium amnem recta plaga attinent. Tanais Europam &
Aſiam medius interfluit:nec dubitatur,quin Scythæ, qui Parthos condide-
re,non à Boſphoro,ſed ex regione Europæ penetrauerint. Vrbs erat ea tem-
peſtate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi ſtatiua rex habuit, com-
meatibus undiq; aduectis.Itaq; rumor ocioſi militis uiritim ſine autore per-
crebuit,regem contentum rebus quas geſsiſſet,in Macedoniam protinus re
dire ſtatuiſſe.Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula,et itineri ſarcinas
aptant,ſigno dato crederes,ut uaſa colligerent. Totis caſtris tumultus, hinc
contubernales ſuos requirentium,hinc onerantium plauſtra. perfertur ad re
gem.Fecerant fidẽ rumori temere uulgato Græci milites,redire iuſsi domos,
quorum equitibus ſingulis denariorũ ſena millia dono dederat. Ipſis quoq;
finem militiæ adeſſe credebant.Haud ſecus, quàm par erat, territus Alexan-
der,qui Indos atq; ultima Orientis peragrare ſtatuiſſet,præfectos copiarum
in prætoriũ contrahit:obortisq; lachrymis,ex medio gloriæ ſpacio reuocari
ſe,uicti magis quàm uictoris fortunam in patriam relaturum, cõqueſtus eſt.
nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed deorũ inuidiam, qui fortiſsimis uiris
ſubitum patriæ deſiderium admouiſſent,paulo poſt in eandem cum maiore
laude famaq; redituris. Tum uero pro ſe quiſq; operam ſuam offerre,diffici-
lima quæq; poſcere,polliceri militum quoq; obſequium,ſi animos eorũ leni
& apta oratione permulcere uoluiſſet. Nunquã infractos & abiectos receſ-
ſiſſe,quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita
ſe facturum eſſe reſpondit:illi modo uulgi aures præparent ſibi. ſatisq; om-
nibus,quæ in rem uidebantur eſſe,compoſitis, uocari ad concionem exerci-
tum iuſsit,apud quem talem orationem habuit.Magnitudinem rerum,quas
geſsimus milites,intuentibus uobis,minime mirum eſt,& deſiderium quie-
tis, & ſatietatem gloriæ occurrere. ut omittam Illyricos, Triballos, Bœoti-
am, Thraciam,Spartam,Achæos,Peloponneſum, quorum alia ductu meo,
alia imperio auſpicioq; perdomui:ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Ionas,
Aeoliden,ſeruitio Barbariæ impotentis exemimus.Cariam,Lydiam, Cap-
padociam,Phrygiam,Paphlagoniam,Pamphyliam,Piſides,Ciliciam, Syri-
am,Phœnicen, Armeniam,Perſidem, Medos, Parthienem habemus in po
teſtate.Plures prouincias complexus ſum,quàm alij urbes ceperũt:& neſcio
an enumeranti mihi quaſdam ipſarum multitudo ſubduxerit.Itaq;,ſi crede-
rem ſatis certã eſſe poſſeſsionem terrarũ, quas tanta uelocitate domuimus,
ego uero milites ad penates meos,ad parẽtem ſororesq; & cæteros ciues uel
renitentibus uobis erumperem,ut ibi potiſsimum parta uobiſcum laude &
gloria fruerer, ubi nos uberrima uictoriæ præmia expectant,liberorum,con
iugum parentumq; lætitia,pax, quies, rerum per uirtutem partarum ſecura
poſſeſsio.Sed in nouo,& (ſi uerum fateri uolumus)precario imperio,adhuc
iugum eius rigida ceruice ſubeuntibus barbaris, tempore milites opus eſt,

dum mitioribus ingenijs imbuũtur, & efferatos mollior cõſuetudo permulcet. Fruges quoq; maturitatem ſtatuto tempore expectant: adeo etiã illa ſenſus omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non cõmercio linguæ nobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe, quo victæ ſunt? uestris armis continentur, non ſuis moribus: ſed qui præſentes metuũt, in abſentia hoſtes erũt. Cum feris beſtijs res eſt, quas captas & incluſas, quia ipſarum natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic ago, tanquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerũt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit, Bactra non poſsidet ſolum paricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sacæ, Indi ſui iuris ſunt. Omnes hi ſimul, ſi terga noſtra uiderint, ſequentur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ & externi. Suis autem quiq; parẽt placidius, etiam cum is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde aut quæ cepimus, omittenda ſunt: aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægris, milites, nihil quod nociturũ eſt medici relinquunt: ſic nos, quicquid obſtat imperio, recidamus. Parua ſæpe ſcintilla contempta, magnum excitauit incendium. Nil tuto in hoſte deſpicitur: quem ſpreueris, ualentiorem negligẽtia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Perſarum accepit imperium, ſed in ſedem Cyri beneficio Bagoæ cauſtrati hominis admiſſus: ne uos magno labore credatis Beſſum uacuum regnum occupaturum. Nos uero peccauimus milites, ſi Darium ob hoc uicimus, ut ſeruo eius traderemus imperium: qui ultimum auſus ſcelus, regem ſuum etiam externæ opis egentẽ, certe cui nos uictores peperciſſemus, quaſi captiuum in uinculis habuit, ad ultimum, ne à nobis conſeruari poſſet, occidit. Hunc uos regnare patieminí? quem equidem crucifixum uidere feſtino, omnibus regibus gentibusq; fidei, quam uiolauit, meritas pœnas ſoluẽtem. At herculè ſi mox eundem Græcorum urbes aut Helleſpontum uaſtare nunciatum erit uobis, quo dolore afficiemini, Beſſum præmia ueſtræ occupaſſe uictoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis, tũc arma capietis. Quanto autem præſtat territum adhuc, & uix mentis ſuæ cõpotem opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcauimus niues, tot amnes ſuperauimus, tot montium iuga tranſcurrimus: non mare illud, quod exæſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, et anguſtiæ includunt: plana omnia & prona ſunt, in ipſo limine uictoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitiui & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregiũ me herculè opus, & inter præmia gloriæ ueſtræ numerandum poſteritati famæq; tradetis: Darij quoq; hoſtis, finito poſt mortem eius odio, paricidas eſſe uos ultos: nemi nem impium effugiſſe manus ueſtras. Hoc perpetrato, quanto creditis Perſas obſequẽtiores fore, cum intellexerint, uos pia bella ſuſcipere: & Beſsi ſceleri, non nomini ſuo iraſci? Summa militum alacritate, iubentium quocunq; uellet duceret, oratio excepta eſt: nec rex moratus impetum: tertioq; per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat. Cratero relicto cũ ijs copijs, quibus præerat, & ex manu, quã Amyntas ducebat, additis ſex millibus equitibus, et totidem ſagittarijs, ut ab incurſione Barbarorũ Parthienem tueretur, Eriegyium

gyium impedimẽta modico præſidio dato, cãpeſtri itinere ducere iubet. Ipſe cum phalange & equitatu cl. ſtadia emenſus, caſtra in ualle quà Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus prælatis denſisq; arboribus umbroſum eſt, pingue uallis ſolũ rigantibus aquis, quæ ex petris eminentibus manãt. Ex ipſis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria ferè ſtadia in longitudinem uniuerſus fluit: deindè ſaxo, quod alueolũ interpolat, repercuſſus, duo itinera uelut diſpenſatis aquis aperit. inde torrens, & ſaxorum per quæ incurrit, aſperitate uiolentior terram præceps ſubit. per ccc. ſtadia conditus labitur, rurſusq; uelut ex alio fonte cõceptus editur, & nouum alueum intendit, priore ſui parte ſpacioſior: quippe in latitudinem xiij. ſtadiorum diffunditur: rurſusq; anguſtioribus coercitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen eſt. Incolæ affirmabant, quicunq; dimiſsi eſſent in cauernã, quæ propior eſt fonti, rurſus per aliud os amnis in apertũ exiſtere. Itaq; Alexander duos tauros quà ſubeunt aquæ terram, præcipitari iubet: quorũ corpora, ubi rurſus erũpit, expulſa uidere qui miſsi erant ut exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cum literas Nabarzanis, qui Darium cũ Beſſo interceperat, accipit, quarũ ſententia hæc erat: Se Dario non fuiſſe inimicum, imò etiam quæ credidiſſet utilia eſſe ſua fiſſe: & quia fidele conſiliũ regi dediſſet, propè occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiã corporis ſui contra ius fasq; peregrino militi tradere, damnata populariũ fide, quam per ducentos & triginta annos inuiolatam regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti & lubrico ſtantem, conſilium à præſenti neceſsitate reperiſſe. Darium quoq; cum occidiſſet Bagoan, hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus, quod inſidiantem ſibi interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu charius. Amore eius ad ultima eſſe propulſum: ſed eam magis eſſe ſecutũ quæ coegiſſet neceſsitas, quàm quæ optaſſet. In cõmuni calamitate ſuam quenq; habere fortunã. Si uenire ſe iuberet, ſine metu eſſe uenturum. Non timere, ne fidem datam tantus rex uiolaret. Deos à Deo falli nõ ſolere. Cæterũ ſi cui fidem daret uideretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriã eſſe ubicunq; uir fortis ſedem elegerit. Nec dubitauit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare: inuiolatũ, ſi ueniſſet, fore. Quadrato tamen agmine & cõpoſito ibat, ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarent loca. Leuis armatura ducebat agmen: phalanx eã ſequebatur: poſt pedites erant impedimenta. & gens bellicoſa, & natura ſitus difficilis aditu, curam regi intenderat. Nanq; perpetua uallis iacet uſq; ad mare Caſpium patens. Duo terræ eius uelut brachia excurrunt, media flexu modico ſinum faciunt lunæ maxime ſimilẽ, cum eminent cornua, nondũ totum orbem ſydere implente. Cercetæ, Moſsini & Chalybes à læua ſunt: ab altera parte Leucoſyri, & Amazonũ campi: & illos quà uergunt ad Septentrionẽ: hos ad occaſum cõuerſa proſpectant. Mare Caſpiũ dulcius cæteris ingẽtis magnitudinis ſerpentes alit, piſces longe diuerſi ab alijs coloris: quidã Caſpium, quidã Hyrcanũ appellant. alij ſunt qui Mæotida paludẽ in id cadere putent, & argumentum afferunt, aquam, quæ dulcior ſit cẽ cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A Septẽtrione ingens in littus mare incũbit, longeq; agit

fluctus,& magna parte exæſtuãs ſtagnat.Idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum,eodemq; impetu,quo effuſum eſt,relabẽs,terram naturæ ſuæ reddit:& quidam credidere nõ Caſpium mare eſſe,ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius faſtigium(ut ſuprà dictum eſt)perpetua ualle ſubmittitur.Hinc rex uiginti ſtadia proceſsit,ſemita propemodũ inuia,cui ſylua immĩebat:torrentesq; & eluuies iter morabantur.nullo tamẽ hoſte obuio penetrauit:tandẽq; ad ulteriora peruentũ eſt.Præter alios cõmeatus,quorũ tum copia regio abũdabat,pomorum quoq; ingẽs modus naſcitur,& uberrimum gignẽdis uuis ſolũ eſt.Frequẽs arbor faciem quercus habet,cuius folia multo melle tingunt ur:ſed niſi ſolis ortum incolæ occupauerint, uel modico tepore ſuccus extinguitur. xxx hinc ſtadia proceſſerat, cum Phrataphernes ei occurrit,ſeq;, & eos qui poſt Darij mortem profugerãt,dedens:quibus benignè exceptis, ad oppidum Aruas peruenit. Hic ei Craterus & Erigyius occurrunt, præfectum Tapurorũ gentis Phradatem adduxerãt.Hic quoq; in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim.exul hic regnãte Ocho, ad Philippum peruenerat. Tapurorũ quoq; gentem Phradati reddidit. Iamq; rex ultima Hyrcaniæ intrauerat,cum Artabazus,quem Dario fidiſsimum fuiſſe ſupra diximus,cũ propinquis Darij ac ſuis liberis, modicaq; Græcorum militum manu occurrit. dexteram uenienti obtulit rex:quippe & hoſpes Philippi fuerat, cum Ocho regnante exularet,& hoſpitij pignora,in regem ſuum ad ultimum fides conſeruata uincebat.Comiter igitur exceptus,Tu quidem, inquit, rex perpetua felicitate floreas.Ego cæteris lætus,hoc uno torqueor, quòd præcipiti ſenectute diu frui tua bonitate non poſſum. nonageſimũ & quintũ annũ agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrem comitabantur.Hos Artabazus dextræ regis admouit,precatus ut tam diu uiuerent, donec utiles Alexãdro eſſent.Rex pedibus iter faciebat plerunq;.Tunc admoueri ſibi & Artabazo equos iuſsit,ne ipſo ingrediente pedibus,ſenex equo uehi erubeſceret.Deinde ut caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet.At illi,niſi Lacedæmonijs fides daretur,reſpõdent,ſe,quid agendũ ipſis foret,deliberaturos.Legati erant Lacedæmoniorum miſsi ad Darium: quo uicto,applicuerant ſe Græcis mercede apud Perſas militantibus.Rex,omiſſis ſponſionum fideiq; pignoribus, uenire eos iuſsit, fortunã, quam ipſe dediſſet,habituros.Diu cunctantes,pleriſq; conſilia uariantibus,tandem uenturos ſe pollicẽtur. At Democrates Athenienſis, qui maxime Macedonum opibus ſemper obſtiterat,uenia deſperata, gladio ſe transfigit. Cæteri (ſicut cõſtituerant)ditioni Alexandri ſeipſos permittũt.decem millia et quingenti milites erant.Præter hos legati ad Darium miſsi xc.In ſupplementũ diſtributus miles.cæteri remiſsi domũ, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam iuſsit.Mardorum erat gens confinis Hyrcaniæ,cultu uitæ aſpera, & latrocinijs aſſueta.Hæc ſola nec legatos miſerat,nec uidebatur imperata facturа.Itaq; rex indignatus,ſi una gens poſſet efficere ne inuictus eſſet, impedimentis cũ præſidio relictis,inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat,& prima luce hoſtis in cõſpectu erat. Tumultus magis quàm prælium

fuit

fuit.Deturbati ex collibus,quos occupauerãt barbari,profugiũt, proximiq; uici ab incolis deſerti capiũtur.Interiora regiõis eius haud ſanè adire ſine magna uexatione exercitus poterat.Iuga mõtium prælтæ ſyluæ rupesq; inuiæ ſepiunt:ea,quæ plana ſunt,nouo munimenti genere impedierãt barbari.Arbores denſæ ſunt ex induſtria conſitæ,quarũ teneros adhuc ramos manu flectunt,quos intortos rurſus inſerunt terræ. Inde uelut ex alia radice lætiores uirent trunci:hos,quà natura fert, adoleſcere non ſinunt: quippe alium alij quaſi nexu cõſerunt:qui ubi multa fronde ueſtiti ſunt, opperiunt terrã. Itaq; occultus nexus ramorũ,uelut laquei,perpetua ſæpe iter claudit. Vna ratio erat,cædendo aperire ſaltum. Sed hoc quoq; magni operis:crebri nanq; nodi nudauerant ſtipites,& in ſe implicati arborum rami ſuſpẽſis circulis ſimiles lento uimine fruſtrabantur ictus.Incolæ autem ritu ferarũ uirgulta ſubire ſoliti,tum quoq; intrauerant ſaltum,occultisq; telis hoſtem laceſſebant.Ille ueluti nantium modo latibula ſcrutatus,pleroſq; confodit:ad ultimum circuire ſaltum milites iubet,ut,ſi quà pateret,irrũperent. Sed ignotis locis plericq; oberrabant.Excepti ſunt quidam,inter quos equus regis(Bucephalam uocabãt) quem Alexander non eodem,quo cæteras pecudes, animo æſtimabat: nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium:& regem, cum uellet aſcendere,ſponte ſua genua ſubmittens excipiebat,credebaturq; ſentire quem uehеret.Maiore ergo cẽ decebat ira ſimul ac dolore ſtimulatus,equũ ueſtigari iubet,& per interpretem pronũciari,ni reddidiſſent, neminem eſſe uicturum. Hac denũciatione territi,cum cæteris donis equum adducũt. Sed ne ſic quidem mitigatus,cædi ſyluas iubet,aggeſtaq; humo è montibus,planiciem ramis impeditã exaggerari.Iam aliquantulũ altitudinis opus creuerat, cũ Barbari,deſperati regionem quam occupauerant poſſe retineri, gentẽ ſuam dedidere.Rex,obſidibus acceptis, Phradati tradere eos iuſsit. Inde quinto die in ſtatiua reuertitur.Artabazum deinde,geminato honore q; Darius habuerat ei,remittit domum.Iamq; ad urbẽ Hyrcaniæ,in qua regia Darij fuit,uentum erat.ibi Nabarzanes, accepta fide, occurrit, dona ingentia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado,atq; in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus,& mox Alexander aſſueuit:eiusq; maxime precibus motus,Nabarzani ignouit.Erat(ut ſuprà dictũ eſt)Hyrcaniæ finitima gens Amazonũ circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentiũ campos.Reginã habebant Thaleſtrim omnibus inter Caucaſum mõtem & Phaſim amnem imperitantẽ.Hæc cupidine uiſendi regis accẽſa,finibus regni ſui exceſſit,& cum haud procul abeſſet,præmiſit indicantes, ueniſſe reginã adeundi eius cognoſcẽdiq; auidam.Protinus facta poteſtate ueniendi, cæteris iuſsis ſubſiſtere,ccc.fœminarum comitatu proceſsit.Atq; ut primum rex in cõſpectu fuit,equo ipſa deſiliuit,duas lanceas dextra præferẽs. Veſtis nõ toto Amazonum corpori obducitur.nam læua pars ad pectus eſt nuda, cætera deinde uelantur:nec tamen ſinus ueſtis,quem nodo colligunt, infra genua deſcendit,altera papilla intacta ſeruatur,qua muliebris ſexus liberos alant:adu ritur dextera,ut arcus facilius intẽdant,& tela uibrent.Interrito uultu regem Thaleſtris intuebatur,habitum eius haud quaquam rerũ famæ parem oculis

perluſtrans

perlustrans: quippe hominibus barbaris in corporũ maiestate veneratio est, magnorumq; operum nõ alios capaces putant, quàm quos eximia specie donare natura dignata est. Cæterũ interrogata, num aliquid petere uellet: haud dubitauit fateri, ad communicandos cum rege liberos se uenisse, dignam ex qua ipse regni generaret hæredes. Fœminini sexus se retẽturam, marem reddituram patri. Alexander, an cum ipso militare uellet, interrogat: & illa causata, sine custode regnum reliquisse, petere perseuerabat, ne se irritam spei pateretur abire. Acrior ad Venerem fœminæ cupido, quàm regis, ut paucos dies subsisteret, perpulit. xiij dies in obsequium desiderij absumpti sunt. Tum illa regnum suum, rex Parthienem, petiuerunt. Hic uero palàm cupiditates suas soluit: cõtinentiamq; & moderationẽ, in altissima quaq; fortuna eminentia bona, in superbiam ac lasciuiã uertit. Patrios mores, disciplinamq; Macedonum regũ salubriter temperatam, & ciuilem habitũ, uelut leuiora magnitudine sua ducens, Persicæ regiæ par deorũ potentiæ fastigiũ æmulabatur. Lacere humi uenerabũdos pati cœpit, paulatimq; seruilibus ministerijs tot uictores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureũ diadema distinctũ albo, quale Darius habuerat, capiti circũdedit, uestemq; Persicam sumpsit, ne omen quidem ueritus, quòd à uictoris insignibus in deuicti transiret habitum. & ille se quidem Persarũ spolia gestare dicebat, sed cum illis quoq; mores induerat: superbiamq; habitus, animi insolentia sequebatur. Literas quoq;, quas in Europam mitteret, ueteris anuli gemma obsignabat: ijs, quas in Asiam scriberet, Darij anulus imprimebatur, ut appareret, unum animum duorum nõ capere fortunam. Amicos uero & equites, cumq; his principes militum aspernantes quidem, sed recusare non ausos, Persicis ornauerat uestibus. Pellices ccc & lx, totidem quot Darij fuerãt, regiam implebant, quas spadonum greges, & ipsi muliebria pati assueti, sequebantur. Hoc luxu & peregrinis infecti moribus ueteres Philippi milites, rudis naturæ, uoluptates palàm auersabantur: totisq; castris unus omniũ sensus ac sermo erat, plus amissum uictoria, quàm bello quæsitũ esse. Tum maxime uinci ipsos, dediq; alienis moribus & externis: tantæ moræ precium, domos quasi in captiuo habitu reuersuros. pudere iam sui regem, uictis quàm uictoribus similiorem, ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus & principes amicorum & exercitũ grauiter offendi, gratiam liberalitate donisq; recuperare tẽtabat. Sed (ut opinor) liberis precium seruitutis ingratum est. Igitur, ne in seditionẽ res uerteretur, ocium interpellandum erat bello, cuius materia opportune alebatur. Nanq; Bessus, ueste regia sumpta, Artaxerxem appellari se iusserat, Scythasq; & cæteros Tanais accolas cõtrahebat. Hæc Nabarzanes nunciabat, quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cũ graue spolijs apparatuq; luxuriæ agmen uix moueretur, suas primũ, deinde totius exercitus sarcinas, exceptis admodum necessarijs, cõferri iussit in medium. Planicies spacioſa erat, in quam uehicula onusta perduxerat. Expectantibus cunctis quid deinde esset imperaturus, iumenta iussit abduci, suisq; primum sarcinis face subdita, cæteras incendi præcipit. Flagrabãt exurẽtibus dominis, quæ ut intacta ex urbibus hostium raperent

raperent, sæpe flammas restinxerant, nullo sanguinis precium audente deflere, cũ regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde oratio mitigauit dolorem, habilesq; militiæ & ad omnia parati, lætabantur sarcinarũ potius quàm disciplinæ fecisse iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. sed Nicanor Parmenionis filius subita morte correptus, magno desiderio sui afficerat cũctos. Rex ante omnes mœstus cupiebat quidẽ subsistere, funeri affuturus: sed penuria cõmeatuum festinare cogebat. Itaq; Philotas cum duobus millibus & sexcẽtis relictus, ut iusta fratri persolueret: ipse contendit ad Bessum. Iter facienti, literæ ei afferuntur à finitimis Satraparum: è quibus cognoscit, Bessum quidem hostili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapen Ariorum ipse præfecisset, defecisse ab eo. Itaq; quanquam Besso imminebat: tamen ad Satibarzanem opprimẽdum præuerti optimum ratus, leuem armaturã, & equestres copias educit: totaq; nocte strenue facto itinere, improuisus hosti superuenit. Cuius cognito aduentu, Satibarzanes cum duobus millibus equitũ (nec enim plures subito cõtrahi poterant) Bactra perfugit: cæteri proximos montes occupauerunt. Prærupta rupes erat, quà spectat Occidentem. Eadem quà uergit ad Orientẽ, leuiore sub missa fastigio, multis arboribus obsita, perennem habet fontẽ, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius triginta & duo stadia comprehendit. In uertice herbidus campus. In hoc multitudinẽ imbellem cõsidere iubent: ipsi quà rupes erat, arborũ truncos & saxa obmoliũtur. tredecim millia armata erant. in horum obsidione Cratero relicto, ipse Satibarzanem sequi festinat. Et quia longius eum abesse cognouerat, ad expugnandos eos, qui edita montiũ occupauerant, redit. Ac primo repurgari iubet quicquid ingredi possent: deinde ut occurrebãt inuiæ cotes, præruptæq; rupes, irritus labor uidebatur obstante natura. Ille ut erat animi semper obluctantis difficultatibus, cũ & progredi arduũ, & reuerti periculosum esset, uerabat se ad omnes cogitationes, aliud atq; aliud (ita ut fieri solet ubi prima quæq; damnamus) subijciente animo. hæsitanti, quod ratio non potuit, fortuna consiliũ subministrauit. Vehemens Fauonius erat, & multã materiam cæciderat miles, aditũ per saxa molitus. Hæc uapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet, & ignidare alimenta: celeriterq; stipitibus cumulatis, fastigium montis æquatũ est. Tunc undiq; ignis iniectus cuncta cõprehendit: flammam in ora hostiũ uentus ferebat: fumus ingẽs uelut quadã nube abscõderat cœlũ. Sonabant incendio syluæ, atq; ea quoq;, quæ incenderat miles, cõcepto igne proxima quæq; adurebant. Barbari suppliciorum ultimum, si quà intermitteret ignis, effugere tentabãt: sed quà flamma dederat locũ, hostis obstabat. Varia igitur cæde consumpti sunt. Alij in medios ignes, alij in petras præcipitauere se, quidam manibus hostiũ se obtulerũt, pauci semiustulati uenere in potestatẽ. Hinc ad Craterũ, qui Artacacnã obsidebat, redit. Ille omnib. præparatis, regis expectabat aduentũ, captæ urbis titulo (sicut par erat) cedens. Igitur Alexander turres admoueri iubet: ipsoq; aspectu territi Barbari, è muris supinas manus tẽdentes, orare cœperũt, ut iram in Satibarzanem defectionis autorẽ reseruaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex, data uenia, nõ obsidionem modo

modo ſoluit, ſed omnia ſua incolis reddidit. Ab hac urbe digreſſo, ſupplementum nouorum militum occurrit. Zoilus quingentos equites ex Græcia adduxerat, tria millia ex Illyrico Antipater miſerat. Theſſali equites centum & triginta cum Philippo erant. Ex Lydia duo millia & ſexcenti peregrinus miles aduenerant. ccc equites gentis eiuſdem ſequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes ſceleris in regem ſuum particeps Beſſo. Is ſuppliciorum, quæ meruerat, metu profugit in Indiam. Iam nonum diem ſtatiua erant, cum externa ui non interritus modo rex, ſed inuictus, inteſtino facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem autoritatis & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomen, amore flagrabat, obſequio uni ſibi dediti corporis uictus. Is, quod ex uultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito, remotis arbitris cum iuuene ſeceſsit in templũ, arcana ſe & ſilenda afferre præfatus: ſuſpenſumq; expectatione, per mutuam charitatem, & pignora utriuſque animi rogat, ut affirmet iureiurando, quæ commiſiſſet, ſilentio eſſe tecturum. Et ille ratus, nihil quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præſentes deos iurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem inſidias regi comparatas, ſeq; eius conſilij fortibus uiris & illuſtribus eſſe participem. Quibus iuuenis auditis, ſe uero fidem in paricidio dediſſe conſtanter abnuit, nec ulla religione, ut ſcelus tegat, poſſe conſtringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lachrymans, orare primum cœpit, ut particeps conſilij operisque fieret. Si id ſuſtinere non poſſet, attamen ne proderet ſe, cuius erga ipſum beneuolentiæ præter alia hoc quoq; haberet fortiſsimũ pignus, quòd caput ſuum permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ. Ad ultimũ auerſari ſcelus perſeuerantem, metu mortis terret, Ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatũ, & muliebriter timidum, aliàs proditorem amatoris appellans, nunc ingentia promittens, interdumq; regnum quoq;, uerſabat animum tanto facinore procul abhorrẽtem. ſtrictum deinde gladiũ modo illius, modo ſuo admouens iugulo, ſupplex idem & infeſtus expreſsit, ut tandem non ſolum ſilentium, ſed etiam operam pollicerẽtur. nanq; abunde conſtantis animi, & dignus qui pudicus eſſet, nihil ex priſtina uoluntate mutauerat: ſed ſe captum Dymni amore ſimulabat nihil recuſare. Sciſcitari deinde pergit, cum quibus tantæ rei ſocietatem iniſſet. Plurimum referre, quales uiri tam memorabili operi admoturi manus eſſent. Ille & amore & ſcelere male ſanus, ſimul gratias agit, ſimul gratulatur, quòd fortiſsimis iuuenum non dubitaſſet ſe iungere, Demetrio corporis cuſtodi, Peculao, Nicanori. Adijcit his Aphobetũ, Loceum, Dioſemum, Archepolim, & Amyntam. Ab hoc ſermone dimiſſus Nicomachus, ad fratrẽ (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne ſi regiam intraſſet, non aſſuetus adire regem, coniurati proditos ſe eſſe reſciſcerent. Ipſe Ceballinus ante ueſtibulum regiæ (neq; enim propius aditus ei patebat) conſiſtit, opperiens aliquem ex prima cohorte amicorum, à quo introduceretur ad regem. Fortè, cæteris dimiſsis, unus Philotas Parmenionis filius, incertũ quam ob cauſam, ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuſo

fuſo magnæ perturbationis notas præ ſe ferens, aperit quæ ex fratre comperat, & ſine cunctatione nunciari regi iubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrũ: multoq; inuicem de alijs rebus cõſumpto ſermone, nil eorũ quæ ex Ceballino cognouerat, nũciat. Sub ueſperam eum prodeuntẽ in ueſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mãdatum exſecutus foret, requirens. Ille, non uacaſſe ſermoni ſuo regẽ cauſatus, diſceſsit. Poſtero die Ceballinus uenienti in regiam præſto eſt, intrantemq; admonet pridie communicatæ cum ipſo rei. Ille, curæ ſibi eſſe, reſpõdit: ac ne tum quidem regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaq; non ultrà interpellandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomen ei) ſuper armamentariũ poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abſcondito, protinus regi corpus forte curanti, quid ei index detuliſſet, oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum miſsis ſatellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, Habeo te, inquit, incolumem ex impiorũ manibus ereptum. Percontatus deinde Alexãder, quæ noſcenda erant, ordine cuncta cognoſcit. Rurſusq; inſtitit quærere, quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eum detuliſſet indicium. Atq; illo fatente, iam tertium eſſe: exiſtimans, haud incorrupta fide tanto poſt deferre quæ audierat, uinciri eum iuſsit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento quo audiſſet, ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei, ut peruenire ad ſe, perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cœlum tendens, manantibus lachrymis, hanc ſibi à chariſsimo quondam amico rum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quã ob cauſam accerſeretur à rege, gladio, quo fortè erat cinctus, grauiter ſe uulnerat: occurſuq; ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex: Quod, inquit, in te Dymne tantum cogitaui nefas, ut tibi Macedonũ regnõ dignior Philotas me quoq; ipſo uideretur? Illum iam defecerat uox. Itaq; edito gemitu, uultuq; à conſpectu regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex, Philota uenire in regiam iuſſo: Ceballinus, inquit, ultimum ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quem protinus indicium detuliſſe ſe affirmat. quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſsimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis, quàm Philotæ id conuenire fateor. Fauẽtem habes iudicem, ſi, quod admitti nõ oportuit, ſaltem negari poteſt. Ad hæc Philotas haud ſanè trepidus, ſi animus uultu æſtimaretur, Ceballinum quidem ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam leui autori nihil credidiſſe reſpondit, ueritum, ne iurgium inter amatorem & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Quum Dymnus interemerit ſeipſum, quaſi iacunq; erant, non fuiſſe reticenda. complexusq; regem orare cœpit, ut præteritam uitam potius, quàm culpam, ſilentij tamen, non facti ullius, intueretur. Haud facile dixerim, crediderit' ne ei rex, an altius iram ſuppreſſerit: dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis q; celatum indiciũ eſſe, uideri ſibi dixit. Aduocato tamen conſilio amicorũ, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detule

rat ad regem, ordine expoſuit. Erat Craterus regi charus in paucis, & eo Phi
lotæ ob æmulationem dignitatis aduerſus. Neq; ignorabat, ſæpe Alexandri
auribus nimia iactatione uirtutis atq; operæ grauem fuiſſe, & ob ea nõ qui
dem ſceleris, ſed contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam premendi inimi
ci occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferens ſpeciem:
Vtinam, inquit, in principio quoq; huius rei nobiſcum deliberaſſes: ſuaſiſ
ſemus, ſi Philotæ uelles ignoſcere, paterere potius ignorare eum quantũ de
beret tibi, quàm uſq; ad mortis metum adductum cogeres potius de pericu
lo ſuo, quàm de tuo cogitare beneficio. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit,
tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quòd exiſtimes, eum, qui
tantum facinus auſus eſt, uenia poſſe mutari. Scit, eos, qui miſericordiã con
ſumpſerũt, amplius ſperare nõ poſſe. At ego, etiam ſi ipſe uel pœnitentia uel
beneficio tuo uictus quieſcere uolet, patrem eius Parmenionẽ tanti ducem
exercitus, & inueterata apud milites tuos autoritate, haud multum infra ma
gnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æquo animo ſalutẽ filij ſui debi
turum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruiſſe mortem, confiteri pudet.
Supereſt, ut malit uideri iniuriã accepiſſe, quàm uitam. Proinde ſcio tibi cum
illis de ſalute eſſe pugnãdum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequendos
ituri ſumus. Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoueas, nihil me
tuo ab externo. Hæc Craterus. Nec cæteri dubitabãt, quin coniurationis in
dicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor aut particeps. Quem enim pium
& bonæ mentis nõ amicum modo, ſed ex ultima plebe, auditis quæ ad eum
delata erant, non protinus ad regem fuiſſe curſurum? nec Ceballini quidem
exemplo, qui ex fratre comperta ipſi nunciaſſet. Parmenionis filium, præfe
ctum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrum, ſimulaſſe etiam non ua
caſſe ſermoni ſuo regem, ne index alium internuncium quæreret. Nicoma
chum religione quoq; deũm aſtrictum, conſcientiam ſuam exonerare prope
raſſe: Philotam, cõſumpto per ludum iocumq; penè toto die, grauatum eſſe
pauca uerba ad caput regis pertinentia tam longo & forſitan ſuperuacuo in
ſerere ſermoni. At enim ſi non credidiſſet talia deferentibus pueris, cur igi
tur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendũ fuiſſe
Ceballinum, ſi delationem eius damnabat. In ſuo quenq; periculo magnum
animũ habere: cũ de ſalute regis timeretur, credulos eſſe debere, uana quoq;
deferentes admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo, ut participes ſcele
ris indicare cogeretur, habendam eſſe decernunt. Rex, admonitos ut conſi
lium ſilentio premerent, dimittit. Pronunciari deinde iter in poſterum diem
iubet, ne qua noui initi conſilij daretur nota. Inuitatus eſt etiam Philotas ad
ultimas ipſius epulas: & non cœnare modo, ſed etiã familiariter alloqui cum
eo, quem damnauerat, ſuſtinuit. Secũda deinde uigilia luminibus extinctis,
cũ paucis in regiam coeunt, Epheſtion, & Craterus, & Cœnus, & Erigyius.
Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdiccas & Leonatus. Per hos impera
tum, ut qui iuxta prætorium excubabant, armati uigilarent. Iam ad omnes a
ditus diſpoſiti milites, equites itinera quoq; obſidere iuſſi, ne quis ad Parme
nionem, qui tum Mediæ magniſq; copijs præerat, occultus euaderet. Attar
ras

ras autem cum trecentis armatis intrauerat regiam. huic decem ſatellites tra
duntur: quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. Ii ad alios coniuratos
comprehendendos diſtributi ſunt. Attarras cum trecentis ad Philotam miſ
ſus, clauſum aditum domus moliebatur, quinquaginta iuuenum promptiſ
ſimis ſtipatus. Nam cæteros cingere undiq; domum iuſſerat, ne occulto adi
tu Philotas poſſet elabi. Illum, ſiue ſecuritate animi, ſiue fatigatione reſolutũ,
ſomnus oppreſſerat: quem Attarras torpentem adhuc occupat. Tandem ei
ſopore diſcuſſo, cum inijcerẽtur cathenæ: Vicit, inquit, bonitatem tuam rex
inimicorum acerbitas. nec plura locutum, capite uelato in regiam abducunt.
Poſtero die rex edixit, ut omnes armati coirent. ſex millia ferè militum uene
rant: præterea turba lixarum calonumq; impleuerãt regiam. Philotam armi
geri agmine ſuo tegebant, ne ante conſpici poſſet à uulgo, quam rex allocu
tus milites eſſet. De capitalibus rebus reges uetuſto Macedonum modo in
quirebant. Exercitus in parte erat uulgi. nihil poteſtas regũ ualebat, niſi pri
us ualuiſſet autoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, pleriſq;, quid
patraſſet, quo ue caſu extinctus eſſet, ignaris. Rex deinde in cõcionem pro
cedit, uultu præferens dolorem animi. amicorũ quoq; mœſticia expectatio
nem haud paruam ei fecerat. Diu rex, demiſſo in terram uultu, attonito ſtu
pẽtiq; ſimilis ſtetit. Tandem recepto animo: Penè, inquit, milites, paucorum
hominum ſcelere uobis ereptus ſum. Deũm prouidentia & miſericordia ui
uo: conſpectuſq; ueſter uenerabilis coegit, ut uehementius paricidis iraſce
rer: quoniam ſpiritus, immo uitæ meæ unus fructus eſt, tot fortiſſimis uiris
de me optime meritis referre adhuc gratiam poſſe. Interrupit orationem mi
litum gemitus, obortæq; ſunt omnibus lachrymæ. Tum rex inquit: Quanto
maiorem in animis ueſtris motum excitabo, cum tanti ſceleris autores oſten
dero, quorum mentionem adhuc reformido, & tanquã ſaluí eſſe poſſint, no
minibus abſtineo? Sed uincenda eſt memoria priſtinæ charitatis, & coniura
tio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantũ nefas fileam? Par
menio illa ætate, tot meis, tot parẽtis mei meritis deuinctus, omnium nobis
amicorum uetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter eius Phi
lotas Peucolaum & Demetrium, & hunc Dymnum, cuius corpus aſpicitis,
cæteroſq; eius amẽtiæ comites in caput meum ſubornauit. Fremitus undiq;
indignantium querẽtiumq; tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe mul
titudinis, & maxime militaris, ubi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus de
inde, & Metron, & Ceballinus producti, quæ quiſq; detulerat, exponũt: nul
lius eorum indicio Philotas in participes ſceleris deſtinabatur. Itaq; indigna
tione preſſa, uox indicum ſilentio excepta eſt. Tum rex: Qualis, inquit, ergo
animi uobis uidetur, qui huius rei delatũ indicium idipſum ſuppreſſit? quod
non fuiſſe uanum, Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta
non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis diſtulit exonerare
ſe, ut eò, ubi lauabar, irrumperet. Philotas ſolus nihil timuit, nihil credidit. O
magni animi uirum. Iſte regis periculo, cum moneretur, uultum non muta
ret? indicem tantæ rei ſolicitus nõ audiret? Subeſt nimirum ſilentio facinus,
& auida ſpes regni præcipitem animum ad ultimũ nefas impulit. Pater Me

diæ præest. Ipse apud multos copiarum duces meis præpotens uiribus, ma-
iora quàm capit sperat. Orbitas quoq; mea, quòd sine liberis sum, spernitur.
Sed errat Philotas. In uobis liberos, parentes, consanguineos habeo. Vo-
bis saluis, orbus esse non possum. Epistolam deinde Parmenionis intercep-
tam, quam ad filios Nicanorem & Philotã scripserat, recitat, haud sanè in-
dicium grauioris consilij ferentem. Nanque summa eius hæc erat. Primum
uestri curam agite, deinde uestrorum. sic enim, quæ destinauimus, faciemus.
Adiecitq; rex, Sic esse scriptam, ut siue ad filios perueniisset, à conscijs posset
intelligi: siue intercepta esset, falleret ignaros. At enim Dymnus, cum cæte-
ros participes sceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem il-
lius non innocentiæ, sed potẽtiæ indicium est, quòd sic ab ijs timetur etiam,
à quibus prodi potest, ut dum de se fateantur, illum tamen celent. Cæterum
Philotam ipsius indicat uita. Hic Amyntæ, qui mihi consobrinus fuit, & in
Macedonia capiti meo impias comparauit insidias, socium se & conscium
adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, sororem suam in
matrimonium dedit. Hic, cum scripsissem ei pro iure tam familiaris usus atq;
amicitiæ, qualis sors edita esset Iouis Hammonis oraculo: sustinuit scribere
mihi, Se quidem gratulari, quòd in numerum deorum receptus essem: cæte-
rum misereri eorum, quibus uiuẽdum esset sub eo, qui modum hominis ex-
cederet. Hæc sunt animi etiam pridem alienati à me, & inuidẽtis gloriæ meæ
indicia: quæ equidem milites, quandiu licuit, in animo meo pressi. Vide-
bar enim mihi partem uiscerum meorum abrumpere, si in quos tam magna
contuleram, uiliores mihi facerem. Sed iam non uerba punienda sunt, lin-
guæ temeritas peruenit ad gladios. Hos (si mihi creditis) Philotas in mea-
cuit. si ipsum dimisero, quò me conferam milites? cui caput meum credam?
Equitatui optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ iuuẽtutis unum
præfeci: salutem, spem, uictoriam meam fidei eius tutelæq; commisi: patrem
in idem fastigium, in quo me ipsi posuistis, admoui. Mediam, qua nulla opu-
lentior regio est, tot ciuium sociorumq; millia imperio eius ditioniq; subieci.
Vnde præsidium petieram, periculum exstitit. Quàm feliciter in acie occidis-
sem potius hostis præda, quàm ciuis uictima. Nũc seruatus ex periculis, quæ
sola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me mili-
tes petere, ut saluti meæ parcam. Ipsi mihi præstare potestis, quod suadetis ut
faciam. Ad uestras manus, ad uestra arma confugio. inuitis uobis saluus esse
nolo: uolentibus nõ possum, nisi uindicor. Tum Philotam, religatis post ter-
gum manibus, obsoleto amiculo uelatum iussit induci. Facilè apparebat, mo-
tos esse tam miserabili habitu, non sine inuidia paulo ante conspecti. Ducem
equitatus pridie uiderant, sciebant regis interfuisse conuiuio. Repente non
reum quidem modo, sed etiam damnatum, immo uinctũ intuebantur. Subi-
bat animos Parmenionis quoq; tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui mo-
do duobus filijs Hectore & Nicanore orbatus, cum eo quem reliquum cala-
mitas fecerat, absens diceret causam. Itaq; Amyntas regis prætor, inclinatam
ad misericordiam concionem, rursus aspera in Philotam oratione commo-
uit. Proditos eos esse barbaris; neminem ad coniugem suam, neminem in pa-
triam

triam, & ad parentes fuisse rediturum: uelut trũcum corpus, dempto capite,
sine spiritu, sine nomine, in aliena terra ludibrium hostis futuros. Haud qua-
quam pro re ipsius Amyntæ oratio grata regi fuit, quòd cõiugum, quòd pa
triæ admonitos, pigriores ad cætera munia exsequenda feciisset. Tunc Cœ-
nus, quanquam Philotæ sororem matrimonio secum coniunxerat, tamen a-
crius quàm quisquam in Philotã inuectus est, parricidam esse regis, patriæ,
exercitus clamitans: saxumq;, quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emissu
rus in eum, ut plericq; crederent, tormentis subtrahere cupiens: sed rex manũ
eius inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter iudica-
ri passurum se affirmans. Tum dicere rursus permissus Philotas, siue con-
scientia sceleris, seu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere
oculos, non hiscere audebat. Lachrymis deinde manantibus, linquente ani-
mo, in eũ, à quo tenebatur, incubuit: absterso; amiculo eius oculis, paulatim
recipiens spiritũ ac uocem, dicturus uidebatur. Iamq; rex intuens eum: Mace
dones, inquit, de te iudicaturi sunt: quæro, an patrio sermõe sis apud eos usu
rus? Tũ Philotas: Præter Macedonas, inquit, plericq; adsunt, quos facilius
quæ dicam percepturos arbitror, si eadẽ lingua fuero usus, qua tu egisti, non
ob aliud (credo) quàm ut oratio tua intelligi posset à pluribus. Tum rex: Ec-
quid uidetis odio etiam sermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe fasti-
dit eum dicere. Sed dicat sanè utcũq; cordi est, dum memineritis, æquè illum
à nostro more atq; sermone abhorrere. Atq; ita concione excessit. Tum Phi
lotas: Verba, inquit, innocenti reperire facile est, modũ uerborũ misero tene
re difficile. Itaq; inter optimã conscientiã, & iniquissimã fortunã, destitutus
ignoro quo modo & animo meo & tempori pareã. Abest quidem optimus
causæ meæ iudex: qui cur me ipse audire noluerit, non me hercule excogito,
quũ illi utiq;, cognita causa, tam damnare me liceat quàm absoluere. Non co
gnita uerò, liberari ab absente non possum, qui à præsente dãnatus sum. Sed
quãquam uincti hominis non superuacua solum, sed etiã inuisa defensio est,
quæ iudicem non docere uidetur, sed arguere: tamen utcũq; licet me dicere,
memet ipse non deseram, nec committam ut damnatus etiam mea sententia
uidear. Equidem cuius criminis reus sim, non uideo. Inter coniuratos nemo
me nominat. De me Nicomachus nihil dixit. Ceballinus plus quàm audie
rat, scire non potuit. Atqui coniurationis caput me fuisse credit rex. Potuit
ergo Dymnus eũ præterire, quẽ sequebatur? præsertim quũ quærenti socios
uel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. nõ
enim, detecto facinore, nomen meum præterijt, ut posset uideri socio peper
cisse Nicomachus, quem taciturum arcana de semetipso credebat. cõfessus,
alijs nominatis, me unum subtrahebat. Quæso commilitones, si Ceballinus
non me adisset, nihil me de coniuratis scire uoluisset, num hodie dicerẽ cau-
sam, nullo me nominante? Dymnus sanè & uiuat adhuc, & uelit mihi parce-
re: quid cæteri, qui de se confitebuntur? me uidelicet subtrahent? Maligna est
calamitas: & uerè noxius, quũ suo supplicio crucietur, acquiescit alieno. Tot
conscij ne in equuleum quidem impositi uerũ fatebuntur? Atqui nemo par-
cit morituro, nec cuiquam moriturus, ut opinor. Ad uerũ crimẽ, & ad unum

reuertendum mihi est. Cur rem delatam ad te tacuisti? cur tam securus audisti? Hoc qualecunq; est, cõfesso mihi, ubicunq; es Alexãder, remisisti: dextera tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoq; interfui. Si credidisti mihi, absolutus sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium tuum serua. Quid hac proxima nocte, qua digressus sum à mẽsa tua, feci? quod nouũ facinus delatũ ad te, mutauit animum tuũ? Graui sopore acquiescebam, cum me malis indormientẽ meis inimici uinciendo excitarũt. Vnde & paricidæ & proditori tam alti quies somni? Scelerati conscientia obstrepẽte, quũ dormire non possint, agitant eos furiæ, non cogitato modo, sed & consummato paricidio. At mihi securitatem primũ innocentia mea, deinde dextra tua, obtulerãt. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidisse pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non testem, non pignus indicij exhibere poterat, impleturus omnes metu, si cœpisset audiri. Amatoris & scorti iurgio interponi aures meas credidi infelix, & fidem eius suspectam habui, quòd non ipse deferret, sed fratrẽ potius subornaret. Timui ne negaret mãdasse se Ceballino, & ego uiderer multis amicorũ regis fuisse periculi causa. Sic quoq; cum læserim neminem, inueni qui mallet perire me, quàm incolumem esse. Quid inimicitiarũ creditis acceptũ fuisse, si insontes lacessissem? At enim Dymnus se occidit. Num igitur facturum eum diuinare potui? Minime. Ita quod solum indicio fidem fecit, id me, cum à Ceballino interpellatus sum, mouere non poterat. At hercule si conscius Dymno tanti sceleris fuissem, biduo illo proditos esse nos, dissimulare nõ debui. Ceballinus ipse tolli de medio nullo negocio potuit. Deinde, post delatũ indicium, quid opperiturus eram? Cubiculum regis solus intraui ferro quidem cinctus. Cur distuli facinus? An sine Dymno non sum ausus? Ille igitur princeps cõiurationis fuit. Sub illius umbra Philotas latebam, qui regnum Macedonũ affecto. Ecquis è uobis corruptus est donis? quem ducem, quem præfectum impensius colui? Mihi quidem obijcitur, quòd societatem patrij sermonis asperner, quòd Macedonum mores fastidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, imminco. Iam pridem natiuus ille sermo commercio aliarum gentium exoleuit: tam uictoribus, quàm uictis peregrina lingua discenda est. Non me hercule ista me magis lædunt, quàm quòd Amyntas Perdiccæ filius insidiatus est regi: cũ quo quòd amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrẽ regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu positũ etiam uenerari necesse erat, utrũ quæso, quòd nõ diuinaui, reus sum? An impiorũ amicis insontibus quoq; moriendũ est? Quod si æquũ est, cur tam diu uiuo? si iniustũ, cur nunc demum occidor? At enim scripsi, Misereri me corũ, quibus uiuendũ esset sub eo, qui se Iouis filiũ crederet. Fides amicitiæ, ueri consilij periculosa libertas, me decepistis: uos, quæ sentiebam, ne reticerẽ, impulistis. Scripsisse me hoc fateor regi, non de rege. non enim faciebam inuidiam, sed pro eo timebam. Dignior mihi Alexãder uidebatur, qui Iouis stirpem tacitus agnosceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa est, sit deus causæ meæ testis. Retinete me in uinculis, dum cõsulitur Hammon in arcanum & occultũ scelus. Interim qui regem

regem nostrum dignatus est filium, neminem eorum, qui stirpi suæ insidiati sunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis esse tormenta, ne hanc quidem exhibendæ ueritatis fidẽ deprecor. Solent rei capitis adhibere uobis parentes. Duos fratres ego nuper amisi: patrẽ nec ostẽdere possum nec inuocare audeo, quũ & ipse tanti criminis reus sit. Parũ est enim, tot modo liberorũ parentẽ, in unico filio acquiescentẽ, eo quoq; orbari, ni ipse in rogũ meum imponitur. Ergo charissime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi uitam adimo, ego senectutem tuam extinguo. Quid enim me procreabas infœlicẽ aduersantibus dijs? an ut hos ex me fructus perciperes, qui te manẽt? Nescio, adolescentia mea miserior sit, an senectus tua. Ego in ipso robore ætatis eripior: tibi carnifex spiritum adimet, quẽ, si fortuna expectare uoluisset, natura poscebat. Admonuit me patris mei mentio, quàm timide & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cũ audiisset uenenũ à Philippo medico regi parari, deterrere eum uoluit epistola scripta, quo minus medicamentum biberet, quod medicus dare constituerat. Num creditum est patri meo? Num ullam authoritatẽ eius literæ habuerunt? Ego ipse quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulsus sum. Si & cum indicamus, inuisi, & cũ tacemus, suspecti sumus, quid facere nos oportet? Cumq; unus è circunstantiũ turba exclamasset, Bene meritis nõ insidiari: Philotas, Recte, inquit, quisquis es, dicis. Itaq; si insidiatus sum, pœnam non deprecor: & finem facio dicendi, quoniam ultima uerba grauia sunt uisa auribus uestris. Abducitur deinde ab ijs, qui custodiebãt eum. Erat inter duces manu strenuus Belon quidam, pacis artium & ciuilis habitus rudis, uetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat, promotus: qui, tacentibus cæteris, stolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties quisq; diuersorijs, quæ occupassent, deturbatus esset, ut purgamenta seruorum Philotæ reciperentur eò, unde cõmilitones expulisset. auro argẽtoq; uehicula eius onusta totis uicis stetisse: at ne in uicinia quidẽ diuersorij quenquã cõmilitonum receptũ esse: sed per dispositos, quos ad somnũ habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu ullo murmurantiũ inter se, silẽtio uerius q; somno excitaretur. Ludibrio ei fuisse rusticos homines, Phrygasq; & Paphlagonas appellatos, qui non erubesceret, Macedo natus, homines linguæ suæ per interpretem audire. Cur Hammonem consuli uellet? eundem Iouis arguisse mendacium, Alexandrum filium agnoscẽtis, scilicet ueritum, ne inuidiosum esset quod dij offerrent. cum insidiaretur capiti regis & amici, non consuluisse eum Iouem: nunc ad oraculum mittere, dum pater eius solicitetur, qui præsit in Media: & pecunia, quæ eius custodiæ commissa sit, perditos homines ad societatem sceleris impellat. Ipsos missuros ad oraculum, nõ qui Iouem interrogent, quod ex rege cognouerint: sed qui gratias agant, qui uota pro incolumitate regis optimi persoluant. Tum uero uniuersa concio accensa est, & à corporis custodibus initium factum, clamantibus, discerpendum esse paricidam manibus eorum. Id quidem Philotas, qui grauiora supplicia metueret, haud sane iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuersus, siue ut in custodia quoq; torqueret, siue ut diligentius cuncta

cognoſceret, conſilium in poſterum diem diſtulit. Quanquàm in ueſperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidem placebat, Macedonum more obrui ſaxis. Epheſtion autem & Craterus & Cœnus tormentis ueritatem exprimendam eſſe dixerunt: & illi quoq; , qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt. Concilio ergo dimiſſo, Epheſtion cum Cratero & Cœno ad quæſtionẽ de Philota habendam conſurgũt. Rex, Cratero accerſito, & ſermone habito, cuius ſumma non edita eſt, in intimã diuerſorij partẽ ſeceſſit, & remotis arbitris, in multam noctẽ quæſtionis expectauit euentũ. Tortores in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis inſtrumenta proponunt. Et ille ultro, Quid ceſſatis, inquit, regis inimicũ interfectorẽ confitentem occidere? quid quæſtione opus eſt? Cogitaui, uolui. Craterus exigere, ut quæ confiteretur, in tormẽtis quoq; diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum ueſtis exuitur, gentiũ iura, deos patrios nequicquã apud ſurdas aures inuocabat. Per ultimos deinde cruciatus, utpote & dãnatus, & inimicis in gratiam regis torquentibus, laceratur. Ac primo quanquam hinc ignis, illinc uerbera iam non ad quæſtionẽ, ſed ad pœnã ingerebantur, nõ uocem modo, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate. Sed poſteaquam intumeſcens corpus ulceribus, flagellorũ ictus nudis oſsibus incuſſos ferre nõ poterat: ſi tormẽtis adhibituri modum eſſent, dicturũ ſe, quæ ſcire expeterent, pollicetur. Sed finem quæſtioni fore, iurare eos per Alexandri ſalutẽ uolebat, remouerĩq; tortores. Et utroq; impetrato, Cratero inquit: Dic quid me uelis dicere. Illo indignãte, ludificari eum, rurſuſq; reuocante tortores, tẽpus petere cœpit, dum reciperet ſpiritũ, cuncta quæ ſciret indicaturus. Interim equites, nobiliſsimus quiſq; , & ij maxime, qui Parmenionẽ propinqua cognatione contingebãt, poſteaquàm Philotam torqueri fama uulgauerat, legem Macedonum ueriti, qua cautũ erat, ut propinqui eorũ, qui regi inſidiati erant, cum ipſis necarentur: alij ſe interficiunt, alij in deuios montes uaſtaſq; ſolitudines fugiũt ingenti per tota caſtra terrore diffuſo: donec rex, tumultu cognito, legem ſe ſupplicio cõiunctis ſontiũ remittere edixit. Philotas uero ne an mendacio liberare ſe à cruciatu uoluerit, anceps coniectura eſt: quoniam & uera confeſsis, & falſa dicentibus, idem doloris finis oſtenditur. Cæterum, Pater, inquit, meus Egilocho quàm familiariter uſus ſit, non ignoratis. illũ dico Egilochum, qui in acie cecidit. Ille omniũ malorum nobis cauſa fuit. Nam cũ primum Iouis filium ſe ſalutari iuſsit rex, id indigne ferens ille, Hunc igitur regem agnoſcimus, inquit, qui Philippum dedignatur patrem? Actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. Nõ homines ſolum, ſed etiam deos deſpicit, qui poſtulat deus credi. Amiſimus Alexãdrum, amiſimus regem, incidimus in ſuperbiam, nec diis, quibus ſe exæquat, nec hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtro ne ſanguine deum fecimus, qui nos faſtidiat? qui grauetur mortalium adire concilium? Credite mihi, & nos, ſi uiri ſumus, à diis adoptabimur. Quis proauum eius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdiccam occiſos ultus eſt? Hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Egilochus dixit ſupra cœnam, & poſtero die prima luce à patre accerſor. Triſtis erat & me mœſtum uidebat. Audieramus enim quæ ſolici-

ſolicitudinem incuterent. Itaq; , ut experiremur, utrum ne uino grauatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio, accerſiri eũ placuit, ac uenire: eodemq; ſermone ultrò repetito, adiecit, Se, ſiue auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes uindicaturum: ſiue deeſſet animus, conſilium ſilentio eſſe tecturũ. Parmenioni, uiuo adhuc Dario, intempeſtiua res uidebatur. non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrũ: Dario uero ſublato, præmium regis occiſi Aſiam & totum Orientem interfectoribus eſſe ceſſurũ: approbatoq; conſilio, in hæc fides data eſt, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil ſcio: & hæc confeſſus, intelligo non prodeſſe mihi, quòd prorſus ſceleris expers ſum. Illi, rurſus tormentis admotis, cũ ipſi quoq; haſtis os oculoſq; eius euerberarent, ut hoc quoq; crimen confiteretur, expreſſere. Exigentibus deinde ut ordinem cogitati ſceleris exponeret: quum diu Bactra retentura regem uiderentur, timuiſſe reſpondit, ne pater lxx. natus annos, tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim extingueretur, ipſiq; ſpoliato tantis uiribus, occidendi regis cauſa non eſſet. Feſtinaſſe ergo ſe, dum præmium haberet in manibus. Repræſentaſſe conſilium: cuius patrem fuiſſe autorem ſi crederẽt, tormenta, quanquam tolerare non poſſet, tamen non recuſare. Illi collocuti, ſatis quæſitum uideri, ad regem reuertuntur: qui poſtero die, & quæ confeſſus erat Philotas, recitari: & ipſum, quia ingredi nõ poterat, iuſsit afferri. Omnia agnoſcẽte eodem, Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur, multa affirmatione, animiq; pariter conſtantia & uultu abnuens, quicquam ſibi in regem cogitatum eſſe. Tormenta etiam depoſcebat in ſemetipſum. Cum Philotas, circumlatis oculis, incideret in Calin quẽdam haud procul ſtantẽ, propius eum iuſsit accedere. Illo perturbato, & recuſante tranſire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rurſuſq; me excruciari? Calin uox ſanguiſq; defecerãt, & Macedones Philotam inquinare innoxios uelle ſuſpicabantur: quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, cum torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens: qui ut præfectos regis circumſtantes ſe uidit, Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſſe confeſſus eſt. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato ſigno, ſaxis obruerunt. Magno non modo ſalutis, ſed etiam uitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas principes amicorum, niſi palàm ſontes, ſine indignatione totius exercitus non potuiſſent damnari. Itaq; anceps quæſtio fuit. Dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri uidebatur: poſt confeſsionem Philotas ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber septimus.

PHILOTAM sicut recẽtibus sceleris eius ueſtigijs iure affectum ſupplicio cenſuerant milites: ita poſteaquã deſierat eſſe quem odiſſent, inuidia in miſericordiam uertitur. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius ſenectus atque orbitas. Primus Aſiam aperuerat regi, omnium periculorum eius particeps: ſemper alterum in acie cornu defenderat, Philippo quoq; ante omnes amicus, & ipſi Alexãdro tam fidus, ut occidendi Attalum non alio miniſtro uti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitũ, ſeditioſæq; uoces referebãtur ad regem, queis ille haud ſanè motus, ſatisq; prudens ocij uicia negocio diſcuti, edicit ut omnes in ueſtibulo regiæ præſtò adſorent. quos ubi frequentes adeſſe cognouit, in concionẽ proceſsit. Haud dubie ex cõpoſito Aſtarios poſtulare cœpit, ut Lyncestes Alexander qui multò ante quàm Philotas regẽ uoluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (ſicut ſuprà diximus) delatus, tertiũ iam annum cuſtodiebatur in uinculis. Eundem in Philippi quoq; cædem cõiuraſſe cum Pauſania, pro comperto fuit: ſed quia primus Alexandrum regem ſalutauerat, ſupplicio magis q̃ crimini fuerat exemptus. Tum quoq; Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis iram morabantur. Cæterũ recruduit ſoporatus dolor: quippe ueteris periculi memoriã præſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſtodia educitur: iuſſuſq; dicere, quãquam toto triennio meditatus erat defenſionẽ, tamen hæſitãs & trepidus, pauca ex ijs quæ compoſuerat, protulit: ad ultimum non memoria ſolum, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, nõ memoriæ uicium. Itaq; ex ijs qui proxime aſtiterant, obluctantẽ adhuc obliuioni, lanceis confoderunt: cuius corpore ſublato, rex introduci iuſsit Amyntã & Simmiam. Polemon uero minimus ex fratribus, cum Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omniũ Philotæ amicorum chariſsimi hi fuerãt, ad magna & honorata miniſteria illius maxime ſuffragatione producti: meminerat q; rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi. Nec dubitabat huius quoque ultimi conſilij fuiſſe participes. Igitur olim ſibi eſſe ſuſpectos matris ſuæ literis quibus eſſet admonitus, ut ab his ſalutem ſuam tueretur: cæterũ ſe inuitum deteriora credentem, nunc manifeſtis indicijs uictum iuſsiſſe uinciri. Nam pridie q̃ detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecreto cũ ipſo fuiſſent, nõ poſſe dubitari. Fratrẽ uero qui profugerit, cũ Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinẽ officij ſpecie amoris lõgius cæteris admouiſſe ſemetipſos lateri ſuo nulla ꝓbabili cauſa: ſeq; mirãtem, ꝙ nõ uice ſua tali fungerentur officio, ex ipſa trepidatione eorũ perterritũ, ſtrenue ad armigeros qui ꝓxime ſequebãtur, receſsiſſe. Ad hoc accedere, ꝙ cum Antiphanes ſcriba equitũ Amyntæ denunciaſſet, pridie q̃ Philotæ ſcelus deprehenſum

heſum eſſet, ut ex ſuis equis more ſolito daret ijs qui amiſiſſent ſuos, ſuperbè reſpondiſſe, Niſi incepto deſiſteret, breui ſciturum quis ipſe eſſet. Iam linguæ uiolentiam, temeritatem q; uerborum, quæ in ſemetipſum iacularentur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicẽ ac teſtem: quæ ſi uera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotã: ſi falſa, exigere ipſum ut refellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, et adiectis etiam ſuperbè minis, indicat. Amyntas, facta dicendi poteſtate, Nihil, inquit, intereſt regis: peto, ut dũ dico, uinculis liberer. Rex ſolui utrunq; iubet: deſideranti q; Amyntæ ut habitus quoq; redderetur, armigeri lanceam dari iuſsit: quã ut læua cõprehendit, euitato eo loco, in quo Alexãdri corpus paulo ante iacuerat: Qualiſcũq;, inquit, exitus nos manet rex, confitemur, proſperum tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus cauſam: liberis corporibus animiſq; habitũ etiam, in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunã timere deſinemus. Te quæſo, permittas mihi id primum defendere, quod à te ultimum obiectum eſt. Nos, rex, ſermonis aduerſus maieſtatẽ tuam habiti nullius conſcij ſumus nobis. Dicerem iam pridem uiciſſe te inuidiam, niſi periculum eſſet, ne alia maligne dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterum etiam ſi militis tui uel in agmine deficientis & fatigati, uel in acie periclitantis, uel in tabernaculo ægri & uulnera curantis, aliqua uox aſperior eſſet accepta, merueramus fortibus factis, ut malles ea tẽpori noſtro imputare q; animo. Cum quid accidit triſtius, omnes rei ſunt: corporibus noſtris, quæ utiq; non odimus, infeſtas admouemus manus: parentes liberis ſi occurrãt, & ingrati & inuiſi ſunt. Contrà, cũ donis honoramur, cum præmijs onuſti reuertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? Militantium nec indignatio, nec læticia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur, uituperamus, laudamus, miſeremur, iraſcimur. Vtcunq; præſens mouit affectio, modo Indiam adire & Oceanum libet, modo cõiugum & liberorum patriæq; memoria occurrit. Sed has cogitationes, has inter ſe colloquẽtium uoces ſignum tuba datum finit. In ſuos ordines quiſq; currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt, in hoſtium effunditur capita. Vtinam Philotas quoq; intra uerba peccaſſet. Proinde ad id reuertar, propter quod rei ſumus. Amicitiã, quæ nobis cum Philota fuit, adeò non eo inficias, ut expetiſſe quoq; nos, magnosq; ex ea fructus percepiſſe cõfitear. An uerò Parmenionis, quẽ tibi proximum eſſe uoluiſti, filium, omnes penè amicos tuos dignatione uincentem, cultum à nobis eſſe miraris? Tu herculè (ſi uerum audire uis) rex, huius nobis periculi cauſa es. quis enim alius effecit, ut ad Philotam decurrerẽt, qui placere uellent tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcẽdimus. Is apud te fuit, cuius gratiam expetere, & iram timere poſſemus. An nõ propemodum in tua uerba, tui omnes te præeunte iurauimus, eoſdem nos inimicos amicoſq; habituros eſſe, quos tu haberes. hoc ſacramento pietatis obſtricti aduerſaremur ſcilicet quem tum omnibus præferebas. Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocẽtes habes, imò herculè neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe uoluerũt: ſed totidem quot uolebãt, eſſe nõ poterant. Ita ſi à cõſcijs

amicos

amicos non diuidis, nec ab amicis quidem separabis illos, qui idem esse uoluerunt. Quod igitur conscientiæ affertur indicium? ut opinor, quia pridie familiariter & sine arbitris locutus est nobiscū. At ego purgare non possem, si pridie quicquam ex uetere uita ac more mutassem. Nunc uero, si, ut omnibus diebus illo quoq; qui suspectus est, fecimus: consuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus: & pridie, quàm Philotas detectus est, hæc mihi cum Antiphane res erat. qui si nos suspectos facere uult, quòd illo die equos non dedimus, semetipsum, quòd eos desiderauerit, purgare nō poterit. Anceps enim crimen est inter retinentem & exigentem, nisi quòd melior est causa suum non tradentis, quàm poscentis alienum. Cæterum, rex, equos decē habui, è queis Antiphanes octo iam distribuerat ijs, qui amiserant suos. Omnino duos ipse habebam: quos cum uellet abducere homo superbissimus, certè iniquissimus, nisi pedes militare uellē, retinere cogebar. Nec inficias eo, liberi hominis animo locutū esse me cum ignauissimo, & hoc unum militiæ suæ usurpante, ut alienos equos pugnaturis distribuat. Huc enim malorum uentum est, ut uerba mea eodem tempore & Alexandro excusem, & Antiphani. At herculè mater de nobis inimicis tuis scripsit. Vtinam prudentius esset solicita pro filio, & non inanes quoq; species anxio animo figuraret. Quare enim non adscribit metus sui causam? Denicq; non ostendit autorem, quo facto dictoue nostro mota, tam trepidas tibi literas scripsit. O miseram conditionem meam, cui forsitan nō periculosius est tacere, quàm dicere. Sed utcunq; cessura res est, malo tibi defensionē meam displicere, quàm causam. Agnosces autē quæ dicturus sum: quippe meministi, cū me ad perducēdos ex Macedonia milites mitteres, dixisse te, multos integros iuuenes in domo tuæ matris abscondi. Præcepisti igitur mihi, ne quem præter te interuerer, sed detractantes militiam perducerem ad te. Quod equidem feci, & liberius, quàm expediebat mihi, exsecutus sum imperium tuum. Gorgiam & Hecatæū & Gorgatam, quorum bona opera uteris, inde perduxi. Quid igitur iniquius est, quàm me, qui si tibi non paruissem, iure daturus fui pœnas, nunc perire, quia parui? Neq; enim ulla alia matri tuæ persequendi nos causa est, quàm quòd utilitatem tuam muliebri præposuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditū, & sexcentos equites adduxi: quorum pars secutura me non erat, si militiam detrectantibus indulgere uoluissem. Sequitur ergo, ut quia illa propter hanc causam irascitur nobis: tu mitiges matrē, qui iræ eius nos obtulisti. Dum hæc Amyntas agit, forte superuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo ante dictum est, fugientem consecuti, uinctum reducebant. Infesta concio uix inhiberi potuit, quin protinus suo more saxa in eum iaceret. Atq; ille sanè interritus, Nihil, inquit, pro me deprecor, modo ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hoc si defendi non potest, meum crimen sit. Horū ob id ipsum melior est causa, quòd ego, qui profugi, suspectus sum. Hæc elocuto uniuersa concio assensa est. Lachrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeò in cōtrarium repente mutatis, ut solum pro eo esset, quod maxime læserat. Iuuenis erat primo ætatis flore pubescens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abstulerat. Desertum enim

enim à comitibus, & hæsitantem inter reuertendi fugiendiq; consiliū qui secuti erant occupauerunt. Is tum flere cœpit, & os suum conuerberare, mœstus non suam uicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum: moueratq; iam regem, non concionem modò: sed unus erat implacabilis frater, qui terribili uultu intuens eum: Tum ait, demens lachrymare debueras, cum equo calcaria subderes, fratrum desertor, & desertorum comes. Miser, quò, & unde fugiebas? Effecisti ut reus capitis, accusatoris uterer uerbis. Ille peccasse se, sed grauius in fratres q̄ in semetipsum fatebatur. Tum uero neq; lachrymis, neq; acclamationibus quibus studia sua multitudo profitetur, temperauerunt. Vna uox erat pari emissa cōsensu, ut insontibus & fortibus uiris parceret. Amici quoq; data misericordiæ occasione, cōsurgunt, flentesq; regem deprecantur. Ille, silentio facto, Et ipse, inquit, Amyntam mea sententia, fratresq; eius absoluo. Vos autē iuuenes malo beneficij mei obliuisci, quàm periculi uestri meminisse. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipse uobiscum reuertor. Nisi quæ delata essent, excusssissem, ualde dissimulatio mea suspecta esse potuisset. Sed satius est purgatos esse quàm suspectos. Cogitate, neminem absolui posse, nisi qui dixerit causam. Tu Amynta, ignosce fratri tuo. erit hoc simpliciter etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimissa, Polydamanta uocari iubet. Longe acceptissimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie stare solitus. Et quanquam conscientia fretus, in regiam uenerat: tamen ut iussus est fratres suos exhibere admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatē, fiducia in solicitudinē uersa, trepidare cœpit, sæpius quæ nocere possent, quàm quibus illuderetur, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat, produxerant eos, cum exsanguem metu Polydamanta propius accedere iubet: submotisq; omnibus, Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti sumus, maxime ego ac tu, quos amicitiæ specie fefellit: ad quem persequendum puniendumq; (uide quantum fidei tuæ credā) te ministro uti statui. Obsides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Profice in Mediam, & ad præfectos meos literas scriptas manu mea perfer. Velocitate opus est, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu peruenire illuc te uolo: postero die quæ scripta erunt, exsequi. Ad Parmenionem quoq; epistolas feres, unam à me, alteram Philotæ nomine scriptā. Signum anuli eius in mea potestate est. Sic pater credens à filio impressum, cum te uiderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impētius etiam quàm exigebatur, promittit operam: collaudatusq; & præmijs oneratus, depositā uestē quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges ac liberi uinculum fidei obsides apud regem erant, dati comites. Per deserta etiam ob siccitatem loca, camelis undecima die quò destinauerat, peruenit. Et prius q̄ ipsius nunciaretur aduentus, rursus Polydamas uestem Macedonicā sumit, & in tabernaculū Cleandri (prætor hic regius erat) quarta uigilia peruenit. Redditis deinde literis, constituerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namq; cæteris quoq; literas regis attulerat. Iam ad eum uenturi erant, cum Parmenioni Polydamanta uenisse nunciauerunt: qui dum lætatur aduentu amici, simulq; noscēdi quæ rex ageret auidus (quippe longo interuallo nul-

lam ab eo epistolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuersoria regio nis illius magnos recessus habent, amœnosq; nemoribus manu consitis. Ea præcipue regum satraparumq; uoluptas erat. Spaciabatur in nemore Parme nion medius inter duces, quibus erat imperatum literis regis, ut occiderent. Agendæ autem rei cõstituerant tempus, cum Parmenion à Polydamante li teras traditas legere cœpisset. Polydamas procul ueniens, ut à Parmenione conspectus est, uultu lætitiæ speciem præferente, ad cõplectendum eum cu currit: mutuaq; gratulatione functi, Polydamas epistolam à rege scriptam ei tradidit; Parmenion uinculum epistolæ soluens, quidnam rex ageret, requi rebat. Ille, ex ipsis literis cogniturum esse, respondit. Quibus Parmenion le ctis, Rex, inquit, expeditionem parat in Arachosios. Strenuũ hominem, & nunquam cessantem. Sed tempus, saluti suæ, tanta iam parta gloria, parcere. Alterã deinde epistolam Philotæ nomine scriptam lætus, quod ex uultu no tari poterat, legebat. Tum eius latus gladio haurit Cleander, deinde iugulũ ferit: cæteri exanimem quoq; cõfodiunt. Et armigeri, qui ad aditum nemoris astiterant, cognita cæde, cuius causa ignorabatur, in castra perueniunt, & tu multuoso nuncio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coeunt, & ni Polydamas, cæteriq; eiusdem noxæ participes de dantur, murum circumdatum nemori euersuros denunciant, omniumq; san guine Duci parẽtaturos. Cleander primores eorũ intromitti iubet, literasq; regis scriptas ad milites recitat, quibus insidiæ Parmenionis in regem, pre cesq; ut ipsum uindicarent, continebãtur. Igitur, cognita regis uoluntate, non quidem indignatio, sed tamẽ seditio compressa est. Dilapsis pluribus, pauci remanserunt, qui saltem ut corpus ipsius sepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum est Cleandri metu, ne offenderet regem. Pertinacius deinde precantibus, materiem consternationis subtrahendam ratus, capite deciso, truncum humare permisit. Ad regem caput missum est. Hic exitus Parme nionis fuit, militiæ domiq; clari uiri. Multa sine rege prospere, rex sine illo ni hil magnæ rei gesserat. Felicissimo regi, & omnia ad fortunæ suæ exigẽti mo dum, satisfecit. Ixx natus annos, iuuenis ducis, & sæpe etiã gregarij militis, munera explicuit. acer cõsilio, manu strenuus, charus principibus, uulgo mi litum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantũ suspe ctum fecerint, ambigi potest: quia Philotas ultimis cruciatibus uictus, uera' ne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falsis tormentorum petierit fi nem, re quoq; recenti, cum magis posset liquere, dubitatum est. Alexander, quos mortem Parmenionis conquestos esse compererat, separandos à cæte ro exercitu ratus, in unam cohortem secreuit, ducemq; his Leonidam dedit, & ipsum Parmenioni quondam intima familiaritate cõiunctum. Ferè ijdem erant, quos alioqui rex habuerat inuisos. Nam cum experiri uellet militũ ani mos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsissent, ijs, quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet. simpliciter ad necessarios suos quisq; scripserat, quæ sentiebat. Alijs grauis erat, plerisq; non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & querentium literæ exceptæ sunt. Et qui fortè tædium la boris per literas erant questi, hanc seorsum cohortem à cæteris tendere igno

miniæ

miniæ causa iubet, fortitudine usurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & consilium temerarium forsitan, quippe fortissimi iu uenes contumelijs irritati erant, sicut omnia alia felicitas regis excepit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat uirtutem & ignominiæ demendæ cu pido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant. His ita compositis, Alexander Arianorũ Satrape constituto, iter pronũciari iubet in Ariaspos, quos iam tũc mutato nomine Euergetas appellabãt, ex quo frigore uictusq; penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat ut in eam regionem peruenerat: cognoscit Satibarzanem, qui ad Bessum defecerat, cum equitum manu irrupisse rursus in Arieos. Itaq; Cara num & Erigyium cũ Artabazo & Andronico, & sex millibus Græcorũ pe ditum, D c. equites sequebantur. Ipse lx. diebus gentem Euergetarum ordina uit, magna pecunia ob egregiam in Cyrũ fidem donata. Relicto deinde qui ijs præesset, Amenide (scriba is Darij fuerat) Arachosios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, subegit. Ibi exercitum, qui sub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & cc. nobiles, & quinq; millia Græ corum, cum equitibus ducẽtis, haud dubie robur omnium uirium regis. A rachosiis datus Memnon prætor, quatuor millibus peditũ, & sexcentis equi tibus in præsidium relictis. Ipse rex nationem ne finitimis quidem satis no tam, quippe nullo cõmercio uolentẽ mutuos usus, cũ exercitu intrauit. Para pamisadæ appellantur, agreste hominũ genus, & inter barbaros maxime in conditũ. locorum asperitas hominũ quoq; ingenia durauerat. Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant. Bactrianis ad occidentem cõ iuncti sunt. Meridiana regio ad mare Indicum uergit. Tuguria latere primo struũt. Et quia sterilis est terra materiæ, nudo etiã montis dorso, usq; ad sum mum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur. Cæterum structura la tior ab imo, paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad ultimum in carinæ maxime modum coit. Ibi foramine relicto, superne lumen accipiunt. Ad mediũ uites & arbores, si quæ in tãto terræ rigore durare potuerũt, obru unt. Penitus hyeme defossæ latẽt. Cum, niue discussa, aperiri humus cœpit, cœlo solq; redduntur. Cæterũ adeò altæ niues premunt terram gelu & per petuo penè rigore constrictæ, ut ne auium quidem, feræ ue ullius uestigium exstet. Obscura cœli uerius umbra, quàm lux, nocti similis premit terrã, uix ut quæ propè sunt, conspici possint. In hac tamen omnis humani cultus soli tudine destitutus exercitus, quicquid malorum tolerari potest, pertulit, ino piam, frigus, lassitudinem, desperationem. Multos exanimauit rigor insoli tus niuis, multorum aduserit pedes, plurimorum oculis præcipue perniciabi lis fuit: fatigati quippe, in ipso gelu deficientia corpora sternebant: quæ cum moueri desissent, uis frigoris ita astringebat, ut rursus ad surgendum conniti non possent. A commilitonibus torpentes excitabantur. Neq; aliud reme dium erat, quàm ut ingredi cogerentur. Tum demũ uitali calore moto, mem bris aliquis redibat uigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, cele riter refecti sunt. Sed tanta caligo erat, ut ædificia nulla alia res quàm fumus ostenderet. Illi, nunquã ante in terris suis aduena uiso, cũ armatos repẽte con

ſpicerent, exanimati metu, quicquid in tugurijs erat, afferebãt, ut corporibus ipſorum parceretur orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quoſdam erigens, & alios, cum ægre ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens. Nunc ad prima ſigna, nunc in medium, nunc in ultimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora peruẽtum loca eſt, commeatuq; largo recreatus exercitus, ſimul & qui conſequi non poterant, in illa caſtra uenerunt. Inde agmen proceſsit ad Caucaſum montem, cuius dorſum Aſiam perpetuo iugo diuidit, hinc ſimul mare, quod Ciliciam ſubit: illinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, aliaq; regionis Scythiæ deſerta ſpectat. Taurus ſecundæ magnitudinis mons committitur Caucaſo: à Cappadocia ſe attollens, Ciliciã præterit, Armeniæq; montibus iungitur. ſic inter ſe tot iuga uelut ſerie cohærentia, perpetuum habent dorſum: ex quo Aſiæ omnia ferè flumina, alia in rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanum & Ponticum decidunt. Septemdecim dierum ſpacio Caucaſum ſuperauit exercitus. Rupes in eo decem in circuitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit: in qua uinctum Promethea fuiſſe antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis urbi ſedes electa eſt. Septem millibus ſeniorum Macedonum, & præterea militibus, quorum opera uti deſiſſet, permiſſum in nouam urbem conſidere. Hanc quoq; Alexãdriam incolæ appellauerũt. At Beſſus Alexandri celeritate perterritus, dijs patrijs ſacrificio rite facto, ſicut illis gentibus mos eſt, cum amicis ducibusq; copiarum inter epulas de bello conſultabat. Graues mero ſuas uires extollere, hoſtiũ nunc temeritatẽ, nunc paucitatem ſpernere incipiunt. Præcipue Beſſus ferox uerbis, & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac uix potẽs mẽtis, dicere orditur, Socordia Darij creuiſſe hoſtiũ famam. Occurriſſe enim in Ciliciæ anguſtiſsimis faucibus, cũ retrocedendo poſſet perducere incautos in loca naturæ ſitu inuia, tot fluminibus obiectis, tot montiũ latebris, inter quas deprehẽſus hoſtis, ne fugæ quidẽ, nedum reſiſtendi, occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem uelut murũ obiecturum hoſti, dum ex finitimis gẽtibus ualida auxilia concurrerent. Vẽturos autem Choraſmios, & Dahas, Sacasq;, & Indos, & ultra Tanaim amnem colentes Scythas, quorum neminem adeò humilem eſſe, ut humeri eius nõ poſſent Macedonis militis uerticem æquare. Cõclamant temulenti, unam hanc ſententiã ſalubrem eſſe: & Beſſus circumferri merum largius iubet, debellaturus ſuper menſam Alexandrũ. Erat in eo cõuiuio Cobares natione Medus, ſed magicæ artis (ſi modo ars eſt, non uaniſsimi cuiuſq; ludibrium) magis profeſsione q; ſcientia celeber, alioqui moderatus & probus. Is cũ præfatus eſſet, ſcire ſe utilius parere dicto, q; afferre cõſilium, quum illos, qui pareant, idem quod cæteros maneat: qui uero ſuadeant, propriũ ſibi periculum: poculum ei quod habebat in manu, tradidit. quo accepto, Cobares: Natura, inquit, mortalium hoc quoq; nomine praua & ſiniſtra dici poteſt, quòd in ſuo quiſq; negocio hebetior eſt, quàm in alieno. Turbida facta ſunt conſilia corũ, qui ſibi ſuadent. Obſtat alijs metus, alijs cupiditas, nõnunquam naturalis eorũ quæ cogitaueris amor. Nam in te ſuperbia nõ cadit. Expertus es, unumquẽq; quod ipſe repererit, aut ſolum, aut optimum

optimum ducere. Magnũ onus ſuſtines capite regium inſigne. Hoc aut moderatè perferendum eſt, aut, quod abominor, in te ruet. Conſilio, nõ impetu opus eſt. Adijcit deinde, quod apud Bactrianos uulgo uſurpabãt, Canẽ timidum uehementius latrare quàm mordere: Altiſsima quæq; flumina minimo ſono labi. Quæ inſerui, ut qualiſcũq; inter barbaros potuit eſſe prudẽtia, traderetur. In his audientiũ ſuſpenſam dederat expectationem ſui. Tum conſilium aperit, utilius Beſſo quàm gratius. In ueſtibulo, inquit, regiæ tuæ uelociſsimus conſtat rex. Ante ille agmen, quàm tu menſam iſtam mouebis. Nunc ab Tanai exercitum accerſes, & armis flumina oppones: ſcilicet quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi nõ poteſt. Iter utriq; commune eſt, uictori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, uelocior tamẽ ſpes eſt. Quin ualidioris occupas gratiã, dediſq; te: utcunq; ceſſerit, meliorem fortunam deditus quàm hoſtis habiturus. Alienũ habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan iuſtus eſſe rex, cum ipſe fecerit, qui tibi & dare poteſt regnum & eripere. Conſilium habes fidele, quod diutius exſequi ſuperuacuum eſt. Nobilis equus umbra quoq; uirgæ regitur, ignauus ne calcari quidem concitari poteſt. Beſſus & ingenio & multo mero ferox, adeò exarſit, ut uix ab amicis, quo minus occideret eum (nam ſtrinxerat quoq; acinacem) contineretur. Certè è conuiuio proſiluit haud quaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapſus, ad Alexandrum transfugit. Octo milia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quæ, quãdiu propter cœli intemperiẽ Indiam potius Macedonas peterituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Poſteaquã aduentare Alexandrum compertũ eſt, in ſuos quiſq; uicos dilapſi, Beſſum liquerunt. Ille cũ clientum manu, qui non mutauerant fidem, Oxo amne ſuperato, exuſtiſq; nauigijs quibus tranſierat, ne ijſdem hoſtis uteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (ut ſupra dictum eſt) tranſierat: ſed inopia frumenti propè ad famem uentũ erat. Succo ex ſeſama expreſſo, haud ſecus quàm oleo artus perungebãt. Sed huius ſucci ducenis quadrageniis denarijs amphoræ ſingulæ, mellis denarijs trecenis nonagenis, trecenis uini æſtimabãtur: tritici nihil, aut admodum exiguũ, reperiebatur. Siros uocabant barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, ut, niſi qui defoderunt, inuenire nõ poſsint. In ijs conditæ fruges erant, in quarũ penuria milites fluuiatili piſce & herbis ſuſtinebãtur. Iamq; hæc ipſa alimẽta defecerãt, cũ iumenta, quibus onera portabãt, cædere iuſsi ſunt. horũ carne, dum in Bactrianos peruentum, traxere uitam. Bactrianæ terræ multiplex & uaria natura eſt. Alibi multa arbor & uitis, largos mitesq; fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento cõſeruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partẽ eiuſdem terræ ſteriles harenæ tenent. Squalida ſiccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cum uerò uenti à Ponti-co mari ſpirant, quicquid ſabuli in campis iacet, cõuerrunt. Quod ubi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniaq; priſtini itineris ueſtigia intereunt. Itaq; qui tranſeunt campos, nauigantium modo noctu ſydera obſeruant, ad quorũ curſum iter dirigunt: & propemodum clarior eſt noctis umbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia eſt regio: quia nec ueſtigiũ, quod

ſequãtur,inueniunt, & nitor ſyderum caligine abſconditur. Cæterũ ſi quos ille uentus,qui à mari exoritur, deprehendit, harena obruit. Sed qua mitior terra eſt,ingẽs hominũ equorũq; multitudo gignitur.Itaq; Bactriani equites triginta milia expleuerant.Ipſa Bactra regionis eius caput ſita ſunt ſub monte Parapamiſo. Bactrus amnis præterit mœnia. Is urbi & regioni dedit nomen. Hic regi ſtatiua habenti nunciatur ex Græcia Peloponenſiũ Laconũq; defectio, nondum enim uicti erant,cum proficiſcerentur tumultus eius principia nunciaturi.& alius præſens terror affertur, Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt,aduentare Beſſo ferẽtes opem.Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Caranus & Erigyius geſſerant,perferuntur.Cõmiſſum erat prælium inter Macedones Arioſq;. Transfuga Satibarzanes barbaris præerat: qui cum pugnam ſegnem utrinq; æquis uiribus ſtare uidiſſet, in primos ordines adequitauit,demptaq; galea,inhibitis qui tela iaciebant, ſi quis uiritim dimicare uellet,prouocauit ad pugnam,nudum ſe caput in certamine habitu rum.Non tulit ferociã barbari dux illius exercitus, grauis quidem ætate,ſed & animi & corporis robore nulli iuuenum poſtferendus. Is galea dempta caniciem oſtentans: Venit,inquit,dies,quo aut victoria, aut morte honeſtiſsima,quales amicos & milites Alexander habeat, oſtendã.nec plura elocutus, equum in hoſtem agit.Crederes imperatum,ut acies utræq; tela cohiberent. Protinus certè receſſerũt, dato libero ſpacio, intenti in euentũ non duorum modo,ſed etiã ſuæ ſortis: quippe alienum diſcrimẽ ſecuturi. Prior barbarus emiſit haſtam: quã Erigyius modica capitis declinatione uitauit. At ipſe infeſtam ſariſſam, equo calcaribus concito, in medio barbari gutture ita fixit, ut per ceruicẽ emineret.Præcipitatus ex equo barbarus, adhuc tamen repugnabat.Sed ille extractã ex uulnere haſtam rurſus in os dirigit.Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adiuuit:& barbari,duce amiſſo,quẽ magis neceſsitate quàm ſponte ſecuti erant,tunc haud immemores meritorũ Alexandri, arma Erigyio tradunt.Rex his quidem lætus,de Spartanis haudquaquam ſecurus,magno tamẽ animo defectionẽ eorum tulit,dicens,Non ante auſos cõſilia nudare, quàm ipſum ad fines Indiæ perueniſſe cognouiſſent.Ipſe Beſſum perſequẽs,copias mouit:cui Erigyius, ſpolia barbarica ceu opimum belli decus præferens,occurrit. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, ſarcinas & impedimẽta ibi cum præſidio reliquit.Ipſe cũ expedito agmine loca deſerta Suſitanorũ intrat, nocturno itinere exercitũ ducens.Aquarũ(ut antè dictũ eſt)penuria,prius deſperatione, quàm deſiderio bibẽdi ſitim accendit. Per quadringenti ſtadia ne modicus quidem humor exſtit. Arenas uapor æſtiui ſolis accendit: quæ ubi flagrare cœperũt, haud ſecus q̃ continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata,lucẽ tegit:camporũq; non alia,quàm uaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnũ iter tolerabile uidebatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterũ cum ipſa luce æſtus oritur,omnemq; naturalem abſorbet humorem ſiccitas, ora uiſceraq; penitus uruntur.Itaq; primum animi,deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & cõſiſtere,& progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararãt aquam.

Hæc

Hæc pauliſper repreſsit ſitim.Deinde,creſcente æſtu,rurſum deſiderium humoris accenſum eſt.Ergo quicquid uini oleiq; erat,hominibus ingerebatur: tantaq; dulcedo bibendi fuit,ut in poſterum ſitis nõ timeretur.Graues deinde auide hauſto humore,non ſuſtinere arma,non ingredi poterant:& felicio res uidebantur,quos aqua defecerat,cum ipſi ſine modo infuſam uomitu cogerentur egerere.Anxium regem tantis malis,circumfuſi amici,ut meminiſſet ſui,orabant,animi ſui magnitudinem unicum remedium deficientis exercitus eſſe,cum ex iis qui præceſſerant ad capiendũ locum caſtris,duo occurrunt,utribus aquam geſtantes, ut filiis ſuis, quos in eodẽ agmine eſſe & ægre pati ſitim non ignorabant,occurrerent.qui cum in regem incidiſſent, alter ex iis,utre reſoluto,uas,quod ſimul ferebat,implet porrigens regi. ille accipit:percontatus,quibus aquam portarent,filiis ferre cognoſcit. Tũc poculo pleno(ſicut oblatũ eſt)reddito, Nec ſolus,inquit,bibere ſuſtineo, nec tam exiguum diuidere omnibus poſſum. Vos currite,& liberis ueſtris,quòd propter illos attuliſtis,date. Tandem ad flumen Oxum ipſe peruenit prima ferè ueſpera.Sed exercitus magna pars non poterat ſequi. In edito monte ignes iubet fieri, ut ij, qui ægre ſequebantur,haud procul caſtris ſe abeſſe cognoſcerent.Eos autem, qui primi agminis erant, maturè cibo ac potione firmatos implere alios utres,alios uaſa,quibuſcunq; aqua poſſet portari, iuſsit, ac ſuis opem ferre.Sed qui intemperantius hauſerant, intercluſo ſpiritu extincti ſunt:Multoq; maior horum numerus fuit,quàm ullo amiſerat prælio. At ille thoracem adhuc indutus,nec aut cibo refectus aut potu,quà ueniebat exercitus,conſtitit. Nec ante ad curãdum corpus receſsit, quàm præterierant qui agmen ſequebantur:totamq; eam noctem cum magno animi motu perpetuis uigiliis egit.Nec poſtero die lætior erat:quia nec nauigia habebat,nec pons erigi poterat,circũ amnem nudo ſolo,& materiæ maxime ſterili. Conſilium igitur,quod unum neceſsitas ſubiecerat,init. Vtres quãplurimos ſtramentis refertos diuidit.His incubãtes tranſnauere amnem:quiq; primi tranſierant,in ſtatione erant,dum traijcerẽt cæteri. Hoc modo ſexto demum die in ulteriore ripa totum exercitum expoſuit.Iamq; ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi,cum ea,quæ in Suſianis erãt, cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo.Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt,quæ tamen iam minus in eo inuiſa eſſe poterat,quia nihil ulli nefas tunc in Beſſum interfectorem regis ſui uidebatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur,uindicta Darij.Sed fortunam, nõ ſcelus,oderant Beſsi. Nam ut Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur,in ſocietatem rei aſciſcit. Illi promptius adeunt, quàm rogabantur: aſſumptiſque octo foratiſsimis iuuenibus,talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris, comperiſſe ait ſe,inſidiari ei Dataphernem & Catenem, ut uiuum Alexandro traderent agitantes à ſemet occupatos eſſe, & uinctosteneri. Beſſus tanto merito (ut credebat) obligatus, partim gratias agit,partim auidus explendi ſupplicij,adduci eos iubet.Illi manibus ſua ſpõte religatis, à participibus conſilij trahebantur: quos Beſſus truci uultu

intuens, consurgit, manibus non tẽperaturus. At illi, simulatione omissa, cir
cumsistunt eum, & frustra repugnantem uinciũt, direpto ex capite regni insi
gni, laceratáq; ueste, quã spoliis occisi regis induerat. Ille deos sui sceleris ul
tores adesse cõfessus, adiecit: Non Dario iniquos fuisse, quem sic ulciscerен-
tur: sed Alexandro propitios, cuius uictoriam semper etiam hostis adiuuas-
set. Multitudo an uindicatura Bessum fuerit, incertum est, nisi illi, qui uinxe-
rant, iussu Alexandri fecisse ipsos emẽtiti, dubios adhuc animos terruissent.
In equum impositum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus ma
tura erat missio, relictis nongentis ferè, equiti bina talenta dedit, pediti terna
denariũm millia: monitosq; ut liberos generarent, remisit domum. Cæteris
gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli nauaturos operã pollicebantur. Tum Bes-
sus perducitur. Peruentũ erat in paruulum oppidum, Branchidæ eius inco-
læ erant. Mileto quondam, iussu Xerxis, cum è Græcia rediret, transierãt, &
in ea sede constiterãt: qui templum, quod Didyma appellatur, in gratiã Xer
xis uiolauerant. mores patrij nondum exoleuerant, sed iam bilingues erant,
paulatim à domestico externoq; sermone degeneres. Magno igitur gaudio
regem excipiũt, urbẽ seq; dedentes. Ille Milesios, qui apud ipsum militarent,
conuocari iubet. Vetus odiũ miles gerebat in Branchidarum gentem. Prodi
tis ergo, siue iniuriæ, siue originis meminisse mallent, liberum de Branchidis
permittit arbitriũ. Variantibus deinde sententijs, seipsum consideraturum,
quod optimum factu esset, ostendit. Postero die occurrentibus, Brãchidas
secum procedere iubet: cumq; ad urbem uẽtum esset, ipse cũ expedita manu
portã intrat. Phalanx mœnia oppidi circumire iussa, & dato signo diripere
urbem proditorũ receptaculũ, ipsosq; ad unũ cædere. Illi inermes passim tru
cidantur, nec aut commercio linguæ, aut supplicũ uclamentis precibusq; in-
hiberi crudelitas potest. Tandem ut deijcerent, fundamenta murorũ ab imo
moliuntur, ne quod urbis uestigium exstaret. Nec mora, lucos quoq; sacros
non cædunt modo, sed etiã exstirpant, ut uasta solitudo, & sterilis humus,
excussis etiã radicibus, linqueretur: quæ si in ipsos proditiõis authores exco
gitata essent, iusta ultio esse, non crudelitas uideretur: nunc culpã maiorũ po
steri luêre, qui ne uiderant quidem Miletũ, adeò Xerxi nõ potuerant prode-
re. Inde processit ad Tanaim amnẽ. Quò productus est Bessus, non uinctus
modo, sed etiã omni uelamẽto corporis spoliatus. Spitamenes eum tenebat
collo inserta catena, tam Barbaris quàm Macedonibus gratũ spectaculum.
Tum Spitamenes: Et te, inquit, & Dariũ reges meos ultus, interfectorem do
mini sui adduxi, eo modo captũ, cuius ipse fecit exemplum. Aperiat ad hoc
spectaculũ oculos Darius. Existat ab inferis, qui illo supplicio indignus fuit,
& hoc solatio dignus est. Alexander, multũ collaudato Spitamene, conuer-
sus ad Bessum: Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animum tuum, cum re-
gem de te optime meritum prius uincire, deinde occidere sustinuisti? Sed hu
ius paricidij mercedem falso regis nomine persoluisti. Ibi ille facinus purgare
non ausus, regis titulum se usurpare dixit, ut gẽtem suam tradere ipsi posset:
qui si cessasset, alium fuisse regnum occupaturum. Et Alexander Oxatrẽ fra-
trem Darij, quem inter corporis custodes habebat, propius iussit accedere,
tradiq;

tradiq; Bessum ei: ut cruci affixum, mutilatis auribus naribusq;, sagittis con-
figerent barbari, asseruarentq; corpus, ut ne aues quidem cõtingerent. Oxa-
tres cætera sibi curæ fore pollicetur. Aues non ab alio, quàm à Catene posse
prohiberi adijcit, eximiam eius artem cupiens ostendere. Nanq; adeò certo
ictu destinata feriebat, ut aues quoq; exciperet. Nam & si forsitan sagittandi
tam celebri usu minus admirabilis uideri hæc ars possit, tamen ingens uisen
tibus miraculum, magnoq; honori Cateni fuit. Dona deinde omnibus, qui
Bessum adduxerant, data sunt. Cæterum supplicium eius distulit, ut eo loco,
in quo Darium ipse occiderat, necaretur. Interea Macedones ad petendum
pabulum incõposito agmine egressi, à barbaris, qui de proximis montibus
decurrerunt, opprimuntur: plures q; capti sunt, quàm occisi. Barbari autẽ ca-
ptiuos præ se agentes, rursus in montem recesserũt. xx millia latronũ erant.
fundis, sagittisq; pugnam inuadunt. quos dum obsidet rex, inter promptissi
mos dimicans, sagitta ictus est, quæ in medio crure fixa reliquerat spiculum.
Illum quidem mœsti & attoniti Macedones in castra referebant. Sed nec bar
baros fefellit subductus ex acie rex: quippe ex edito monte cuncta prospexe-
rant. Itaq; postero die misere Legatos ad regem: quos ille protinus iussit ad-
mitti, solutisq; fascijs, magnitudinem uulneris dissimulans, crus barbaris o-
stendit. Illi iussi cõsidere affirmant, nõ Macedonas quàm ipsos fuisse tristio-
res, cognito uulnere ipsius: cuius si autorẽ reperissent, dedituros fuisse. Cum
dijs enim pugnare sacrilegos tantum. Cæterũ se gentem in fidem dedere, su-
peratos uirtute illius. Rex fide data, & captiuis receptis, gentẽ in deditionem
accepit. Castris inde motis, lectica militari ferebatur, quã pro se quisq; eques
pedesq; subire certabant. Equites, cũ quibus rex prælia inire solitus erat, sui
muneris id esse cẽsebant. Pedites cõtrà, quũ saucios cõmilitones ipsi gestare
assueuissent, eripi sibi propriũ officiũ tum potissimũ cum rex gestãdus esset,
querebãtur. Rex in tanto utriusq; partis certamine, & sibi difficilem, & præ
teritis grauem electionem futurã ratus, inuicem subire eos iussit. Hinc quar-
to die ad urbem Maracanda peruentum est. lxx stadia murus urbis amplecti
tur, arx nullo cingitur muro, præsidio urbi relicto, proximos uicos depopu-
latur, atq; urit. Legati deinde Auiorũ Scytharum superueniũt, liberi ex quo
decesserat Cyrus, tum imperata facturi. Iustissimos barbarorum constabat.
Armis abstinebant, nisi lacessiti. Libertatis modico & æquali usu, principi-
bus humiliores pares fecerunt. Hos benignè allocutus, ad hos Scythas, qui
Europam incolunt, Penidam quendam misit ex amicis, qui denunciaret his
ne Tanaim amnem regionis iniussu regis transirent. eidem mandatũ, ut con
templaretur locorum situm, & illos quoq; Scythas, qui super Bosphoro in-
colunt, uideret. Condendæ urbis sedem super ripam Tanais eligeret, clau-
strum etiam perdomituro quos deinde adire decreuerat. Sed cõsilium distu-
lit Sogdianorum nũciata defectio, quæ Bactrianos quoq; traxit. septem mil-
lia equitum erant, quorum autoritatem cæteri sequebantur. Alexander Spi-
tamenem et Catenem, à quibus ei traditus erat Bessus, haud dubius quin eo-
rum opera redigi possent in potestatem, coercendo eos, qui moucrãt res, ius-
sit accersiri. At illi defectionis, ad quam coercendam euocabantur, autores,
uulga-

uulgauerant fama, Bactrianos equites à rege omnes ut occiderentur accersiri: idq; imperatum ipsis, non sustinuisse tamen exsequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent: non magis Alexandri sæuiciam, quàm Bessi parricidium ferre potuisse. Itaq; sua sponte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolim iubet. Ipse aliam urbem regionis eiusdem corona capit, signoq;, ut puberes interficerẽtur, dato, reliqui in prædam cessere uictoris. Vrbs diruta est, ut cæteri cladis exemplo continerentur. Memacenì, ualida gens, obsidionem, nõ ut honestiorem modo, sed etiam ut tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciã mitigandam rex quinquaginta equites præmisit, qui clemẽtiam ipsius in deditos, simulq; exorabilem animum in deuictos ostenderent. Illi nec de fide, nec de potentia regis ipsos dubitare respondent, equitesq; tendere extra munimenta urbis iubent. Hospitaliter deinde exceptos, gravesq; epulis & somno, intempesta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud secus q; par erat motus, urbẽ corona circumdedit, munitioreq; ut primo impetu capi posset. Itaq; Meleagrũ & Perdiccam in obsidionẽ iungit, Cyropolim (ut antè dictum est) obsidentes. Statuerat autẽ parcere urbi conditæ à Cyro: quippe non alium gentium illarum magis admiratus est, quàm hunc regem, & Semiramim, in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longè emicuisse credebat. Cæterum pertinacia oppidanorum eius iram accendit. Itaq; captam urbem diripere iussit delectos Macedones haud iniuria infestos, & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia urbs fortius obsidionem tulit: quippe & militum promptissimi cecidere, & ipse rex ad ultimum periculum uenit. Nanq; ceruix eius saxo ita icta est, ut oculis caligine offusa collaberetur, ne mẽtis quidem compos. Exercitus certè uelut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduersus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato uulnere acrius obsidioni institit, naturalem celeritatẽ ira cõcitante. Cuniculo ergo suffossa mœnia ingens nudauere spaciũ, per quod irrupit, victorq; urbẽ diruì iussit. Hinc Menedemũ cum tribus millibus peditũ, & octingentis equitibus ad urbẽ Maracanda misit. Spi tamenes trãsfuga, præsidio Macedonũ inde deiecto, muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis consiliũ defectionis approbãtibus. Sequi tamen uidebãtur, quia prohibere non poterant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantũ soli occupauerant castris, muro circũdedit. Ix stadiorũ urbis murus fuit. hanc quoq; urbem Alexãdriam appellari iussit. Opus tanta celeritate perfectum est, ut decimo septimo die quàm munimẽta excitata erant, tecta quoq; urbis absoluerẽtur. Ingens militũ certamen inter ipsos fuerat, ut suum quisq; munus (nam diuisum erat) primus ostẽderet. Incolæ nouæ urbi dati captiui, quos reddito precio dominis liberauit, quorũ posteri nũc quoq; non apud eos tam longa ætate, propter memoriam Alexandri, exoleuerunt. Rex Scytharum, cuius tum ultra Tanaim imperium erat, ratus eam urbem, quam in ripa amnis Macedones cõdiderant, suis impositam esse ceruicibus, fratrem Charcasim nomine cum magna equitum manu misit ad diruendam eã, proculq; amne ad submouẽdas Macedonũ copias, Bactrianos Tanais ab Scythis

Scythis, quos Europæos uocãt, diuidit. Idem Asiam & Europam finis interfluit. Cæterum Scytharum gens haud procul Thracia sita, ab Oriente ad Septentrionem se uertit, Sarmatarumq; (ut quidam credidere) nõ finitima, sed pars est. Recta deinde regionem aliam ultra Istrum iacentẽ colit. Vltima Asiæ, quæ Bactra sunt, stringit: habitant, quæ septentrioni proxima sunt. Profundæ inde syluæ uastæq; solitudines excipiunt. Rursus, quæ ad Tanaim & Bactra spectant, humano cultu haud disparia sunt. Primus cũ hac gente non prouisum bellum Alexander gesturus, cum in conspectu eius obequitaret hostis, adhuc æger ex uulnere, præcipue uoce deficiẽs, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in consilium aduocari iubet. Terrebat eum non hostis, sed iniquitas temporis. Bactriani defecerant, Scythæ etiam lacessebant. Ipse non insistere in terra, non equo uehi, non docere, non hortari suos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incusans, querebatur se iacere segnem, cuius uelocitatem nemo antea ualuisset effugere. Vix suos credere, non simulari ualetudinem. Itaque qui post Darium uictum ariolos & uates consulere desierat, rursus ad superstitionẽ humanarum gentium ludibria reuolutus, Aristandrum, cui credulitatem suam addixerat, explorare euentum rerum sacrificijs iubet. Mos erat aruspicibus, exta sine rege spectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, propius ipsum considere amicos iubet, ne contentione uocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Ephestion, Craterus, & Erigyius erant cum custodibus in tabernaculum admissi. Discrimen, inquit, me occupauit, meliore hostium quàm meo tempore. Sed necessitas anteratione est, maxime in bello, quod raro permittitur tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus stamus, & quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiũtur. Haud dubia fortuna si omiserimus Scythas ultro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si uero Tanaim trãsierimus, & ubiq; inuictos esse nos Scytharum pernicie ac sanguine ostenderimus: quis dubitabit patere Europam uictoribus? Fallitur, qui terminos gloriæ nostræ metitur spacio, quod transituri sumus. Vnus amnis interfluit: quem si traijcimus, in Europam arma proferimus. Et quãti æstimandũ est, dum Asiam subigimus, in alio quodammodo orbe trophæa statuere, & quæ tam longo interuallo natura uidetur diremisse, una uictoria subito committere? At herculè si paululum cessauerimus, in tergis nostris Scythæ hærebũt. An soli sumus, qui flumina tranare possumus? Multa in nosmetipsos recident, quibus adhuc uicimus. Fortuna belli artem uictos quoq; docet. Vtribus amnem traijciendi, exemplum fecimus nuper. hoc ut Scythæ imitari nesciant, Bactriani docebunt. Præterea unus gẽtis huius adhuc exercitus uenit, cæteri expectantur. Ita bellum uitando alemus, & quod inferre possemus, accipere cogemur. Manifesta est consilij mei ratio. Sed an permissuri sint Macedones animo uti meo, dubito: quia ex quo hoc uulnus accepi, non equo uectus sum, non pedibus ingressus. Sed si me sequi uultis, ualeo amici. Satis uirium est ad tolerãda ista: aut si iam adest uitæ meæ finis, in quo tandẽ opere melius extinguar? Hæc quassa adhuc uocẽ subdeficiens

uix

uix proximis exaudientibus dixerat, cum omnes à tam præcipiti consilio regem deterrere cœperunt. Erigyius maxime, qui haud sanè authoritate proficiens apud obstinatum animum, superstitionem cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo deos quoq; obstare consilio, magnumq; periculū, si flumen transisset, ostendi. Intranti Erigyio tabernaculum regis, Aristander occurrerat, tristia exta fuisse significans. hæc ex uate comperta Erigyius nunciabat. Quo inhibito, Alexander non ira solum, sed etiam pudore confusus, quod superstitio quam celauerat, detegebatur, Aristandrū uocari iubet. Qui ut uenit, intuens eum: Non rex, inquit, sed priuatus sum. sacrificiū ut faceres mandaui. quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me professus es? Erigyius arcana mea & secreta te prodente, cognouit. Quem certum me hercule habeo extorum interpretem metu suo. tibi autem sæpius quàm potest, denuncio, ipse mihi indices quid ex extis cognoueris, ne possis inficiari dixisse quæ dixeris. Ille exsanguis attonitoq; similis stabat, per metum etiam uoce suppressa: tandemq; eodem metu stimulante, ne regis expectationē moraretur: Magni, inquit, laboris, nō irriti discrimen instare prædixi. Nec mea ars magis quàm beneuolentia me perturbat. Infirmitatem ualetudinis tuæ uideo: & quantum in te uno sit, scio. Vereor ne non præsenti fortunæ tuæ sufficere possis. Rex iussum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere deos. Consultanti deinde cum ijsdem, quonam modo flumen transiret: superuenit Aristander, non aliàs lætiora exta uidisse se affirmans, utiq; prioribus longè diuersa: tum solicitudinis causas aperuisse, nunc prorsus egregie litatum esse. Cæterum quæ subinde nunciata sunt regi, continuæ felicitati rerum eius imposuerant labem. Menedemum (ut suprà dictū est) miserat ad obsidendum Spitamenem, Bactrianæ defectionis authorem. Qui comperto hostis aduentu, ne muris urbis includeretur, simul fretus excipi posse quem uenturum sciebat, consedit occultus. Syluestre iter aptū insidijs tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos uehunt, quorum inuicem singuli repente desiliunt, equestris pugnæ ordinem turbant. Equorum uelocitati par est hominū pernicitas. Hos Spitamenes saltum circumire iussos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo hosti se ostendit. Menedemus undiq; inclusus, ne numero quidem par, diu tamen restitit, clamitās; Nihil aliud superesse locorum fraude deceptis, quàm honestæ mortis solatium ex hostium cæde. Ipsum prætualēs equus uehebat, quo sæpius in cuneos Barbarorum effusis habenis euectus, magna strage eos fuderat. Sed cum unum omnes peterent, multis uulneribus exsanguis Hipsidem quēdam ex amicis hortatus est, ut in equum suum ascenderet, & se fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpusq; ex equo defluxit in terram. Hipsides poterat quidē effugere, sed amisso amico mori statuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaq; subditis calcaribus equo, in medios hostes se immisit, & memorabili edita pugna, obrutus telis est. Quod ubi uidere qui cædi supererant, tumulū paulò ēq; cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionē subacturus obsedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander solerti consilio texit, morte denunciata ijs qui ex prælio

prælio uenerant, si acta uulgassent. Cæterum cum animo disparem uultum diutius ferre non posset, in tabernaculum super ripam fluminis de industria locatum secessit. Ibi sine arbitris singula animi consulta pēsando, noctem uigilijs extraxit, sæpe pellibus tabernaculi alleuatis, ut cōspiceret hostiū ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo esset. Iamq; lux apparebat, cum thoracem indutus procedit ad milites, tum primum post uulnus proxime acceptum. Tanta erat apud eos ueneratio regis, ut facile pericu li, quod horrebant, cogitationem præsentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lachrymis, cōsalutant eum, & quod ante recusauerant bellum, feroces deposcūt. Ille se ratibus equitem phalangemq; transportaturum esse pronunciat: super utres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res desiderauit, nec rex dicere per ualetudinem potuit. Cæterum tanta alacritate militum rates iūctæ sunt, ut in triduū ad duodecim millia effectæ sint. Iamq; ad transeundum omnia aptauerant, cum legati Scytharum uiginti more gentis per castra equis uecti nunciare iubent regi, uelle ipsos ad eū mandata perferre. Admissi in tabernaculum, iussisq; cōsidere, in uultu regis defixerant oculos, credo quia magnitudine corporis animum æstimātibus, modicus animus haud quaquam famæ par uidebatur. Scythis autem non ut cæteris Barbaris rudis & inconditus sensus est. Quidam eorū sapientiam capere dicuntur, quantamcunq; gens capit semper armata. Sicq; locutos esse apud regem memoriæ proditum est, abhorrentia forsitan moribus nostris, & tempora & ingenia cultiora fortitis. Sed ut possit oratio eorum sperni, tamen fides nostra non debet: quæ utcūq; tradita sunt, incorrupta perferemus. Igitur unum ex his maximum natu ita locutum accepimus. Si dij habitū corporis tui, auditati animi parem esse uoluissent, orbis te non caperet. Altera manu orientem, altera occidentem cōtingeres. Et hoc assecutus, scire uelles, ubi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoq; concupiscis, quæ non capis. Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam. Deinde, si humanum genus omne superaueris, cū syluis & niuibus & fluminibus ferisq; bestijs gesturus es bellū. Quid tu? ignoras, arbores magnas diu crescere, una hora exstirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur. Vide, ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipsis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoq; aliquando minimarum auium pabulum fit, & ferrum rubigo cōsumit. Nihil tam firmum est, cui periculū non sit, etiam ab inualido. Quid nobis tecum est? nunquam terram tuam attigimus. Qui sis, unde uenias, licet? ne ignorare in uastis syluis uiuentibus? Nec seruire ulli possumus, nec imperare desideramus. Dona à nobis data sunt, ne Scytharū gentem ignores, iugum boum, aratrum, & sagitta, & patera. His utimur & cum amicis, & aduersus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quæsitas: Patera cum his uinum dijs libamus: inimicos sagitta eminus, hasta comminus petimus. sic Scythiæ regem, & postea Persarum Medorumq; superauimus, patuitq; nobis iter usq; in Aegyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones persequēdos uenire, omnium gentium, quas adisti, latro es. Lydiam cepisti. Syriam occupasti. Persidem tenes. Bactrianos habes in potestate. Indos petisti. Iam etiam ad

pecora noſtra auaras & inſtabiles manus porrigis. Quid tibi diuitijs opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omniũ ſatietate paraſti famem, ut quo plura haberes, acrius quæ non habes cuperes. Non ſuccurrit tibi, quandiu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam ut maior fortiorq; ſis, quàm quiſquam: tamen alienigenam dominum nemo pati uult. Tranſi modo Tanaim, ſcies quàm late pateat, nunquam tamen cõſequeris Scythas. Paupertas noſtra uelocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum uehit. Rurſus cum procul abeſſe nos credes, uidebis in tuis caſtris. Eadem uelocitate & ſequimur, & fugimus. Scytharum ſolitudines Græcis etiã prouerbijs audio eludi. Nos deſerta & humano cultu uacua, magis quàm urbes & opulẽtos agros ſequimur. Proinde fortunam tuam preſsis manibus tene. lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens, quod præſens tempus oſtendit melius, impone felicitati tuæ frenos, facilius illam reges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe fortunam, quæ manus & pinnas tantum habet: cum manus porrigit, pinnas quoq; comprehendere non ſinit. Deniq;, ſi deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere. Sin autem homo es, id quod es, ſem per eſſe te cogita. Stultum eſt eorũ meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris uti. Nam & firmiſsima eſt inter pares amicitia: & uidentur pares, qui non fecerũt inter ſe periculum uirium. Quos uiceris, amicos tibi eſſe caue credas. Inter dominum et ſeruum nulla amicitia eſt: etiam in pace, belli tamen iura ſeruantur. Iurando gratiam Scythas ſancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui facta conſignant, et deos inuocãt: nos religionẽ in ipſa fide nouimus. Qui non reuerẽtur homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus eſt, de cuius beneuolentia dubites. Cæterum nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habes. Bactra, niſi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim uſq; ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam coniunctam eſſe fama eſt. Vtriq; imperio tuo finitimos, hoſtes, an amicos uelis eſſe, cõſidera. Hæc Barbarus. Contrà rex, fortuna ſua & conſilijs eorum ſe uſurũ eſſe reſpondet. Nam & fortunam, cui confidat, & conſilium ſuadentium, ne quid temere & audacter faciat, ſecuturũ. Dimiſsisq; legatis, in præparatas rates exercitũ impoſuit. In proris clypeatos locauerat, iuſſos in genua ſubſidere, quo tutiores eſſent aduerſus ictus ſagittarum. Poſt hos, qui tormenta intenderent, ſtabant, & ab utroq; latere, & à fronte circũdati armatis. Reliqui, qui poſt tormenta conſtiterant, remigem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoq; ratibus, quæ equitem uehebant, ſeruatus eſt. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos utres ſtramento repleti uehebãt, obiectæ rates tuebantur. Ipſe rex cum delectis primus ratem ſoluit, & in ripam dirigi iuſsit. Cui Scythæ admotos ordines equitũ in primo ripæ margine opponunt, ut ne applicari quidem terræ rates poſſent. Cæterum præter hanc ſpeciẽ ripis præſidentis exercitus ingens nauigantes terror inuaſerat. Nanq; curſum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: uacillantesq; milites, & ne excuterentur ſoliciti, nautarũ miniſteria turbauerant

bauerant. Nec tela quidem conati nixu uibrare poterant, cum prior ſtandi ſine periculo, quàm hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt, quibus in confertos ac temere ſe offerẽtes haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoq; ingẽtem uim ſagittarum infudere ratibus, uixq; ullum fuit ſcutũ, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur. Iãq; terræ rates applicabãtur, cũ acies clypeata cõſurgit, & haſtas certo ictu, utpote libero niſu, mittit è ratibus. Et ut territos recipientesq; equos uidere, alacres mutua adhortatione in terram deſiliere. Turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ, quæ frenatos habebãt equos, perfregere Barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecti, aptauere ſe pugnæ. Ipſe rex, quod uigoris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortãtis non poterat audiri, nõdum bene obducta cicatrice ceruicis: ſed dimicantem cuncti uidebant. Itaq; ipſi quidem ducum fungebantur officio, aliusq; alium adhortati in hoſtẽ ſalutis immemores ruere cœperunt. Tum uero nõ ora, non arma, non clamorem hoſtium Barbari tolerare potuerũt, omnesq; effuſis habenis (nanq; equeſtris acies erat) capeſſunt fugam: quos rex, quãquam uexationem inualidi corporis pati nõ poterat, per lxxx. tamen ſtadia inſequi perſeuerauit. Iamq; linquẽte animo, ſuis præcepit, ut donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe, exhauſtis etiam animi uiribus, in caſtra ſe recepit, reliquũ ſubſtitit. Tranſierãt iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis diſpoſiti, arboresq; proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit: quippe media ferè nocte in caſtra redierunt, multis interfectis, pluribus captis, equosq; MDCCC abegere. Ceciderunt autẽ Macedonum equites lx. pedites centum ferè, mille ſaucij fuerunt. Hæc expeditio deficientem magna ex parte Aſiã fama tam opportunæ uictoriæ domuit. Inuictos Scythas eſſe crediderãt: quibus fractis, nullam gentem Macedonũ armis parem fore cõfitebantur. Itaq; Sacæ miſere legatos, qui pollicerẽtur gentem mandata facturam. Mouerat eos regis non uirtus magis, quàm clementia in deuictos Scythas: quippe captiuos omnes ſine precio remiſerat, ut fidem faceret, ſibi cum ferociſsimis gentium de fortitudine, non de ira fuiſſe certamen. Benigne igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinũ dedit, admodum iuuenem, ætatis flore conciliatum ſibi: qui cum ſpecie corporis æquaret Epheſtionẽ, lepore haud ſanè illi par erat. Ipſe Cratero cũ maiore parte exercitus modicis itineribus ſequi iuſſo, ad Maracanda urbem peruenit, ex qua Spitamenes, cognito eius aduentu, Bactra perfugerat. Itaq; quatriduo rex longũ itineris ſpacium emenſus, peruenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum & trecentos equites amiſerat. Horum oſſa tumulo cõtegi iuſsit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cũ phalange ſubſequi iuſſus, ad regem peruenerat. Itaq; ut omnes, qui defecerãt, pariter belli clade premerentur, copias diuidit: uricq; agros, & interfici puberes iuſsit. Sogdiana regio maiori ex parte deſerta eſt. lxxx ferè ſtadia in latitudinẽ uaſtæ ſolitudines tenẽt. Ingens ſpacium rectæ regionis eſt, per quam amnis (Polytimetũ uocant incolæ) fertur torrens. Eum ripæ in tenuem alueum cogũt: deinde cauerna ac-

cipit,& ſub terram rapit. Curſus abſconditi indiciũ eſt aquæ meantis ſonus, quum ipſum ſolum, ſub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem reſudet humore. Ex captiuis Sogdianorũ ad regem triginta nobiliſsimi, corporum robore eximio, perducti erant. Qui ut per interpretem cognouerũt, iuſſu regis ipſos ad ſupplicium trahi: carmen lætantium more canere, tripudijſq; & laſciuiori corporis motu gaudium quoddam animi oſtentare cœperũt. Admiratus rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, euocari eos iuſsit, cauſam tam effuſæ lætitiæ, cum ſupplicium ante oculos haberẽt, requirens. Illi, ſi ab alio occiderentur, triſtes morituros fuiſſe reſpõdent. Nunc à tanto rege uictore omnium gentium maioribus ſuis redditos, honeſtam mortem, quam fortes uiri uoto quoq; expeterent, carminibus ſui moris lætitiaq; celebrare. Tum rex admiratus magnitudinem animi: Quæro itaq;, inquit, an uiuere uelitis, non inimici mihi, cuius beneficio uicturi eſtis. Illi, nũquam ſe inimicos ei, ſed bello laceſsitos, hoſtes fuiſſe reſpondent. Si quis ipſos beneficio, quàm iniuria experiri maluiſſet, certaturos fuiſſe ne uincerentur officio. Interrogatiq;, quo pignore fidem obligaturi eſſent: Vitam, quam acciperent, pignori futuram eſſe dixerunt, reddituros quando repetiſſet. Nec promiſſum fefellerunt. Nam qui remiſsi domos ierant, fide continuere populares. Quatuor inter cuſtodes corporis retẽti, nulli Macedonum in regem charitate cesſerunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum (neque enim maiori præſidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Beſſum Ecbatana duci iuſsit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturũ. Iiſdem ferè diebus Ptolemæus, & Menidas peditum tria millia & equites mille adduxerãt mercede militaturos. Alexander quoq; ex Lycia cum pari numero peditum & quingentis equitibus uenit. Totidem è Syria Aſclepiodorum ſequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in queis quingenti equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant, componenda proceſsit: interfectiſq; conſternationis authoribus, quarto die ad flumen Oxum peruentum eſt. hic quia limum uehit, turbidus ſemper & inſalubris eſt potu. Itaq; puteos miles cœperat fodere: nec tamẽ humo alte egeſta exiſtebat humor, cum in ipſo tabernaculo regis cõſpectus eſt fons: quem quia tarde notauerant, ſubito extitiſſe finxerunt: rexq; ipſe credi uoluit, donum dei id fuiſſe. Superatis deinde amnibus Ocho & Oxo, ad urbem Marginiam peruenit. Circa eam ſex opidis condendis electa ſedes eſt. Duo ad Meridiem uerſa, quatuor ſpectantia Orientẽ modicis inter ſe ſpatijs diſtabant, ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus, tum uelut freni domitarum gentium: nunc originis ſuæ oblita, ſeruiunt quibus imperauerunt. Et cætera quidem pacauerat rex. Vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congeſtis, quæ tantæ multitudini uel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet ſtadia, circuitu centum & quinquaginta complectitur, undique abſciſſa & abrupta ſemita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpacio habet ſpecum, cuius os arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde ulteriora panduntur: ultima etiam altos receſſus habent

bent: fontes per totum ferè ſpacium manãt, è quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex, loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire. Cupido deinde inceſsit animo, naturam quoq; fatigandi. Prius tamen cũ fortunam obſidionis experiretur, Cophen (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderet ut dederent rupem. Arimazes loco fretus, ſuperbè multa reſpondit. Ad ultimum, an Alexander uolare poſsit, interrogat. Quæ nunciata regi ſic accendêre animum, ut adhibitis cum quibus conſultare erat ſolitus, indicaret inſolentiam barbari illudentis ipſos, quia pinnas nõ haberent. Se autem proxima nocte effecturũ, ut crederet Macedones etiam uolare. Trecentos, inquit, pernicisſimos iuuenes ex ſuis quiſq; copijs perducite ad me, qui per calles & penè inuias rupes domi pecora agere cõſueuerint. Illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum ſtrenue adducunt: quos intuens rex, Vobiſcum, inquit, ô iuuenes, & mei æquales, urbium inuictarum ante munimenta ſuperaui: montiũ iuga perenni niue obruta emẽſus ſum: anguſtias Ciliciæ intraui: Indiæ ſine laſsitudine uim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documẽta uobis dedi, & ueſtra habeo. Petra, quam uidetis, unum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ uigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectãt. Inuenietis uiam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferẽteis ad cacumen. Nihil tam alte natura conſtituit, quò uirtus non poſsit eniti. Experiendo, quæ cæteri deſperauerunt, Aſiam habemus in poteſtate. Euadite in cacumen: quod cum ceperitis, candidis uelis ſignum mihi dabitis: ego, copijs admotis, hoſtem in nos à uobis conuertam. præmiũ erit ei, qui primus occupauerit uerticem, talenta decem. Vno minus accipiet, qui proximus ei uenerit: eademq; ad decem homines ſeruabitur portio. Certum habeo, uos non tam liberalitatem intueri meam, quàm uoluntatem. His animis regem audierunt, ut iam cepiſſe uerticem uiderẽtur: dimiſsiq;, ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, ualidosq; funes parabant. Rex circũuectos petrã, quà minime aſper ac præruptus aditus uidebatur, ſecũda uigilia (quod bene uerteret) ingredi iubet. Illi, alimentis in biduum ſumptis, gladijs modo atq; haſtis armati ſubire cœperunt. Ac primo pedibus ingreſsi ſunt: deinde, ut in prærupta peruentũ eſt, alij manibus eminentia ſaxa complexi, leuauere ſemet, alij adiectis funium laqueis euaſere, cum cuneos inter ſaxa defigerent, queis gradus ſubinde inſiſterent, diem inter metum laboremq; conſumpſerunt. Per aſpera enixis, duriora reſtabant, & creſcere altitudo petræ uidebatur. Illa uerò miſerabilis erat facies, cum ij, quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerẽtur: mox eadẽ in ſe patienda alieni caſus oſtendebat exẽplum. Per has tamen difficultates enituntur in uerticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam mutilati parte membrorum: pariterq; eos & nox & ſomnus oppreſsit. Stratis paſsim corporibus in inuijs & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti, in lucẽ quieuerunt: tandemq; uelut ex alto ſopore excitati, occultas ſubiectasq; ipſis ualles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta uis hoſtium condita eſſet, fumum ſpecus infra ſeipſos euolutum notauerunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaq; haſtis impoſuere quod cõuenerat ſignum, totoq; è numero duos & tri-

ginta in aſcenſu interiſſe cognoſcunt. Rex non cupidine magis potiundi lo ci, quàm uicē eorū, quos ad tam manifeſtū periculum miſerat, ſolicitus, toto die cacumina montis intuens reſtitit. Noctu demum, cum obſcuritas cōſpectum oculorum ademiſſet, ad curandū corpus receſsit. Poſtero die nondum ſatis clara luce primus uela ſignum capti uerticis conſpexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat uarietas cœli, tunc internitente lucis fulgore conditi. Verum ut liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta eſt: uocatūq; Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc ſaltem ſalubrius conſilium inirent. Sin autem fiducia loci perſeuerarēt, oſtendi à tergo iuſsit, qui ceperant uerticem. Cophes ad eos miſſus, ſuadere cœpit Arimazi petrā tradere, gratiam regis inituro, ſi tantas res molientem in unius rupis obſidione hærere non coegiſſet. Ille ferocius ſuperbiusq; ēq; antea locutus, abire Cophen iubet. At is prehēſum manu Barbarum rogat, ut ſecum extra ſpecum prodeat: quo impetrato, iuuenes in cacumine oſtendit, eius ſuperbiæ haud immerito illudens. Pinnas ait habere milites Alexādri. Jamq; è Macedonum caſtris ſignorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, ſicut pleraq; belli uana & inania, Barbaros ad deditionem traxit: quippe occupati metu, paucitatem eorū, qui à tergo erant, æſtimare non poterant. Itaq; Cophen (nam trepidantes reliquerat) ſtrenue reuocant, & cum eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & incolumibus abire liceat, paciſcātur. Ille quanquam uerebatur, ne conſpecta iuuenum paucitate, deturbarent eos Barbari: tamen & fortunæ ſuæ cōfiſus, & Arimazi ſuperbiæ infenſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit. Arimazes, deſperatis magis quàm perditis rebus, cum propinquis nobiliſsimiſq; gentis ſuæ deſcendit in caſtra, quos omneis uerberibus affectos, ſub ipſis radicibus Petræ crucibus iuſsit affigi. Multitudo dediticiorum incolis nouarum urbium cum pecunia capta dono data eſt. Artabazus in Petræ, regionisq;, quæ appoſita eſſet ei, tutela relictus eſt.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber octauus.

ALEXANDER maiore fama quàm gloria in ditionem redacta petra, cum propter uagum hoſtem ſpargendæ manus eſſent, in tres partes diuiſit exercitum. Epheſtionem uni, Cœnon alteri duces dederat. Ipſe cæteris præerat. Sed nō eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam ſubacti, plures ante certamen imperata fecerunt: quibus corū, qui in defectione perſeuerauerant, urbes agrosq; iuſsit attribui. At exules Bactriani cum octingentis equitibus Maſſagetarum proximos uicos uaſtauerunt. Ad quos coercendos Attinas regionis eius præfectus

fectus trecentos equites, inſidiarum quæ parabantur ignarus, eduxit. Nanq; hoſtis in ſyluis, quæ erant fortè campo iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellētibus pecora, ut improuidum ad inſidias præda perduceret. Itaq; incompoſito agmine, ſolutisq; ordinibus, Attinas prædabūdus ſequebatur: quem prætergreſſum ſyluam, qui in ea conſederant, ex improuiſo adorti, cum omnibus interemerūt. Celeriter ad Craterū huius cladis fama perlata eſt, qui cum omni equitatu ſuperuenit. Et Maſſagetæ quidem iam refugerant, Dahæ mille oppreſsi ſunt: quorū clade totius regionis finita defectio. Alexander quoq; Sogdianis rurſus ſubactis, Maracanda repetit. Ibi Berdes, quem ad Scythas ſuper Boſphorum colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit: Phrataphernes quoq;, qui præerat Maſſagetis & Dahis regionū confinio adiunctis, miſerat qui facturū imperata polliceretur. Scythæ petebant, ut regis ſui filiam matrimonio ſibi iungeret. Si dedignaretur affinitatē, principes Macedonum cum primoribus ſuæ gentis connubio coire pateretur. Ipſum quoq; regem uenturum ad eum pollicebantur. Vtraq; legatione benigne audita, Epheſtionem & Artabazū opperiens ſtatiua habuit: quibus adiunctis, in regionem, quæ appellatur Bazaria, peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud ulla ſunt maiora indicia, q̄ magnis nemoribus ſaltibusq; nobilium ferarum greges clauſi. Spacioſas ad hoc eligunt ſyluas, crebris perennium aquarum fontibus amœnas. Muris nemora cinguntur, turresq; habēt uenantium receptacula. Quatuor continuis ætatibus intactum ſaltum fuiſſe conſtabat: quem Alexāder cum toto exercitu ingreſſus, agitari undiq; feras iuſsit. Inter quas cum leo magnitudinis raræ ipſum regem inuaſurus incurreret: fortè Lyſimachus, qui poſtea regnauit proximus Alexādro, uenabulum obiicere feræ cœperat. Quo rex repulſo, & abire iuſſo, adiecit, Tam à ſemet, quàm à Lyſimacho leonem interfici poſſe. Lyſimachus enim quondam cum uenaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis feram ſolus, ſed læuo humero uſq; ad oſſa laceratus, ad ultimum periculi peruenerat. Idipſum exprobrans ei rex, fortius quàm locutus eſt fecit. Nam feram non excepit modo, ſed etiam uno uulnere occidit. Fabulam, quæ obiectum leoni à rege Lyſimachum temere uulgauit, ab eo caſu (quem ſuprà diximus) ortam eſſe crediderim. Cæterum Macedones, quanquam proſpero euentu defunctus erat Alexander, tamen ſciuere gentis ſuæ more, ne pedes uenaretur ſine delectis principum amicorumq;. Ille quatuor millibus ferarum deiectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt. Inde Maracanda reditum eſt: acceptaq; ætatis excuſatione ab Artabazo, prouinciam eius deſtinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem, clypeo ſuo texit: Rhoſaceris manum capiti regis imminentem, gladio amputauit, uetus Philippi miles, multisq; bellicis operibus clarus. Hellanice, quæ Alexandrum educauerat, ſoror eius, haud ſecus quàm mater à rege diligebatur. Ob has cauſas ualidiſsimam imperij partem fidei eius tutelæq; commiſit: iamq; iter parare in poſterum iuſſus, ſolenni & tempeſtiuo adhibetur cōuiuio. In quo rex cum multo incaluiſſet mero, immodicus æſtimator ſui, celebrare quæ geſſerat cœpit, grauis etiam eorum auribus, qui ſentiebant uera memorari

rari. Silentium habuere seniores, donec Philippi res orsus obterere, nobilem apud Cheroneam uictoriam sui operis fuisse iactauit, ademptamq; sibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem seditione inter Macedones milites & Græcos mercenarios orta, debilitatū uulnere, quod in ea consternatione acceperat, iacuisse, non aliàs q̄; simulatione mortis tutiorem: se corpus eius protexisse clypeo suo, ruētesq; in illū sua manu occisos. Quæ patrem nunquam æquo animo esse confessum, inuitum filio debentem salutem suam. Itaq; post expeditionem, quam sine eo fecisset ipse in Illyricos, uictorem scripsisse se patri, fusos fugatosq; hostes, nec affuisse usquam Philippum. Laude dignos esse, non qui Samothracum initia uiserent, cum Asiam uri uastariq; oporteret: sed eos qui magnitudine rerum fidem antecessissent. Hæc & his similia læti audiere iuuenes: ingrata senioribus erāt, maxime propter Philippum, sub quo diutius uixerant. Tum Clytus, ne ipse quidem satis sobrius, ad eos qui infra ipsum cubabant, conuersus, Euripidis retulit carmen, ita ut sonus magis quàm sermo exaudiri posset à rege: quo significabatur, male instituisse Græcos, quòd trophæis, regum duntaxat nomina inscriberentur. Alieno enim sanguine partam gloriam intercipi. Itaq; rex cum suspicaretur malignius habitum esse sermonem, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audissent. Et illis ad silentium obstinatis, Clytus paulatim maiore uoce Philippi acta bellaq; in Græcia gesta commemorat, omnia præsentibus præferens. Hinc inter iuniores senesq; orta contentio est. Et rex, uelut patienter audiret queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram concoquebat. Cæterum cum animo uideretur imperaturus, si finem procaciter orto sermoni Clytus imponeret: nihil eorū omittēte, magis exasperabatur. Iamq; Clytus etiam Parmenionem defendere audebat: & Philippi de Atheniensibus uictoriam, Thebarum præferebat excidio, non uino modo, sed etiam animi praua contentione prouectus. Ad ultimum, Si moriendum, inquit, est pro te, Clytus est primus. At uictoriæ maius præmium ferunt, qui procacissime patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & nō modo indomitam, sed quæ ne subigi quidem possit. Mittor ad feras bestias, præcipitia ingenia sortitas. Sed quæ ad me pertinēt, trāseo: Philippi milites spernis, oblitus, nisi hic Atharias senex iuniores pugnā detrectantes reuocasset, adhuc nos circa Alicarnasum hæsuros fuisse. Quomodo ergo Asiam etiam cum istis iunioribus subiecisti? Verū est, ut opinor, quod auunculum tuum in Italia dixisse constat: Ipsum in uiros incidisse, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconsulte ac temere actis regem magis mouerat, q̄; Parmenionis cum honore mentio illata. Dolorem tamen rex pressit, cōtentus iussisse ut cōuiuio excederet. Nec quicquā aliud adiecit, quàm forsitan cum (si diutius locutus foret) exprobraturū sibi fuisse uitā à semetipso datam. hoc enim superbe sæpe iactasse. Atq; illum cunctantem adhuc surgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus iurgantes monētesq; conabātur abducere. Clytus, cum abstraheretur, ad pristinam uiolentiam ira quoq; adiecta: Suo pectore tergū illius esse defensum: nūc, posteaquam tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam inuisam esse proclamat. Attali quoq; eædem

dem obiiciebat: & ad ultimum, Iouis, quem patrem sibi Alexander assereret; oraculum eludens, Veriora se regi, quàm patrē eius respondisse, dicebat. Iam tantū iræ cōceperat rex, quantū uix sobrius ferre potuisset. Enimuero mero sensibus uictis, ex lecto repente prosiluit. Attoniti amici, ne positis quidem, sed abiectis poculis consurgunt, in euentum rei, quam tanto impetu acturus esset, intenti. Alexāder, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem percutere conatus, à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium complexi, & obluctari perseuerantē morabantur. Lysimachus & Leonatus etiam lanceam abstulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi se à proximis amicorum, quod Dario nuper accidisset, exclamat: signumq; tuba dari, ut ad regiam armati coirent, iubet. Tum uero Ptolemæus & Perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perseueret, spaciumq; potius animo det: omnia postero die iustius exsecuturum. Sed clausæ erant aures, obstrepente ira. Itaq; impotens animi percurrit in regiæ uestibulū, & uigili excubanti hasta ablata, constitit in aditu, quo necesse erat ijs, qui simul cœnauerant, egredi. Abierant cæteri, Clytus ultimus sine lumine exibat. Quem rex, quisnam esset, interrogat. Eminebat etiam in uoce sceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non suæ, sed regis iræ memor: Clytum esse, & de conuiuio exire respondit. Hæc dicentis latus hasta transfixit, morientisq; sanguine aspersus: I nunc, inquit, ad Philippū, & Parmenionem, & Attalum. Male humanis ingenijs natura consuluit, quòd plerunq; non futura, sed transacta perpendimus: quippe rex posteaquā ira mente decesserat, etiam ebrietate discussa, magnitudinem facinoris sera æstimatione perspexit. Videbat tunc immodica libertate abusum, sed alioqui egregium bello uirum, &, nisi erubesceret fateri, seruatorem sui occisum. Detestabile carnificis ministerium occupauerat rex, uerborum licentiam, quæ uino poterat imputari, nephanda cæde ultus. Manabat toto uestibulo cruor paulo ante conuiuæ: uigiles attoniti & stupētibus similes procul stabant, liberioremq; pœnitētiam solitudo excipiebat. Ergo hastam ex corpore iacētis euulsam retorsit in semet: iamq; admouerat pectori, cum aduolant uigiles, et repugnanti è manibus extorquent, alleuatumq; in tabernaculum deferunt. Ille humi prostrauerat corpus: gemitu eiulatuq; miserabili tota personās regia. Laniare deinde os unguibus, & circumstantes rogare, ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur. In has preces tota nox exacta est: scrutantēq;, num ira deorum ad tantum nefas actus esset, subit, anniuersarium sacrificium Libero patri nō esse redditum stato tempore. Itaq; inter uinum & epulas cæde commissa, iram dei fuisse manifestam. Cæterum magis eo mouebatur, quòd omnium amicorum animos uidebat attonitos: neminem cum ipso sociare sermonem postea ausurum. Viuendum esse in solitudine, uelut feræ bestiæ terrenti alias, alias timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, sicut adhuc cruentum erat, iussit inferri: quo posito ante ipsum, lachrymis obortis, Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem: hic frater, unicum orbitatis solatium, à me inter epulas occisus est. Quo nunc se conferet misera? Omnibus eius unus superstum

perſum,quem ſolum æquis oculis uidere non poterit. Et ego ſeruatorũ meo rum latro reuertar in patriam, ut ne dexteram quidem nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſsim? Et cum finis lachrymis querelisq; non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatum eſt. Rex triduum iacuit incluſus. Quem ut armigeri corporisq; cuſtodes ad moriendum obſtinatũ eſſe cognouerũt, uni uerſi in tabernaculũ irrumpũt. diuq; precibus ipſorum reluctatũ ægre uice runt, ut cibũ caperet. Quoq; minus cædis puderet, iure interfectum Clytum Macedones decernunt, ſepultura quoq; prohibituri, ni rex humari iuſsiſſet. Igitur decem diebus maxime ad confirmandum pudorem apud Maracanda cõſumptis, cũ parte exercitus Epheſtionem in regionẽ Bactrianã miſit, com meatus in hyemem paraturum. Quã Clyto autem deſtinauerat prouinciam, Amyntæ dedit. Ipſe Xenippa peruenit. Scythiæ confinis eſt regio, habita turq; pluribus ac frequentibus uicis, quia ubertas terræ nõ indigenas modo detinet, ſed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exulum, qui ab Alexandro defecerãt, receptaculum fuerat. Sed poſteaquã regem aduentare compertum eſt, pulſi ab incolis, duo millia ferè & ducenti congregantur. Omnes equites erant, etiam in pace latrocinijs aſſueti: tum ferocia ingenia nõ bellum modo, ſed etiam ueniæ deſperatio efferauerat. Itaq; ex improuiſo adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad ultimum ſeptingen tis ſuorũ amiſsis, quorũ ccc. hoſtis cepit, dedere terga uictoribus, haud ſanè inulti: quippe lxxx. Macedonum interfecerunt, præterq; eos ccc & l. faucij facti ſunt. ueniam tamen etiam poſt alteram defectionẽ impetrauerunt. His in fidem acceptis, in regionẽ, quam Nauram appellant, rex cũ toto exercitu uenit. Satrapes erat Syſimithres, duobus ex ſua matre filijs genitis: quippe a pud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt. duobus millibus armatis popularibus fauces regionis, quà in arctiſsimum cogitur, ualido munimen to ſepſerant. Præterfluebat torrẽs amnis, qui terga petræ claudebat. hanc ma nu peruiam incolæ fecerãt. Sed aditus ſpecus accipit lucem: interiora, niſi illa to lumine, obſcura ſunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in cãpos ignotum niſi indigenis. At Alexander, quanquam anguſtias naturali ſitu munitas ua lida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis munimenta, quæ manu adiuncta erant, concuſsit, fundisq; & ſagittis propugnãtium pleroſq; deiecit: quos ubi diſperſos fugauit, ruinas munimentorum ſupergreſſus, ad petram admouit exercitũ. Cæterum interueniebat fluuius coeuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in uallem, magnisq; operis uidebatur tam uaſtam uoragi nem explere. Cædi tamen arbores, & ſaxa congeri iuſsit: ingensq; Barbaros pauor rudes ad talia opera concuſſerat, excitatam molem ſubito cernentes. I taq; rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxartem miſit nationis eiuſdem, ſed ditionis ſuæ, qui ſuaderet duci, ut traderet petram. Interim, ad augendam formidinem, & turres admouebantur, & excuſſa tormentis tela micabant. Itaque uerticem petræ, omni alio præſidio damnato, petiuerunt. At Oxartes trepidum diffidentemq; rebus ſuis Syſimithrem cœpit horta ri, ut fidem, quàm uim Macedonum mallet experiri, neu moraretur feſtina tionem uictoris exercitus in Indiam tendentis: cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum

in ſuum caput alienã cladem eſſe uerſurum. Et ipſe quidem Syſimithres dedi tionem annuebat: cæterum mater eademq; coniunx moriturã ſe ante denun cians, quàm in ullius ueniret poteſtatem, Barbari animum ad honeſtiora q̃p tutiora conuerterat: pudebatq;, libertatis maius eſſe apud fœminas, quàm a pud uiros precium. Itaq;, dimiſſo internuncio pacis, obſidionem ferre decre uerat. Sed cum hoſtis uires, ſuasq; penſaret, rurſus muliebris conſilij, quod præceps magis q̃p neceſſarium eſſe credebat, pœnitere eũ cœpit: reuocatoq; ſtrenue Oxarte, futurum ſe in regis poteſtate reſpondit, unum precatus, ne uoluntatẽ & conſilium matris ſuæ proderet, quo facilius uenia illi quoq; im petraretur. Præmiſſum igitur Oxartẽ cum matre liberisq;, & totius cogna tionis grege, ſequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxartes promiſerat. Rex, equite præmiſſo, qui reuerti eos iuberet, oppeririq; præſen tiam ipſius, ſuperuenit, & uictimis Mineruæ ac Victoriæ cæſis, imperiũ Sy ſimithri reſtituit, ſpe maioris etiam prouinciæ facta, ſi cũ fide amicitiã ipſius coluiſſet. Duos illi iuuenes patre tradente ſecum militaturos ſequi iuſsit. Re licta deinde phalange, ad ſubigendos qui defecerant, cũ equite proceſsit. Ar duum & impeditũ ſaxis iter primo utcunq; tolerabant. Mox equorum non ungulis modo attritis, ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi plericq; non pote rant, et rarius ſubinde agmen fiebat, pudorẽ (ut ferè fit) immodico labore uin cente. Rex tamen ſubinde equos mutans, ſine intermiſsione fugientes inſe quebatur. Nobiles iuuenes comitari eum ſoliti defecerant, præter Philippũ: Lyſimachi erat frater, tũ primũ adultus, et quod facile appareat, indolis raræ. is pedes (incredibile dictu) per quinquaginta ſtadia uectũ regem comitatus eſt, ſæpe equũ ſuum offerẽte Lyſimacho: nec tamẽ ut digrederetur à rege, ef fici potuit, cũ lorica indutus arma geſtaret. Idem, cum peruentum eſſet in ſal tum, in quo ſe Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnã, regemq; comminus cũ hoſte dimicantẽ protexit. Sed poſteaquã Barbari in fugam effuſi deſerue re ſyluas: animus, qui in ardore pugnæ corpus ſuſtentauerat, liquit, ſubitoq; ex omnibus membris profuſo ſudore, arboris proximæ ſtipiti ſe applicuit. Deinde ne illo quidẽ adminiculo ſuſtinẽte, manibus regis exceptus eſt, inter quas collapſus extinguitur. Mœſtũ regem alius haud leuis dolor excepit. Eri gyius inter claros duces fuerat, quẽ extinctum eſſe pauloante, q̃ reuerteretur in caſtra, cognouit. Vtriuſq; funus omni apparatu atq; honore celebratũ eſt. Dahas deinde ſtatuerat petere. Ibi nanq; Spitamenem eſſe cognouerat. Sed hãc quoq; expeditionẽ, ut pleraq; alia, fortuna indulgendo ei nunquã fatiga ta, pro abſente trãſegit. Spitamenes uxoris immodico amore flagrabat: quã ægre fugam & noua ſubinde exilia tolerantem, in omne diſcrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, ut tan dem fugam ſiſteret, uictoriſq; Alexandri clementiã expertus, placaret, quem effugere nõ poſſet. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cum pectori pa tris admouiſſet, ut ſaltẽ eorum miſereri uellet, orabat. Et quo efficaciores eſ ſent preces, haud procul erat Alexãder. Ille ſe prodi, nõ moneri ratus, & for mæ profecto fiducia cupere eam quamprimũ dedi Alexãdro, acinacem ſtrin xit, percuſſurus uxorẽ, niſi prohibitus eſſet fratrũ eius occurſu. Cæterũ abire è con-

è cõſpectu iubet,addito metu mortis,ſi ſe oculis eius obtuliſſet:& ad deſiderium leuandum,noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærẽs amor, faſtidio præſentium accenſus eſt.Itaq; rurſus uni ei deditus,orare non deſtitit,ut tali conſilio abſtineret,patereturq; ſortem, quamcunq; his fortuna feciſſet.Sibi mortem deditione eſſe leuiorem. At illa purgare ſe,quòd quæ utilia eſſe cenſebat,muliebriter forſitan,ſed fida tamen mente ſuaſiſſet:de cætero futurã in uiri poteſtate.Spitamenes ſimulato captus obſequio,de die conuiuiũ apparari iubet:uinoq; & epulis grauis, ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem ut alto & graui ſomno ſopitum eſſe ſenſit uxor,gladiũ, quẽ ueſte occultauerat,ſtringit,caputq; eius abſciſſum cruore reſperſa ſeruo ſuo cõſcio facinoris tradit.Eodem comitante (ſicut erat cruenta ueſte) in Macedonum caſtra peruenit,nunciariq; Alexãdro iubet,adeſſe,quæ ex ipſa deberet agnoſcere.Ille protinus Barbaram iuſsit admitti. Quam ut aſperſam cruore conſpexit, ratus ad deplorandam contumeliam uenisſe,dicere quæ uellet iubet. At illa ſeruum, quem ſtare in ueſtibulo iuſſerat, introduci deſiderauit. Qui quia caput Spitamenis ueſte tectum habebat,ſuſpectus,ſcrutãtibus quid occuleret,oſtendit.Confuderat oris exſanguis notas pallor, nec quis eſſet noſci ſatis poterat.Ergo rex certior factus,humanũ caput aſſerre eum, tabernaculo exceſsit,percõtatusq; quid rei ſit,illo profitente,cognoſcit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuerſa agitantem commouerant. Meritum ingens in ſemet eſſe credebat,quòd trãsfuga & proditor, quiq; tantis rebus (ſi uixiſſet)iniecturus moram fuiſſet,interfectus eſſet. Cõtra facinus ingens auerſabatur,cum optime meritum de ipſa communium parẽtem liberorum per inſidias interemiſſet.Vicit tamẽ gratiam meriti ſceleris atrocitas, denunciariq; iuſsit,ut excederet caſtris,neu licẽtiæ barbaræ exemplar in Græcorũ mores & mitia ingenia transferret.Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem uinctum Alexandro ſeq; dedũt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus,cõuertit animum ad uindicandas iniurias eorum,quibus à prætoribus ſuis auare ac ſuperbe imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam,Mardos cum Tapyris tradidit, mãdauitq;, ut Phradatem,cui ſuccedebat,ad ſe in cuſtodiã mitteret.Arſami Cariæ præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, ut Oxidates inde diſcederet.Babylonia,mortuo Mazæo,Deditameni ſubiecta eſt. His cõpoſitis, tertio menſe ex hybernis mouit exercitum, regionem, quæ Gabaza appellatur,aditurus.Primus dies quietum iter præbuit,proximus ei nõdum quidem procelloſus & triſtis,obſcurior tamẽ priſtino,nõ ſine creſcentis mali damno præterijt.Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura, & nũc interniteute luce,nunc condita,non oculos modo meantis exercitus,ſed etiã animos terrere cœperunt.Erat prope continuus cœli fragor,& paſsim cadentium fulminum ſpecies uiſebatur:attonitisq; auribus ſtupẽs agmen, nec progredi,nec conſidere audebat. Tum repente imber grandinem incutiens,torrentis modo effunditur. Ac primo quidem armis ſuis tecti exceperant. Sed iam nec retinere arma lubricæ & rigentes manus poterãt, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obuerterent corpora, cum undiq; tempeſtatis uiolentia maior

maior eſq; uitabatur occurreret. Ergo ordinibus ſolutis, per totum ſaltum errabũdum agmen ferebatur,multiq; prius metu quàm labore defatigati, proſtrauerant humi corpora,quanquã imbrem uis frigoris concreto gelu aſtrinxerat.Alij ſe ſtipitibus arborum admouerãt.Id plurimis & adminiculum, & ſuffugium erat.Nec fallebat ipſos,morti locum eligere,cum immobilem uitalis calor linqueret.Sed grata erat pigricia corporum fatigatis,nec recuſabant extingui quieſcendo:quippe non uehemẽs modo, ſed etiã pertinax uis mali inſiſtebat,lucemq; naturale ſolatium præter tempeſtatem haud diſparem nocti,ſyluarum quoq; umbra ſuppreſſerat.Rex unus tanti mali patiens, circuire milites,contrahere diſperſos,alleuare proſtratos,oſtendere procul euolutum ex tugurijs fumũ, hortariq; ut proxima quæq; ſuffugia occuparẽt. Nec ulla res magis ſaluti fuit,quàm quod multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant,regem deſerere erubeſcebãt.Cæterum efficacior in aduerſis neceſsitas,quàm ratio,frigoris remedium inuenit. Dolabris enim ſyluas ſternere aggreſsi,paſsim aceruos ſtruesq; accenderunt.Cõtinenti incendio ardere crederes ſaltum,& uix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor ſtupentia membra commouit,paulatimq; ſpiritus, quem cõtinuerat rigor,meare liberè cœpit.Excepere alios tecta Barbarorũ, quæ in ultimo ſaltu abdita neceſsitas inueſtigauerat:alios caſtra,quæ in humido quidẽ, ſed iam cœli miteſcente ſæuitia locauerunt.Mille militum atq; lixarum calonũq; peſtis illa cõſumpſit. Memoriæ proditum eſt,quoſdam applicatos arborum truncis,& non ſolum uiuentibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos,durante adhuc habitu,in quo mors quenq; deprehẽderat. Fortè Macedo gregarius miles ſeq; & arma ſuſtentans,tandem in caſtra peruenerat.Quo uiſo,rex,quanquam ipſe tunc maxime admoto igne refouebat artus,ex ſella ſua exſiliuit,torpentemq; militem,& uix compotem mẽtis, demptis armis in ſua ſede iuſsit conſidere.Ille diu,nec ubi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnouit. Tandem recepto calore uitali, ut regiam ſedem regemq; uidit,territus ſurgit.Quem intuens Alexander:Ecquid intelligis miles, inquit, quanto meliore ſorte quàm Perſæ ſub rege uiuatis? Illis enim in ſella regis conſediſſe capitale foret:tibi ſaluti fuit.Poſtero die conuocatis amicis,copiarumq; ducibus,pronũciari iuſsit,Ipſum omnia, quæ amiſſa eſſent, redditurum.& promiſſo fides extitit.Nam Syſimithres multa iumenta,& camelorum duo millia adduxit,pecoraq; & armenta,quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberauerunt.Rex gratiam ſibi relatam à Syſimithre præfatus,ſex dierum cocta cibaria ferre milites iuſsit.Sacas petens,totã hanc regionem depopulatus,triginta millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat.inde peruenit in regionẽ,cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui ſe regis poteſtati fideiq; permiſit.Ille imperio ei reddito,haud amplius quàm ut duo ex tribus filijs ſecum militarẽt,exegit.Satrapes etiam eum, qui penes ipſum relinquebatur, tradit.Barbara opulentia conuiuium, quo regem accipiebat,inſtruxerat. Id cum multa comitate celebraret,introduci triginta nobiles uirgines iuſsit: inter quas erat filia ipſius Roxane nomine, eximia corporis ſpecie,& decore habitus in Barbaris raro. Quæ quanquã inter electas

proceſſerat, omnium tamen oculos cõuertit in ſe, maxime regis, minus iam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ, contra quam non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaq; ille, qui uxorem Darij, qui duas filias uirgines, quibus forma præter Roxanem cõparari nulla poterat, haud alio animo q̃ parentis aſpexerat, tũc in amorem uirgunculæ, ſi regiæ ſtirpi compararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, ut diceret, ad ſtabiliẽdum regnum pertinere, Perſas & Macedones connubio iungi: hoc uno modo & pudorem uictis, & ſuperbiam uictoribus detrahi poſſe: Achillem quoq;, à quo genus ipſe deduceret, cũ captiua coiſſe. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonij iure uelle iungi. Inſperato gaudio lætus pater, ſermonem eius excepit. Et rex medio cupiditatis ardore iuſsit afferri patrio more panẽ (hoc erat apud Macedones ſanctiſsimum coeuntium pignus) quem diuiſum gladio uterq; libabat. Credo, eos qui gentis mores cõdiderunt, parco & parabili uictu oſtendere uoluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo rex Aſiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio ſibi adiunxit, è captiua geniturus qui uictoribus imperaret. Pudebat amicos, ſuper uinum & epulas ſocerum ex deditis eſſe electum. Sed poſt Clyti cædem libertate ſublata, uultu, qui maxime ſeruit, aſſentiebantur. Cæterum Indiam, & Inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moueretur, & ex omnibus prouincijs triginta millia iuniorum legi iuſsit, & ad ſe armata perduci, obſides ſimul habiturus & milites. Craterũ autem ad perſequendos Hauſtanem & Cathenem, qui ab ipſo defecerant, miſit: quorum Hauſtanes captus eſt, Cathenes in prælio occiſus. Polypercon quoq; regionẽ, quæ Bubacene appellatur, in deditionem redegit. Itaq; omnibus compoſitis, cogitationes in bellum Indicum uertit. Diues regio habebatur, nõ auro modo, ſed gemmis quoq;, margaritisq; ad luxum magis q̃ ad magnificentiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaq;, necubi uinceretur, quum cæteris præſtaret, ſcutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit: loricas quoq; alias auro, alias argento adornauit. cxx millia armatorum erant, quæ regẽ ad id bellum ſequebantur. Iamq; omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc eſſe maturum, quonam modo cœleſtes honores uſurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantum ſe, ſed etiã credi uolebat, tanquã perinde animis imperare poſſet, ac linguis. Itaq; more Perſarum Macedonas uenerabundos ipſum ſalutare proſternẽtes humi corpora. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum regum, quorũ opes ſæpius aſſentatio quàm hoſtis euertit. Nec Macedonum hæc erat culpa: nemo enim illorum quicquã ex patrio more labare ſuſtinuit: ſed Græcorũ, qui profeſsionem honeſtarum artium malis corruperant moribus. Agis quidam Argiuus peſsimorũ carminum poſt Chœrilum cõditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem nõ ingenij ſolum, ſed etiam nationis uicio adulator, & cætera urbium ſuarũ purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorumq; exercituũ ducibus à rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebãt, Herculemq;, & patrẽ Liberum, & cum Polluce Caſtorem nouo numini ceſſuros eſſe iactabãt. Igitur feſto die omni opulentia cõuiuium exornari iubet, cui non

cui non Macedones modo & Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cum diſcubuiſſet rex, pauliſper epulatus cõuiuio egreditur. Cleo, ſicut præparauerat, ſermonẽ cum admiratione laudũ eius inſtituit. Merita deinde percẽſuit, quibus uno modo referri gratia poſſet, ſi quẽ intelligerent deum eſſe, confiterentur, exigua thuris impenſa tanta beneficia penſaturi. Perſas quidem nõ pie ſolum, ſed etiam prudenter reges ſuos inter deos colere: maieſtatẽ enim imperij, ſalutis eſſe tutelam. Nec Herculem quidem & patrem Liberum prius dicatos deos, q̃ uiciſſent ſecum uiuentiũ inuidiam. Tantundem quoq; poſteros credere, quantum præſens ætas ſpopondiſſet. Quòd ſi cæteri dubitent, ſemetipſum, cum rex iniſſet conuiuium, proſtraturum humi corpus. Debere idem facere cæteros, & in primis ſapientia præditos. Ab illis enim cultus in regem eſſe prodendum exemplum. Haud perplexe in Caliſthenem dirigebatur oratio. Grauitas uiri & prompta libertas inuiſa erat regi, quaſi ſolus Macedonas paratos ad tale obſequium moraretur. Is tum ſilentio facto, unum illum intuentibus cæteris, Si rex, inquit, ſermoni tuo affuiſſet, nullius profecto uox reſponſuri tibi deſideraretur. Ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus feliciſsime geſtis, inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpõdeo, Nullum eſſe eundem & diuturnum, & præcocem fructũ: cœleſtes q̃ honores non dare te regi, ſed auferre. Interuallo enim opus eſt, ut credatur deus: ſemperq; hanc gratiam magnis uiris poſteri reddunt. Ego autem ſeram immortalitatẽ precor regi, ut uita diuturna ſit, & æterna maieſtas. Hominem conſequitur aliquando, nũquam comitatur diuinitas. Herculem modo & patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exẽpla referebas. Crediſne illos unius cõuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortaliũ amolita natura eſt, q̃ in cœlum fama perueheret. Scilicet ego & tu Cleo deos facimus? A nobis diuinitatis ſuæ autoritatẽ accepturus eſt rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem regem. Si deum potes facere: facilius eſt imperium dare, q̃ cœlum. Dij propitij ſine inuidia, quæ Cleo dixit, audierint: eodemq; curſu, quo fluxere res, ire patiantur. Noſtris moribus uelint nos eſſe contentos. Nõ pudet patriæ, nec deſidero, ad quem modum rex mihi colendus ſit, diſcere. Quos equidem uictores eſſe cõfiteor, ſi ab illis leges, queis uiuamus, accipimus. Aequis auribus Caliſthenes ueluti uindex publicæ libertatis audiebatur. Expreſſerat non aſſenſionem modo, ſed etiam uocem, ſeniorũ præcipuè, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquã eorum, quæ inuicem iactata erãt, rex ignorabat, quum poſt aulæam, quæ lectos obduxerat, ſtaret. Igitur ad Agim & Cleonem miſit, ut, ſermone finito, Barbaros tantum, cum intraſſet, procumbere ſuo more paterẽtur. Et paulopoſt, quaſi potiora quædam egiſſet, conuiuium repetit. Quem uenerantibus Perſis, Polypercon, qui cubabat ſuper regem, unum ex his mento contingẽtem humum, per ludibrium cœpit hortari, ut uehemẽtius id quateret ad terram: elicuitq; iram Alexandri, quam olim animo capere nõ poterat. Itaq; rex, Tu autem, inquit, non ueneraberis me? An tibi uni digni uidemur eſſe ludibrio? Ille nec regem ludibrio, nec ſe contemptu dignum eſſe reſpõdit. Tum detra-

ctum eum lecto rex præcipitat in terram. Et cum is pronus corruisset, Vidés ne, inquit, idem te fecisse, quod in alio pauloante ridebas? Et tradi eo in custo diam iusso, conuiuium soluit. Polyperconti quidē postea castigato diu igno uit. In Calisthenem olim contumacia suspectum, peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occasio. Mos erat (ut suprà dictum est) principi bus Macedonum, adultos liberos regibus tradere ad munia haud multū ser uilibus ministerijs abhorrentia. Excubabant seruatis noctium uicibus proxi mi foribus ædis, in qua rex acquiescebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, cīq; quem armati obsidebant. Iidem acceptos ab agasonibus equos, cum rex ascensurus esset, admouebant, comitabanturq; & uenantem, & in prælijs, omnibus artibus studiorum liberaliū exculti. Præcipuus honor ha bebatur, quòd licebat sedentibus uesci cum rege. Castigandi uerberibus eos nullius potestas præter ipsum erat. Hæc cohors uelut seminariū ducum præ fectorumq; apud Macedonas fuit. Hinc habuere posteri reges, quorum stir pi per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer no bilis ex regia cohorte cum aprum telo occupasset, quem rex ferire destina uerat, iussu eius uerberibus affectus est. Quam ignominiam ægre ferens, de flere apud Sostratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Sostratus amore eius ar dens: qui cum laceratum corpus, in quod deperibat, intueretur, forsitan o lim ob aliam quoque causam regi infestus, iuuenem sua sponte iam motum, data fide acceptáque perpulit, ut occidendi regem consilium secum iniret. Nec puerili impetu rem exsecuti sunt: quippe solerter, quos in societatem sceleris asciscerent, Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumq;, & Philo tam placuit assumi. Per hos adiecti sunt Anticles, & Epimenes. Cæterum a gendæ rei haud sanè facilis patebat uia. Opus erat eadem omnes coniura tos nocte excubare, ne ab expertibus cōsilij impedirentur. fortè autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutandis stationum uicibus, cæteróque apparatu exsequendæ rei, triginta & duo dies absumpti sunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus spes' ue mutauerat. Tanta omnibus uel in re gem ira, uel fides inter ipsos fuit. Stabant igitur ad fores ædis eius, in qua rex uescebatur, ut cōuiuio egressum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipsi us, simulq; epulantium comitas prouexit omnes ad largius uinum. Iudi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis, quòd sopitum ag gressuri essent: nunc solicitis, ne in lucem conuiuium extraheretur: quippe alios in stationem oportebat prima luce succedere, ipsorum post septem di es reditura uice. Nec sperare poterant, in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterum cum iam lux appeteret, & conuiuium soluitur, & coniura ti exceperunt regem, læti, occasionem exsequendi sceleris admotā, cum mu lier attonitæ (ut creditum est) mentis cōuersari in regia solita, quia instinctu uidebatur futura prædicere, non occurrit modo abeūti, sed etiam semet ob iecit: uultuq; & oculis motum præferens animi, ut rediret in conuiuium, mo nuit: & ille per ludum, Bene deos suadere, respondit: reuocatisq; amicis, in horam diei fermè secundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in

in stationem successerant, ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen con iurati stabant, uice officij sui expleta. Adeò pertinax spes est, quam humanæ mentes, quam ingentes concupiscentiæ deuouerunt. Rex benignius quàm alias allocutus, discedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte persti tissent, iubet. Data sunt singulis quinquaginta sestertia: collaudatiq;, quòd etiam alijs tradita uice, tamen excubare perseuerassent. Illi tanta spe destituti, domos abeunt. & cæteri quidem expectabant stationis suæ noctem: Epime nes, siue comitate regis, qua ipsum inter coniuratos exceperat, repente muta tus, siue quia cœptis deos obstare credebat, fratri suo Eurilocho, quem antea expertem esse cōsilij uoluerat, quid pararetur, aperit. Omnibus Philotæ sup plicium in oculis erat. Itaq; protinus inijcit fratri manum, & in regiam per uenit: excitatisq; custodibus corporis, ad salutem regis pertinere quæ affer ret, affirmat. & tempus, quo uenerāt, & uultus haud sanè securi animi index, & mœsticia è duobus alterius, Ptolemæum ac Leonatum excubātes ad cubi culi limen excitauerunt. Itaq;, apertis foribus, & lumine illato, sopitum mero ac somno excitant regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interro gat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domum suam auersari deos di xit, quia frater ipsius, quanquam impium facinus ausus foret, tamen & pœni tentiam eius ageret, & per se potissimū profiteretur indicium, in eam ipsam noctem, quæ decederet, insidias comparatas fuisse: authores sceleris consilij esse, quos minime crederet rex. Tum Epimenes cuncta ordine, cōsciorumq; nomina exponit. Calisthenem non ut participem facinoris nominatum esse constabat, sed solitum puerorum sermonibus uituperantium criminantiūq; regem faciles aures præbere. Quidam adijciunt, cum Hermolaus apud eum quoq; uerberatum se à rege quereretur, dixisse Calisthenem, meminisse de bere eos iam uiros esse: idq; an ad consolandam patientiam uerberum, an ad incitandum iuuenum dolorem dictū esset, in ambiguo fuisse. Rex animi cor porisq; sopore discusso, cū tanti periculi, quo euaserat, imago oculis oberra ret, Eurilochum quinquaginta talentis & cuiusdam Tyridatis opulentis bo nis donat protinus: fratremq;, antequam pro salute eius precaretur, restituit. Sceleris autem authores, interq; eos Calisthenē, uinctos asseruari iubet: qui bus in regiam adductis, toto die & nocte proxima mero ac uigilijs grauis ac quieuit. Postero autem die frequens concilium adhibuit, cui patres propin quiq; eorum, de quibus agebatur, intererant, ne de sua quidem salute securi: quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui sanguine contigissent eos. Rex introduci coniuratos, præter Calisthenem, iussit, atq; quæ agitauerant, sine cunctatione confessi sunt. Increpātibus de inde uniuersis eos: ipse rex, quo suo merito tantum in semet cogitassent faci nus, interrogat. Stupētibus cæteris, Hermolaus, Nos uerò, inquit, quoniam quasi nescias quæris, occidendi te consilium iniuimus, quia non ut ingenuis imperare cœpisti, sed quasi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pa ter ipsius Sopolis parricidam etiam parentis sui clamitans esse, consurgit, & ad os manu obiecta, scelere & malis insanientem ultra negat audiendū. Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ ex magistro didicisset Calisthe

ne.& Hermolaus, Vtor, inquit, beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didi
ci. Quota pars Macedonum ſæuitiæ tuæ ſupereſt? Quotus quiſq; non è ui-
liſſimo ſanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexan-
der, & Clytus, quãtum ad hoſtes pertinet, uiuunt, ſtant in acie, te clypeis ſuis
protegunt, & pro gloria tua, pro uictoria uulnera accipiũt: quibus egregiam
gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit. Alius ne ſimpli-
ci quidem morte defunctus eſt. Duces exercituũ tuorum in eculeum impo-
ſiti, Perſis, quos uicerant, fuere ſpectaculo. Parmenio indicta cauſa trucida-
tus eſt, per quem Attalum occideras. Inuicem enim miſerorum uteris mani-
bus ad experẽda ſupplicia. Et quos pauloante miniſtros cædis habuiſti, ſubi
to ab aliis iubes trucidari. Obſtrepunt ſubinde cũcti Hermolao. Pater ſupre
mum ſtrinxerat ferrũ, percuſſurus haud dubie, ni inhibitus eſſet à rege: quip
pe Hermolaum dicere iuſſit: petijtq;, ut cauſas ſupplicij augentem, patienter
audirent. Aegre ergo coercitis, rurſus Hermolaus, Quàm liberaliter, inquit,
pueris rudibus ad dicendum agere permittis: & Caliſthenis uox carcere in-
cluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere. Cur enim non producitur, cum etiam con-
feſsi audiuntur? Nempe quia liberam uocem innocentis audire metuis. Ac
ne uultũ quidem pateris. Atqui nihil eum feciſſe contendo. Sunt hic, qui me
cum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo eſt, qui conſcium fuiſſe nobis
Caliſthenem dicat, quum morti olim deſtinatus ſit à iuſtiſsimo & patientiſsi
mo rege. Hæc ergo ſunt Macedonũ præmia, quorum ut ſuperuacuo & ſordi
do abuteris ſanguine. At tibi triginta millia mulorum captiuũ aurum uehũt,
cum milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi ſint. Quæ ta-
men omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, & nouo mo
re uictores ſub iugum mitteres. Perſarum te ueſtis & diſciplina delectat: pa-
trios mores exoſus es. Perſarum ergo, non Macedonum regem occidere uo
luimus: & te transfugam, belli iure perſequimur. Tu Macedonas uoluiſti ge
nua tibi ponere, uenerariq; te ut deum. Tu Philippum patrem auerſaris, & ſi
quis deorum ante Iouem haberetur, faſtidires etiam Iouem. Miraris, ſi liberi
homines ſuperbiam tuam ferre nõ poſſumus? Quid ſperamus ex te, quibus
aut inſontibus moriendum eſt, aut, quod triſtius morte eſt, in ſeruitute uiuẽ-
dum? Tu quidem ſi emendari potes, multũ mihi debes. Ex me enim ſcire cœ
piſti, quod ingenui homines ferre non poſſunt. De cætero parce, quorum
orbam ſenectutem ſupplicijs ne onerueris. Nos iube duci, ut quod ex tua
morte petieramus, conſequamur ex noſtra. hæc Hermolaus. At rex, Quàm
falſa ſint, inquit, quæ iſte tradita à magiſtro ſuo, dixit, patiẽtia mea oſtendet.
Confeſſum enim ultimum facinus, tamen ut uos quoq;, nõ ſolum ipſe, audi-
retis, expreſsi, non imprudens, cum permiſiſſem huic latroni dicere, uſurum
eum rabie, qua compulſus eſt, ut me, quem parentis loco colere debet, uellet
occidere. Nuper cum procacius ſe in uenatione geſsiſſet, more patrio, & ab
antiquiſsimis Macedoniæ regibus uſurpato, eũ caſtigari iuſsi. Hoc & opor-
tet fieri, & ut à tutoribus pupilli, à maritis uxores, ſeruis quoq; huius pueros
ætatis uerberare cõcedimus. Hæc eſt ſæuitia in ipſum mea, quam impia cæde
uoluit ulciſci. Nam in cæteros, qui mihi permittũt uti ingenio meo, q; mitis

ſim, non ignoratis: cõmemorare ſuperuacuum eſt. Hermolao parricidarum
ſupplicia non probari, cũ eadẽ ipſe meruerit, minime hercule admiror. Nam
cum Parmenionẽ & Philotã laudat, ſuæ ſeruit cauſæ. Lynceſtẽ uero Alexan
drum bis inſidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rurſus conui-
ctum, per biennium tamen diſtuli, donec uos poſtularetis, ut tandem debito
ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequã rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe
meminiſtis. Clytus utinam nõ coegiſſet me ſibi iraſci: cuius temerariam lin-
guam probra dicentem mihi & uobis, diutius tuli, quàm ille eadem me dicen
tem tuliſſet. Regum ducumq; clementia non in ipſorum modo, ſed etiam in
illorum, qui parent, ingenijs ſita eſt. Obſequio mitigãtur imperia. Vbi uero
reuerentia exceſsit animis, & ſumma imis confundimus, ui opus eſt ut uim
repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitatem mihi obieciſſe, qui auari-
ciam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos ueſtrum excitare, ne inuiſam libe-
ralitatem meam faciam, ſi pudori ueſtro grauem fecero. Totum exercitũ aſpi
cite: qui pauloante nihil præter arma habebat, nũc argẽteis cubat lectis. Mer
ſas auro onerant, greges ſeruorum ducunt, ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non
poſſunt. At enim Perſæ, quos uicimus, in magno honore ſunt. Apud me
quidem. Moderationis meæ certiſsimũ indicium eſt, quòd ne uictis quidem
ſuperbe impero. Veni enim in Aſiam, nõ ut funditus euerterem gentes, nec
ut dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem: ſed ut illos quoq;, quos
bello ſubegiſſem, uictoriæ meæ non pœniteret. Itaq; militant uobiſcum, pro
imperio ueſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbe habiti rebellaſſent. Non eſt
diuturna poſſeſsio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempi-
terna eſt. Si habere Aſiam, nõ tranſire uolumus, cum his communicanda eſt
noſtra clementia, horum fides ſtabile & æternum faciet imperiũ. & ſanè plus
habemus, quàm cupimus. Inſatiabilis autẽ auariciæ eſt, adhuc implere uelle,
quod iam circumfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfun-
do. In multis enim gentibus eſſe uideo, quæ non erubeſcamus imitari: nec a-
liter tantum imperium apte regi poteſt, quàm ut quædam & tradamus illis,
& ab iiſdem diſcamus. Illud penè dignum riſu fuit, quòd Hermolaus poſtu-
labat à me, ut auerſarer Iouem, cuius oraculo agnoſcor. An etiam quid diꝝ re-
ſpondeant, in mea poteſtate eſt? Obtulit nomẽ filij mihi: recipere, ipſis rebus
quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoq; deum eſſe me credant.
Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſò creditum eſt, ueri uicem
obtinuit. An me luxuriæ indulgentẽ putatis arma ueſtra auro argentoq; ad-
ornaſſe? Aſſuetis nihil uilius hac uideri materia, uolui oſtẽdere: Macedonas
inuictos cæteris, nec auro quidem uinci. Oculos ergo primum eorum ſordi-
da omnia & humilia ſpectantium capiam: & docebo, nos non auri aut argen
ti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos ueniſſe. quam gloriam tu parrici
da intercipere uoluiſti, & Macedonas, rege adempto, deuictis gentibus de-
dere. At nunc mones me, ut ueſtris parentibus parcam. Non oportebat qui
dem uos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quo triſtiores periretis, ſi qua uobis pa-
rentũ memoria & cura eſt: ſed olim iſtum morem occidẽdi cũ ſceleſtis inſon-
tes propinquos parẽtesq;, ſolui: & profiteor, in eodẽ honore futuros omnes

eos,in quo fuerũt.Nam tuum Caliſthenem,cui uni uir uideris,quia latro es, ſcio cur produci uelis,ut coram his probra,quæ modo in me iecisti,modo au diſti,illius quoq; ore referantur.Quem,ſi Macedo eſſet,tecũ introduxiſſem, digniſsimum te diſcipulo magiſtrũ.Nunc Olynthio non idem iuris eſt.Poſt hæc concilium dimiſit,tradiq; damnatos hominibus, qui ex eadem cohorte erant,iuſsit.Illi ut fidem ſuam ſæuitia regi approbarent,excruciatos necaue runt. Caliſthenes quoq; tortus interijt,initi conſilij in caput regis innoxius: ſed haud quaquam aulæ & aſſentantium accommodatus ingenio. Itaq; nul lius cædes maiorem apud Græcos Alexandro excitauit inuidiã,quàm quòd præditum optimis moribus artibusq;,à quo reuocatus ad uitam erat, cũ in terfecto Clyto mori perſeueraret,nõ tantum occiderit,ſed etiam torſerit, in dicta quidem cauſa. Quam crudelitatem ſera pœnitentia conſecuta eſt. Sed ne ocium ſerendis rumoribus natum aleret, in Indiam mouit, ſemper bello quàm poſt uictoriam clarior. India tota fermè ſpectat Orientem, minus in la titudinem,quàm recta regione ſpacioſa.quæ Auſtrum accipiũt,in altius ter ræ faſtigium excedunt.plana ſunt cætera multisq; inclytis amnibus.Cauca ſo monte ortis placidum per campos iter præbent.Indus gelidior eſt, quàm cæteri.Aquas uehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges om nium ab ortu fluuius eximius, à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo ſtringit.In eum obiectæ rupes inclinant ad Orien tem. Vtq; rubro mari accipitur findẽs ripas,multas arbores cum magna ſoli parte exorbet.Saxis quoq; impeditur,quibus crebro reuerberatur. Vbi mol lius ſolũ reperit,ſtagnat,inſulasq; molitur.Aceſines eum auget. Ganges de curſurum in mare intercipit:magnoq; motu amnis utercq; collidítur:quippe Ganges aſperum os influenti obijcit,nec repercuſſæ aquæ cedunt. Dyarde nes minus celeber auditu eſt:quia per ultima Indiæ currit.Cæterũ non Cro codilos modo,uti Nilus,ſed etiam delphines,ignotasq; alijs gẽtibus beluas alit.Erimanthus crebris flexibus ſubinde curuatus,ab accolis rigantibus car pitur.Ea cauſa eſt,cur tenues reliquias iam ſine nomine in mare emittat.Mul tis præter hos amnibus tota regio diuiditur,ſed ignobilibus, quia non adeò interfluunt.Cæterum quæ propiora ſunt mari, Aquilones maxime deurũt. Ii cohibiti iugis montium,ad interiora non penetrãt, ita alendis frugibus mi tes.Sed adeo in illa plaga mundus ſtatutas temporum uices mutat,ut cum a lia feruore ſolis exæſtuant, Indiam niues obruant: rurſusq;, ubi cætera ri gent,illic intolerãdus æſtus exſiſtat:nec cur,ulli ſe naturæ cauſa ingeſsit.Ma re certè quo alluitur, ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro rege inditum eſt nomen,propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini fe rax:inde pleriſq; ſunt ueſtes.Libri arborum teneri, haud ſecus quàm ceræ,li terarum notas capiunt. Aues ad imitandum humanæ uocis ſonum dociles ſunt. Animalia inuſitata cæteris gentibus, niſi inuecta.Eadem terra & rhino cerotas alit,non generat.Elephantorum maior eſt uis, quàm quos in Africa domitant: & uiribus magnitudo reſpondet. Aurum flumina uehunt, quæ leni modicoq; lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas margaritasq; mare litto ribus infundit:neq; alia illis maior opulentiæ cauſa eſt,utiq; poſteaquam ui

ciorum

ciorum commercium uulgauere in exteras gentes: quippe æſtimantur pur gamẽta æſtuantis freti precio,quod libido cõſtituit.Ingenia hominum, ſicut ubiq;,apud illos quoq; locorum ſitus format.Corpora uſq; pedes carbaſa ue lant.Soleis pedes,capita linteis uinciunt. Lapilli ex auribus pẽdent, brachia quoq; & lacertos auro colunt,quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent. Capillum pectunt ſæpius quàm tondent. Mentum ſemper inton ſum eſt.Reliquam oris cutem ad ſpeciem leuitatis exæquant. Regum tamen luxuria,quam ipſi magnificentiam appellant, ſuper omnium gentium uicia. Cum rex ſanè in publico conſpici patitur, thuribula argentea miniſtri ferũt, totumq; iter,per quod ferri deſtinauit,odoribus cõplent.Aurea lectica mar garitis circumpendentibus recubat.Diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt.Lecticam ſequũtur armati,corporisq; cuſtodes. Inter quos ramis aues pendent,quas cantu ſerijs rebus obſtrepere docuerunt. Regia au ratas columnas habet,totas eas uitis auro cælata percurrit:auiumq;,quarum uiſu maxime gaudent,argenteæ effigies opera diſtingũt. Regia adeuntibus patet. Cum capillum pectit atq; ornat, tunc reſponſa legationibus,tunc iura popularibus reddit.Demptis ſoleis,odoribus illinunt pedes. Venatus maxi mus labor eſt,incluſa uiuario animalia inter uota cantusq; pellicũ figere. Bi norum cubitorum ſagittæ ſunt, quas emittunt maiore nixu, quàm effectu: quippe telum,cuius in leuitate uis omnis eſt,inhabili pondere oneratur. Bre uiora itinera equo conficit. Longior ubi expeditio eſt,Elephanti uehunt cur rum:& tantarum beluarum corpora tota contegunt auro. Ac ne quid perdi tis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur. Separatum aliud reginæ ordine agmen eſt,æquatq; luxuria.Fœminæ epulas parant.Ab ijſdem uinum miniſtratur,cuius omnibus Indis largus eſt uſus. Regem me ro ſomnoq; ſopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine nocti um inuocantes deos. Quis credat,inter hæc uicia curam eſſe ſapientiæ? Ve num agreſte & horridum genus eſt,quos ſapientes uocant.Apud hos occu pare fati diem, pulchrum: & uiuos ſe cremari iubent. Quibus aut ſegnis æ tas,aut incommoda ualetudo eſt, expectatam mortem pro dedecore uitæ ha bent.Nec ullus corporibus, quæ ſenectus ſoluit, honos redditur. Inquinari putant ignem,niſi qui ſpirantes recipit. Illi qui in urbibus publicis moribus degunt,ſyderũ motus ſcite ſpectare dicuntur,& futura prædicere. Nec quen quã admouere lethi diem credũt,cui expectare interrito liceat. Deos putant, quicquid colere cœperunt, arbores maxime, quas uiolare capitale eſt. Men ſes in quinos denos deſcripſerunt dies.Anni plena ſpacia ſeruantur. Lunæ curſu notant tempora,nõ ut plerique,cum orbem ſydus impleuit,ſed cũ ſe cur uare cœpit in cornua:& idcirco breuiores habent mẽſes,qui ſpacium eorum ad hunc lunæ modum dirigunt. Multa & alia traduntur, quibus morari or dinem rerum haud ſanè operæprecium uidebatur. Igitur Alexãdro fines In diæ ingreſſo,gentium ſuarum reguli occurrerunt,imperata facturi,illum ter tium Ioue genitum ad ipſos peruenisſe memorantes. Patrem Liberum,atq; Herculem,fama cognitos eſſe:ipſum coram adeſſe,cernicq;.Rex benigne ex ceptos ſequi iuſsit, ijſdem itinerum ducibus uſurus.Cæterum cum amplius

nemo

nemo occurreret, Ephestionem & Perdiccam cum copiarum parte præmisit,ad subigendos qui auersarentur imperiũ: iussitq; ad flumen Indum procedere,& nauigia facere, queis in ulteriora transportari posset exercitus. Illi quia plura flumina superãda erant,sic iunxere naues,ut solutæ plaustris uehi possent,rursusq; coniungi.Post se Cratero cum phalange iusso sequi, equitatum ac leuem armaturam eduxit:eosq; qui occurrerant, leui prælio in urbem proximam compulit.Iam superuenerat Craterus.Itaq; ut principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ,præcipit, ne cui parceretur,munimentis urbis,quam obsidebat,incensis.Cæterum dum obequitabat mœnibus,sagitta ictus est.Cepit tamen oppidum,et omnibus incolis eius trucidatis,etiam in tecta sæuitum est. Inde domita ignobili gente, ad Nysam urbem peruenit.Fortè castris ante mœnia ipsa in syluestri loco positis,nocturnum frigus uehementius,quàm aliàs,horrore corpora affecit, opportunumq; remedium ignis oblatum est.Cæsis quippe syluis flammam excitauerunt:quæ igni alita,oppidanorum sepulchra comprehendit. Vetusta cedro facta erant,conceptumq; ignem late fudere,donec omnia solo æquata sunt.Et ex urbe primum canum latratus,deinde etiam hominũ fremitus auditus est. Tum & oppidani hostẽ, & Macedones ipsos ad urbem uenisse cognoscunt.Iamq; rex eduxerat copias,mœnia obsidebat,cum hostium,qui discrimen tentauerant,obruti telis sunt. Alijs ergo deditionem, alijs pugnam experiri placebat:quorum dubitatione comperta, circũsideri tantum eos, & abstineri cædibus iussit:tandẽq; obsidionis malis fatigati,dedidere se.A Libero patre conditos se esse dicebant,& uera hæc origo erat.Sita est sub radicibus montis,quem Meron incolæ appellant.Inde Græci mentiendi traxere licentiam,Iouis fœmine Liberum patrem esse celatum.Rex, situ montis cognito ex incolis,cum toto exercitu, præmissis cõmeatibus,uerticem eius ascendit.Multa hedera uitisq; toto gignitur mõte.Multæ perennes aquæ manant.Pomorum quoq; uarij salubresq; succi sunt, sua spõte fortuitorum seminum fruges humo nutriẽte.Lauri,baccæq;,& multa in illis rupibus agrestis est sylua. Credo equidem non diuino instinctu, sed lasciuia esse prouectos, ut passim hederæ ac uitium folia decerperent, redimitiq; fronde toto nemore similes bacchantibus uagarentur. Vocibus ergo tot millium præsidem nemoris eius deum adorantium,iuga montis collesq; resonabant, cum orta licentia à paucis (ut ferè fit)in omnes se repente uulgasset: quippe uelut in media pace, per herbas congestamq; frondem prostrauerant corpora. Et rex fortuitam licentiam nõ auersatus,largè ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatũ habuit exercitũ. Quis neget eximiã quoq; gloriam sæpius fortunæ, quàm uirtutis esse beneficiũ? quippe ne epulantes quidem & sopitos mero aggredi ausus est hostis, haud secus bacchantiũ eiulantiũq; fremitu perterritus,q̃ si præliantiũ clamor esset auditus. Eadẽ felicitas ab Oceano reuertẽtes temulentos comessantesq; inter ora hostium texit. Hinc ad regionẽ, quæ Dædala uocatur,peruentũ est. Deseruerãt incolæ sedes,et in auios syluestresq; mõtes cõfugerãt.Ergo Acadera trãsit,æq; usta et destituta incolentiũ fuga.Itaq; rationẽ belli necessitas mutauit. Diuisis enim copijs

copijs,pluribus simul locis arma ostendit:oppressisq; urbe, qui expectauerãt hostem,omni clade perdomiti sunt.Ptolemæus plurimas urbes, Alexander maximas cepit: rursusq; quas distribuerat copias iunxit. Superato deinde Choaspe amne,Cœnon in obsidione urbis opulentæ(Bezirã incolæ uocãt) reliquit.Ipse ad Mazagas uenit,nuper Assacano(cuius regnũ fuerat) demortuo.Regioni quoq; urbiq; præerat mater eius Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur urbem, non situ solum, sed etiam opere munitã. Nam quà spectat Orientem,cingitur amne torrẽti,qui præruptis utrinq; rupibus aditum ad urbem impedit.Ab Occidente & à Meridie uelut de industria rupes prælatas admolita natura est.Infra quas cauernæ & uoragines longa uetustate in altum cauatæ iacent. Quaq; desinunt,fossa ingentis operis obiecta est. xxxv. stad. murus urbem complectitur, cuius inferiora saxo, superiora crudo latere sunt structa.Lateri uinculum lapides sunt,quos interposuere,ut duriori materiæ fragilis incumberet:simulq; terra humore diluta. ne tamen uniuersa consideret,interpositæ erant trabes ualidæ,quibus iniecta tabulata muros & tegebant,& peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum,consilijq; incertum(quia nec cauernas, nisi aggere, poterat implere,nec tormenta aliter muris admouere)quidã è muro sagitta percussit.Tum fortè in surã incidit telum,cuius spiculo euulso,admoueri equum iussit:quo uectus, ne obligato quidem uulnere, haud segnius destinata exsequebatur. Cæterum cum crus saucium penderet,& cruore siccato frigescens uulnus aggrauaret dolorem,dixisse fertur,Se quidem Iouis filium dici,sed corporis ægri uicia sentire.Non tamen ante se recepit in castra,quàm cuncta prospexit, & quæ fieri uellet,edixit.Ergo,sicut imperatum erat, alij extra urbẽ tecta demoliebãtur,ingentemq; uim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij magnarum arborum stipites cumulis,ac moles saxorum in cauernas deijciebãt. Iamq; agger æquauerat summæ fastigiũ terræ. Itaq; turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem absoluta sunt. Ad ea uisenda rex, nõdum obducta uulneri cicatrice,processit:laudatisq; militibus, admoueri machinas iussit,è quibus ingens uis telorum in propugnatores effusa est.præcipue rudes talium operum terrebant mobiles turres:tantasq; moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas,deorum numine agi credebant.Pila quoque muralia,excussas tormentis prægraues hastas, negabant conuenire mortalibus.Itaque desperata urbis tutela,concessere in arcem. Inde, quia nihil obsessis præter deditionem placebat,legati ad regem descenderunt ueniam petituri. Qua impetrata, regina cum magno nobilium fœminarum grege aureis pateris uina libantium processit.Ipsa genibus regis paruo filio admoto, non ueniam modo, sed etiam pristinæ fortunæ impetrauit decus: quippe appellata regina est: & credidere quidam,plus formæ quàm miserationi datum.Puero quoq; certè postea ex ea utcunq; genito, Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad urbem Oram cum exercitu missus, incondi-
tos oppidanos prælio uicit:intra munimenta compulsos secutus, urbem in deditionẽ redegit.Multa ignobilia oppida deserta à suis uenere in regis potestatẽ.Quorũ incolæ armati petram Aornum nomine occupauerunt, hanc

ab

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

ab Hercule frustra obsessam esse, terræq; motu coactũ absistere, fama uulgauerat. Inopem consilij Alexandrum, quia undiq; præceps & abrupta rupes erat, senior quidam peritus locorum cum duobus filijs adijt, si precium operæ esset, aditum se monstraturum esse promittens. Octoginta talenta constituit daturum Alexander, & altero ex iuuenibus obside retento, ipsum ad exsequẽda, quæ obtulerat, dimisit. Leuiter armatis dux datus est Mullinus scriba regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hostem, in summũ iugum placebat euadere. Petra nõ ut pleræq; modicis ac mollibus cliuis in sublime fastigium crescit, sed in metæ maxime modum erecta est: cuius ima spaciosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exsurgunt. Radices eius Indus amnis subit, prærealtus utrinq; asperis ripis. Ab altera parte uoragines eluuiesq; præruptæ sunt: nec alia expugnandi patebat uia, quàm ut repleretur. Ad manum sylua erat, quam rex ita cædi iussit, ut nudi stipites iacerẽtur: quippe rami fronde uestiti impedissent ferentes. Ipse primus truncam arborem iecit, clamorq; exercitus index alacritatis secutus est, nullo detrectante munus, quod rex occupasset. Intra septimũ diem cauernas expleuerant, cum rex sagittarios & Agrianos iubet per ardua niti: iuuenesq; prõptissimos ex sua cohorte triginta delegit. Duces his dati sunt Charus & Alexãder, quem rex nominis, quod sibi cum eo cõmune esset, admonuit. Ac primo, quia tam manifestum periculum erat, ipsum regem discrimen subire non placuit. Sed ut signum tuba datum est, uir audaciæ promptæ cõuersus ad corporis custodes, sequi se iubet, primusq; inuadit in rupem. Nec deinde quisquam Macedonum substitit: relictisq; stationibus, sua sponte regem sequebantur. Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit. Triste spectaculum etiam non periclitantibus: cũ uero alieno exitio, quid ipsis timendum foret, admonerentur, in metum misericordia uersa, non extinctos, sed semetipsos deflebant. Et iam eò peruẽtum erat, unde sine pernicie nisi uictores redire non possent, ingentia saxa in subeuntes prouoluentibus Barbaris: qui perculsi instabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaserant tamen Alexander & Charus, quos cũ triginta delectis præmiserat rex, & iam pugnare cominus cœperant. Sed cum superne tela Barbari ingererent, sæpius ipsi feriebantur, cẽq; uulnerabant. Ergo Alexander, & nominis sui, & promissi memor, dum acrius quàm cautius dimicat, confossus undiq; obruitur. Quem ut Charus iacẽtem respexit, ruere in hostem, omnium præter ultionẽ immemor, cœpit: multosq; hasta, quosdam gladio interemit. Sed cum tot unum incesserẽt manus, super amici corpus procubuit exanimis. Haud secus, cẽq; par erat, promptissimorum iuuenum cæterorumq; militum interitu cõmotus rex, signum receptui dedit. Saluti fuit, quòd sensim & intrepidi se receperunt. Et Barbari hostem depulisse contenti, non institere cedentibus. Cæterum Alexander cum statuisset desistere incepto, quippe nulla spes potiundæ petræ offerebatur, tamen speciem ostẽdit in obsidione perseuerantis. Nam & itinera obsideri iussit, & turres admoueri, & fatigatis alios succedere. Cuius pertinacia cognita, Indi per biduum quidem ac duas noctes cum ostentatione nõ fiduciæ modo, sed etiam uictoriæ, epulati sunt, tympa-

tympana suo more pulsantes. Tertia uero nocte tympanorum quidem strepitus desierat audiri: cæterum ex tota petra faces refulgebant, quas accenderant Barbari, ut tutior esset ipsis fuga obscura nocte per inuia saxa cursuris. Rex Balacro qui specularetur præmisso, cognoscit petram fuga Indorũ esse desertam. Tum dato signo, ut uniuersi conclamarent, incomposite fugientibus metum incussit. multiq; (tanquam adesset hostis) per lubrica saxa, perq; inuias cotes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mutilati, ab integris deserti sunt. Rex locorum magis quàm hostium uictor, tamen magnæ uictoriæ sacrificijs et cultu deûm satisfecit. Aræ in petra locatæ sunt Mineruæ Victoriæq;. Ducibus itineris, quos subire iusserat leuiter armatos, etsi promissis minora præstiterant, precium cum fide redditum est. Petræ, regionisq; ei adiunctæ, Sisocosto tutela permissa. inde processit Ecbolima: & cum angustias itineris obsideri uiginti millibus armatorũ ab Eryce quodam comperisset, grauius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipse prægressus, funditore ac sagittario deturbatis qui obsederãt saltum, sequentibus se copijs uiam fecit. Indi, siue odio ducis, siue gratiam uictoris regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputq; eius atq; arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exẽplo. Hinc ad flumen Indum sextis decimis castris peruenit, omniaq; (ut præceperat) ad traij ciẽdum præparata ab Ephestione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dedendi regnum Alexandro. Et post mortẽ parentis legatos miserat, qui consulerent eum, regnare se interim uellet, an priuatum opperiri eius aduentum? Permissusq; ut regnaret, non tamen ius datum usurpare sustinuit. Is benigne quidem exceperat Ephestionem, gratuitum frumentum copijs eius admensus: non tamen ei occurrerat, ne fidem ullius, nisi regis, experiretur. Itaq; uenienti obuiam cũ armato exercitu egressus est. Elephanti quoq; per modica interualla militum agmini immixti, procul castellorum fecerant speciem. Ac primo Alexander non socium, sed hostem aduentare credebat. Iamq; & ipse arma milites capere, & equites discedere in cornua iusserat, paratos ad pugnam. At Indus, cognito Macedonum errore, iussis subsistere cæteris, ipse concitat equum, quo uehebatur. Idẽ Alexander quoq; fecit: siue hostis, siue amicus occurreret, uel sua uirtute, uel illius fide tutus. coiuere, quod ex utriusq; uultu posset intelligi, amicis animis: cæterum sine interprete non poterat conseri sermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurrisse se dixit cũ exercitu, totas imperij uires protinus traditurum, nec expectasse, dum per nuncios daretur fides. Corpus suum & regnum permittere illi, quem sciret gloriæ militantem, nihil magis cẽq; famam timere perfidiæ. Lætus simplicitate Barbari rex, & dextram fidei suæ pignus dedit, & regnum restituit. Ivi elephanti erant, quos tradidit Alexandro, multaq; pecora eximiæ magnitudinis: tauros ad tria millia precioſum in ea regione, acceptumq; animis regnantium armentũ. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites: cum duobus regibus bellanti sibi, maiore militum quàm agrestium manu opus esse, respõdit. Abiasares & Porus erãt. Sed in Poro eminebat autoritas. Vterq; ultra Hydaspen amnem regnam bat

bat,& belli fortunam, quiſquis arma inferret, experiri decreuerat. Omphis, permittente Alexandro,& regium inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen,quod patris fuerat: Taxilem appellauere populares, ſequente nomine imperium,in quemcunq; tranſiret.Ergo cum per triduum hoſpitaliter Alexandrum accepiſſet:quarto die,& quantum frumẽti copijs, quas Epheſtion duxit,præbitum à ſe eſſet,oſtẽdit:& aureas coronas ipſi amicisq; omnibus, præter hæc ſignati argẽti lxxx.talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexãder mire lætus,& quæ is dederat,remiſit,& mille talenta ex præda, quam uehebat,adiecit,multaq; conuiualia ex auro & argento uaſa,plurimum Perſicæ ueſtis,xxx. equos ex ſuis,cum ijſdem inſignibus, queis aſſueuerant cum ipſum ueherent. Quæ liberalitas ſicut Barbarũ obſtrinxerat, ita amicos ipſius uehemẽter offendit:è quibus Meleager ſuper cœnam largiore uino uſus, gratulari ſe Alexandro dixit,quòd ſaltem in India reperiſſet dignum talentis mille.Rex haud oblitus, quàm ægre tuliſſet,quòd Clytum ob linguæ temeritatem occidiſſet,iram quidem tenuit, ſed dixit, Inuidos homines nihil aliud quàm ipſorum eſſe tormenta.Poſtero die legati Abiaſaræ adiere regem,omnia ditioni eius,ita ut mandatum erat,permittebant, firmataq; inuicem fide, remittuntur ad regem.Porum quoq; nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli,miſit ad eum Cleocharem,qui denunciaret ei, ut ſtipendium penderet,& in primo finium ſuorũ aditu occurreret regi. Porus, alterum ex his facturum ſeſe reſpondit,ut intranti regnum ſuum præſto eſſet,ſed armatus. Iam Hydaſpen Alexander ſuperare decreuerat, cum Barzentes defectionis Arachoſiis autor uinctus, trigintaq; elephanti ſimul capti perducuntur, opportunum aduerſus Indos auxilium.quippe plus in beluis,quàm in exercitu ſpei aut uirium illis erat: Gamaxusq; rex exiguæ partis Indorũ, qui Barzenti ſe coniunxerat,uinctus adductus eſt. Igitur transfuga & regulo in cuſtodiam, elephãtis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpen peruenit. In cuius ulteriore ripa Porus confederat, tranſitu prohibiturus hoſtem. lxxxv elephantos obiecerat eximio corporum robore.ultraq; eos currus ccc.& peditum xxx.ferè millia:in queis erant ſagittarij (ſicuti ante dictũ eſt) grauioribus telis quàm ut apte excuti poſſent.Ipſum uehebat elephantus ſuper cæteras beluas eminens,armaq; auro & argento diſtincta corpus raræ magnitudinis honeſtabant.Par animus robori corporis,& quanta inter rudes poterat eſſe ſapientia.Macedonas non conſpectus hoſtium ſolum,ſed etiam fluminis,quod tranſeũdum erat,magnitudo terrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum,profundo alueo,& nuſquã uada aperiente,ſpeciem uaſti maris fecerat.Nec pro ſpacio aquarum late ſtagnãtium impetum coercebat, ſed quaſi in arctum coeũtibus ripis,& torrens & eliſus ferebatur, occultaq; ſaxa ineſſe oſtendebant pluribus locis undæ repercuſſæ. Terribilior erat facies ripæ,quam equi uiriq; compleuerant. Stabant ingentes uaſtorum corporum moles,& de induſtria iritatæ horrendo ſtridore auras fatigabant. Hinc hoſtis,hinc amnis,capacia quidẽ bonæ ſpei pectora, & ſæpe ſe experta,improuiſo tamen pauore percuſſerant: quippe inſtabiles rates,nec dirigi ad ripam, nec tutò applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas

quas & Indi & Macedones nantes,leuatis ſuper capita armis,tranſibant. Ibi leuia prælia conſerebant,& utercq; rex paruæ rei diſcrimine,ſummæ experiebatur euentum.Cæterum in Macedonũ exercitu temeritate atq; audacia inſignes fuere Symmachus & Nicanor,nobiles iuuenes, & perpetua partium felicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi.Queis ducibus, promptiſsimi iuuenũ lanceis modo armati tranauere in inſulam, quam frequens hoſtis tenebat, multosq; Indorũ nulla re magis quàm audacia armati interemerũt. Abire cum gloria poterant,ſi unquam temeritas felix inueniret modum.Sed dum ſuperuenientes contemptim & ſuperbe quoq; expectant, circumuenti ab his,qui occulti enatauerant,eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem,aut impetu amnis ablati ſunt,aut uorticibus implicíti:eaq; pugna multum fiduciam Pori erexit, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops conſilij, tandem ad fallendũ hoſtem talem dolum intendit.Erat inſula in flumine amplior cæteris,ſyluestris eadem,& tegendis inſidijs apta.Foſſa quoq; prælta haud procul ripa,quam tenebat ipſe,non pedites modo,ſed etiam cum equis uiros poterat abſcõdere.Igitur ut à cuſtodia huius opportunitatis oculos hoſtium auerteret,Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iuſsit procul inſula,& ſubinde Indos clamore terrere, quaſi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit:eoq; conſilio Porũ agmenq; ſuum ei parti,quam ſe petere ſimulabat,coegit aduertere.Iam extra cõſpectum hoſtis inſula erat:Alexãder in diuerſa parte ripæ ſtatui ſuum tabernaculum iuſsit, aſſuetamq; comitari ipſum cohortem ante id tabernaculum ſtare,& omnẽ apparatum regiæ magnificentiæ hoſtium oculis de induſtria oſtendi. Attalum & æqualem ſibi,& haud diſparem habitu oris & corporis,utiq; cum procul uiſeretur,ueſte regia exornat, præbiturũ ſpeciem,ipſum regem illi ripæ præſidere,nec agitare de tranſitu.Huius conſilij effectum primo morata tempeſtas eſt,mox adiuuit,incommoda quoq; ad bonos euẽtus uertente fortuna. Traijcere amnem cum cæteris copijs in regionẽ inſulæ (de qua ante dictum eſt)parabat,auerſo hoſte in eos,qui cum Ptolemæo inferiorem obſederãt ripam,cum procella imbrem uix ſub tectis tolerabilem effudit: obrutiq; milites nymbo,in terram refugerunt,nauigijs ratibusq; deſertis.Sed tumultuantium fremitus,obſtrepentibus ripis,ab hoſte nõ poterat audiri.Deinde momento temporis repreſſus eſt imber.Cæterum adeò ſpiſſæ intendere ſe nubes,ut conderent lucem,uixq; colloquẽtium inter ipſos facies noſcitaretur. Terruiſſet alium obducta nox cœlo,cum ignoto amne nauigãdum eſſet,forſitan hoſte eam ipſam ripam,quam cæci atq; improuidi, & ex periculo gloriam accerſentes petebant,occupante: obſcuritatem, quæ cæteros terrebat, ſuam occaſionẽ ratus,dato ſigno ut omnes ſilentio aſcẽderent in rates, eam, qua ipſe uehebatur, primam iuſsit expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur: quippe adhuc Porus Ptolemæum tantum intuebatur. Vna ergo naui,quam petræ fluctus illiſerat,hærente,cæteræ euadũt:armaq; capere milites, & ire in ordinem iuſsit.Iamq; agmen in cornua diuiſum ipſe ducebat, cum Poro nunciatur, armis uirisq; ripam obtineri, & rerum adeſſe diſcrimen. Ac primo humani ingenij uicio ſpei ſuæ indulgens, Abiaſarem belli

ſocium,& ita conuenerat,aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hoſtem,centum quadrigas & quatuor millia equitum uenienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarum,quas præmiſit, Hages frater ipſius. Summa uirium in curribus.ſenos uiros ſinguli uehebant,duos clypeatos, duos ſagittarios ab utroq; latere diſpoſitos: cæteri aurigæ erãt haud ſanè inermes,quippe iacula complura, ubi cominus præliandum erat, omiſsis habenis, in hoſtem ingerebant.Cæterum uix ullus uſus huius auxiliꝫ eo die fuit. Nanq; (ut ſuprà dictum eſt)imber uiolentius quàm aliàs fuſus,campos lubricos & inequitabiles fecerat:graues'q; & propemodum immobiles currus illuuie & uoragine hærebant. Contrà Alexander,expedito ac leui agmine ſtrenue inuectus eſt.Scythæ & Dahæ primi omnium inuaſere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dexterum cornu hoſtium emiſit.Iam undiq; pugna ſe mouerat,cum ij,qui currus agebant,illud ultimum auxilium ſuorum rati,effuſis habenis in medium diſcrimen ruere cœperunt. Anceps id malũ utriſq; erat. Nam & Macedonũ pedites primo impetu obterebantur,& per lubrica atq; inuia immiſsi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi, non in uoragines modo lacunas'q;,ſed etiam in amnem præcipitauere curricula.Pauci tamen hoſtium exacti penetrauere ad Porum acerrime pugnam cientem. Is ut diſsipatos tota acie currus uagari ſine rectoribus uidit, proximis amicorum diſtribuit elephantos . Poſt eos poſuerat pedites ac ſagittarios,tympana pulſare ſolitos. Id pro cantu tubarũ Indis erat,nec ſtrepitu eorum mouebantur,olim ad notum ſonum auribus mitigatis. Herculis ſimulachrum agmini peditum præferebatur.Id maximũ erat bellantibus incitamentum:& deſeruiſſe geſtantes,militare flagitium habebatur. Capitis etiam ſanxerant pœnam ijs,qui ex acie nõ retuliſſent,metu, quem ex illo hoſte quondam conceperant,etiam in religionem uenerationem'q; conuerſo.Macedonas non beluarum modo,ſed etiam ipſius regis aſpectus parumper inhibuit.Beluæ diſpoſitæ inter armatos,ſpeciem turriũ procul fecerant. Ipſe Porus humanæ magnitudinis propemodum exceſſerat formam.Magnitudini Pori adijcere uidebatur belua,qua uehebatur,tantum inter cæteras eminẽs, quantum alijs ipſe præſtabat . Itaque Alexander contemplatus & regem, & agmen Indorum: Tandem,inquit,par animo meo periculũ uideo. Cum beſtijs ſimul & cum egregijs uiris res eſt.Intuens'q; Cœnon:Cum ego, inquit, Ptolemæo Perdiccáque & Epheſtione comitatus in læuum hoſtium cornu impetum fecero,uideris'q; me in medio ardore certaminis,ipſe dexterũ move,& turbatis ſigna infer. Tu Antigone, & tu Leonate, & Tauron inuehimini in mediam aciem,& urgebitis frontem.Haſtæ noſtræ prælongæ & ualidæ, non aliàs magis quàm aduerſus beluas rectores'q; earum uſui eſſe poterunt. deturbate eos qui uehuntur, & ipſas confodite. Anceps genus auxiliꝫ eſt,& in ſuos acrius furit,In hoſtẽ enim imperio,in ſuos pauore agitur. Hæc elocutus,concitat equum primus.Iam'q; (ut deſtinatũ erat)inuaſerat ordines hoſtium, cum Cœnus ingenti ui in læuum cornu inuehitur.Phalanx quoq; in mediam Indorum aciem uno impetu prorupit.At Porus,quà equitem inuehi ſenſerat,beluas agi iuſsit.Sed tardũ & penè immobile animal,equorum uelociꝫ

uelocitatem æquare non poterat. Nec ſagittarum quidem ullus erat Barbaris uſus:quippe longas & prægraues,niſi priùs in terra ſtatuant arcum,haud ſatis apte & commode imponũt. tum humo lubrica, & ob id impediente conatum,molientes ictus,celeritate hoſtium occupabantur. Ergo ſpreto regis imperio, quod ferè fit ubi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit, totidem erant imperatores,quot agmina errabãt. Alius iungere aciem, alius diuidere,ſtare quidam,& nonnulli circũuehi terga hoſtium iubebant. Nihil in medium conſulebatur.Porus tamen cum paucis,quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos,obuius hoſti ire pergit,elephãtos'q; ante agmẽ ſuorũ agi iubet.Magnũ beluæ iniecere terrorẽ,inſolitus'q; ſtridor non equos modo, tam pauidũ ad omnia animal, ſed uiros quoq; ordines'q; turbauerat. Iam fugæ circumſpiciebant locum pauloante uictores,cum Alexãder Agrianos & Thracas leuiter armatos,meliorem concurſatione q̃ cominus militẽ, emiſit in beluas.Ingentem ij uim telorũ iniecere & elephantis & regentibus eos.Phalanx quoq; inſtare conſtanter territis cœpit.Sed quidã auidius perſecuti beluas,in ſemet irritauere uulneribus.Obtriti ergo pedibus earum,cæteris ut parcius inſtarent fuere documentum. Præcipue terribilis illa facies erat,cũ manu arma uiros'q; corriperent,& ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequentium,nunc fugientium elephãtos, in multum diei uarium certamen extraxit,donec ſecuribus (id nanq; genus auxiliꝫ præparatum erat)pedes amputare cœperunt.Copidas uocãt gladios leuiter curuatos,falcibus ſimiles,queis appetebant beluarũ manus. Nec quicquam inexpertum non mortis modo,ſed etiam in ipſa morte noui ſupplicij timor omittebat.Ergo elephanti uulneribus tandem fatigati,ſuos impetu ſternunt: & qui rexerant eos,præcipitati in terram ab ipſis obterebãtur.Itaq; pecorum modo magis pauidi,quàm infeſti,ultra aciem exigebantur,cum Porus deſtitutus à pluribus,tela multoante præparata,in circumfuſos ex elephanto ſuo cœpit ingerere, multis'q; eminus uulneratis, expoſitus ipſe adictus, undiq; petebatur.Nouẽ iam uulnera, hinc tergo,illinc pectore, exceperat: multo'q; ſanguine profuſo,languidis manibus magis elapſa quàm excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius belua inſtincta rabie nondum ſaucia, inuehebatur ordinibus,donec rector beluæ regem conſpexit fluentibus membris omiſsis'q; armis uix compotem mentis. Tum beluam in fugam cõcitat,ſequente Alexandro.Sed equus eius multis uulneribus confoſſus deficiens'q; procubuit, poſito magis rege,quàm effuſo.Itaq; dum equum mutat, tardius inſecutus eſt. Interim frater Taxilis regis Indorũ præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porũ,ne ultima experiri perſeueraret,dederet'q; ſe uictori. At ille,quanquam exhauſtæ erãt uires,deficiebat'q; ſanguis,tamen ad notam uocem excitatus: Agnoſco,inquit, Taxilis fratrem imperij regni'q; ſui proditorem: & telum, quod unum fortè non effluxerat,contorſit in eum,quod per medium pectus penetrauit ad tergum.Hoc ultimo uirtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoq;,qui multa exceperat tela, deficiebat.Itaq; ſiſtit fugam, peditem'q; ſequenti hoſti obiecit.Iam Alexander conſecutus erat,& pertinacia Pori cognita,uetabat reſiſtentibus parci. Ergo undiq; & in pedites, & in

ipſum Porum tela cõgeſta ſunt,queis tandem grauatus,labi ex belua cœpit. Indus,qui elephantum regebat, deſcendere eum ratus, more ſolito elephantum procumbere iuſsit in genua:qui ut ſe ſubmiſit,cæteri quoq; (ita enim inſtituti erant) demiſere corpora in terram.Ea res & Porum, & cæteros uictoribus tradidit.Rex ſpoliari corpus Pori,interemptum eſſe credens,iuſsit: & qui detraherent loricam ueſtemq;,concurrêre,cum belua dominum tueri,& ſpoliantes cœpit appetere,leuatumq; corpus eius rurſus dorſo ſuo imponere.Ergo telis undiq; obruitur, confoſſoq; eo, in uehiculum Porus imponitur:quem rex ut uidit alleuantem oculos,non odio,ſed miſeratione commotus:Quæ,malum,inquit,amentia te cogit,rerum mearum cognita fama,belli fortunam experiri,cum Taxiles eſſet in deditos clemẽtiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille:Quoniam,inquit,percõtaris,reſpondebo ea libertate,quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. meas enim noueram uires,nondum expertus tuas.fortiorem eſſe te, belli docuit euentus.ſed ne ſic quidem parum felix ſum,ſecundus tibi.Rurſus interrogatus,quid ipſe uictorem ſtatuere debere cenſeret: Quod hic,inquit, dies tibi ſuadet,quo expertus es quàm caduca felicitas eſſet.Plus monendo profecit,quàm ſi precatus eſſet:quippe magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam,non miſericordia modo,ſed etiam honore excipere dignatus eſt.Aegrum curauit haud ſecus quàm ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatum contra ſpem omnium,in amicorum numerum recepit. Mox donauit ampliore regno quàm tenuit.Nec ſanè quicquam ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit,quàm admiratione ueræ laudis et gloriæ.Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte, quàm in ciue: quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe.Eandem clariorem fore,quò maiores fuiſſent,quos ipſe uiciſſet.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MAcedonum, Liber nonus.

ALEXANDER tam memorabili uictoria lætus,qua ſibi Orientis fines apertos eſſe cenſebat,Soli uictimis cæſis,milites quoq;,quò promptioribus animis reliqua belli munia obirent,pro concione laudatos docuit,quicquid Indis uirium fuiſſet,illa dimicatione proſtratũ: cæteram opimam prædã fore,celebratasq; opes in ea regiõe eminere, quam peterent.Proinde iam uilia & obſoleta eſſe ſpolia de Perſis:gemmis,margaritisq;,& auro atq; ebore Macedoniam Græciamq;, non ſuas tãtum domos,repleturũ. Auidi milites & pecuniæ et gloriæ,ſimul quia nunquam affirmatio eius fefellerat eos,pollicentur operam: dimiſsisq; cum bona ſpe,nauigia ædificari iubet,ut cũ totam Aſiam percurriſſent,finem terrarum

rarũ mare inuiſeret.Multa materia naualis in proximis montibus erat,quam cædere aggreſsi, magnitudinis inuſitatæ reperere ſerpentes. Rhinocerotes quoq;,rarum alibi animal, in iiſdem montibus erant. Cæterum hoc nomen beluis eis inditum à Græcis:ſermonis eius ignari aliud lingua ſua uſurpant. Rex duabus urbibus conditis in utraq; fluminis quod ſuperauerat ripa, copiarũ duces coronis,& mille aureis ſingulos donat.Cæteris quoq; pro portione aut gradu,quem in militia obtinebant,aut nauatæ operæ,honos habitus eſt.Abiaſares,qui prius quàm cum Poro dimicaretur legatos ad Alexandrum miſerat, rurſus alios miſit, pollicentes omnia facturum quæ imperaſſet,modo ne cogeretur corpus ſuum dedere.Neq; enim aut ſine regio imperio uicturum,aut regnaturum eſſe captiuum.Cui Alexander nunciari iuſsit, ſi graueretur ad ſe uenire,ipſum ad eum eſſe uenturũ.Hinc Poro amneq; ſuperato,ad interiora Indiæ proceſsit.Syluæ erant propè in immenſum ſpacium diffuſæ,proceriſq; & in eximiam altitudinẽ editis arboribus umbroſæ. Plericq; rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum,rurſus quà ſe curuauerant,erigebantur,adeò ut ſpecies eſſet non rami reſurgẽtis, ſed arboris ex ſua radice generatæ.Cœli temperies ſalubris:quippe & uim ſolis umbræ leuant,& aquæ largæ manant è fontibus.Cæterũ hic quoq; ſerpentiũ magnarum erat,ſquamis fulgorẽ auri reddẽtibus. Virus haud ullum magis noxium eſt:quippe morſum præſens mors ſequebatur,donec ab incolis remediũ oblatũ eſt.Hinc per deſerta uentũ eſt ad flumen Hydraoten. Iunctũ erat fluminẽmus opacum arboribus alibi inuſitatis,agreſtiumq; pauonum multitudine frequens.Caſtris inde motis, oppidum haud procul poſitum corona cepit,obſidibusq; acceptis,ſtipendium imponit.Ad magnam deinde (ut in ea regione) urbẽ peruenit,nõ muro ſolum,ſed etiam palude munitã. Cæterum Barbari uehiculis inter ſe iunctis dimicaturi occurrerunt. Aliis tela, aliis haſtæ,aliis ſecures erant:tranſiliebantq; in uehicula ſtrenuo ſaltu,cũ ſuccurrere laborãtibus ſuis uellent.Ac primo inſolitum genus pugnæ Macedonas terruit,cũ eminus uulnerarẽtur.Deinde ſpreto tam incõdito auxilio, ab utroq; latere uehiculis circũfuſi,repugnantes fodere cœperũt.Et uincula, queis conſerta erant,iuſsit incidi,quò facilius ſingula circumuenirẽtur.Itaq; octingentis ſuorum amiſsis,in oppidũ refugerunt.Poſtero die ſcalis undiq; admotis, muri occupãtur.Paucis pernicitas ſaluti fuit,qui, cognito urbis excidio, paludem tranauere,& in uicina oppida ingentẽ intulere terrorẽ, inuictum exercitum,et deorum profecto aduenìſſe memorantes.Alexander ad uaſtandam eam regionẽ Perdicca cum expedita manu miſſo,partẽ copiarũ Eumeni tradit,ut is quoq; Barbaros ad deditionẽ compelleret.Ipſe cæteros ad urbẽ ualidam,in quã aliarum quoq; confugerant incolæ,duxit.Oppidani,miſsis qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant. quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia diduxerat uulgum. Alij omnia deditione potiora, quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant,apertis portis hoſtem recipiunt.Alexander,quãquam belli autoribus iure poterat iraſci,tamẽ omnibus uenia data,& obſidibus acceptis, ad proximam deinde urbem caſtra mouit. Obſides ducebantur

tur ante agmen: quos cum è muris agnouissent, utpote gẽtis eiusdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam regis, simulq; uim commemorando, ad deditionem eos compulere: cæterasq; urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum est. Gens (ut Barbari credunt) sapientia excellit, bonisq; moribus regitur. Genitos liberos, nõ parentum arbitrio tollunt, alũtq; sed eorum, quibus spectandi infantum habitum cura mandata est. Si quos segnes aut aliqua membrorum parte inutiles nota uerunt, necari iubent. Nuptijs coeunt, non genere ac nobilitate coniunctis, sed electa corporũ specie: quia eadem æstimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipso Sophite obtinebatur. Clausæ erant portæ, sed nulli in muris turribusq; se armati ostenderant: dubitabantq; Macedones, deseruissent' ne urbem incolæ, an fraude se occulerent: cum subito patefacta porta rex Indus cum duobus adultis filijs occurrit, multum inter omnes Barbaros eminens corporis specie. Vestis erat auro purpuraq; distincta, quæ etiã crura uelabat, aureis soleis inseruerat gemmas. Lacerti quoq; & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus insignes colore & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli distinguebant. Quo tradito, precatus, ut sospes acciperet, se, liberosq;, & gentẽ suam dedidit. Nobiles ad uenandum canes in ea regione sunt. Latratu abstinere dicũtur, cum uidere feram, leonibus maxime infesti. Horum uim ut ostenderet Alexãdro, in conspectu leonem eximiæ magnitudinis iussit emitti, et quatuor omnino admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram: cum ex ijs qui assueuerãt talibus ministerijs unus canis leoni cum alijs inhærẽtis crus auellere, & quia non sequebatur, ferro amputare cœpit. Nec sic quidem pertinacia uicta, rursus aliam partem secare instituit, & inde non segnius inhærentem ferro subinde cædebat. Ille in uulnere feræ dentes moribũdus quoq; infixerat. Tantam in illis animalibus ad uenandum cupiditatem ingenerasse naturã, memoriæ proditum est. Equidem plura transcribo quàm credo. Nam nec affirmare sustineo, de quibus dubito: nec subducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in suo regno, ad fluuium Hypasin processit, Ephestione, qui diuersam regionem subegerat, coniuncto. Phegelas erat gentis proximæ rex, qui popularibus suis colere agros (ut assueuerant) iussis, Alexandro cum donis occurrit. Nihil quod imperaret detractans, biduũ apud eum substitit. Rex tertio die amnem superare decreuerat, transitu difficilem, non spacio solum aquarum, sed etiam saxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam, quæ noscenda erant, undecim dierum ultra flumen per uastas solitudines iter esse cognoscit: excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum. Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas & Pharrasios, eorumq; regem esse Aggrammem, uiginti millibus equitum, ducentisq; peditum obsidentẽ uias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia regi omnia uidebantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percõtatur, an uera essent, quæ dicerentur. Ille uires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat: cæterum qui regnaret, non modo ignobilem esse, sed etiam ultimæ sortis: quippe patrem eius

eius tonsorem uix diurno quæstu propulsantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuisse reginæ. Ab ea in propiorem eius qui tum regnasset amicitiæ locum admotum, interfecto eo per insidias, sub specie tutelæ liberũm eius inuasisse regnum: necatisq; pueris, hunc qui nunc regnat generasse, inuisum uilẽq; popularibus, magis paternæ fortunæ quàm suæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam, hostem beluasq; spernebat, situm locorum, & uim fluminum extimescebat. Relegatos in ultimum penè rerũ humanarum, persequi terminũ & eruere arduum uidebatur. Rursus auaricia gloriæ, & insatiabilis cupido famæ, nihil inuium, nihil remotũ uideri sinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones tot emensi spacia terrarum, in acie & in castris senes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obstantes difficultates, secuturi essent. Abundantes onustosq; præda, magis parta frui uelle, quàm acquirenda fatigari. Non idem sibi, & militibus animi esse. Se totius orbis imperium mente complexum, adhuc in operum suorum primordio stare. Militem labore defatigatũ, proximum quenque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem uocatis militibus, ad hunc maxime modum disseruit. Non ignoro milites, multa, quæ terrere uos possent, ab incolis Indiæ per hos dies de industria esse iactata. Sed non est improuisa uobis mentientium uanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigrim & Euphratem, quorum alterũ uado trãsiuimus, alterum ponte, terribile mfecerant Persæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente, maiora sunt uero. Nostra quoq; gloria quum sit ex solido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modo quis beluas offerentes mœnium speciem, quis Hydaspen amnem, quis cætera auditu maiora, quàm uero, sustinere posse credebat? Olim hercule fugissemus ex Asia, si nos fabulæ debellare potuissent. Creditis' ne elephantorum greges maiores esse, quàm usquam armentorum sunt, quum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multóque difficilius mitigetur? At qui eadem uanitas copias peditum equitumq; numerauit. Nam flumen, quo latius fusum est, hoc placidius stagnat: quippe angustis ripis coercita, & in angustiorem alueum elisa, torrentes aquas inuehunt: contrà spatio aluei segnior cursus fit. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes nauigia hostis expectat. Ita quantumcunq; flumen interuenit, idem futurum discrimen est euadẽtium in terram. Sed omnia ista uera esse fingamus. Vtrum' ne uos magnitudo beluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad elephantos, præsens habemus exemplum: in suos uehementius quàm in nos incurrerũt. Tam uasta corpora securibus falcibusq; mutilata sunt. Quid autem interest, totidem sint, quot Porus habuit, an tria millia, quum uno aut altero uulneratis, cæteros in fugam declinari uideamus? Deinde paucos quoque incommode regunt. congregata uero tot millia, ipsa se elidunt, ubi nec stare nec fugere potuerint inhabiles uastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem, ipse non opposuerim: satis gnarus, plus suis quàm hostibus periculi inferre. At enim equitum peditumq; multitudo uos commouet. Cũ paucis enim pugnare soliti estis, & nũq; primum

primum incõditam ſuſtinebitis turbam. Teſtis aduerſus multitudinem intacti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perſarum, & Arbella, cuius campi deuictorum à nobis oſsibus ſtrati ſunt. Sero hoſtium legiones numerare cœpiſtis, poſteaquam ſolitudinem in Aſia uincendo feciſtis. Cum per Helleſpõtum nauigaremus, de paucitate noſtra cogitando fuit. Nunc nos Scythæ ſequũtur, Bactriana auxilia præſto ſunt. Dahæ Sogdianiq; inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Veſtras manus intueor, ueſtram uirtutem, rerum, quas geſturus ſum, uadem prædemq; habeo. Quàm diu uobiſcum in acie ſtabo, nec mei, nec hoſtium exercitus memi nero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborumq; noſtrorũ, ſed in exitu ſtamus. Peruenimus ad ſolis ortum, & Oceanum, niſi obſtat ignauia: inde uictores, perdomito fine terrarum, reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiã amittere è manibus. Maiora ſunt periculis præmia, diues eadem & imbellis eſt regio. Itaq; non tam ad gloriã uos duco, q̃ ad prædam. Digni eſtis, qui opes, quas illud mare littoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omiſſum relinquatis. Per uos, gloriamq; ueſtram, qua humanum faſtigium exceditis, perq; et mea in uos, & in me ueſtra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæſoq;, ne humanarum rerum terminos adeuntem alumnum cõmilitonemq; ueſtrum, ne dicam regem, deſeratis. Cætera uobis imperaui, hoc unũ debiturus ſum. Et is uos rogo, qui nihil unquã uobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpe aciem clypeo meo texi, ne infregeritis in manibus meis palmã, qua Herculem Liberũq; patrẽ, ſi inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obſtinatum ſilentium rũpite. Vbi eſt ille clamor alacritatis ueſtræ index? Vbi eſt ille meorum Macedonum uultus? Non agnoſco uos milites, nec agnoſci uideor à uobis. Surdas iamdudũ aures pulſo. Auerſos animos, & infractos excitare conor. Cũq; illi in terrã demiſsis capitibus tacere perſeuerarent: Neſcio quid, inquit, imprudens in uos deliqui, q̃ me ne intueri quidem uultis. In ſolitudine mihi uideor eſſe. Nemo reſpõdet, nemo ſaltẽ negat, quos alloquor. Quid autem poſtulo? ueſtram gloriam & magnitudinem uindicamus. Vbi ſunt illi, quorum certamen pauloante uidi cõtendentium, qui potiſsimũ uulnerati regis corpus exciperẽt? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoq; ire perſeuerabo. Obijcite me fluminibus & beluis, & illis gentibus quarũ nomina horretis. Inueniam qui deſertum à uobis ſequantur. Scythæ Bactrianiq; erunt mecum, hoſtes pauloante, nunc milites noſtri. Mori præſtat, q̃ precario imperatorẽ eſſe. Ite reduces domos, ite deſerto rege ouantes. Ego hic à uobis deſperatæ uictoriæ, aut honeſtæ mortí locum inueniam. Nec ſic quidẽ ulli militũ uox exprimi potuit. Expectabãt, ut duces principesq; ad regẽ perferrẽt, uulneribus & cõtinuo labore militiæ fatigatos, nõ detrectare munia, ſed ſuſtinere nõ poſſe. Cæterũ illi metu attoniti in terrã ora defixerãt. Ergo primo fremitus ſua ſpõte, deinde gemitus quoq; oritur: paulatimq; liberius dolor erigi cœpit, manãtibus lachrymis: adeò ut rex, ira in miſericordiã uerſa, ne ipſe quidẽ, quanq; cuperet, tẽperare oculis potuerit

tuerit. Tandem uniuerſa concione effuſius flente, Cœnus auſus eſt, contantibus cæteris, propius tribunal accedere, ſignificans ſe loqui uelle. Quem ut uidere milites detrahentem galeam capiti (ita enim regẽ alloqui mos eſt) hortari cœperunt, ut cauſam exercitus ageret. Tum Cœnus: Dij prohibeant, inquit, à nobis impias mẽtes, & profecto prohibent. Idem animus eſt tuis, qui fuit ſemper: ire iuſſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro cõmendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeueras, inermes quoq; & nudi, & exſangues, utcunq; tibi cordi eſt, ſequimur uel antecedimus. Sed ſi audire uis non fictas tuorũ militũ uoces, uerum neceſsitate ultima expreſſas, præbe quæſo propitias aures, imperiũ atq; auſpicium tuũ conſtantiſsime ſecutis, & quocunq; pergis, ſecuturis. Viciſti rex magnitudine rerum nõ hoſtes modo, ſed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emẽſis maria terrasq;, melius nobis, q̃ incolis omnia nota ſunt. Penè in ultimo mundi fine cõſiſtimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoq; ignotam. Inter feras ſerpentesq; degentes eruere ex latebris & cubiculis ſuis expetis, ut plura q̃ ſol uidet, uictoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo, ſed altior noſtro. Virtus enim tua ſemper in incremẽto erit, noſtra uis in fine iam eſt. Intuere corpora exſanguia tot perfoſſa uulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia ſunt, iam arma deficiunt. Veſtem Perſicam induimus, quia domeſtica ſubuehi non poteſt. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuiq; lorica eſt? quis equũ habet? Iube quæri, quàm multos ſerui ipſorum perſecuti ſunt, quid cuiq; ſuperſit ex præda. Omnium uictores, omnium inopes ſumus. Nec luxuria laboramus, ſed bello. Inſtrumenta belli cõſumpſimus: hunc tu pulcherrimũ exercitum nudum obijcies beluis? Quarum ut multitudinem augeant de induſtria Barbari: magnum tamen eſſe numerum, etiam ex mendacio intellígo. Quòd ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt, regio à meridie minus uaſta eſt. Qua ſubacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum uoluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? Hic quoq; occurrit Oceanus. Niſi mauis errare, peruenimus quò tua fortuna ducit. Hæc tecum, quàm ſine te cum his, loqui malui, non ut inirem circũſtantis exercitus gratiam, ſed ut uocẽ loquentium potius, q̃ ut gemitum murmurãtium audires. Vt finem orationi Cœnus impoſuit, clamor undiq; cum ploratu oritur, regem, patrem, dominum, confuſis appellantium uocibus. Iamq; & alij duces, præcipueq; ſeniores, queis ob ætatẽ & excuſatio honeſtior erat, & autoritas maior, eadem precabãtur. Ille nec caſtigare obſtinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaq; inops conſilij, deſiluit è tribunali, claudíq; regiam iuſsit, omnibus præter aſſuetos adire prohibitis. Biduum iræ datũ eſt, tertio die proceſsit: erigíq; xij. aras ex quadrato ſaxo, monumentũ expeditionis ſuæ, munimentaq; caſtrorum iuſſit extẽdi, cubilia quoq; amplioris formæ, q̃ pro corporũ habitu, relinqui, ut ſpeciem omniũ augeret poſteritati fallax miraculũ præparans. Hinc repetẽs quæ emenſus erat, ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus eſt: cuius morte ingemuit rex quidẽ, adiecit tamẽ, propter paucos dies longam orationẽ eum exorſum, tanquã ſolus Macedoniã uiſurus eſſet.

Iam

Iam in aqua classis, quã ædificari iusserat, stabat. Inter hæc Memnõ ex Thracia in supplementum equitum sex millia, præter eos ab Harpalo peditum septem millia adduxerat, armaq; xxv. millia auro & argento cælata pertulerat: queis distributis, uetera cremari iussit, mille nauigijs aditurus Oceanum. Discordes & uetera odia retractantes Porum & Taxilem Indiæ reges, firmata per affinitatem gratia, reliquit in suis regnis, summo in ædificanda classe amborum studio usus. Oppida quoq; duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterũ Bucephalon, equi quem amiserat, memoriæ ac nomini dedicans urbem. Elephantis deinde & impedimentis terra sequi iussis, secũdo amne defluxit, quadraginta fermè stadia singulis diebus procedens, ut opportunis locis exponi subinde copiæ possent. Peruentum erat in regionem, in qua Hydaspes amnis Acesini committitur. hinc decurrit in fines Sobiorũ. Hi de exercitu Herculis maiores suos esse commemorãt, ægros relictos esse, cepisse sedem quam ipsi obtinebant. Pelles ferarum pro ueste, clauæ pro telo erãt. Multaq; etiam cum Græci mores exoleuissent, stirpis ostendebant uestigia. Hic excẽsione facta, ccl. stadia processit: depopulatusq; regionem, oppidum caput eius corona cepit, quadraginta peditum millia gens in ripa fluminum oppositum: quam, amne superato, in fugam cõpulit, inclusosq; mœnibus expugnat. Puberes interfecti sunt, cæteri uenierunt. Alterã deinde urbem expugnare adortus, magnaq; ui defendentiũ pulsus, multos Macedonum amisit. Sed cum in obsidione perseueraret, oppidani, desperata salute, ignẽ subiecere tectis, se quoq; ac liberos cõiugesq; incendio cremant. Quod cum ipsi augerent, hostes extinguerẽt, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ urbem, hostes extinguebant: adeò etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præsidium dereliquit. Ipse nauigio circumuectus est arcem: quippe tria flumina tota India præter Gangem maxima, munimento arcis applicant undas. A septẽtrione Indus alluit, à meridie Acesines Hydaspi confunditur. Cæterum amnium coitus maritimis similes fluctus mouent, multoq; ac turbido limo, quod aquarum cõcursu subinde turbatur, iter quà manet nauigijs, in tenuem alueum cogitur. Itaq; cum crebri fluctus se inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulsarẽt, subducere nautæ uela cœperunt. Sed ministeria eorum hinc metu, hinc præraptæ celeritate fluminum occupantur. In oculis duo maiora omnium nauigia submersa sunt: leuiora, cum & ipsa nequirent regi, in ripã tamen innoxia expulsa sunt. Ipse rex in rapidissimos uertices incidit. Quibus intorta nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agebatur. Iam uestẽ detraxerat corpori, proiecturus semet in flumen: amiciq;, ut exciperẽt eum, haud procul nabant: apparebatq; anceps periculum tam nataturi, quàm nauigare perseuerãtis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quãtaq; uis humana esse poterat, admota est, ut fluctus, qui se inuehebant, euerberarentur. Findi crederes undas, & retro gurgites cedere. Quibus tandem nauis erepta, non tamen ripæ applicatur, sed in proximum uadum illiditur. Cum amne bellum fuisse crederes. Ergo aris pro numero fluminũ positis, sacrificioq; facto, triginta stadia processit. Inde uentum est in regionem Oxydracarum Mallorumq;, quos aliàs bellare

bellare inter se solitos, tũc periculi societas iunxerat. nouem millia iuniorum peditum in armis erant, præter hos equitum decem millia, nongentaq; quadrigæ. At Macedones, qui omni discrimine iam defunctos se esse crediderãt, posteaquam integrum bellum cum ferocissimis Indiæ gentibus superesse cognouerunt, improuiso metu territi, rursus seditiosis uocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, et quæ ultra essent, coactos transmittere, non tamen finisse, sed mutasse bellum, indomitis gentibus se obiectos, ut sanguine suo aperirent ei Oceanum. Trahi extra sydera & solem, cogiq; adire quæ mortalium oculis natura subduxerat. Nouis identidem armis nouos hostes exsistere. Quos ut omnes fundant, fugentq;, quod præmium ipsos manere? Caliginem ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incubantẽ mari, repletum immanium beluarum gregibus fretum, immobiles undas, in quibus emoriens natura defecerit. Rex, non sua, sed militũ solicitudine anxius, concione aduocata docet, imbelles esse quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obstare, quo minus terrarum spacia emensi, ad finem simul mundi laborumq; perueniant. Cessisse illis metuentibus Gangem, & multitudinẽ nationum quæ ultra amnem essent, declinasse iter eò, ubi par gloria, minus periculum esset. Iam prospicere se Oceanum: iam perflare ad ipsos auram maris: ne inuiderent sibi laudem quam peteret. Herculis & Liberi patris terminos transituros illos. Regi suo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur se ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, & maxime militaris, mobili impetu fertur. Ita seditiõis nõ remedia q̃ principia maiora sunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu est redditus, iubẽtium duceret dijs secũdis, et æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hostes protinus castra mouit. Validissimæ Indorum gentes erant, & bellum impigre parabant, ducemq; ex natione Oxydracarũ spectatæ uirtutis elegerant, qui sub radicibus montis castra posuit: lateq; ignes, ut speciem multitudinis augeret, ostẽdit, clamore quoq;, ac sui moris ululatu identidem acquiescentes Macedonas frustra terrere conatus. Iam lux apparebat, cum rex fiduciæ ac spei plenus alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed (ut traditur) metu ne an seditione oborta inter ipsos, subito profugerunt Barbari. Certè auios montes & impeditos occupauerunt. Quorum agmen rex frustra persecutus, impedimẽta cepit. Peruentum deinde est ad oppidum Oxydracarum, in quod plericq; confugerãt, haud maiore fiducia mœnium, quàm armorum. Iam admouebat rex, cum uates monere eum cœpit, ne committeret, aut certè differret obsidionem: uitæ eius periculum ostendi. Rex Demophoonta (is nãq; uates erat) intuens: Si quis, inquit, arti tuæ intẽtum, & exta spectantem sic interpellet, non dubium quin incommodus ac molestus uideri tibi posset. Et cum ille ita prorsus futurum respondisset: Censes' ne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, ullum esse maius impedimentum, q̃ uatem superstitione captum? Nec diutius q̃ respondit moratus, admoueri iubet scalas: cunctantibusq; cæteris, euadit in murum. Angusta muri corona erat, non pinnæ, sicut alibi, fastigium eius distinxerant, sed perpetua lorica obducta transitũ sepserat. Itaq; rex hærebat magis q̃ stabat

in margine, clypeo undiq; incidentia tela propulsans. Nam undique eminus ex turribus petebatur. Nec subire milites poterant, quia superne ui telorum obruebantur. Tandem magnitudinẽ periculi pudor uicit: quippe cernebant cunctatione sua dedi hostibus regem. Sed festinando morabantur auxilia. Nam dum pro se quisq; certat euadere, onerauere scalas: queis non sufficientibus, deuoluti, unicam spem regis fefellerunt. Stabat enim in cõspectu tanti exercitus uelut in solitudine destitutus. Iamq; læuam, qua clypeum ad ictus circumferebat, lassauerat, clamantibus amicis, ut ad ipsos desiliret, stabantq; excepturi, cum ille rem ausus est incredibilem atq; inauditam, multoq; magis ad famam temeritatis quàm gloriæ insignem. Nanq; in urbem hostium plenam præcipiti saltu semetipse immisit, cum uix sperare posset, dimicãtem certè & non inultum esse moriturum: quippe antequam assurgeret, opprimi poterat, & capi uiuus: sed fortè ita librauerat corpus, ut se pedibus exciperet. Itaque stans init pugnam, & ne circuiri posset fortuna prouiderat. Vetusta arbor haud procul muro ramos multa fronde uestitos uelut de industria regem protegentes obiecerat. huius spacioso stipiti corpus, ne circuiri posset, applicuit, clypeo tela quæ ex aduerso ingerebantur excipiens. Nam cum unum procul tot manus peterẽt, nemo tamẽ audebat propius accedere. Missilia ramis plura, quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro rege primum celebrati nominis fama, deinde desperatio, magnum ad honeste moriendum incitamentum. sed cum subinde hostis affligeret, iam ingentem uim telorũ exceperat clypeo, iam galeam saxa perfregerant, iam continuo labore grauia genua succiderant. Itaque contemptim & incaute, qui proximi steterant, incurrerunt, è quibus duos gladio ita excepit, ut ante ipsum exanimes procumberent. Nec cuiquam deinde propius incessendi eum animus fuit. Procul iacula sagittasq; mittebant. Ille ad omnes ictus expositus, ægre iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum sagittam (nanq; Indis, ut antea diximus, huius magnitudinis sagittæ erãt) ita excussit, ut per thoracem paulum super latus dexterum infigeret. Quo uulnere afflictus, magna ui sanguinis emicante, remisit arma, moribũdo similis, adeoq; resolutus, ut ne ad uellendum quidem telum sufficeret dextra. Itaq; ad expoliandũ corpus, qui uulnerauerat, alacer gaudio accurrit. Quem ut inijcere corpori suo manus sensit, credo ultimi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hostis latus subiecto mucrone hausit. Iacebant circa regem tria corpora, procul stupentibus cæteris. Ille, ut antequã ultimus spiritus deficeret, dimicãs iam extingueretur, clypeo se alleuare conatus est: & posteaquam ad connitendum nihil supererat uirium, dextera impẽdentes ramos cõplexus, tentabat assurgere. Sed ne sic quidem potens corporis, rursus in genua procumbit, manu prouocans hostes, si quis congredi auderet. Tandem Peucestes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri uestigia persequẽs regi superuenit. Quo cõspecto, Alexãder iam nõ uitæ suæ, sed morti solatiũ superuenisse ratus, clypeo fatigatũ corpus excepit. Subit inde Timæus, et paulopost Leonnatus, hinc Aristonus superuenit. In di quoq; cũ intra mœnia regẽ esse cõperissent, omissis cæteris, illuc cõcurrerunt

runt, urgebantq; protegentes. ex quibus Timæus, multis aduerso corpore uulneribus acceptis, egregiaq; edita pugna cecidit. Peucestes quoq; tribus iaculis confossus, non se tamen scuto, sed regẽ tuebatur. Leonatus dum auidè ruentes Barbaros submouet, ceruice grauiter icta, semianimis procubuit ante regis pedes. Iam & Peucestes uulneribus fatigatus, submiserat clypeũ. In Aristono spes ultima hærebat. Hic quoq; grauiter saucius, tantã uim hostium ultrà sustinere non poterat. Inter hæc ad Macedones, regem cecidisse, fama perlata est. Terruisset alios, quod illos incitauit. Nanq; periculi omnes immemores, dolabris perfregere murum, & quà moliti erant aditum, irrupere in urbem, Indosq; plures fugientes, cẽq; congredi ausos, cæciderunt. Non senibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quisquis occurrerat, ab illo uulneratum regem esse credebant, Tãdemq; internecione hostium iustæ iræ parentatum est. Ptolemæum, qui postea regnauit, huic pugnæ affuisse, autor est Clitarchus, & Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriæ suæ nõ refragatus, abfuisse se, missum in expeditionem, memoriæ tradidit. Tanta componẽtium uetusta rerum monumenta uel securitas, uel par huic uicium credulitas fuit. Rege in tabernaculum relato medici lignũ hastæ corpori infixum, ita ne spiculum moueretur, abscindunt. Corpore deinde nudato, animaduertunt hamos ineſſe telo, nec aliter id sine pernicie corporis extrahi posse, cẽq; ut secãdo uulnus augerent. Cæterum ne secantes profluuium sanguinis occuparet, uerebantur: quippe ingens telum adactum erat, & penetrasse in uiscera uidebatur. Critobulus inter medicos artis eximiæ, sed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipsius caput parum prosperæ curationis recideret euentus. Iachrymantẽ eum ac metuentẽ, & solicitudine propemodum exsanguem rex cõspexerat. Quid? inquit, quod' ue tempus expectas, & non quamprimum hoc dolore me saltem moriturum liberas? An times, ne reus sis, quum insanabile uulnus acceperimus? At Critobulus tandem uel finito uel dissimulato metu, hortari eum cœpit, ut se continendum præberet, dum spiculũ euelleret. Etiam leuem corporis motũ noxium fore. Rex, cũ affirmasset, nihil opus esse ijs, qui semet continerent: sicut præceptum erat, sine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius uulnere, & spiculo euulso, ingens uis sanguinis manare cœpit. linquiq; animo rex, & caligine oculis offusa, ueluti moribundus extendi. Cumq; profluuium medicamentis fruſtra inhiberent, clamor simul atq; ploratus amicorum oritur, regem expirasse credentiũ. Tãdem constitit sanguis, paulatimq; animũ recepit, & circũstantes cœpit agnoscere. Toto eo die, ac nocte quæ secuta est, armatus exercitus regiã obsedit, confessus omnes unius spiritu uiuere. Nec prius recesserunt, quàm compertum est, somno paulisper acquiescere. Hinc certiorem spem salutis eius in castra retulerunt. Rex, septem diebus curato uulnere, necdum obducta cicatrice, cum audisset, conualuisse apud Barbaros famam mortis suæ, duobus nauigijs iunctis, statui in medium undiq; conspicuum tabernaculum iussit, ex quo se ostẽderet perijsse credentibus: cõspectusq; ab incolis, spem hostium falso nuncio cõceptam inhibuit. Secũdo deinde amne defluxit, aliquantum interualli à cætera classe præcipiens, ne quies corpori inualido adhuc necessaria

saria, pulsu remorum impediretur. Quarto posteaquã nauigare cœperat die, peruenit in regionem desertam quidem ab incolis, sed frumẽto & pecoribus abundantẽ. Placuit is locus, & ad suam & ad militũ requiem. Mos erat principibus amicorũ, & custodibus corporis excubare ante prætorium, quoties regi aduersa ualetudo incidisset. Hoc more tum quoq; seruato, uniuersi cubiculum eius intrant. Ille solicitus ne quid noui afferrent, quia simul uenerant, percontatur num hostium recens nũciaretur aduẽtus. At Craterus, cui mandatum erat ut amicorum preces perferret ad eum: Credis'ne, inquit, aduentu magis hostium, ut iam in uallo consisterent, q̃; cura salutis tuæ, ut nũc est tibi uilis, nos esse solicitos? Quantalibet uis omnium gentium conspiret in nos, impleat armis uiris q; totum orbem, classibus maria consternat, inusitatas belluas inducat, tu nos præstabis inuictos. Sed quis deorũ hoc Macedoniæ columen ac sydus diuturnum fore polliceri potest? quum tam auide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuiũ animas trahere te in casum? Quis enim tibi superstes aut optat esse, aut potest? Eò peruenimus, auspicium atq; imperium secuti tuum, unde, nisi te reduce, nulli ad penates suos iter est. Qui si adhuc de Persidis regno cum Dario dimicares, & si nemo uellet, tamen ne admirari quidem posset, tam promptæ esse te ad omne discrimen audaciæ. Nam ubi paria sunt periculum ac præmium, & secundis rebus amplior fructus est, & aduersis solatium maius. Tuo uero capite ignobilem uicum emi quis ferat, non tuorum modo militum, sed ullius etiam gentis Barbaræ, qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei, quam pauloante uidimus. Eloqui timeo, inuicti corporis spolia inertissimas manus fuisse auecturas, nisi te interceptum misericors in nos fortuna seruasset. Totidem proditores, totidẽ desertores sumus, quot te nõ potuimus persequi. Vniuersos licet milites ignominia notes, nemo recusabit luere id, quod ne admitteret, præstare nõ potuit. Patere nos quæso alio modo esse uiles tibi. Quocũq; iusseris, ibimus. Obscura bella, & ignobiles pugnas nobis deposcimus. Te metipsum ad ea serua pericula, quæ magnitudinem tuam capiũt. Cito gloria obsolescit in sordidis hostibus. Nec quicquam indignius est, quàm consumi eam, ubi nõ possit ostẽdi. Eadem ferè Ptolemæus, & similia ijs cæteri. Iamq; confusis uocibus flentes eum orabant, ut tandem exsatiatæ laudi modũ faceret, ac saluti suæ, itẽ publicæ parceret. Grata erat regi pietas amicorũ. Itaq; singulos familiarius amplexus, considere iubet: altiusq; sermone repetito, Vobis quidem, inquit, ò fidissimi pijssimiq; ciuium atq; amicorũ grates ago habeoq;, nõ solum eo nomine, q̃ hodie salutẽ meam uestræ præponitis, sed q̃ à primordijs belli nullũ erga me beneuolentiæ pignus atq; indiciũ omisistis: adeò ut confitendum sit, nunquam mihi uitam meam fuisse tam charam, q̃ esse cœpit, ut uobis diu frui possim. Cæterum non eadem est cogitatio eorũ, qui pro me mori optãt, & mea, qui quidem hanc beneuolentiã uestram uirtute meruisse me iudico. Vos enim diuturnũ fructum ex me, forsitan etiam perpetuũ percipere cupitis. Ego me metior non ætatis spacio, sed gloriæ. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ terminos per ociũ corporis expectare obscurã & ignobilem senectutẽ. Quanquam ne pigri quidẽ sibi fata disponunt

disponunt, sed unicum bonum diuturnã uitam æstimãtes sæpe acerba mors occupat. Verum ego, qui non annos meos sed uictorias numero, si munera fortunæ bene computo, diu uixi. Orsus à Macedonia imperium, Græciã teneo. Thraciam & Illyricos subegi. Triballis Mædisq; imperito. Asiam, quà Hellesponto, quà rubro mari alluitur, possideo. Iamq; haud procul absum à fine mũdi. Quem egressus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi statui. Ex Asia in Europæ terminos momento unius horæ trãsiui. Victor utriusq; regionis, post nonum regni mei, post uicesimum atq; octauũ ætatis annũ, ui deor'ne uobis in excolẽda gloria, cui me uni deuoui, posse cessare? Ego uero non deero, & ubicunq; pugnabo, in theatro terrarum orbis esse me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longe submouerat. In his operibus extingui, mihi (si fors ita feret) pulchrũ est. Ea stirpe sum genitus, ut multã prius q̃ longã uitam debeam optare. Obsecro uos, cogitate nos peruenisse in terras, quibus fœminæ ob uirtutem celeberrimum nomen est. Quas urbes Semiramis condidit? quas gẽteis redegit in potestatem? quanta opera molita est? Nondum fœminam æquauimus gloria, & iam nos laudis satietas cepit? Dij faueãt, maiora adhuc restãt. Sed ita nostra erunt, quæ nondum attigimus, si nihil paruum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus est. Vos modo me ab intestina fraude, & domesticorum insidijs præstate securũ. Belli Martisq; discrimen impauidus subibo. Philippus in acie tutior, quàm in theatro fuit. hostium manus sæpe uitauit, suorum effugere non ualuit. Aliorum quoq; regũ exitus si reputaueritis, plures à suis quàm ab hoste interemptos numerabitis. Cæterum, quoniam olim rei agitatæ in animo meo, nunc promendæ occasio oblata est: mihi maximus laborum atq; operum meorum erit fructus, si Olympias mater immortalitati consecretur, quandocunq; excesserit uita. Si licuerit, ipse præstabo hoc. Si me præceperit fatum, uos mandasse mementote. Ac tum quidem amicos dimisit. Cæterum per complures dies ibi statiua habuit. Hæc dum in India geruntur, Græci milites nuper in coloniam à rege deducti Carabactra, orta inter ipsos seditione, defecerant, nõ tam Alexandro infensi, q̃ metu supplicij: quippe occisis quibusdam popularium, qui ualidiores erant, arma spectare cœperunt. Et Bactriana arce, quæ quasi negligentius asseruata erat, occupata, Barbaros quoq; in societatem defectionis impulerant. Athenodorus erat princeps eorum, qui regis quoq; nomen assumpserat, non tam imperij cupidine, quàm in patriam reuertendi cum ijs qui autoritatẽ ipsius sequebantur. Huic Bicon quidam nationis eius, sed ob æmulationẽ infestus, cõparauit insidias, inuitatũq; ad epulas, per Boxum quendam Macedonum in cõuiuio occidit. Postero die concione aduocata, Bicon ultro insidiatũ sibi Athenodorum plerisq; persuaserat. Sed alijs suspecta fraus erat Biconis, & paulatim in plures cœpit manare suspicio. Itaq; Græci milites arma capiunt, occisuri Biconẽ, si daretur occasio. Cæteri principes eorũ, iram multitudinis mitigauerũt. Præter spem suam Bicon præsenti periculo ereptus, paulopost insidiatus autoribus salutis suæ est: cuius dolo cognito, & ipsum cõprehenderunt, & Boxũ. Cæterũ Boxum protinus placuit interfici, Biconẽ etiam per cruciatũ necari.

Iamq; corpori tormenta admouebãtur, cum Græci milites, incertũ ob quam
cauſam, lymphatis ſimiles ad arma diſcurrũt: quorum fremitu exaudito, qui
torquere Biconem iuſſerant, omiſere, ueriti ne id facere tumultuãtium uoci-
ferationeprohiberentur. Ille, ſicut nudatus erat, peruenit ad Græcos, & miſe
rabilis facies ſupplicio deſtinati in diuerſum animos repente mutauit, dimit-
tiq; eum iuſſerunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris, qui colonias
à rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra & Scytha
rum terminos geſta. Interim regem duarum gẽtium, de quibus antè dictum
eſt, centum legati adeunt. Omnes curru uehebãtur, eximia magnitudine cor
porum, decoro habitu: lineæ ueſtes intextæ auro, purpuraq; diſtinctæ. Ei ſe
dedere ipſos, urbes agroſq;, referebant, per tot ætates inuiolatam libertatem
illius primum fidei ditioniq; permiſſuros. Deos ſibi deditionis autores, non
metum: quippe intactis uiribus iugum excipere. Rex, conſilio habito, dedi-
tos in fidem accepit, ſtipendio, quod Arachoſiis utraq; natio penſitabat, im-
poſito. Præterea duo millia & quingẽti equites imperati: & omnia obedien-
ter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentiũ, regulisq;, exor
nari conuiuium iuſsit. Centum aurei lecti modicis interuallis poſiti erant. Le
ctos circũdederant aulæa purpura auroq; fulgẽtia: quicquid aut apud Perſas
uetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptũ erat, cõfuſis
utriuſq; gentis uicijs, in illo conuiuio oſtendens. Intererat epulis Dioxippus
Athenienſis pugil nobilis, & ob eximiam uirtutem uirium regi pernotus &
gratus. Inuidi magniq; increpabãt per ſeria & ludum, ſaginati corporis ſequi
inutilem beluam. Cum ipſi prælium inirent, oleo madentem præparare uen-
trem epulis. Eodem igitur in cõuiuio Horratas Macedo iam temulentus ex-
probrare ei cœpit, & poſtulare, ut, ſi uir eſſet, poſtero die ſecum ferro decer-
neret: regem tandem uel de ſua temeritate, uel de illius ignauia iudicaturum.
Et à Dioxippo contemptim militarẽ eludente ferociam, accepta cõditio eſt.
Ac poſtero die rex, cũ etiam acrius certamẽ expoſcerent, quia deterrere non
poterat, deſtinata exſequi paſſus eſt. Ingens hic militũ, inter quos erant Græ
ci, qui Dioxippo ſtudebant, conuenerat multitudo. Macedo iuſta arma ſum
pſerat, æreum clypeum, haſtam, quam Sariſſam uocant, læua tenens, dextra
lanceam, gladioq; cinctus, uelut cũ pluribus ſimul dimicaturus. Dioxippus
oleo nitens & coronatus, læua puniceum amiculum, dextra ualidum nodo-
ſumq; ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omnium animos expectatione ſuſpen
derat: quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas uidebatur.
Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit: quã Dio
xippus cum exigua corporis declinatione uitaſſet, antequã ille haſtam trans-
ferret in dextram aſſiluit, et ſtipite mediam eam fregit. Amiſſo utroque telo,
Macedo gladium cœperat ſtringere: quem occupatum complexu, pedibus
repente ſubductis, Dioxippus arietauit in terram: ereptoq; gladio, pedem ſu
per ceruicem iacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſurusq; eo uictum, ni
prohibitus eſſet à rege. Triſtis ſpectaculi euentus non Macedonibus modo,
ſed etiam Alexandro fuit, maxime quia Barbari affuerãt: quippe celebratam
Macedonum fortitudinem ad ludibrium recidiſſe uerebatur. Hinc ad crimi-
nationem

nationem inuidorum adapertæ ſunt aures regis. Et poſt paucos dies inter e-
pulas aureum poculum ex cõpoſito ſubducitur: miniſtriq;, quaſi amiſiſſent
quod amouerant, regem adeunt. Sæpe minus eſt cõſtantiæ in rubore, quàm
in culpa. Coniectum oculorum, quibus ut fur deſtinabatur, Dioxippus ferre
nõ potuit. Et cum exceſsiſſet conuiuio, literis conſcriptis quæ regi redde-
rentur, ferro ſe interemit. Grauiter mortem eius tulit rex, exiſtimãs, indigna-
tionis eſſe, non pœnitentiæ teſtem, utiq; poſtea quàm falſò inſimulatũ eum,
nimium inuidorum gaudium oſtendit. Indorum legati dimiſsi domos, pau-
cis poſt diebus cum donis reuertuntur. trecenti erant equi, mille xxx. cur-
rus, quos quadrijugi equi ducebant. Lineæ ueſtis aliquantum, mille ſcuta In-
dica, & ferri candidi talenta centum, leoneſq; raræ magnitudinis, & tigres,
utrunq; animal ad manſuetudinem domitum. Lacertarum quoq; ingẽtium
pelles, & dorſa teſtudinum. Cratero deinde imperat rex, haud procul amne,
per quem erat ipſe nauigaturus, copias duceret. Eos autẽ, qui comitari eum
ſolebant, imponit in naues, & in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur.
Inde Sabracas adijt, ualidam Indiæ gentem, quæ populi, non regum imperio
regebatur. ſex millia peditum habebãt, equitum ſex millia. has copias currus
quingẽti ſequebantur. Tres duces ſpectatos uirtute bellica elegerant. At qui
in agris erant proximi flumini (frequentes autem uicos maxime in ripa habe
bant) ut uidere totum amnem quà proſpici poterat nauigijs conſtratum, &
tot militum arma fulgẽtia, territi noua facie, deorum exercitum, & alium Li-
berum patrem, celebre in illis gentibus nomen, aduentare credebãt. Hinc mi
litum clamor, hinc remorum pulſus, uariæq; nautarum uoces hortãtium, pa-
uidas aures impleuerant. Ergo uniuerſi ad eos qui in armis erant currunt, fu-
rere clamitantes, cum dijs prælijũ inituros. Nauigia nõ poſſe numerari, quæ
inuictos ueherent. Tantumq; in exercitum ſuorum intulere terroris, ut lega
tos mitterẽt gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes
quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaq; op
pido ibi condito, quod Alexandriam appellari iuſſerat, fines eorũ, qui Muſi
cani appellãtur, intrauit. Hic Deſteriolem Satrapẽ, quẽ Parapamiſadis præ-
fecerat, ijſdem arguentibus, cognouit: multaq; auare ac ſuperbe feciſſe conui
ctum, interfici iuſsit. Oxatres prætor Bactrianorum nõ abſolutus modo, ſed
etiam iure amplioris imperij donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in dedi-
tionem redactis, urbi eorum præſidium impoſuit. Inde Præſtos & ipſam In-
diæ gẽtem peruentũ eſt. Porticanus rex erat, qui ſe munitæ urbi cum magna
manu popularium incluſerat. Hanc Alexander tertio die, q; cœperat obſide-
re, expugnauit. Et Porticanus cum in arcem confugiſſet, legatos de conditio
ne deditionis miſit ad regẽ. Sed antequam adirent eum, duæ turres cũ ingen
ti fragore prociderãt: per quarũ ruinas Macedones euaſere in arcem: qua ca-
pta, Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & om-
nibus captiuis uenundatis, Sabi regis fines ingreſſus eſt: multisq; oppidis in
fidem acceptis, ualidiſsimam gentis urbẽ cuniculo cepit. Barbaris ſimile mõ-
ſtri uiſum eſt, rudibus militariũ operũ: quippe in media ferme urbe è terra ex
ſiſtebãt, nullo ſuffoſsi ſpecus ante ueſtigio facto. viij. M. Indorũ in ea regione

cæsa, Clitarchus est author, multosq; captiuos sub corona uenisse. Rursus Musicani defecerũt, ad quos opprimẽdos missus est Pithon, qui captũ principem gentis, eundemq; defectionis autorem, adduxit ad regẽ. Quo Alexander in crucem sublato, rursus amnem, in quo classem expectare se iusserat, repetit. Quarto deinde die secundo amne peruenitur ad oppidũ, quà iter in regnũ erat Sami. Nuper se ille dediderat, sed oppidani detrectabãt imperium, & clauserant portas. Quorum paucitate cõtempta, rex quingẽtos Agrianos mœnia subire iusserat, & sensim recedentes elicere extra muros hostem, secutũ profecto, si fugere eos crederet. Agriani (sicut imperatum erat) lacessito hoste, subito terga uerterũt: quos Barbari effuse sequẽtes, in alios, inter quos ipse rex erat, incidũt. Renouato ergo prælio, ex tribus millibus Barbarorum quingenti cæsi sunt, mille capti, cæteri mœnibus urbis inclusi. Sed nõ ut prima specie lætà uictoria, ita euentu quoq; fuit: quippe Barbari ueneno tinxerant gladios. Itaq; saucij subinde expirabant. Nec causa tam strenuæ mortis excogitari poterat à medicis, quũ etiam leues plagæ insanabiles essent. Barbari autẽ sperauerant, incautũ & temerarium regem excipi posse. Et fortè inter promptissimos dimicans, intactus euaserat. Præcipue Ptolemæus læuo humero leuiter quidem saucius, sed maiore periculo quàm uulnere affectus, regis solicitudinẽ in se conuerterat. Sanguine coniunctus erat, & quidã Philippo genitũ esse credebant. certè pellice eius ortũ constabat. Idem corporis custos, prõptissimusq; bellator, & pacis artibus q̃ militiæ maior & clarior, modico ciuilíq; cultu liberalis in primis, aditu q; facilis, nihil ex fastu regio assumpserat. Ob hæc regi an popularibus charior esset dubitari poterat. Tum certè primũ expertus suorum animos, adeò ut fortunam, in quam postea ascendit, in illo periculo Macedones ominati esse uiderẽtur: quippe nõ leuior illis Ptolemæi fuit cura, quàm regis. qui & prælio et solicitudine fatigatus cũ Ptolemæo assideret, lectũ, in quo ipse acquiesceret, iussit inferri. In quẽ ut se recepit, protinus altior insecutus est somnus. Ex quo excitatus, per quietẽ uidisse se exponit speciem draconis oblatã herbã ferentis ore, quam ueneni remedium esse monstrasset. Colorem quoq; herbæ referebat, agniturũ, si quis reperisset, affirmans: inuentamq; deinde, quippe à multis erat requisita, uulneri imposuit: protinusq; dolore finito, intra breue spacium cicatrix quoq; obducta est. Barbaros ut prima spes fefellerat, se ipsos urbẽq; dediderunt. Hinc in proximam gentẽ Pathaliam peruentũ est. Rex erat Mœris, qui urbe deserta in mõtes profugerat. Itaq; Alexãder oppido potitur, agrosq; populatur. Magnæ inde prædæ actæ sunt pecorum armentorumq;, magna uis reperta frumenti. Ducibus deinde sumptis amnis peritis, defluxit ad insulam medio ferme alueo enatam. Ibi diutius subsistere coactus, quia duces socordius asseruati profugerant, misit qui conquirerent alios: nec repertis, peruicax cupido incessit uisendi Oceanum, adeundíque terminos mundi sine regionis peritis, flumini ignoto caput suum tótque fortissimorum uirorum salutem permittere. Nauigabant ergo omnium per quæ ferebantur ignari. quantum inde abesset mare, quæ gentes colerẽt, quàm placidum amnis os, quàm patiens longarum nauium esset, anceps & cæca æstimatio augurabatur.

Vnum

Vnum erat temeritatis solatium, perpetua felicitas. Iam cccc. stadia processerant, cum gubernatores agnoscere ipsos auram maris, & haud procul uideri sibi Oceanum abesse, indicãt regi. Lætus ille, hortari nauticos cœpit, incumberent remis. adesse finem omnibus uotis expetitum. Iam nihil gloriæ deesse, nihil obstare uirtuti. Sine ullo Martis discrimine, sine sanguine orbẽ terræ ab illis capi. Nec naturam quidem lõgius posse procedere. Breui incognita, nisi immortalibus, esse uisuros. Paucos tamen nauigio emisit in ripam, qui agrestes uagos exciperent, è quibus certiora nosci posse sperabat. Illi scrutati omnia tugurià, tandem latentes reperere. Qui interrogati, q̃ procul abesset mare, responderunt, nullum ipsos mare ne fama quidem accepisse: cæterum tertio die peruenirí posse ad aquam amaram, quæ corrumperet dulcem. Intellectum est, mare destinari ab ignaris naturæ eius. Itaq; ingenti alacritate nautici remigant, & proximo quoq; die, quo propius spes admouebatur, crescebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini subibat mare, leni adhuc æstu cõfundente dispares undas. Tum aliam insulam medio amni sitam euecti paulo lenius, quia cursus æstu remorabatur, applicant classem, & ad cõmeatus petendos discurrunt, securi casus eius qui superuenit ignaris. Tertia fermè hora erat, cum stata uice Oceanus exæstuans inuehi cœpit, & retrò flumen urgere. Quod primo coercitum, deinde uehementius pulsum, maiore impetu aduersum agebatur, quàm torrentia præcipiti alueo incurrũt. Ignota uulgo freti natura erat, monstraq; & iræ deûm indicia cernere uidebãtur, identidem intumescere mare, & in cãpos pauloante siccos descendere superfusum. Iamq; leuatis nauigijs, & tota classe dispersa, qui expositi erãt undiq; ad naues trepidi & improuiso malo attoniti recurrũt. Sed in tumultu festinatio quoq; tarda est. Hi contis nauigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant, confederant. Quidam enauigare properantes, sed non expectatis qui simul esse debebãt, clauda et inhabilia nauigia languide moliebãtur. Aliæ nauium inconsulte ruentes non receperant, pariterq; & multitudo & paucitas festinantes morabantur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, dissonæq; uoces nunquam idem ac unum tendentium, non oculorum modo usum, sed etiam aurium abstulerãt. Ne in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri uox à tumultuãtibus poterat, nec imperium à territis incompositisq; seruari. Ergo collidi inter se naues, abstergeríq; inuicem remi, & alij aliorum nauigia urgere cœperunt. Crederes non unius exercitus classem uehi, sed duorum nauale inisse certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à sequentibus qui antecedentes turbauerant. Iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iámque æstus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus uelut insulis paruis, in quos plerique trepidi, omissis nauigijs, enare cœperunt. Dispersa classis partim in prælta aqua stabat, quà subsederant ualles, partim in uado hærebat, utcunq; inæquale terræ fastigium occupauerant undæ, cum subito nouus & pristino maior terror incutitur. reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in suum fretum recurrentibus, reddebátque terras pauloante profundo salo mersas. Igitur destituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia

in

in latera procumbunt. Strati erant campi auulſarum tabularum, remorumq; fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues ſubſiſtere audebat, iden tidem præſentibus grauiora quæ ſequerentur expectans. Vix quæ perpetie bantur, uidere ipſos credebant, in ſicco naufragia, in amni mare. nec finis malorum: quippe æſtum paulo poſt mare relaturum, quo nauigia alleuaren tur, ignari, famem & ultima ſibimet ominabãtur. beluæ quoq; fluctibus de ſtitutæ terribiles uagabantur. Iamq; nox appetebat, & regem quoq; deſpera tio ſalutis ægritudine affecerat: non tamen inuictum animum curæ obruũt, quin tota nocte præſideret in ſpeculis, equitesq; præmitteret ad os amnis, ut cum mare rurſus æſtuare ſenſiſſent, procederent. nauigia quoq; lacerata refi ci, & euerſa fluctibus erigi iubet, paratos q; eſſe & intentos, cum rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter uigilias adhortationesq; conſumpta, celeriter & equites ingenti curſu refugêre, & ſecutus eſt æſtus. Qui primo a quis leni tractu ſubeuntibus, cœpit leuare nauigia: mox totis campis inun dans, etiam impulit claſſem: plauſusq; militum nauticorumq; inſperatam ſa lutem immodico celebrantiũ gaudio, littoribus ripisq; reſonabat. Vnde tan tum rediſſet ſubito mare, quò pridie refugiſſet, quæ nam eſſet eiuſdẽ elemen ti natura, modo diſcors, modo imperio temporum obnoxia, mirabũdi requi rebant. Rex cum ex eo, quod acciderat, coniectaret, poſt ſolis ortum ſtatum tempus eſſe, media nocte, ut æſtum occuparet, cum paucis nauigijs ſecundo amne defluxit: euectusq; os eius, cccc. ſtadia proceſsit in mare. tandem uo ti ſui compos, præſidibus et maris & locorum dijs ſacrificio facto, ad claſſem redijt. Hinc aduerſum flumẽ ſubijt claſsis, & altero die appulſa eſt haud pro cul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleroſq; decepit temere ingreſſos aquam: quippe ſcabies corpora inuaſit, & cõtagium morbi etiam in alios uulgatum eſt. Oleũ remedio fuit. Leonato deinde præmiſſo, ut puteos foderet, quà ter reſtri itinere ducturus exercitum uidebatur, quippe ſicca erat regio, ipſe cum copijs ſubſtitit, uernum tempus expectans. Interim & urbes pleraſq; condi dit. Nearcho atq; Oneſicrito nauticæ rei peritis imperauit, ut ualidiſſimas nauium deducerẽt in Oceanum: progreſsiq; quoad tutò poſſent, naturã ma ris noſcerent: uel eodem amne, uel Euphrate ſubire eos poſſe, cum reuerti ad ſe uellent. Iamq; mitigata hyeme, & nauibus, quæ inutiles uidebantur, crema tis, terra ducebat exercitum. Nonis caſtris in regionem Arabitarũ, inde totí dem diebus in Gedroſiorum peruentum eſt. Liber hic populus, concilio ha bito, dedidit ſe: nec quicquam deditis præter cõmeatus imperatũ eſt. Quin to hinc die uenit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deſerta, & a quarum inops excipit, quam emenſus, in Horitas tranſit. Ibi maiorem exer citus partem Epheſtioni tradidit, leuem armaturam cum Ptolemæo Leona toq; partitus eſt. Tria ſimul agmina populabantur Indos, magnæq; prædæ actæ ſunt. Maritimos Ptolemæus, cæteros ipſe rex, et ab alia parte Leonatus urebant. In hac quoq; regione urbem cõdidit, deductiq; ſunt in eam Aracho ſii. Hinc peruenit ad maritimos Indos. deſertã uaſtamq; regionem late tenẽt, ac ne cum finitimis quidem ullo commercij iure miſcentur. Ipſa ſolitudo na tura quoq; immitia efferauit ingenia. Prominent ungues nũquam reciſi. Co mæ

mæ hirſutæ & intonſæ ſunt. Tuguria conchis, & cæteris purgamẽtis maris inſtruunt. Ferarum pellibus tecti, piſcibus ſole duratis, & maiorum quoq; be luarum, quas fluctus eijcit, carne ueſcuntur. Conſumptis igitur alimẽtis, Ma cedones primo inopiam, deinde ad ultimum famem ſentire cœperunt, radi ces palmarũ (nanq; ſola ea arbor gignitur) ubiq; rimantes. Sed cũ hæc quoq; alimenta defecerant, iumenta cædere aggreſsi, ne equis quidem abſtinebant: & cum deeſſent quæ ſarcinas ueherent, ſpolia de hoſtibus, propter quæ ul tima Orientis peragrauerant, cremabant incendio. Famem deinde peſtilen tia ſecuta eſt: quippe inſalubrium ciborum noui ſucci, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi uulgauerãt morbos, & nec manere ſine clade, nec progre di poterant. Manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia urgebat. Ergo ſtrati erant campi penè pluribus ſemiuiuis, quàm cadaueribus. Ac ne leuius quidem ægri ſequi poterant: quippe agmen raptim agebatur, tantum ſingu lis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos ignotosq; ut alleuarentur orabant. Sed nec iumẽta erant, quibus excipi poſſent, & miles uix arma portabat, im minentisq; etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpius reuocati, ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem uerſa. Illi re licti, deos teſtes, ſacra communia, regisq; implorabant opem: cumq; fruſtra ſurdas aures fatigarent, in rabiem deſperatione uerſi, parem ſuo exitum, ſimi lesq; ipſis amicos & contubernales precabantur. Rex dolore ſimul ac pudo re anxius, quia cauſa tantæ cladis ipſe eſſet, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem miſit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios finitimarum regionum præfectos certiores neceſsitatis ſuæ fecit: nec ceſſatum eſt ab his. Itaq; fame duntaxat uindicatus exercitus, tandem in Gedroſiæ fines perdu citur. Omnium rerum ſola fertilis regio eſt, in qua ſtatiua habuit, ut uexatos milites quiete firmaret. Hic Leonnati literas accipit, cõflixiſſe ipſum cum o cto millibus peditum & quingentis equitibus Horitarum, proſpero euen tu. A Cratero quoq; nuncius uenit, Ozinem & Zariaſpem nobileis Perſas defectionem molientes oppreſſos à ſe, in uinculis eſſe. Præpoſito igitur re gioni Siburtio (nanq; Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipſe proceſsit. Aſpaſtes erat Satrapes gentis, ſuſpectus res no uare uoluiſſe, dum in India rex eſſet. Quem occurrentem, diſsimulata ira, co miter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit. cum Indiæ præfecti (ſicut imperatum erat) equorum, iumentorum, iugali umq; uim ingentem ex omni, quæ ſub imperio erat regione, miſiſſent, qui bus deerant impedimenta, reſtituit. Arma quoq; ad priſtinum refecta ſunt cultum: quippe haud procul à Perſide aberant, non pacata modo, ſed etiam opulenta. Igitur (ut ſuprà dictum eſt) æmulatus patris Liberi non gloriam ſolum, quam ex illis gentibus deportauerat, ſed etiam famã, ſiue illud trium phus fuit ab eo primum inſtitutus, ſiue bacchantium luſus, ſtatuit imitari, a nimo ſuper humanum faſtigium elato. Vicos, per quos iter erat, floribus co ronisq; ſterni iubet. Liminibus ædiũ crateras uino repletos, & alia eximiæ magnitudinis uaſa diſponi. Vehicula deinde conſtrata, ut plures capere mili

tes

tes posſent,in tabernaculorum modum ornari, alia candidis uelis, alia ueſte precioſa. Primi ibant amici & cohors regia, uariſs redimita floribus coronisq; .Alibi tubicinum cantus,alibi lyræ ſonus audiebatur.item in uehiculis pro copia cuiuſq; adornatis comeſſabundus exercitus, armis quæ maxime decora erant circumpendentibus.ipſum couiuasq; currus uehebat, crateris aureis eiuſdemq; materiæ ingẽtibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies ſeptem bacchabũdum agmen inceſsit.Parta præda, ſi quid uictis ſaltem aduerſus comeſſantes animi fuiſſet,mille hercule uiri modo & ſobriſ,ſeptẽ dierum crapula graues in ſuo triumpho capere potuerunt.Sed fortuna,quæ rebus famam preciumq; cõſtituit,hic quoq; militiæ probrũ uertit in gloriam. & præſens ætas,& poſteritas deinde mirata eſt,per gentes nondum ſatis domitas inceſsiſſe temulentos,Barbaris,quod temeritas erat,fiduciam eſſe credentibus.Hunc apparatum carnifex ſequebatur: quippe Satrapes Aſpaſtes (de quo ante dictum eſt)interfici iuſſus eſt.adeò nec luxuriæ quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat.

Q. CVRTII DE REBVS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM, Liber decimus.

ISDEM ferè diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Eracon ſuperueniunt, qui Parmenionẽ iuſſu regis occiderant,quinq; millia pẽditum cum equitibus mille. Sed & accuſatores eos è prouincia, cui præfuerant, ſequebantur:nec tot facinora, quot admiſerant, cõpenſare poterãt cædis perquam gratæ regi miniſterio:quippe cum omnia prophana ſpoliaſſent, ne ſacris quidem abſtinuerãt, uirgines q; et principes fœminarum ſtupra perpeſſæ,corporũ ludibria deflebant. Inuiſum Macedonum nomen auaricia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor,qui nobilem uirginem cõſtupratam,ſeruo ſuo pellicem dederat.Plericq; amicorum Alexandri non tam crimi num,quæ palàm obijciebantur,atrocitatẽ,quàm memoriã occiſi per eos Parmenionis,quod tacitum prodeſſe reis apud regem poterat,intuebantur,læti recidiſſe iram in iræ miniſtros,nec ullam potẽtiam ſcelere quæſitã, cuiquam eſſe diuturnam.Rex,cognita cauſa,pronunciauit,ab accuſatoribus unum & id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ. nunquam enim talia auſuros,qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reuerti,aut credidiſſent reuerſurum.Igitur hos quidem uinxit:ſexcentos autem militũ,qui ſæuitiæ eorum miniſtri fuerant,interfici iuſsit.Eodem die ſumptum eſt ſupplicium de his quoq;,quos autores defectionis Perſarum Craterus adduxerat. Haud multo poſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in Oceanum procedere iuſſerat,ſuperueniũt.Nunciabant autẽ quædam audita, alia comperta

perta.Inſulam oſtio amnis ſubiectã auro abundare,inopẽ equorũ eſſe:ſingulos equos ab iſs,qui ex continenti traſjcere auderẽt, ſingulis talentis emi.Plenum eſſe beluarum mare: æſtu ſecundo eas ferri, magnarum nauiũ corpora æquantes:truci cantu deterritas ſequi claſſem, cum magno æquoris ſtrepitu uelut demerſa nauigia ſubiiſſe aquas.Cætera incolis crediderãt:inter quæ, rubrum mare non à colore undarum,ut plericq; crederent, ſed ab Erythro rege appellari.Eſſe haud procul à continenti inſulam palmis frequentibus conſitam,& in medio ferè nemore colũnam eminere Erythri regis monumẽtum, literis gentis eius ſcriptam.Adiiciebant,nauigia quæ lixas mercatoresq; uexiſſent,famã auri ſecutis gubernatoribus,in inſulam eſſe tranſmiſſa, nec deinde ab his poſtea uiſa.Rex cognoſcendi plura cupidine accẽſus, rurſus eos terram legere iubet, donec ad Euphratem appellerent claſſem, inde aduerſo amne Babyloniam ſubituros.Ipſe animo infinita complexus,ſtatuerat,omni ad Orientem maritima regione perdomita,ex Syria petere Africam,Carthagini infenſus:inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis dirigere.Ibi nanq; colũnas Herculis eſſe,fama uulgauerat. Hiſpaniã deinde, quam Iberiam Græci à flumine Ibero uocabant,adire,et præteruehi Alpes,Italiæq; oram,unde in Epirũ breuis curſus eſt.Igitur Meſopotamiæ prætoribus imperauit,materia in Libano mõte cæſa,deuectaq; ad urbem Syriæ Capſagas, ingentiũ carinas nauiũ ponere:ſeptiremes omnes eſſe, deducíq; Babyloniã. Cypriorum regibus imperatũ,ut æs ſtupamq; & uela præberent.Hæc agẽti, Pori & Taxilis regum literæ traduntur, Abiaſarem morbo, Philippum præfectum ipſius ex uulnere interiiſſe,oppreſſosq; qui uulneraſſent eum. Igitur Philippo ſubſtituit Eudæmonẽ. dux erat Thracũ. Abiaſaris regnũ filio eius attribuit. Ventum eſt deinde Paſargadas:Perſica eſt gens,cuius ſatrapes Orſines erat,nobilitate ac diuitiſs inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam rege Perſarũ.Opes & à maioribus traditas habebat, & ipſe longa imperij poſſeſsione cumulauerat.Is regi cũ omnis generis donis, non ipſi modo ea,ſed etiã amicis eius daturus, occurrit. Equorũ domiti greges ſequebantur,currusq; argẽto et auro adornati,precioſa ſupellex,nobiles gemmæ,aurea magni põderis uaſa,ueſtesq; purpureæ,& ſignati argẽti talẽta quatuor millia.Cæterũ tanta benignitas Barbaro cauſa mortis fuit. Nam cum omnes amicos regis donis ſuper ipſorũ uota coluiſſet:Bagoæ ſpadoni, qui Alexandrũ obſequio corporis deuinxerat ſibi,nullum honorem habuit: admonitusq; à quibuſdam,cũ Alexãdro cordi eſſet:reſpõdit,Amicos regis, nõ ſcorta, ſe colere:nec moris eſſe Perſis,mares ducere,qui ſtupro effœminarentur.His auditis,ſpado potentiã flagitio & dedecore quæſitã,in caput nobiliſsimi & inſontis exercuit.Nãq; gentis eiuſdem leuiſsimos falſis criminibus aſtruxit, monitos tum demũ ea deferre,cũ ipſe iuſsiſſet.Interim quoties ſine arbitris erat,credulas regis aures implebat,diſsimulans cauſam iræ,quò grauior criminãtis autoritas eſſet. Nondum ſuſpectus erat Orſines, iam tamen uilior.Reus enim in ſecreto agebatur,latẽtis periculi ignarus:& importuniſsimũ ſcortum,ne in ſtupro quidem & dedecoris patientia fraudis obli tum,quoties amorẽ regis in ſe accenderat,Orſinẽ modo auariciæ, interdum

etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis merdacia, & fatum, cuius ineuitabilis fors est, appetebat. Fortè enim sepulchrum Cyri Alexander iussit aperiri, in quo erat conditū eius corpus, cui dare uolebat inferias. auro argẽto q́ repletū esse crediderat: quippe ita fama Persæ uulgauerant. Sed præter clypeū eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterū corona aurea imposita, amiculo cui assueuerat ipse, soliū in quo corpus iacebat uelauit: miratus, tanti nominis regem tantis præditum opibus, haud preciosius sepultū esse, q́ si fuisset è plebe. Proximus erat lateri spado, qui regẽ intuens, Quid mirū, inquit, est inania sepulchra esse regum, quū satraparum domus aurum inde egestū capere nõ possint? Quod ad me attinet, ipse hoc bustum antea nõ uideram: sed ex Dario ita accepi, tria millia talentũ cõdita esse cū Cyro. Hinc illa benignitas in te, ut quod impune habere non poterat Orsines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cum hi, quibus negocium idem dederat, superueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo subornati, falsis criminibus occupant aures. Antequam accusari se suspicaretur Orsines, in uincula traditus est. Non cõtentus supplicio insontis spado, ipse morituro manū iniecit. Quem Orsines intuẽs: Audieram, inquit, in Asia olim regnasse fœminas: hoc uero nouū est, regnare castratū. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximiæ quoq́ benignitatis in regem. Eodem tẽpore Phradates regnū affectasse suspectus occiditur. Cœperat esse præceps ad repræsentãda supplicia, idẽ ad deteriora credenda. Sic scilicet res secũdæ ualent commutare naturam, & raro quisquam erga bona sua satis cautus est. Idem enim pauloante Lyncestem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare nõ sustinuerat. Hu miliores quoq́ reos contra suam uoluntatem, quia cæteris uidebantur insontes, passus absolui, hostibus uictis regnare dixerat. Ad ultimum à semetipso degenerauit, usqueadeo ut aduersus libidinem animi, arbitrio scorti aliis regna daret, aliis adimeret uitam. Isdem ferè diebus literas accepit de rebus in Europa gestis, dum ipse Indiã subigit. Zopyrio Thraciæ præpositus, dū expeditionẽ in Getas faceret, tẽpestatibus procellisq́ subito coortis, cū toto exercitu oppressus erat. Qua cognita clade, Seuthes Odrysas populares suos ad defectionem cõpulerat. Amissa propemodū Thracia, ne Græcia quidẽ *

Scriptores rerum gestarũ Alexãdri Magni, hoc loco Calani Indi, in philosophiæ studijs magni nominis, mentionem faciunt. Qui persuasu Taxilis regis Indiæ Alexandrum secutus, tandem miro mortis genere seipsum interfecit. Cum enim lxxiij annos absq́ ullo morbo uixisset, dolore alui correptus in Perside, finẽ uitæ suæ adesse coniectans, ne longo morbo perpetua uitæ felicitas contaminaretur, néue multis medicorum pharmacis foret excruciandus, Alexandrum rogauit, ut sibi pyram construi, cumq́ ascendisset, eandem incendi iuberet. Rex hominem ab horrendo incepto posse deterreri sperans, dissuadere cœpit. Verum cum eum fixum atq́ immutabilem in sententia permanere, nec in uita retineri posse uideret, pyram secundum Calani uoluntatem extrui permisit. Quò delatus equo, adoratis patrijs numinibus, Macedonas prehensis manibus rogauit, ut illum diem læti cum rege potantes exigerent, quem paulopost Babylone se uisurum dixit. His dictis pyram ascẽdit alacriter, atq́ membris decore compositis, eo quo resedit gestu perpetuo cõseruato, occubuit. Incensa pyra, tubæ insonuere, totusq́ exercitus clamores in cœlũ sustulit, haud secus

secus atq́ in prælijs fieri solet. Elephanti quoq́ horrendũ infremuerunt. Hæc de Calani morte grauissimi scripserunt autores, inuicti animi, ad quælibet dura cõstanter perferenda, singulare exemplum. Posthæc Susa profectus, Statyram, maiorem Darij filiam, legitimo sibi copulauit matrimonio. Iuniorem Drypetim Hephæstioni uxorem dedit. Optimatibus quoq́ Macedonum, atq́ insignioribus amicis, lectas ex omnibus gentibus nobilissimas uirgines, circiter lxxx. matrimonio collocauit: ne solus noui moris author haberetur. Nuptiæ Persico more celebratæ sunt. Reliquis quoq́ Macedonibus, qui dudum uxores duxerant, regale instituit conuiuium. Cui cum nouem millia conuiuarum interessent, unumquemq́ ad peragenda libamina, aurea phiala donasse dicitur. Eodem tempore xxx. millia iuniorum militum pari omnes ætate, sub præfectis ciuitatum partim à se conditarum, partim etiam deuictarum, ad omnia belli munia, ac Macedonica armatura pulcherrime instructi, ad Alexandrum uenerũt: quos Epigonos, id est successores, appellabat. Horũ aduentu Macedones nonnihil contristari uisi sunt. Cum enim Macedones diuturna militia fatigati, regi in concionibus sæpius obloquerentur, ad compescẽdam eorum licentiam hos sibi cõparauerat milites, quos etiã maximis ornauit beneficijs. Harpalus aũt cui rex Babyloniæ thesaurorum atq́ uectigalium curã demandauerat, cũ audiuisset Alexandri uirtute, Indorum reges maiore ex parte perdomitos, & felici rerum omniũ successu iam ei cuncta patere, arbitrabatur Alexandrum ulteriora cognoscendi & gloriæ augẽdæ cupidissimum, haud facile eò loci rediturum. Delicijs itaq́, atq́ luxui deditus, uim nobilibus atq́ ingenuis fœminis inferens, omne libidinis genus exercuit. Vocato etiã ad se ab Athenis insigni scorto, cui Potonice nomen erat, eidem, non solum uiuenti maxima & regia donauit munera, uerumetiam post mortem, monumentum celeberrimum, triginta talentis in id collatis, extrui uoluit. His & similibus turpissimis uoluptatibus magna pecuniæ summa exhausta, cum percepisset Alexandrum ex India redeuntem in multos præfectos, ob sceleста ipsorum in subditos facinora delatos, grauiter animaduertisse: timens (quæ sua erat cõscientia) ne et sibi tale quippiam contingeret, collectis quinq́ millibus talentis, cum sex millibus mercenariorum, celerrime in Atticã contendit. nemine uero ipsum recipiente, relictis militibus ad Tænaron, ubi iam antea mercenariorum militum quos præfecti in Asia ex mandato regis dimiserant, ingens multitudo confluxerat, Athenas cum pecunia est profectus. Ad quem continuo certatim magna uis ciuium confluxit, auri magis quàm hominis amore compulsi, in primisq́ oratores, & hi qui quæstum ex pulpito faciebãt. Quos exigua largitione pellectos, ut suam causam ad populum defenderent, sibi facile emptícios fecit. Habita deinde concione populi, urbe excedere iussus, ad Græcos peruenit milites, ibiq́ trucidatus est.

Ex his studiose lector, quæ in hoc fragmento desunt, facile resarciri poterunt.

Igitur triginta nauibus Sunium transmittunt. promontorium est Atticæ terræ, unde portum urbis petere decreuerãt. His cognitis, rex Arpalo Atheniensibusq́ iuxta infestus, classem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod consilium cum agitat, clàm literæ ei redduntur, Arpalum intrasse quidem Athenas, pecunia conciliasse sibi principum animos: mox concilio plebis habito, iussum urbe excedere, ad Græcos milites peruenisse, à quibus interceptum, & trucidatum à quodam uiatore per insidias. his lætus, in Europam trajciendi consilium omisit. Sed exules, præter eos qui ciuili sanguine aspersi erant, recipi ab omnibus Græcorum ciuitatibus queis pulsi erant, iussit. Et Græci haud ausi imperium aspernari, quanquam soluendarum legum id principium esse censebant, bona quoq́ quæ extarent, restituêre damnatis. Soli Athenienses nõ suæ modo, sed etiam reipublicæ uindices, colluuionem hominum, quia ægrè ferebant, non regis imperio, sed legibus moribusq́ pa-

trijs regi assueti, prohibuere. Igitur exules finibus eijciunt, omnia potius toleraturi, quàm purgamẽta quondam urbis suæ, tunc etiã exilij, admitterent. Alexander senioribus militũ in patriam remissis, xiij. millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Asia retineret, eligi iussit, existimans modico exercitu continere posse Asiam, quia pluribus locis præsidia disposuisset, nuperq; conditas urbes quas colonis replesset, res nouare cupientibus obstare. Cæterum priusquã secerneret quos erat retenturus, edixit ut omnes milites æs alienum profiterentur. Graue plerisq; esse compererat. Et quanquam ipsorũ luxu contractum erat, dissoluere tamen ipse decreuerat. Illi tentari ipsos rati, quo facilius ab integris sumptuosos discerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex satis gnarus, professioni æris pudorem non contumaciam obstare: mensas totis castris poni iussit, & decem millia talentorũ proferri. Tum demum fide facta professio est. Nec amplius ex tanta pecunia quàm centum & triginta talenta superfuere. Adeo ille exercitus tot ditissimarum gentium uictor, plus tamen uictoriæ quàm prædæ deportauit ex Asia. Cæterum ut cognitum est, alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni sedem in Asia habiturũ rati, uecordes, & disciplinæ militaris immemores, seditiosis uocibus castra cõplent, regemq; ferocius q̃ aliâs adorti, omnes simul missionem postulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, canitiemq; capitum ostentantes. Nec aut præfectorum castigatione, aut uerecundia regis deterriti, tumultuoso clamore et militari uiolentia uolentem loqui inhibebant, palàm professi, nusquam inde nisi in patriam uestigium esse moturos. Tandem silentio facto, magis quia motum esse credebãt, quàm quia ipsi moueri poterant, quid nam acturus esset, expectabant. Ille, Quid hæc, inquit, repens cõsternatio, & tam procax atq; effusa licentia denunciat? Eloqui timeo, palàm certe rupistis imperium, & precario rex sum, cui non alloquendi, non noscendi monendiq; aut intuendi uos ius reliquistis. Equidem cum alios dimittere in patriam, alios mecum paulopost deportare statuerim: tam illos acclamãtes uideo qui abituri sunt, quàm hos cum quibus præmissos subsequi statui. Quid hoc est rei? Dispari in causa idem omnium clamor est. Peruelim scire, utrum qui discedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes uno ore omnes sustulisse clamorem, ita pariter ex tota concione responsum est, Omnes queri. Tum ille, Non hercule, inquit, potest fieri, ut adducar querendi simul omnibus hanc causam esse quam ostenditis, in qua maior pars exercitus non est, utpote quũ plures dimiserim quàm retenturus sum. Subest nimirum altius malum, quod omnes auertit à me. Quando enim regem uniuersus exercitus deseruit? Ne serui quidem uno grege profugiunt dominos: sed est quidam in illis pudor à cæteris destitutos relinquendi. Verum ego tam furiosæ consternationis oblitus, remedia insanabilibus conor adhibere. Omnem hercule spem quam ex uobis cõceperam, damno: nec ut cum militibus meis (iam enim esse desistis) sed ut cum ingratissimis (ut oportet) agere decreui. Secundis rebus quæ circumfluunt uos, insanire cœpistis, obliti status eius quem beneficio exuistis meo. Digni hercule, qui in eodẽ consenescatis: quoniam facilius est uobis aduersam quàm secundam regere fortunã. Entan

dem Il-

dem Illyriorum pauloante & Persarum tributarijs, Asia & tot gentium spolia fastidio sunt. Modò sub Philippo seminudis amicula ex purpura sordent. Aurum & argentum oculi ferre non possunt. Lignea enim uasa desiderant, & ex cratibus scuta rubiginemq; gladiorum. Hoc cultu nitentes uos accepi, et quingenta talenta æris alieni, quum omnis regia supellex haud amplius q̃ sexaginta talentorum sit, meorum operum fundamenta, quibus tamen absit inuidia, imperium maximæ terrarum partis imposui. Asiæne pertæsum est? quæ uos gloria rerum gestarum dijs pares fecit? In Europam ire properatis, rege deserto, quum pluribus uestrũm defuturum uiaticum fuerit, ni æs alienum luissem? Nempe in Asiatica præda, nec pudet profundo uentre deuictarum gentium spolia circũferentes reuerti uelle ad liberos coniugesq;, quibus pauci præmia uictoriæ potestis ostendere. Nam cæterorum, dum etiam spei uestræ obuiam istis, arma quoque pignori sunt. Bonis uero militibus carituros sum, pellicum suarum concubinis, quibus hoc solum ex tantis opibus superest, quod impenditur. Proinde fugientibus me pateant limites: facesssite hinc ocyus. Ego cum Persis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos ingratissimi ciues. Læti uos excipient parentes liberiq;, sine uestro rege redeuntes? Obuiam ibunt desertoribus transfugisq;? Triumphabò mehercule de fuga uestra, & ubicunq; ero, expetam pœnas, hos cum quibus me relinquitis, colendo præferendoq; uobis. Iam autẽ scietis & quantũ sine rege ualeat exercitus, & quid opis in me uno sit. Desiliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se immisit, notatos quoque qui ferocissime oblocuti erant, singulos manu corripuit: nec ausos repugnare, xiij. asseruandos custodibus corporis tradidit. Quis crederet sæuam pauloante concionem obtorpuisse subito metu? & cum ad supplicium uideret trahi, nihil ausos grauiora quàm cæteros, * tam effusam antea licentiam, atq; seditiosam militum uiolentiam ita compressam, ut non modo nullus ex omnibus irruenti regi restiterit, uerumetiam cuncti pauore exanimati, attonitis similes, quid de ipsis quoq; rex statuendũ censeret, suspensa mente expectarent. Itaq; * siue nominis, quod gentes quæ sub regibus sunt, inter deos colunt, siue propria ipsius ueneratio, siue fiducia tanta ui exercentis imperium, conterruit eos: singulare certè ediderunt patientiæ exemplum: adeoq; non sunt accensi supplicio commilitonum, cum sub noctem interfectos esse nossent, ut nihil omiserint quod singuli magis obedienter ac pie facerent. Nam cum postero die prohibiti aditu uenissent, Asiaticis modò militibus admissis, lugubrem totis castris edidere clamorẽ, denunciantes se protinus esse morituros, si rex perseueraret irasci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitasset animi, peregrinorum militum concionem aduocari iubet, Macedonibus intra castra cohibitis: & cum frequentes coissent, adhibito interprete, talem orationem habuit. Cum ex Europa trajcerem in Asiam, multas nobiles gentes, magnam uim hominum imperio meo me additurum esse sperabam. Nec deceptus sum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoq; accessit, quòd uideo fortes uiros erga reges suos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram, & nimia felicitate mergi in uoluptates. At hercule munia

militiæ,hoc animorum corporũq; robore,æque impigre toleratis:& quũ fortes uiri sitis,non fortitudinem magis q̃ fidem colitis.Hoc ego non nunc primum profiteor,sed olim scio.Itaq; & delectum è uobis iuniorũ habui,& uos meorum militũ corpori immiscui.Idem habitus,eadẽ arma sunt uobis.Obsequium uero & patientia imperij longe præstantior est,quàm cæteris.Ergo ipse Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio iũxi,non dedignatus ex captiua liberos tollere.Mox deinde cum stirpem generis mei latius propagare cuperem,uxorem Darij filiam duxi:proximisq; amicorum author fui ex captiuis generandi liberos, ut hoc sacro fœdere omne discrimen uicti & uictoris excluderem.Proinde genitos esse uos mihi, non ascitos milites credite. Asiæ & Europæ unum atq; idem regnum est. Macedonum uobis arma do. Inueterauí peregrinam nouitatem: & ciues mei estis,& milites.Omnia eundem ducunt colorem.Nec Persis Macedonum morem adumbrare,nec Macedonibus Persas imitari indecorum est. Eiusdem iuris esse debent,qui sub eodem rege uicturi sunt. * Hac oratione habita, Persis corporis sui custodiam credidit,Persas satellites,Persas apparitores fecit.Per quos cum Macedones,qui huic seditioni occasionem dedissent,uincti ad supplicia traherentur,unum ex ijs autoritate & ætate grauem,ad regem ita locutum ferunt. *

Quousq;,inquit,animo tuo etiam per supplicia, & quidem externi moris, obsequeris?Milites tui,ciues tui incognita causa captiuis suis ducẽtibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruisse iudicas, saltem ministros supplicij muta.Amico animo,si ueri patiens fuisset, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat.Itaq; rursus,nam parumper quibus imperatũ erat dubitauerant, mergi in amnem,sicut uincti erant,iussit.Nec hoc quidem supplicium seditionem militum mouit.Nanq; copiarum duces atque amicos eius manipuli adeũt, petẽtes,ut si quos adhuc pristina noxa iudicaret esse cõtactos,iuberet interfici.Offerre se corpora:trucidaret. * Postquam uero cognitũ est, Persis ducatus datos, barbaros in uarios ordines distributos, atq; Macedonica ijs imposita nomina,se uero ignominiose penitus reiectos esse,non iam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt.Sed concursu in regiam facto,interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuam, pœnitẽtiæ signum proiecerunt:ac præ foribus stantes,intromitti se,sibiq; ignosci suppliciter atq; flentes orabant,utq; rex supplicijs suis potius saturet se quàm contumelijs,ipsos nisi uenia impetrata non discessuros.Quæ cũ Alexandro nũciata essent,apertis regiæ foribus,ad ipsos est egressus.Postquam uero ipsorum eiulatum,atq; pœnitentiam,nec non miserandum atq; afflictum habitum uidisset,diu quoq; collachrymatus est.Eaq; modestia, ut ipsis ignosceret,obtinuerunt.Eis deinde nunc modeste incusatis, nunc comiter appellatis,complures bello inutiles exautorauit, magnificentissimeq; donatos dimisit.Scribens quoq; ad Antipatrum,Macedoniæ præfectum, eis ad spectãda certamina priores in theatro sedes assignari,coronatosq; sedere iussit. Defunctorum quoq; liberos pupillos paterna contrahere stipendia uoluit,Cratero ijs præposito: quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Thessalis, Thracibusq; præesse iussit, Antipatrumq; cum supplemento Tyronum in

Crateri

Crateri locum uocauit. Iam pridem quidem Alexandro literæ, & ab Olympiade matre,& ab Antipatro redditæ erãt, ex quibus mutuam inter ipsos simultatem perceperat. Mater Antipatrum affectati regni insimulabat, Antipater Olympiadem multa præter ipsius decorum gerere scripserat. Itaq; euo cari se ualde iniquo ferens animo, Alexandrum ueneno interficere statuit. Peractis his rebus omnibus Alexãder ad Ecbatana Mediæ profectus, regni necessaria dispositi,spectacula denuo & solennes indixit dies. Illis forte diebus Hephestion,quem rex unice ac fratris loco diligebat,febricitãs moritur. Ex quo Alexãder incredibili affectus dolore,multa quæ regiam maiestatem minime decerent,admisisse dicitur.Miserum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuisset,suspẽdi iussit.Super amici corpus exanime eiulans procubuit,uixq; inde ab amicis abstractus est. Diem atq; noctẽ luctum continuauit.Aliaq; nonnulla feruntur,quæ quidem ego minime credo.Illud tamen uerum est, quod Alexander Hephestioni tanquã heroi sacrificari iusserit.In funus atq; monumentum ei faciendum,plusquã duodecim millia talentorum impensa sunt.Reuertenti Babyloniam,Chaldæi uates occurrerũt, monentes ne Babyloniam ingrederetur.Profectionem enim eius per id tempus,uitæ periculum ei portendere.Quibus spretis,quò destinauerat ire pergit.Nunciabatur enim ei,legatos ex diuersis terrarum orbis partibus,undiq; Babyloniam confluxisse, eiusq; aduentum expectare. Adeo totum orbem nominis eius terror inuaserat,ut cunctæ gentes,uelut destinato sibi regi,adularentur.Igitur tanquam conuentũ uniuersi orbis acturus, Babyloniam peruenire festinabat. Quò cum uenisset,legatos omnes benigne susceptos domum remisit.Iisdem ferè diebus conuiuium apud Thessalum Medium instituit,ad quod rex quoq; cum sodalibus uocatus, uenit. Ibi nondũ Herculis scypho epoto,repente uelut telo confixus ingemuit.Elatus è conuiuio semianimis,tanto dolore cruciatus est,ut ferrum in remedia posceret. Amici causam morbi, intemperiem ebrietatis diuulgarunt. Re uera autem insidiæ fuerunt,quarum infamiam successorum potentia oppressit.Antipater enim præparatum uenenum Cassandro filio, qui cum fratribus Philippo & Iolla regi ministrare solebat,dederat,præmonito eo,ne alijs quàm Thessalo & fratribus crederet. Philippus itaq; & Iollas,potum regis prægustare soliti,in aqua frigida uenenũ habentes,eam prægustatæ potioni regis supermiserunt. Quarto deinde die cum milites partim mortuum suspicarẽtur, idq; celari crederent:partim eius desideriũ ferre non possent, mœsti sese in regiam contulerunt,ut sibi regis uidendi copia fieret orantes,atq; à custodibus ex mandato regis intromissi sunt. * Intuentibus lachrymæ obortæ,præbuere speciem iam non regem,sed funus eius uisentis exercitus.Mœror tamen circumstantium lectum eminebat:quos ut rex aspexit,Inuenietis,inquit,cũ excesserо,dignum talibus uiris regem.Incredibile dictu audituq;, in eodem habitu corporis,in quem se composuerat cum admissurus milites esset, durasse donec à toto exercitu illo ad ultimum persalutatus est:dimissoq; uulgo,uelut omni uitæ debito liberatus,fatigata mẽbra reiecit,propiusq; adire iussis amicis(nam & uox deficere iam cœperat)detractum annulum digito,Perdiccæ

tradidit, adiectis mandatis, ut corpus suum ad Hammonem ferri iuberent? quærentibusq; his, cui relinqueret regnum: respondit. Ei, qui esset optimus. cæterum præuidere iam, ob id certamen magnos funebres ludos parari sibi. Rursus Perdicca interrogante, Quando cœlestes honores haberi sibi uellet: dixit, Tum uelle, cum ipsi felices essent. Suprema hæc uox fuit regis, & paulopost extinguitur. Ac primo ploratu lamẽtisq; & planctibus tota regia personabat. Mox uelut in uasta solitudine omnia tristi silentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum esset, dolore conuerso. Nobiles pueri, custodiæ corporis eius assueti, nec doloris magnitudinẽ capere, nec seipsos intra uestibulum regiæ retinere potuerunt: uagiq;, & furentibus similes, totam urbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis quæstibus omissis, quos in tali casu dolor suggerit. Ergo qui extra regiam astiterant, Macedones pariter Barbariq;, concurrunt, nec poterant uicti à uictoribus in communi dolore discerni. Persæ iustissimum ac mitissimum dominum, Macedones optimum ac fortissimum regem inuocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœstorum solum, sed etiam indignantium uoces exaudiebantur, tam uiridem & in flore ætatis fortunæq;, inuidia deûm ereptum esse rebus humanis. Vigor eius & uultus educentis in prælium milites, obsidentis urbes, euadentis in muros, fortes uiros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negasse ei pœnitebat, impiosq; & ingratos fuisse se confitebantur, quòd aures eius debita appellatione fraudassent. Et cum diu nunc in ueneratione, nunc in desiderio regis hæsissent, in ipsos uersa miseratio est. Macedonia profecti ultra Euphratem, mediis hostibus nouum imperium aspernantibus, destitutos se esse cernebant: sine certo regis hærede, sine hærede regni publicas uires ad se quenque tracturum. Belladeinde ciuilia, quæ secuta sunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Asiæ, sed de rege ipsis sanguinem esse fundendum. Nouis uulneribus ueteres rumpendas cicatrices. Senes debiles modo petita missione à iusto rege, nunc morituros pro potentia forsitan satellitis alicuius ignobilis. Has cogitationes uoluentibus, nox superuenit, terrorem'que auxit. Milites in armis uigilabant. Babyloniq; alius è muris, alius è culmine sui quisque tecti prospectabant, quasi certiora uisuri. Nec quisquam luminare audebat accendere. Et quia oculorum cessabat usus, fremitus uocésque auribus captabant. Ac plerunque uano metu territi, per obscuras semitas alius alij occurrantes, inuicem suspecti & soliciti ferebantur. Persæ commisso more detonsis in lugubri ueste coniugibus ac liberis, non ut uictorem & modo hostem, sed ut gentis suæ iustissimum regem uero desiderio lugebant. Assueti sub rege uiuere, non alium qui imperaret ipsis digniorem fuisse confitebantur. Nec muris urbis luctus continebatur, sed proximam regionem ab ea, deinde magnam partem Asiæ cis Euphratem tanti mali fama peruaserat. Ad Dariq; quoque matrem celeriter perlata est. Abscissa ergo ueste, qua induta erat, lugubrem sumpsit: laceratis'que crinibus, humi corpus abiecit. Assidebat ei altera ex neptibus, nuper amissum Ephestionem, cui nupserat, lugens, proprias'que causas doloris in communi mœsticia retractabant

tabant. Sed omnium suorum mala Sysigambis una capiebat. Illa suam, illa neptium uicem flebat. Recens dolor etiam præterita reuocauerat. Credere modo amissum Darium, & pariter miseræ duorum filiorum exsequias esse ducendas. Flebat mortuos simul uiuósque. Quem enim puellarum acturum esse curam? quem alium futurum Alexandrum? iterum esse se captas, iterum excidisse regno. Qui mortuo Dario ipsas tueretur, reperisse: qui post Alexandrum respiceret, utique non reperturas. Subibat inter hæc animum, octoginta fratres suos eodem die ab Ocho sæuissimo regum trucidatos, adiectumq; stragi tot filiorum patrem. E septem liberis, quos genuisset ipsa, unum superesse. Ipsum Darium floruisse paulisper, ut crudelius posset extingui. Ad ultimum dolori succumbit, obuoluto'que capite assidentes genibus suis neptem nepotemq; auersata, cibo pariter abstinuit & luce. Quinto posteaquam mori statuerat die extincta est. Magnum profecto Alexandri indulgentiæ in eam, iusticiæq; in omnes captiuos documentum est mors huius: quæ cum sustinuisset post Darium uiuere, Alexãdro esse superstes erubuit. Et hercule, iuste æstimantibus regem, liquet, bona naturæ eius fuisse, uicia uel fortunæ uel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter reges modo excellens, sed inter illos quoq;, quorum hæc sola uirtus fuit: liberalitas sæpe maiora tribuentis, quàm à dijs petuntur: clementia in deuictos: tot regna aut reddita, quibus ea dempserat bello, aut dono data: mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudisq; ut iusto maior cupido, ita ut iuueni, & in tantis admittenda rebus. iam pietas erga parentes, quorum Olympiada immortalitati consecrare decreuerat, Philippum ultus erat: iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia: consilium par magnitudini animi, & quantam uix poterat ætas eius capere solertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale desiderium usus: nec ulla, nisi ex permisso uoluptas: ingentes profecto dotes erant. Vicia fortunæ, dijs æquare se, & cœlestes honores accersere, & talia suadentibus oraculis credere, & dedignantibus uenerari ipsum, uehementius quàm par esset irasci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium mores, quas ante uictoriam spreuerat. Nam iracundiam & cupidinem uini sicuti iuuenta iritauerat, ita senectus mitigare potuisset. Fatendum est tamen, quum plurimum uirtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temere in pericula uectum, perpetua felicitate protexit? Vitæ quoque finem eundem illi, quem gloriæ statuit. Expectauere eum fata, dum Oriente perdomito, aditóque Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret. Huic regi duci'que successor quærebatur. Sed maior moles erat, quàm ut unus subire eam posset. Itaque nomen quoque eius, & fama rerum in totum propemodum orbem reges ac regna diffudit: clarissimique sunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæserunt. Cæterum Babylone (inde enim diuertit oratio) corporis eius custodes in regiam principes amicorum, ducésque copiarum aduocauere. secuta est militum

turba, cupientium ſcire in quem Alexãdri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi, regiam intrare non poterant, cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium ſperneba-
tur imperium, ac primum eiulatus ingens ploratusq; renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lachrymis, ſilentium fecit. Tũc Perdicca regia ſella in conſpectum uulgi data, in qua diadema ueſtisq; Alexandri cum armis erant, anulum ſibi pridie traditum à rege, in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lachrymæ integrauere luctum. Et Perdicca, Ego quidem, inquit, anulum quo ille regni atq; imperij uires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi reddo uobis. Cæterũ quanquam nulla clades huic qua affecti ſumus, par ab iratis dijs excogitari poteſt: tamen magnitudinem rerum quas egit intuentibus credere licet, tantũ uirum deos accommodaſſe rebus humanis, quarũ ſorte completa, citò repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex eo ſupereſt, quàm quod ſemper ab immortalitate ſubducitur, corpori nominiq; quamprimum iuſta ſoluamus, haud obliti in qua urbe inter quos ſimus, quali rege ac præſide ſpoliati. Tractandũ eſt com militones, cogitandumq; ut uictoriam partam inter hos de quibus parta eſt, obtinere poſsimus. Capite opus eſt. Hoc ne uno, an pluribus, in ueſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam, corpus eſſe ſine ſpiritu. Sextus menſis eſt ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus ut marem enitatur: eius regnum dijs approbantibus futurũ, quando adoleuerit, interim à quibus regi uelitis, deſtinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri ſanguinem ac ſtirpem regiæ maieſtati conuenire, neminẽ ait poſſe mirari: cæterum expectari nondũ ortum regem, & qui iam ſit præteriri, nec animis Macedonum cõuenire, nec tempori rerum. Eſſe è Barſine filium regis: huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaq; ſuo more haſtis ſcuta quatientes, obſtrepere perſeuerabant. Iamq; prope ſeditionem peruenerant, Nearcho peruicacius tuente ſentẽtiam. Tum Ptolemæus: Digna prorſus eſt ſoboles, inquit, quæ Macedonum imperet gẽti, Roxanes uel Barſines filius, cuius nomen quoq; in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Perſas uicerimus, ut ſtirpi eorũ ſeruiamus? quod iuſti illi reges Darius & Xerxes tot millium agminibus, tantisq; claſsibus nequicquam petiuerunt. Mea ſententia hæc eſt, ut ſede Alexandri in regia poſita, qui conſilijs eius adhibebantur, coeant, quoties in cõmune conſulto opus fuerit: eoq;, quod maior pars eorũ decreuerit, ſtetur. Duces præfectiq; copiarũ his pareant. Ptolemæo quidam, pauciores Perdiccæ, aſſentiebãtur. Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, Alexandrum conſultum, cui relinqueret regnũ, uoluiſſe optimum deligi. Iudicatum autem ab ipſo optimũ Perdiccam, cui annulum tradidiſſet. Nec enim unum eum aſſediſſe morienti, ſed circũferentem oculos, ex turba amicorũ delegiſſe cui traderet. Placere igitur, ſummam imperij ad Perdiccam deferri. Nec dubitauere, quin uera cenſeret. Itaq; uniuerſi procedere in medium Perdiccam, & regis annulum tollere iubebãt. Hærebat inter cupiditatẽ pudoremq;, & quo modeſtius quod expetebat appeteret, peruicacius oblaturos eſſe credebat. Itaq; cũctatus, diuq; quid ageret incertus, ad ultimum tamen receſsit, & poſt eos

eos qui ſederant proximi conſtitit. At Meleager unus è ducibus, cõfirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat: Nec dij ſiuerint, inquit, ut Alexãdri fortuna, tantiq; regni faſtigiũ in iſtos humeros ruat: homines certè nõ ferent. Nihil dico de nobilioribus, q; hic eſt: ſed de uiris tantum, quibus inuiſis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec uerò intereſt, Roxanes filium, quandocunq; genitus erit, an Perdiccam regem habeatis, quũ iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaq; nemo ei rex placet, niſi qui nondum natus eſt. Et in tanta omniũ feſtinatione, nõ iuſta modo, ſed etiam neceſſaria, exactos mẽſes ſolus expectat, & iam diuinat marem eſſe conceptũ, quem uos dubitatis paratum eſſe uel ſubdere? Si mediusfidius Alexãder hunc nobis regem pro ſe reliquiſſet, id ſolum ex his quæ imperaſſet non faciendũ eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? harum enim opum regiarũ utiq; populus eſt hæres. Hæc elocutus, per medios armatos erupit. Et qui abeunti uiam dederant, ipſum ad prænunciatã prædam ſequebantur. Iamq; armatorum circa Meleagrũ frequens globus erat, in ſeditionem ac diſcordiam uerſa cõcione: cum quidã pleriſq; Macedonũ ignotus ex infima plebe, Quid opus eſt, inquit, armis ciuiliq; bello habentibus regẽ, quẽ quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexãdri pauloante regis frater, ſacrorum cæremoniarũq; cõſors modo, nũc ſolus hæres, præteritur à uobis. quo merito ſuo? quid ue fecit, cur etiã gentium cõmuni iure fraudetur? Si Alexãdro ſimilem quæritis, nunquã reperietis, Si proximũ, hic ſolus eſt. His auditis, concio primo ſilentium uelut iuſſa habuit. Cõclamant deinde pariter, Aridæum uocãdum eſſe, mortemq; meritos qui concionẽ ſine eo habuiſſent. Tum Pithon plenus lachrymarũ orditur dicere, Nũc uel maximè miſerabilem eſſe Alexandrũ, qui tam bonorũ ciuium militũq; fructu & præſentia fraudatus eſt. Nomen enim memoriãq; regis ſui tantũ intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambiguè in iuuenẽ, cui regnũ deſtinabatur, impenſa probra, quæ magis ipſi odium, q; Aridæo contemptũ attulerunt: quippe dum miſerentur, etiam fauere cœperunt. Igitur non alium ſe, q; eum, qui ad hãc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros, pertinaci acclamatione declarãt, uocariq; Aridæũ iubent. Quem Meleager infeſtus inuiſusq; Perdiccæ ſtrenue perducit in regiam, & milites Philippum conſalutatũ regem appellant. Cæterũ hæc uulgi erat uox, principum alia ſententia. E quibus Pithon conſilium Perdiccæ exſequi cœpit, tutoresq; deſtinat filio ex Roxane futuro Perdiccam et Leonnatũ ſtirpe regia genitos: adiecit, ut in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarẽt. Tum iuſiurandum à ſingulis exactum, futuros in poteſtate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu ſupplicij territus, cum ſuis ſeceſſerat. Rurſus Philippum trahens ſecum, irrupit in regiam, clamitans, ſuffragari Reipub. de nouo rege pauloante cõcepto: robur ætatis experirentur, modo ſtirpem Philippi, & filium ac fratrem regum duorum ſibimetipſis potiſsimum crederẽt. Nullum profundũ mare, nullum uaſtũ fretum et procelloſum tantos ciet fluctus, quãtos multitudo motus habet, utiq; ſi noua et breui duratura libertate luxuriat. Pauci Perdiccæ modo electo, plures Philippo q; ſperauerat, imperiũ dabãt. Nec uelle nec nolle quicquã diu poterant, pœnitebatq; modo cõſilij, mo

do

dò pœnitentiæ ipſius: ad ultimum tamen in ſtirpem regiam inclinauere ſtudijs. Ceſſerat ex concione Aridæus principum authoritate conterritus: & abeunte illo conticuerat magis quàm languerat militaris fauor. Itaq; reuocatus, ueſtē fratris eam ipſam quæ in ſella poſita fuerat, induitur. Et Meleager thorace ſumpto, capit arma, nouiq; regis ſatelles ſequitur. Phalanx haſtis clypeos quatiens, expleturā ſe ſanguine illorum qui affectauerant nihil ad ipſos pertinens regnū, minabatur: in eadem domo familiaq; imperij uires remanſuras eſſe gaudebant: hæreditarium imperium ſtirpem regiam uendicaturā: aſſuetos ſe nomen ipſum colere uenerariq;, nec quenquam id capere, niſi genitum ut regnaret. Igitur Perdicca territus, conclauem in qua Alexandri corpus iacebat, aſſeruari iubet. ſexcenti cum ipſo erant ſpectatæ uirtutis. Ptolemæus quoq; ſe adiunxerat ei, puerorumq; regia cohors. Cæterum haud diſſiculter à tot millibus armatorū clauſtra perfracta ſunt. Et rex quoq; irruperat ſtipatus ſatellitū turba, quorum princeps erat Meleager: iratusq; Perdicca, hos qui Alexandri corpus tueri uellent, ſeuocat: ſed qui irruperant, eminus tela in ipſum iaciebant, multisq; uulneratis, tandem ſeniores demptis galeis quo facilius noſci poſſent, precari qui cum Perdicca erant, cœpere, ut abſtinerent bello, regiq; & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, cæteriq; idem fecere. Meleagro deinde ſuadente ne à corpore Alexandri diſcederent, inſidijs locum quæri rati, diuerſa regiæ parte ad Euphratē fugam intendunt. Equitatus qui ex nobiliſſimis iuuenum conſtabat, Perdiccam & Leonnatum frequēs ſequebatur, placebatq; excedere urbe, & tendere in campos: & Perdicca ne pedites quidē ſecuturos ipſum deſperabat. Itaq; ne abducendo equites abrupiſſe à cætero exercitu uideretur, in urbe ſubſiſtit. At Meleager regem monere nō deſtitit, ius imperij Perdiccæ morte ſanciendum eſſe, ne occupetur impotens animus rerum nouarum: meminiſſe eum quid de rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe quem metuat. Rex patiebatur magis quàm aſſentiebatur. Itaq; Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitq; regis nomine qui Perdiccam accerſerent. Iiſdem mandatum ut occiderent, ſi uenire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſedecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus ſuæ conſtitit, caſtigatosq; & Meleagri mancipia identidem appellans, ſic animi uultusq; conſtantia terruit, ut uix mentis compotes fugerent. Perdicca pueros equos iuſſit conſcendere: & cum paucis amicorum ad Leonnatū peruenit, iam firmiore præſidio uim propulſaturus, ſi quis inferret. Poſtero die indigna res Macedonibus uidebatur, Perdiccam ad mortis periculum adductum, & Meleagri temeritatem armis ultum ire decreuerant. Atque ille ſeditione prouiſa, quum regem adiſſet, interrogare eum cœpit, an Perdiccam comprehendi ipſe iuſſiſſet. Ille Meleagri inſtinctu ſe iuſſiſſe reſpondit. Cæterū non debere tumultuari eos: Perdiccā enim uiuere. Igitur cōcione dimiſſa, Meleager equitum maxime defectione perterritus, inopsq; conſilij, quippe in ipſum periculū reciderat, quod inimico pauloante intenderat, triduum ferè cōſumpſit incerta cōſilia uoluendo. Et priſtina quidē regiæ ſpecies manebat. Nam & legati gentium regem adibant, & copiarum duces aderant, & ueſtibulū ſatellites

tellites armatiq; compleuerant. Sed ingens ſua ſponte mœſticia, ultimæ deſperationis index erat, ſuſpectiq; inuicem non adire propius, nō colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoq; uoluentes: & ex cōparatione regis noui deſiderium excitabatur amiſſi. ubi ille eſſet, cuius imperiū, cuius auſpicium ſecuti erant, requirebāt. Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitasq; gentes, expetituras tot cladium ſuarum pœnas quandocunq; oblata eſſet occaſio. His cogitationibus animos exedebant, cum annūciatur, equites qui ſub Perdicca eſſent, occupatis circa Babyloniā campis, frumentū quod in urbem inuehebatur, retinuiſſe. Itaq; inopia primum, deinde fames eſſe cœpit. Et qui in urbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca, aut armis certandū eſſe cenſebant. Fortè ita acciderat, ut qui in agris erant, populationem uillarum uicorumq; ueriti, confugerent in urbem: oppidani cum ipſos alimenta deficerent, urbe excederēt, & utriq; generi tutior aliena ſedes quàm ſua uideretur. Quorum cōſternationem Macedones ueriti, in regiam coeunt, quæq; ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finienda diſcordia, armisq; ponendis. Igitur à rege legatur Paſas Theſſalus, et Amiſſas Megalopolitanus & Perilaus, qui cum mandata regis edidiſſent, non aliter poſituros arma equites, quàm ſi rex diſcordiæ authores dedidiſſet, tulere reſpōſum. His renunciatis, ſua ſponte milites arma capiūt: quorum tumultu è regia Philippus excitus, Nihil, inquit, ſeditiōe eſt opus: nam inter ſe certantium præmia qui quieuerint occupabunt. Simul mementote, rem eſſe cum ciuibus, quibus ſpem gratiæ citò abrumpere, ad bellum ciuile properantium eſt. Altera legatione an mitigari poſsint, experiamur, et credo nondum regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei iuſta omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium ſanguine. Et ſi nulla alia concordiæ ſpes eſt, oro quæſoq; eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat, protendens, ut ſi quis ſe digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indolis ante eum diem fratris claritate ſuppreſſam, ea moderata excitauit oratio. Itaq; cuncti inſtare cœperunt, ut quæ agitaſſet, exſequi uellet. Eoſdem rurſus legat, petituros ut Meleagrū tertium ducem acciperent. Haud ægrè id impetratum eſt. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat, & unum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum phalange obuiam egreſſo, Perdicca equitū turmas antecedens occurrit. Vtrunq; agmen mutua ſalutatione facta coit, in perpetuum (ut arbitrabantur) concordia et pace firmata. Sed iam fatis admouebantur Macedonum genti bella ciuilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluribus expetebatur. Primum ergo collegere uires, deinde diſperſerunt, & cum pluribus corpus quàm capiebat, onerāſſent, cætera membra deficere cœperunt: quod'que imperium ſub uno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, ruit. Proinde iure meritò'que populus Romanus ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis quam penè ſupremam habuimus, nouum ſydus illuxit. Huius hercule, non ſolis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cum ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarēt. Quot ille tum extinxit faces? quot condidit gladios? quantā tempeſtatem

peſtatem ſubita ſerenitate diſcuſsit? Non ergo reuireſcit ſolum, ſed etiam flo ret imperiū. Abſit modo inuidia, excipiet huius ſeculi tempora eiuſdem do mus utinā perpetua, certè diuturna poſteritas. Cæterū ut ad ordinem, à quo me contēplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam: Perdicca unicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat: uanum eundē et infidū, celeriterq; res nouaturū, & ſibi maxime infeſtū, occupandū eſſe. Sed alta diſſimulatione conſilium premebat, ut opprimeret incautū. Ergo clàm quoſdam ex copijs, quib. præerat, ſubornauit, ut quaſi ignoraret ipſe, cōquererentur palàm, Me leagrū æquatum eſſe Perdiccæ: quorū ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ, quæ cōperiſſet, exponit. Ille uelut noua re exterritus, admirari, queri, dolentisq; ſpeciē oſtentare ei cœpit. Ad ultimū conuenit, ut cōprehen derētur tam ſeditioſæ uocis autores. Agit Meleager gratias, amplexusq; Per diccam, fidem eius in ſe ac beneuolentiam collaudat. Tum communi cōſilio rationē opprimendi noxios ineūt. Placet exercitum patrio more luſtrari: & probabilis cauſa uidebatur, præterita diſcordia. Macedonū reges ita luſtrare ſoliti erant milites, ut diſciſſæ canis uiſcera ultimo in campo, in quem deduce retur exercitus, ab utraq; abijcerentur parte. Intra id ſpacium armati omnes ſtarent, hinc milites, hinc equites, illinc phalanx. Itaq; eo die, quem huic ſacro deſtinauerant, rex cū equitibus elephantisq; conſtiterat cōtra pedites, queis Meleager præerat. Iam equeſtre agmen mouebatur, & pedites ſubita formi dine, ob recentē diſcordiam, haud ſanè pacati quicquam expectātes, parum per addubitauere, an in urbem ſubducerēt copias: quippe pro equitibus pla nicies erat. Cæterū ueriti, ne temere cōmilitonum fidem damnarent, ſubſtite re, præparatis ad dimicandū animis, ſi quis uim inferret. Iam agmina coibāt, paruumq; interuallum erat, quod aciem utrāq; diuideret. Itaq; rex cū una ala obequitare peditibus cœpit, diſcordiæ autores, quos tueri ipſe debebat, in ſtinctu Perdiccæ ad ſupplicia depoſcens, minabaturq;, omnes turmas cū ele phantis inducturum ſe in recuſantes: ſtupebantq; improuiſo malo pedites. Nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilij aut animi. Tutiſsimū ex præſen tibus uidebatur, expectare potius, q; mouere fortunā. Tum Perdicca, ut tor pentes & obnoxios uidit, ccc. ferè qui Meleagrum erūpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erāt, à cæteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitus obijcit, omnesq; beluarum pedibus obtriti ſunt, nec prohibente Philippo, nec autore: apparebatq;, id modo pro ſuo uendicaturum, quod approbaſſet euētus. Hoc bellorum ciuilium Mace donibus & omen & principium fuit. Meleager, ſerò intellecta fraude Perdic cæ, tum quidem quia ipſius corpori uis nō afferebatur, in agmine quietus ſte tit: at mox, damnata ſpe ſalutis, cū eius nomine, quem ipſe fecerat regem, in perniciē ſuam abutenteis uideret inimicos, cōfugit in templū. Ac ne loci qui dem religione defenſus occiditur. Perdicca, perducto in urbem exercitu, cō cilium principū uirorum habuit, in quo imperiū ita diuidi placuit, ut rex qui dem ſummā eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Aegypti et Africæ gentiū, quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cū Phœnice data eſt. Philotæ Cili cia deſtinata. Lyciā cū Pāphylia & maiore Phrygia obtinere iuſſus Antigo nus

nus. In Cariam Caſſander, Menāder in Lydiam miſsi. Phrygiā minorē Hel leſpōto adiunctā, Leonnati prouinciā eſſe iuſſerūt. Cappadocia Eumeni cū Paphlagonia ceſsit. Præceptū eſt, ut regionē eam uſq; ad Trapezunta defen deret, bellū cū Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperiū. Pithon Medi am, Lyſimachus Thraciā, appoſitasq; Thraciæ pōticas gentes obtinere iuſ ſi. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, cæterisq; aut Oceani aut rubri ma ris accolis præerant, quibus quiſq; finibus habuiſſet, imperij etiā ius obtine ret. Decretum eſt, ut Perdicca cū rege eſſet, copijsq; præeſſet, quæ regem ſe quebātur. Credidere quidā, teſtamēto Alexādri diſtributas eſſe prouincias. Sed famam eius rei (quanquā ab autoribus tradita eſt) uanam fuiſſe comperi mus. Et quidē ſuas quiſq; opes, diuiſis imperij partibus tuebantur, quas ipſi fundauerāt, ſi unquā aduerſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. quip pe pauloante regis miniſtri, ſpecie imperij alieni procurādi, ſinguli ingentia inuaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis, quū & omnes eiuſdem gentis eſſent, & à cæteris ſui quiſq; imperij regione diſcreti. Sed difficile erat eo con tentos eſſe, quod obtulerat occaſio: quippe ſordent prima, cū maiora quæq; ſperātur. Itaq; omnibus expeditius uidebatur augere regna, q; fuiſſet accipe re. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in ſolio, curis omnium ad formandū publicū ſtatum à tam ſolenni munere auerſis. Et non alijs q; Me ſopotamiæ regiōi feruidior æſtus exiſtit, adeò ut pleraq; animalia, quæ in nu do ſolo deprehēdit, extinguat. Tantus eſt uapor ſolis & cœli, quo cuncta ue lut igne torrentur. Fontes aquarū & rari ſunt, & incolentiū fraude celantur. Ipſis uſus patet, ignotus eſt aduenis. Vt tandem curare corpus exanimū ami cis uacauit, nulla tabe, ne minimo quidē liuore corruptū uidēre, qui intraue rant. Vigor quoq;, qui cōſtat ex ſpiritu, nō deſtituerat uultū. Itaq; Aegyptij Chaldæiq; iuſsi corpus ſuo more curare, primo nō ſunt auſi admouere uelut ſpirāti manus. Deinde precati, ut ius faſq; eſſet mortalibus attrectare eū, pur gauere corpus: repletūq; eſt odoribus. Aureū ſolium, & capiti adiecta fortu næ eius inſignia. Veneno necatum eſſe credidere pleriq;, filiū Antipatri inter miniſtros Iollam nomine patris iuſſu dediſſe. Sæpe certè audita erat uox A lexādri, Antipatrū regium affectare faſtigiū, maiorēq; eſſe præfecti opibus, ac titulo Spartanæ uictoriæ inflatū, omnia à ſe data aſſerentē ſibi. Credebant etiam Craterū cum ueterū militum manu ad interficiēdum eū miſſum. Vim autē ueneni, quod in Macedonia gignitur, talem eſſe conſtat, ut ferrū quoq; exurat. ungulæ iumenti duntaxat patiens eſſe conſtat. Stygem appellant fon tem, ex quo peſtiferū uirus emanat. Hoc per Caſſandrum allatū, traditumq; fratri Iollæ, & ab eo ſupremæ regis potioni inditū. Hæc, utcūq; ſunt tradita, eorū quos rumor aſperſerat mox potētia extinxit. Regnū enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoq; inuaſit. Soboles deinde excepit, interfectis o mnibus, quicūq; Alexandrū etiam longinqua cognatione contigerant. Cæ terum corpus eius à Ptolemæo, cui Aegyptus ceſſerat, Memphim, & inde paucis poſt annis Alexandriam translatū eſt, om nisq; memoriæ ac nomini honos habetur.

FINIS.

RERVM MEMORABILIVM IN HOC TOTO OPERE, INDEX copiosissimus.

A

ABdolominus rex Sydoniorum constituitur & eius magnanimitas 28
Abiazares ad Alexandrum mittit legatos 134. 139
Abulites Susæ præfectus ciuitatem Alexandro tradit 60
Aceſines Indiæ fluuius 128
Achilles ab Alexandro felix appellatus 9
Acies Alexandri 14.20.47
Acies Darij 20,47
Ada Cariæ regina Alexandro occurrit 9
Ada Alexandrum in filium adoptat, & toti Cariæ præficitur ibidem
Ad omnes affectus impetu rapimur 95
Adulatio perpetuum principum malum 122
Aegyptij uani, & nouandis rebus apti 29
Aeſtus maris Alexandro adhuc ignotus, plurimum mali claſsi eius inuexit 153
Affarij 94
Agenor Tyri conditor 35
Agis malus poeta & adulator 122
Agidis Lacedæmoniorum regis bellum aduerſus Antipatrum 29
Agis Lacedæmoniorum rex ſtrenue pugnando moritur 75.76
Agrammes quo Indiæ regnum occuparit 140,141
Alexander Amyntæ filius matris dolo necatus 1
Alexander Magnus natus 2
Alexander adhuc puer rebus bellicis delectatus 2
Alexandri indoles qualis 3
Alexandri cura multis demandata ibid.
Alexander nullis illecebris, ſed ſola uirtute motus ibid.
Alexandro regni cura committitur ibid.
Alexander ad patrem euocatus 4
Alexander poculum coniecit in Attalum, & cum patre diſſentit ibid.
Alexandri à patre diſceſſus ibid.
Alexander reuocatus ibid.
Alexander xx. annos natus regnum ſuſcipit 5
Alexandri pietas & humanitas 5
Alexandri ſumma celeritas 6,64
Alexander generali cõcilio Græcorum imperator deſignatus 5,6
Alexandri cognatio cum Theſſalis 6
Alexander ante Perſicum bellum finitimas gentes adortus 6
Alexandri ſtrategema ibid.
Alexander ad Danubium profectus 7
Alexander nocte Danubium traiecit ibidem
Alexander in Aſiam traiecit 8
Alexander primus in terrã hoſtilem proſiluit ibidem
Alexandri confidentia ibid.
Alexandri copiarum numerus ibid.
Alexandri militum fiducia 9
Alexander cur Darium aggreſſus ſit ibid.
Alexander arcem Celænarum oppugnat 10
Alexander lotus in amne Cydno, morbo corripitur letali 15
Alexander amicos alloquitur ibid.
Alexander omnis moræ impatiens 16
Alexander Iſſon peruenit 18
Alexander ipſe aciem ordinat 20
Alexander ad Darium tendit, tam ducis quàm militis officio fungens 22
Alexander uulneratur ibid. & 37. & 105.106.130
Alexander uictor hoſtes perſequitur 23 (131
Alexandri clementia in captiuas 24.25
Alexander captiuos inuiſit 24
Alexandri continentia 25
Alexander Syriam petit ibid.
Alexander peritiſsimus tractandi militum animos 31
Alexander Tyrum oppugnat 31. & deinceps
Alexandro Darij literæ redditæ 35
Alexander Aegyptum intrat 38
Alexandriam condit 40.100.106.151
Alexander alias urbes condit 139
Alexander ſe Iouis filium appellari iubet 40
Alexander Aethiopiam inuiſere cupit ibid.
Alexander omnis periculi contemptor 42
Alexandri cõmiſeratio ſuper morte uxoris Darij 44
Alexandri exercitũ panicus quidã terror inuadit 47
Alexander conſilium adhibet ſuorum ducum 48
Alexander quando maxime territus fuerit 49
Alexandri ſomnus profundus ibidem
Alexandri perpetua felicitas 56
Alexander Babylonem ingreditur 58
Aexandrum quædam in diſciplina militari mutaſſe 60
Alexander quanta difficultate ad Ariobarzanem contenderit 63
Alexander captiuorum fortunæ miſertus 66
Alexandri milites humanarum rerum terminos ſe uidere crediderunt 66
Alexander uino uictus & meretrice Perſepolim incendit 67
Alexandri uirtus ac iuſticia Dario perſpecta 72

Alexander ōmisso itinere instituto Darium pergit insequi 73
Alexandri etiã nomen pauorẽ hostibus incussit ibidem
Alexander Darij cædem deplorat 74
Alexander inuictus, & uitijs uictus 76
Alexandri oratio ad milites 77.78
Alexander plures prouincias, q̃ alij urbes, cœpit ibid.
Alexander uicto Dario pepercisset 78
Alexander capiti Persicum diadema circundat 82
Alexander suas suorumq; militum sarcinas exurit 82
Alexandri animus omnib. obluctabatur difficultatib. 83
Alexander suorum insidijs petitus 84
Alexãder aquã porrectã sibi in summa siti respuit. 103
Alexander quomodo Oxum fluuium traiecerit ibidem
Alexandrum quantum turbarit Menedemi clades. 109
Alexander Tanaim cum uniuerso exercitu traijcit. 110
Alexander sex oppida construit 112. & Petram expugnat 113
Alexander naturam fatigare instituit 113
Alexander insignis magnitudinis leonem occidit 115
Alexander in uno saltu CCCC. feras strauit 115
Alexandri ebrij iactantia, & Clyti cædes 116.117
Alexandri dolor ob Clytum interfectum 118
Alexander in aquis periclitatur 144
Alexãdri insignis temeritas 146. & periculum. 147
Alexandrum ingens oceani uidendi cupido inuadit, & quid ei in ea profectione acciderit 152.153
Alexandri triumphus, in quo Liberum patrem est imitatus 155.156
Alexander omnibus ut insontibus ignouit 97
Alexander lectica militari fertur 105
Alexander Cyrum & Semiramim maxime & præcunctis regibus est admiratus 106
Alexander primus cum Scythis bellum gessit 107
Alexander ad superstitionẽ intermissam relapsus 107
Alexandro Hermolaus insidias struit 123.124
Alexandri cum Poro bellum 135
Alexander se nõ ætatis sed gloriæ metitur spacio 148
Alexander Carthagini infensus 157
Alexander Africam, Hispaniam, Italiam & Epirum petere constituit ibidem
Alexander sepulchrum Cyri iussit aperiri 158
Alexander Græcis ciuitatibus imperat ut exules recipiant 159
Alexander Statyrã Darij filiam uxorẽ ducit 159.162
Alexander militum suorum æs alienum dissoluit 160
Alexander xiij. milites obloquentes sua manu corripit, atq; sui corporis custodib. eos seruãdos tradit 161
Alexander Babylone conuentũ uniuersi orbis agit. 163
Alexandri oratio ad peregrinos milites 161
Alexander reiectis Macedonibus omnia ministeria Persis commisit 162
Alexander Macedonibus ignoscit 162
Alexandro mortis periculum prædictum 163
Alexander semianimis é conuiuio elatus ibidem
Alexandrum ægrotantem milites uisitant ibid.
Alexander moriens annulum suũ Perdiccæ tradit 164
Alexander se optimo relicturum regnum ait ibidẽ
Alexandri mors ibid.
Alexandrum ueneno necatum plerique credidere 171
Alexandri corpus septem diebus inhumatum & incorruptum mansit 171
Alexandri uirtutum & uitiorum enumeratio 165
Alexandri cuiusdam ducis fortitudo 132
Alexandria condita 40.100.106.151
Amazonum gentis descriptio 81
Amicitia inter pares firmissima 110
Amyntas accusatus se excusat, & absoluitur 96.97
Amyntæ fuga & interitus 28.29
Andromachus Syriæ præfectus, uiuus à Samaritanis crematus 41
Animum nonnunquam præsagire mala 12
Antigonus Alexandri prætor strenue contra Persas pugnat 29
Antigonus Persas fundit 29
Antiphanes scriba equitum 95
Antipater ab Alexandro euocatus 162
Antipatri cum Olympiade simultas 153
Antipater Alexandrum ueneno interficere statuit. 163
Antipater regnum Macedoniæ & Græciæ inuasit. 171
Aornus petra 131
Apophthegma Alexandri 3
Aqua paludis quæ ingressos scabie oppleuit 154
Aqua solis 39
Aquila super caput Alexandri uisa 54
Arabiæ fertilitas 57
Arabis cuiusdam Darij militis audax facinus 37
Arachosii corumq; situs 99.154
Aradus insula Alexandro se dedit 26.27
Araxes fluuius 62
Arbella 42
Arbella Alexandro traditur 57
Ariaspi cur Euergetæ dicti 99
Arimazes quàm superbe responderit Alexandro 113
Arimazes et nobilissimi gẽtis suæ crucibus affixi 114
Ariobarzanis pugna & interitus 64
Arisbas in exilio consenuit 2
Aristomenes superatur 29
Aristander aruspex Alexandri 37.108
Aristonicus cum suis capitur 36
Aristonis fortitudo 43
Aristoni fortis pro Alexandro pugna 147
Aristoni oratio 166
Aristoteles Alexandri præceptor 3
Aridæus in regiam perducitur 167
Aridæus reuocatus ueste regia induitur 167

Aridæi summa modestia 169
Arpalus, uide Harpalus
Arsanes omnia igne ferroq; uastat 14
Artabazus Darij singularis amicus 69.72
Artabazi oratio magnanima 69
Artabazus cum nouem filijs se comitantibus Alexandro dedit 80
Artacacna oppidum 83
Aruæ oppidum 80
Aruspicum mos 107
Astaspes Carmaniæ satrapes 155
Atheniensibus bellum illatum à Philippo 4
Athenienses uicti ibid.
Athenienses pacem petunt 6
Athenienses secundo pacem petunt 8
Atheniensium legati captiuos repetunt ab Alexandro 10
Athenienses mãdato regis Alexãdri restitere. 159.160
Athenodorus Bactrianorum princeps Biconis insidijs interfectus 149
Attalus grauis. Alexandri inimicus 88
Attinas cum omnibus suis interfectus 115
Auariciæ nihil nefas 44
Auariciam esse insatiabilem 127
Augurium Alexandro exhibitum 37
Auij Scythæ barbarorum iustissimi Alexandro se dedunt 105

B

Babylon à quo condita, & quàm magnifica ciuitas 58
Babyloniorum turpitudo 59
Bactriani populus 36
Bactrianæ regionis natura 101
Bactriana arx occupata 149
Bactrus amnis 102
Bagoas spado Nabarzani ueniam exorat apud Alexandrum 81
Bagoæ spadonis scelus in Orsinem 157
Bagistanes arcis Babyloniæ custos quomodo Alexandrum exceperit 57
Barzentes Arachosiis autor deficiendi, uinctus Alexandro traditur 134
Barbari ancipiti malo oppressi fortiter tamen pugnant 64
Barbaris hominibus in corporum maiestate ueneratio est 82
Barbari incendio expugnati 83
Bazaria, & in ea nobilium ferarum greges 115
Bezira urbs opulenta, oppugnatur 131
Bella constant fama 127
Belon miles quidam Philotæ insultat 91
Belua inusitatæ magnitudinis apparet 33
Beluæ magnas naues æquantes 157
Beneficiorum gratia sempiterna est 127
Bessi & Nabarzanis consilium de capiendo Dario 69 70
Bessi de bello consultatio inter pocula 100
Bessus regni Persici affectator 36
Bessus sumpta ueste regia, se Artaxerxẽ nominari iussit 82
Bessus æstu captus ac uinctus Alexãdro traditur 103
Betis à suis derelictus 38 (104
Bicon Athenodorum in conuiuio necat 149
Bicon quomodo tormentis enecandus euaserit, & in patriam sit reuersus 150
Bilinguis, id est duarum linguarum peritus 104
Boni regis ac ducis officium 100
Boxus Athenodori interfector occiditur 149
Branchidarum urbs funditus deuastata 104
Broculus Mazæi filius ad Alexandrum transfugit 73
Bucephalus ab Alexandro domitus 3
Bucephalus equus Alexandri captus 81
Byzantij obsidio 3
Byzantiũ quando Constantinopolis dici cœperit ibid.

C

Caduceatores Alexandri à Tyrijs occisi 30
Caduſii Scythæ 53
Calanus Indus philosophus 158
Calani mirum mortis genus ibidem
Calis insidiarum in Alexandrum particeps 93
Calisthenis uiri grauissimi oratio ad Alexandrũ 123
Calisthenes in tormentis interijt 128
Camporum profundi maris species 102
Canes uenatici nobiles & admirandi 140
Carthago à Tyrijs condita 30
Carthaginenſium legati Tyrum ueniunt 30
Caſpium mare dulcius cæteris 79
Caſtra Cyri 14
Catenes artis ſagittandi peritiſsimus 105
Caucaſus mons 100
Celænarum oppugnatio & deditio 10
Certantibus de uirtute militari propoſita præmia 59
Chari ducis fortitudo 132
Chæronenſis pugna 4
Charidemi confidens reſponſum & conſilium Dario, propter quod iugulatus 12
Ciuilium bellorũ inter Alexãdri principes origo 170
Claſsis Alexandri à maris æſtu plurimum læſa 153
Cleander miſſus ad conducendos Alexandro milites 10
Cleandri furor 156
Cleo Siculus, adulator 122
Cleomenes Africæ uectigalibus præficitur 40
Clyti laus 115
Clyti non ſatis ſobrij in Alexandrum conuicia 116
Clytus à rege interfectus 117

Cobaris Magi oratio & consilium 100.101
Cobares ad Alexandrum transfugit 101
Cœle Syria 27
Cœnus dux 133
Cœnus militum nomine Alexandro respondet 143
Cohortanus satrapa Alexandro se dedit 121
Constantinopolis quando capta 3
Conuiuium Macedonibus apparatum 159
Conuiuium apud Thessalum Medium 163
Copides cur gladij dicantur 137
Cophes Artabazi filius 113
Corporum maiestas ueneratur Barbaris 82
Coruus præteruolans glebam ex unguibus in caput Alexandri dimittit 37
Corui bellicæ machinæ 33
Crateri prudentia & fortitudo 64
Crateri contra Philotam odium & oratio 86
Crateri ad regem oratio 148
Critobulus medicus Alexandri 147
Cydaris 13
Cydnus fluuius 14
Cyrus nobilissimus rex 47
Cyrus primus Medorum & Lydorum regna ad Persas transtulit 52
Cyropolis obsidetur 106
Cyri sepulchrum ab Alexandro apertum 158

D

Dædala regio 130
Dahæ opprimuntur 115
Damasco capta quantam prædam inuenerit Alexander 26
Danubius omnium Europæ fluminum amplissimus 7
Darius Arsani filius xiiij. à Cyro 9
Darius satrapis suis, ut sibi Alexandrum uinctum adferant mandat ibidem
Darij exercitus descriptio 11.12.20
Dario Chaldæos uaticinatos fuisse, ipsius imperium ad Macedones transiturum 13
Darij ad Alexandrum literæ 27.35
Darius castra ad Euphratem mouet, & quis fuerit agminis ordo 13
Darij castra cum cognatis eius occupata 23
Darius turpiter abiectis regni insignibus fugit ibidem
Darius interfectori Alexandri mille talenta promiserat 16
Darius Alexandrum timiditatis insimulat 19
Darius desperata pace bellum renouat 36
Darij ob imminens bellum solicitudo 41
Darius bellum redintegrat 43.68
Darij uxoris mors 44.45
Darius legatos ad Alexandrum mittit 45
Darij acies dispositio 47
Darij ad suos oratio 51.68
Darij fuga 54
Darij post secundam cladem deceptam consilium 56
Darius Artabazo salubriter suadenti paruit 70
Darius natura simplex & mitis ibidem
Darius solas Alexandri manus timebat 71
Darius Græcæ linguæ peritus ibidem
Darius seruorum suorum captiuus aureis cathenis uincitur 72
Darius Alexandri fidem implorat contra paricidas, à quibus confossus relinquitur 73
Darius moribundus Alexandro quædam nunciari iubet 74
Darius Alex. terrarũ omnium imperiũ precatur ibidẽ
Darij corpus matri missum ibidem
Darij mater mortem Alexandri luget 164
Defectus Lunæ 43
Delicata aqua 60
Democrates Athenienſis ſe gladio transfigit 80
Demophoon uates 145
Demosthenes defectionis autor auro corruptus 6
Demosthenes in legatione ad Alexandrum fuit, sed ad regem non peruenit ibidem
Demosthenis accepta munera exprobrata ibidem
Deruicces populi 11
Desperatio magnum ad honeste moriendum incitamentum 146
Dimichi 73
Diogenes Cynicus 8
Dioxippi monomachia cum Horrata 150
Dioxippus seipsum interficit 151
Disciplina militaris mutata ab Alexandro 60
Discordia inter Philippum & Alexandrum 4
Diuersoria in Media qualia 98
Doriphori Darij 13
Draconis herbam offerentis species Alexandro in somnis uisa 152
Drangæ populi 84
Ducis optimi officium 21
Duces copiarum Alexandro mortuo conuocati 165
Dux & idem miles optimus Alexander 22
Dyardenes Indiæ flu. 128
Dymni in Alexandrum insidiæ 84
Dymni mors 85

E

Ebrium scortum de exscindẽda Persepoli fert sententiam 67
Ecbatana urbs, caput Mediæ 68
Elephanti uulneribus fatigati, suos sternunt 137
Eneti populus 11
Epaminondas filio suo domi præceptorem fouet 1
Ephestionis apud Alexandrum autoritas & gratia 25
Ephesus occupata 9
Epigoni Alexandri quĩ 159

Epimenes Alexandro insidias molitur 125
Equus pauidum ad omnia animal 137
Erigui ducis fortitudo & pugna cũ Satibarzane 102
Erigui mors 119
Erimanthus fluuius 128
Erythreum mare unde dictum 128.157
Eryx dux interfectus 133
Euphrates à Dario pontibus iunctus 17
Eurilochus insidias Alexãdro paratas regi aperit 125
Euctemonis oratio 65

F

Falcati currus emissi 52
Fama bella constant 127
Fama infirmissimum aduersos uiros fortes telum 51
Farnabazi gesta 29
Fatum incuitabile 37
Feræ quatuor millia in uno saltu deiectæ 115
Fons bitumen fundens 57
Fortuna 68,156
Fortuna qualis pingatur Scythis 110
Fortuna plerunq; naturam corrumpit 12
Fortunam rebus famam pretiumq; constituere 156
Frigoris ui multos milites absumptos 121

G

Gabaza regio 120
Gangabæ qui Persis dicantur 26
Gangarides populi 140
Ganges fluuius Indiæ maximus 128.140
Gaza quid Persis dicatur 26
Gazenses Alexandro coronam auream offerunt 35
Gazæ obsidio & oppugnatio 37. & inde
Gedrosii populus 154
Gedrosia regio fertilis 155
Germanorum animosum responsum 7
Getarum fuga 7
Gladij barbarorum ueneno tincti 152
Gloria sæpius fortunæ quàm uirtutis beneficium 130
Gordij Midæ patris uehiculum 11
Gordium ciuitas 10
Gordius nodus & eius dissolutio 11
Græci captiui quàm miserabiliter apud Persas tractati fuerint 64
Græciæ gloria dominationis ablata 4
Græcorum militum defectio ab Alexandro 149
Granicus amnis 9
Gratulari uictoriam 41
Guttæ sanguinis in pane notatæ 30

H

Hagis ac Cleo adulatores 122
Halicarnassus solo æquata 9
Hammoniorum regio 39
Hammonis Iouis templum & oraculum 39.40
Harpagones quid 30
Harpali luxuria, timiditas & perfidia 159
Harpalus fugiens Athenas profectus ibidem
Harpalus interfectus ibidem
Hecatompylos urbs 77
Hectoris Parmenionis filij mors 41
Hephæstionis mors 163
Hephæstioni mortuo tanquam heroi sacrificatum ibid.
Herculis simulachrum Indorum agmini prælatum olim 136
Hermolaus nobilis puer uirgis cæsus Alexandro molitur exitium 124.125
Histaspis uxor clementissime tractata ab Alexãdro 76
Honesta mors uiris fortibus expetenda 112
Horratæ Macedonis cum Dioxippo duellum 150
Horti pensiles in Babylonia 58
Hydaspes fluuius 144

I

Iberia quæ, & unde dicta 157
Ignauiam necessitas acuit 64
Ignis æternus 49
Immortales apud Persas 13
Impedimenta Alexandri turbata 53
Imperij Alexandri diuisio 170
India regio qualis 122.128
Indus amnis 128
Indi Alexandro occurrunt imperata facturi 129
Indi maritimi 154
Indorũ regis magnificentia in bello & pace 123.129
Indorum ingenia, mores & cultus 129
Indorũ uariæ gentes debellatæ ab Alexãdro 151.152
Indorum fuga 133.145.152
Indorum sophi 129
Inuidus suipsius tormentum 134
Iollas Antipatri filius Alexandro uenenum præbuit 163.171
Iouis Hammonis templi, simulachri, & uatis descriptio 39.40
Ira atq; superbia, mala inuicta 25

L

Lacedæmoniorum rex animi inuicti 75.76
Laconum acies languescit ibidem
Laconum strages 76
Lagarus Agrianorũ rex Alexãdro ualde familiaris 7
Lanificium apud Persas contumeliosum 60
Legati ab Danubij accolis atq; Germanis ad Alexandrum ueniunt 7
Legatis ex omnibus terrarum partibus ad Alexãdrum ueniunt 163
Legati ad Perdiccam mittuntur 169
Leges à uictoribus præscribuntur, à uictis non dari, sed accipi solent 35
Leonnatus corporis Alexandri custos 125
Leonnatus grauiter uulneratur 147

Liber pater cur è Iouis fœmine natus fingatur 130
Libri arborum Indicarum teneri instar ceræ literarum notas accipiunt 128
Literas Tyrij primi aut docuere aut didicere 35
Lunæ eclypsium ratio 43
Lustratio exercitus quo Macedonibus facta 170
Lycus fluuius 10.& 53
Lynceſtes Alexãder ſiſtitur iudicio,& occiditur 94
Lyſimachus leoni obiectus,unde orta ſit ea fabula 115

M

Macedones gloria ubiq; noti 50.51
Macedones territi ad regis orationẽ nec uerbo,nec geſtu ullo reſponderunt 142
Macedones regi obſtrepunt 140.141.& 145
Macedones miſsionem ab Alexandro petunt 160
Macedones à Perſis ad ſupplicia tracti 162
Macedones in regiam,poſcentes commiſsi ueniam concurrunt ibidem
Macedonici agminis ordo 47.50
Macedonum habilitas in prælijs 12
Macedonum erga reges ſuos ingenita uenneratio 17
Macedonum ſub Philippo militantiũ quanta utilitas & paupertas 161
Madates Vxiorum præfectus 61
Mæotis palus 79
Magia ars ſit an ludibrium 100
Maieſtas imperij,ſalutis tutela eſt 123
Mala nonnunquam præſagire animum 12
Mallij cum Oxydracis propter Alexandri aduentũ ſociantur 145
Malliorum ad Alexandrum legatio 150.151
Maracandorum urbis magnitudo 105
Mardorum gens bellicoſiſsima 47.67.80
Mardorum deditio 81
Mareotis palus 39
Maris æſtus & reciprocatio 153.154
Marſia amnis qui & Lycus 10
Matris Darij ad Alexandrum oratio 25
Matrimonij apud Macedones initi pignus 122
Mazeces Amyntam cũ ſuo exercitu uniuerſo cædit 29
Mazæi fuga 47.55
Mazæus ſe cum urbe Babylonia Alexandro dedit 57
Media 58.68
Mediæ diuerſoria qualia 98
Meleagri oratio 167
Meleagri dictum in Alexandrum 134
Meleager regi conſulit ut Perdiccam interficiat 168
Meleager occiditur 170
Melon Darij interpres captus 73
Memaceni pertinaces rebellant Alexandro 106
Memnon conſtituitur prætor Arachoſiorum 99
Memphis 38
Menedemus inſidijs Daharum circumuentus 108
Meros mons 130
Meſopotamia 57
Miletus expugnata 9
Milites ad Alexandrum moribundum intromiſsi 163
Miſsionem omnes Alexandri milites poſtulauere 160
Mœris Pataliæ rex 152
Mos Aruſpicum 107
Mos principum Macedonum 124
Mulier attonitæ ſimilis Alexãdri pernicie remorata 124
Mullinus ſcriba equitum Alex. 132

N

Nabarzanis ſceleratũ conſilium de capiẽdo rege ſuo 69.70
Nabarzanis ad Alexandrum literæ 79
Nabarzanes in Indiam profugit 84
Naſamones populi 39
Naturæ humanæ prauitas 100
Naura regio,ubi parentes ſtupro cũ liberis coeũt 118
Neceſsitas in aduerſis efficacior quàm ratio 121
Nearchi oratio 166
Nemo ſtolidi conſilij pœnã capite luere debet 18
Nemo pius ex habitu corporis aliquem æſtimat 65
Nicanor Parmenionis filius mortuus 83
Nicanor alius nobilis audacia Macedo 135
Niues quàm altæ et difficiles apud Parapamiſadas 99
Noctis umbra clarior apud Bactrianos quàm lux 101
Nullæ opes improbis moribus ſufficiunt 6
Nuncij defectionis quarundam ciuitatum 6
Nuncij de rebus nouis in Græcia 7

O

Obſequio miti gantur imperia 127
Ochus fluuius 112
Ocium ſerendis rumoribus aptum 128
Olympiadis cum Antipatro ſimultas 163
Olynthus expugnata 2
Omphis ſe ſuaq; Alexandro committit 133
Omphis regium inſigne ſumit 134
Oraculum Philippo de regni ſucceſſore datum 3
Orſinis nobilitas & præfectura 47
Orſines ,quanquam innocens, occiditur 157.158
Oxatres Darij frater in cohortẽ Alexandri amicorum receptus 76
Oxidates liberatus conſtituitur ſatrapa 76
Oxus fluuius 103.112
Oxydracarum oppidi expugnatio 145.146
Oxydracarum legati ad Alexandrum 150

P

Palma arbor 115
Panicus terror inuadit Alexandri exercitũ 47
Paphlagonia Alexandro paret 11
Parapamiſadæ,corumq; regio 99
Pardalis 58
Parmenio regem altum dormientem excitat 49

Parmenionis literæ in concione lectæ 88
Parmenionis oratio & conſilium Alexandro ingrata 46.48
Parmenionis conſilium ſalubre 18
Parmenion occiditur, eius q; caput ad regem perfertur 98
Parmenionis laudes ibidem
Parmenionis interfectorum perpetrata ſcelera 156
Parapamiſus mons 102
Parthieni gens 76
Partibus labantibus ſumma turbatur 20
Paſagardarum gens,& rex Orſines 157
Paſitigris fluuij ortus & fluxus 61
Patalia gens 152
Patientiæ exemplum 161
Patria eſt uiro forti ubi ſedem elegerit 79
Patronis Græcorum militum ducis erga Darium fides 70.71
Paucorum ſemper iactura grauior 51
Pauones agreſtes 139
Pauſanias Philippum obtruncat,& qua de cauſa 4.5
Pellices Darij CCCLX 14
Perdiccas inſidijs perijt 1
Perdiccæ oratio 166
Perdiccæ conſilium de interficiendo Meleagro 170
Perdicca copijs Alexandri relictis præfectus 171
Perennis fons 83
Perfidiam nullis meritis mitigari 103
Perſarum ad Granicum cæſorum numerus 9
Perſarum alia ſtrages ingens 56
Perſarum mira fides in arcanis regum celandis 37
Perſagada oppidum 66
Perſepolis regni Perſici caput 35
Perſepolis incenſa ab Alexandro inſtinctu Thaidis 67
Perſidis regionis deſcriptio 62
Perſidis regiæ excidium & deprædatio 66
Perſis in ſella regis conſediſſe capitale eſt 121
Peſtilentia famem ſecuta 155
Petræ deſcriptio & occupatio 112.113
Peuceſtes Aegypto præficitur 40
Peuceſtes Alexandro ſuccurrit 147
Phalanx Macedonib.quid 12
Pharraſij populi 140
Phegelas rex Alexandro cum donis occurrit 140
Philippus Amyntæ filius 1
Philippus regnum Macedoniæ ad ſummam potentiam euexit 1
Philippus Alexandri Magni pater ibidem
Philip.à fratre Alexandro bis obſes datus ibidem
Philippi obſidis cuſtodia Epaminondæ deman datur ibidem
Philippus è cuſtodia elapſus 1
Philippus regnum Macedoniæ apprehendit 1
Philippi calliditas 1
Philippi primum bellum cum Athenienſibus 2
Philippus Theſſalorum equitum robur ſibi adiungit ibidem
Philippus Olympiadem uxorem ducit ibidem
Philippi poſt nuptias ſomnium ibidem
Philippus dextrum oculum amittit ibidem
Philippus Pagas capit ibidem
Philippus omnium libertati inſidiatus 2
Philippus à Thebanis dux electus 2
Philippus diſcordes in Thracia fratres regno ſpoliat ibidem
Philippus toti Græciæ bellum inferre ſtatuit 3
Philippus piraticam aggreditur & Athenienſib. Scythiſq; bellum infert 4
Philippus filiæ nuptias celebrat 4
Philippus Attalo pepercit,ſed ſatis infeliciter & curui pepercerit 5
Philippus ſtudiorum humaniorum cultor 5
Philippus quàm diu uixerit & regnauerit ibidem
Philippus medicus Alexandri paricidij inſimulatus ſe excuſat 16
Philippus Lyſimachi frater raræ indolis adoleſcens extinguitur 119
Philippus Antipatri filius cum fratre ſuo Alexandrum ueneno occidit 163
Philotas ab Alexandro affectati regni accerſitus 85
Philotas producitur uinctus,& quàm ſeuere fuerit tractatus uſq; ad mortem 86.87.uſq; 94
Phrataphernis deditio 80
Pithonis oratio 167
Piſides deuicti 10
Planctus Darij matris & aliarum mulierum 24
Plato Athenienſis,dux exercitus Alex. 68
Pœnitentiæ ſignum 162
Pæones capti 2
Polemon Amyntæ frater fugiens reducitur & abſoluitur 96.97
Polydamas ad interficiendũ Parmenionem miſſus 97
Polyſtratus Darium ſemianimem in uehiculo reperit 74
Pomœriorum deſignandorum ritus 40
Pons lapideus Euphratis, unum ex Orientis mirabilibus 58
Porus rex Indorum & eius cum Alexãdro bellũ 134
Pori fuga & ex elephanto lapſus 137.138
Pori magnanimitas 138
Porus ſuperatus ampliore donatur regno quàm anteà tenuerat 138
Porus & Taxiles in ſuis regnis relicti 144
Pori & Taxilis literæ ad Alexandrum 157
Potonice,ſcortum Athenienſe nobile 156
Principum Macedonum mos 124

Probitas plerisq; paupertatis causa 28
Prometheus uinctus in Caucasi montis rupe 100
Ptolemæus rex plurimas urbes, Alexãder maximas, ce pit 131
Ptolemæus Alexandri cognatus uulneratur 152
Pudor honestat formam 76
Pugna ad Granicum amnem 9
Pylæ Ciliciæ 14
Pyramus fluuius 14

Q

Quidam ex infima plebe loquitur 167

R

Regina Beziræ Alexandro processit obuiã 131
Reginæ Indorum luxuria 129
Reges plures à suis, quàm ab hostibus interfectos 149
Regnum fastidire, maius est quàm accipere 28
Regnum insociabile 169
Regum & reginarum Indiæ quanta luxuria 129
Regina Indiæ Alexandro occurrit 131
Res secundas commutare fortunam 158
Rhidagus fluuius 79
Rhinocerotes ubi proueniant 139
Ritus designandi pomœria 40
Riui sanguinis sub flammis uisi 30
Romana mansuetudo 35
Romani 124
Romanum imperium 170
Romanus populus 169
Roxane Cohortani filia ab Alexandro uxor ducta 121.122
Roxane ex Alexandro grauida 166
Rumor falsus de reditu Alexandri in patriam exor tus 77

S

Sabracæ Indiæ gens 151
Sabracarum deditio ibidem
Sacæ 110.121
Sacarum legati benigne excepti ab Alexandro 111
Samaritæ Andromachũ Syriæ præfectũ cremauerũt 41
Sanguinis riui in igne, & eius guttas in pane appa ruisse 30
Sarissophori 53
Satibarzanis defectio & fuga 84
Satibarzanis duellum cum Erigyo 102
Saturni immane sacrum 33
Scelerati, irrequieti sunt 90
Scythæ Auij, quales 105
Scytharum gens & sedes 77.107
Scytharum solitudines 110
Scythæ legatos mittunt ad Alexandrum 109
Scythæ funduntur & fugantur 111
Scythis deuictis magnus reliquis gentibus terror in cussus ibidem
Scythia à Philippo expugnata & deprædata 4
Sellæ regis Persarum insedisse, capitale fuit 121
Semiramis 149
Serpentum Indorum uirus noxium imprimis 139
Seuthes Odrysa ab Alexandro deficit 158
Sidon urbs celebris 28
Simultas inter Olympiadem & Antipatrum 163
Sisenes quanquam innoxius occiditur 18
Siti plures Alexandro milites perisse quàm ullo præ lio 103
Sobij populus quis, & qui eorum mores 144
Sogdiana regio qualis 111
Sogdianorum defectio ab Alexandro 105
Sogdiani ad supplicium perducti carmen hilare canũt, ac tripudiant 112
Sophitis regnum & opulentia, moresq; eius gentis lau datissimi 139
Spitamenes ab uxore in somnis obtruncatur 120
Statua Cyri 14
Suis quiq; placidius parent 78
Sunium, Atticæ promontorium 159
Superstitione efficacissime multitudinem regi 43
Susa Alexandro tradita 60
Susides pylæ, quàm difficulter expugnatæ 62
Susii 47
Susitanorum deserta Alexander intrat 102
Symmachus nobilis audacia Macedo 135
Symni Aethiopes 39
Syrmus Triballorum rex 6
Syrmus in Insulam Peucam fugit ibidem
Sysigambis prudentia 53
Sysigambis plus quàm petierat impetrauit ab Alexan dro 61
Sysigambis lxxx. fratres uno die ab Ocho interfe cti 165
Sysigambis præ dolore ob Alex. mortem moritur ibid.
Sysimithres in fidem acceptus ab Alexãdro 119

T

Tabas oppidum 73
Talestris Amazonum regina cum Alexandro liberos communicare cupit 81.82
Tarson Alexander intrat 15
Taurus mons 100
Taxili regnum suum ab Alexandro redditum 144
Taxilis literæ Alexandro redditæ 157
Taxilis frater proditor à Poro transfixus 137
Tempestas maris descripta 32
Tenedos capitur 36
Thais scortum temulentum Alexandro Persepolis in cendendæ autor 67
Theati Athen. oratio 65
Thebanorum defectio 7
Thebanorum duces de bello consultant ibidem

Thebæ clarissima Boetiæ ciuitas funditus euersa 8
Thebanorum cæsorum & uenditorum numerus ibid.
Thessalus Medius conuiuium Alexandro occidendo in stituit 163
Thraces nullius legibus nec imperio obnoxij 6
Thymodes Mentoris filius 12.18
Tigris uiolentissimus orientis fluuius 42
Timocleæ constantia & insigne facinus 8
Trecẽti iuuenes qui in cacumẽ petræ cuadãt delecti 113
Triballi ab Alexandro subacti 149
Triballi Philippo negocium facessunt 2.4
Triumphus quem Arrianus Dionysium appellatũ scri bit 155
Troglodytæ eorumq; regio 39
Tubæ uis in bello 95
Tyridates custos pecuniæ Darij prodit eam Alex. 64
Tyrij legatos Alexandri occidunt 30
Tyrij quales se gesserint in obsidione 31.32
Tyrij Carthaginis conditores 30
Tyrij deuastant Alexandri molem 31
Tyrij literas aut inuenere, aut primi didicere 35
Tyriorum legati ad Alexandrum 29
Tyriorum captiuitas & strages 34
Tyrus urbs clarissima & uetustissima 29.35
Tyrus septimo mense capta 35
Tyrus ab Agenore condita 35

V

Vaticinans mulier 124
Venenum potioni Alexandri immixtum 163
Veneni Macedonici uis 171
Veneti unde oriundi 11
Verbenæ in auguris manu præferebãtur dũ litaret 49
Veritas Charidemo capitale supplicium peperit 12
Victores leges dicunt, uicti accipiunt 35
Vini largus usus Indis 129
Virtus nominis immortalitatem parit 3
Viuere in seruitute, tristius morte 126
Vtilitas muliebri gratiæ præposita 96
Vxiorum regionis descriptio 61
Vxij ad Sysigambim pro uenia apud Alexãdrum impe tranda mittunt 61
Vxor Darij mortua 44

X

Xenippa, regio 118

Z

Zioberis fluuius 79
Zopyrio Thraciæ præfectus cum uniuerso suo exercitu oppressus 158

INDICIS FINIS.

SERIES CHARTARVM.

* a b c d e f g h i k l m n o p. Omnes terniones, præter * duernionem, & o quaternionem.

BASILEAE, APVD HIERONYMVM FROBENIVM ET NICOLAVM EPISCOPIVM, MENSE MARTIO, AN. M D XLV

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

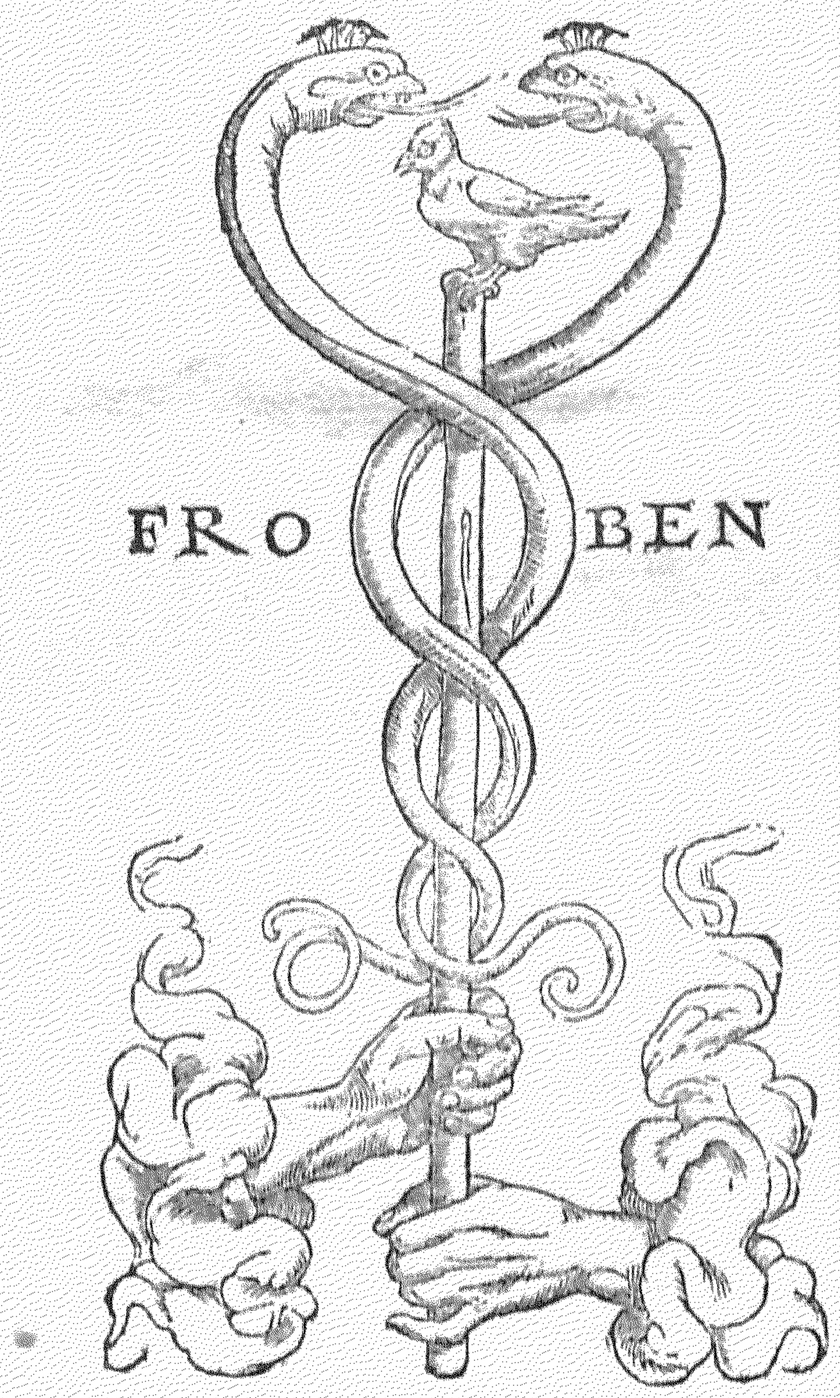
FRO
BEN